દયારત્નમાળ,

કીંમત. ૧—૦—૦

દયારત્નમાળ.

એટલે

ગુર્જર કવિ રત્ન દયારામભાઇનાં કેટલાંક

સુંદર કાવ્યોનો સંગ્રહ.

ભાગ ૧ લો.

આવૃત્તિ ત્રીજી.

મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦ સચિત્ર.

(પોસ્ટેજ જુદું.)

—સંશોધન કરી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ભોળાનાથ બાપાલાલ કંથારીઆ.

પ્રકાશક,

ભોળાનાથ બાપાલાલ કંથારીઆ.

ઈ. સ. ૧૯૨૪. પ્રત ૫૦૦

મુદ્રક,

નટવરલાલ શંકરલાલ મેહેતા.

મુદ્રણસ્થાન,

વિવેકાનંદ મુદ્રણાલય.

ખાડીઆ—અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

દયારત્નમાળા-એટલે ગુર્જર કવિરત્ન દયારામભાઈનાં કાવ્યોમાંથી કેટલીક સુંદર કવિતાઓનો સંગ્રહ. તે આપણા સુપ્રસિદ્ધ કવિનર્મદની ઈચ્છાનુસાર સગવડ પ્રમાણે કરી રાખેલાં ટાંચણોને આધારે, "દયારત્નમાળા" નામ આપી પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઉચિત લાગ્યાથી, ઇ. સ. ૧૯૦૧ માં પ્રથમ આવૃત્તિ બહાર પાડેલી; તે ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ સને ૧૯૦૩ માં પ્રસિદ્ધ કરી હતી. તે પછી બીજી રીતે નાગર જ્ઞાતિની સેવા કરવાની ઇચ્છાથી "નાગરઉદય" પ્રસિદ્ધ કરવાના, તેમજ છુટક લેખો અને કવિતા લખવાના, તથા ઉદર નિમિત્તના બીજા વ્યવસાયોમાં ચિત્ત લાગ્યાથી, હાલ ૨૦ વર્ષ જેવા લાંબા અંતરે, આ ત્રીજી આવૃત્તિ, જનસમાજને રજુ કરવાની પ્રેરણા થઇ છે. આશા છે કે, પ્રથમની માફક તે લોકપ્રિય થઇ પડશે. આ કાર્યથી દ-કા-સં. ની ખપત ઓછી કરવાનો ઇરાદો નથી. પરંતુ થોડા વાંચનદ્વારા વધારે માટે રૂચી થાય, એજ લક્ષ્યબિંદુ છે. ગુજરાતના એક નામાંકિત મહાકવિનું પૂજ્યભાવે પુનઃ પુનઃ સ્મરણ થાય, ઉપરછલ્લુ વાંચતાં અવળો અભિપ્રાય બંધાવે એવાં, પણ ઉંડા રહસ્યથી ભરેલાં સુંદર કાવ્યોને સવળી રીતે વાંચવા તથા સમઝવાનો શ્રમ લેવાની રૂચી થાય, એજ લક્ષ્યબિંદુ છે.

અમદાવાદ તારીખ. ૨૪-૬-૧૯૨૪. **ભોળાનાથ બાપાલાલ કંથારિયા.**

સૂચના.

૧ આ કવિતાઓ કવિશ્રીના જીવન ચરિત્ર સાથે વાંચવાની છે.

૨ આ દ. ર. મા. વાંચતાં—દરેક કવિતાનો-રાગ શો, તે ક્યા પુસ્તકમાં, કયે પાને છે, તે ખુલાસા માટે **જુઓ પત્રક अ.**

૩ કેટલીક કવિતાના ઉતારામાં કવિનું નામ દર્શાવનારી અંતિમ કડી દાખલ છે, અને મનસ્વિ ઉતારામાં તે નથી; તેથી નામ વગરની કવિતા બીજાની સમઝવાની નથી.

૪ આ પ્રસ્તાવનામાં, આ દ. ર. મા. માં, અને પત્રક अ માં જે સંજ્ઞાઓ વપરાઈ છે, તેના ખુલાસા નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) દ-કા-સં. એટલે કવિનર્મદે તૈયાર કરાવેલા અને મુંબઈ ગુજરાતી પ્રેસમાંથી છપાઇને પ્રસિદ્ધ થએલા દયારામ કાવ્યસંગ્રહની ચોથી આવૃત્તિ.

(૨) શ્રી-દ-કા-મ-મા. એટલે ડભોઈ નિવાસી નારાયણદાસ પરમાનંદદાસ શાહે છપાવીને પ્રસિદ્ધ કરેલ શ્રી દયારામ કાવ્ય મણીમાળા ભાગ ૧

(૩) **ભ. ક. દ. જી. ચ.** એટલે **ભક્ત કવિ દયારામનું જીવન ચરિત્ર.** ડભોઈ નિવાસી નારાયણદાસ પરમાનંદદાસ શાહે છપાવીને પ્રસિદ્ધ કરેલ.

(૪) દ–કા–સુ. એટલે વડોદરાવાળા વ્યાસ પ્રાણશંકર વૈજનાથે સંગ્રહ કરેલી કવિશ્રીની કવિતાઓનું મુંબઈ ગુજરાતી પ્રેસમાંથી છપાઇને પ્રસિદ્ધ થયેલું **દયારામ કાવ્યસુધા.**

(૫) પ્રા–કા–મા–ગ્રંથ. એટલે રા. બા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળા અને નાથાશંકર શાસ્ત્રીએ છપાવી પ્રસિદ્ધ કરેલ **પ્રાચીન** કાવ્યમાળાનો ગ્રંથ નંબર...

(૬) પ્રા–કા–ત્રિ–અંક...સને...એટલે કાંટાવાળા અને નાથાશંકરે છપાવેલ પ્રાચીનકાવ્ય ત્રિમાસિકનો અંક...સને.

(૭) બૃ–કા–દો–ભાગ. એટલે "મુંબઇ ગુજરાતી પ્રેસ" માંથી છપાઇને પ્રસિદ્ધ થયેલું **બૃહત કાવ્ય દોહન ભાગ...**

(૮) દ–ર–મા. એટલે દયારત્નમાળા.

(૯) અપ્ર–ગુ–ક. એટલે નડિયાદ નિવાસી ચતુરભાઇ શંકરભાઈ પટેલે સને ૧૮૮૫ માં છપાવી પ્રસિદ્ધ કરેલ **અપ્રસિદ્ધ ગુજરાતી કવિતા** નામનુ માસિક ચોપાનિયું.

(૧૦) દ–કૃ–ક. એટલે અમદાવાદના બુકસેલર હરગોવનદાસ હરજીવનદાસે છપાવેલી "કવિ દયારામની કવિતાઓ અને (૨) અમદાવાદના બુકસેલર માહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે તરફથી છપાઇને પ્રસિદ્ધ થયેલ "દયારામકૃત કવિતા."

(૧૧) જુનું દ–કા–સં. એટલે અમદાવાદમાં છાપખાનાની શરૂઆત થતા પેહેલાંના શિલાપ્રેસમાં છપાઇને બાહાર પડેલ **જુનું દયારામ કાવ્યસંગ્રહ.**

(૧૨) જુનું–કા–દો. એટલે જુનું કાવ્ય દોહન.

—શુદ્ધિ પત્રક માટે જુઓ આ પત્રકનું પાનુ–૫૪—

દેવીશ્રી

ગુ જ રા તી

સાહિત્ય પરિષદ,

પરવાનગી મેળવી નથી તોપણ,

આપના પવિત્ર ચરણ કમળમાં,

પૂજ્ય ભાવે

અર્પણ કરૂછું,

આ લઘુ કાવ્ય સંગ્રહ,

હું આપનો

સાહિત્ય પ્રેમી શેવક

ભોળાનાથ બાપાલાલ કંથારિઆ.

ગુર્જર કવિરત્ન—દયારામ પ્રભુરામ ભટ્ટ.

સાઠોદરા નાગર ગૃહસ્થ.

જન્મભૂમિ—ચક્રતિર્થ. મર્ણભૂમિ—દર્ભાવતિ.

જન્મ સંવત ૧૮૨૩ મર્ણ સંવત ૧૯૦૮

દયારત્નમાળ—ભાગ ૧—

ગુર્જર કવિરત્ન દયારામભાઇનાં કાવ્યોમાંથી "દયારામ જયંતિ" માટે કવિશ્રીના નામ સ્મરણને અર્પણ કરવા સારૂ તૈયાર કરેલી એક લઘુ પુષ્પાંજલિ.

મંગલા—ચરણ.

રાધાકૃષ્ણ, રાધાકૃષ્ણ, રાધા વૃજરાય, રાધાકૃષ્ણ ગાય, તેના પાપ તાપ જાય;
પાપ તાપ જાય, હરિ હૃદમાં સમાય, વૃજલાડિલા હો લાલ, રાધાકૃષ્ણ ગાય૦—૧

૨—"પદબંધ ગીત"—

ચારૂ ચંડીપુરિ નિવાસ, શ્રિમંત નાગર કૃષ્ણનો દાસ;
પ્રભુરામ પિતાનું નામ, નર્મદા તટે વિપ્ર દયારામ.
રાજકોર મહાલક્ષ્મી માત, જેની કીર્તિ સ્વપુર વિખ્યાત;
માત પ્રબોધી પ્રભુએ જ્યારે, હું બાળવેશ હતો ત્યારે.

૩ — જસોદાજીના "હાલરડા" માંથી. —

હરિના મુખડા ઊપર વારૂ કોટિક ચંદ્રમા, પંકજલોચન સુંદર વિશાળ કપોળ;
દીપક જ્યોતિ સરખી દીપે સુંદર નાસિકા, કોમળ અધર અરૂણુ છે રૂડા રાતા ચોળ.
માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે૦—૨
સરવે સોનાનું જડિત્ર મણિમય પારણું. ઝુલાવે રૂમઝુમ વાજે ઘુઘરીનો ધમકાર;
માતા વિધ વિધ વચને હરિગુણ ગાયે હાલરડાં, ખેંચે ફુમતિયાળી રેશમ દોરી સાર.
માતા જસોદા૦—૬
હંસ કારંડ ને કોકિલ પોપટ પારણે, બપૈયા ચકોર ને કાંઇ સારસ મેના મોર;
રમકડાં મૂક્યાં રમવાને મોહનલાલને, ઘમઘમ ઘુઘરા વગાડે નંદ કિશોર. માતા૦—૭
મ્હારા કાં'નાની સમાણી કન્યા લાવશું, મ્હારા લાલાને પરણાવિશ મોટે ઘેર;
મ્હારો જાયો વરરાજા થૈ ઘોડે બેસશે, મ્હારો કાં'નો કરશે સદાય લીલાલ્હેર. માતા૦—૮

૪ — બાળ લીલાના એક ગરબામાંથી—

સજ્જન સાંભળો રે, હરિની બાળલિલા કૈં ગાશું;
કોટી કલ્પના રે, પતિતપણાથી પાવન થાશું. ૧
ઉર પર સાંગલુ રે, સિંહ નખ શોભે સુવરણ મઢિઓ;
મણિ મુક્તા તણીરે, માળાઓ જૈ નાભી અડિયો. ૮
કુંડળ કાંનમાંરે, પડયાં પ્રતિબિંબ કપોળે ઝળકે;
ઝુમણું વેળિયું રે, મોતી બરિયું લટકે લળકે. ૧૧
મુખ પર ઝૂમતા રે, હરિને ખિટડિયાંળા કેશ;
છબિ ઘનસ્યામ છે રે, મનમોહન પ્રભુ બાળક વેશ, ૧૨

બોલે તોતળુંરે, ઠણુઠણુતો કાનડ થાય કાલો;
"માડિ! ધવાડની" રે, હઠ કરિ કેહેતાં લાગે વ્હાલો. ૧૫
ગોવિંદ ઘૂંટડેરે, દૂધ પિયે જસોદા મુખ જૂવે;
પુચકારી કરીરે, જનુની આંખનાં આંસૂ લૂવે. ૧૭
તૃપ્ત થયા પછીરે, માજી વિવિધ રમકડાં આપે;
ખેલે આંગણુમાંરે, ગોપીજન લૈ હૃદયા ચાંપે. ૧૮
અને એ રજ ભર્યારે, વચ્છનું પૂંછ ગ્રહી ફરે પૂંઠે;
પડિ જવાય છેરે; ગોપી હસી પડે–વળિ ઊઠે. ૨૨
વ્રજની સુંદરીરે, લાલચ માંખણુ તણી બતાવે;
નાચર પ્રમંથીરે, પ્રભુને થૈ થૈ થનક નચાવે. ૨૩

૫—બાળલીલાના બીજા ગરબામાંથી—

શ્રીકૃષ્ણની બાળચેષ્ટાથી હેરાંન થયેલી ગોપીઓ જસોદા પાસે આવી ફરીઆદ કરેછે કે—" કુંવરને વારોની વ્રજરાણી. ટેક.

સહુ વ્રજનાર મળીને આવી, શ્રી યશોદાજીને ધામરે,
લાડકવાયો પુત્ર કર્યો ક્યમ, વસિયે ગોકુળ ગામ. કુંવરને૦—૧

* * * *

લાકડિ લે ઉખળ પર ચઢિને, શીંકેથી લૈ સહુ ખાયરે,
સખાને આપે તેથી વધે તો, માંકલડાંને પાય. કુંવરને૦—૮
એક સખાની ખાંધે ચઢિને, અતી ઊંચું પણુ ચાખેરે,
તેથી ન ફાવે તો દોહોણી કરે કાંણી, ધાર તળે મુખ રાખે. કુંવરને૦—૧૧
કાંઇ ન ચાલે તો છોડે વાછરડાં, વેળા વના ધવરાવે રે,
સુતા બાળકને જને જગાડે, ચ્હોંટીઓ દઈ રડાવે. કુંવરને૦—૧૪
મેં કહ્યું ચોર આજ આવ્યો દાવે, નહીં જાવા દઉં અહેશરે,
મરડી મુંછ એણે કહ્યું મુજને, હું જાશ, તું જોઇને રહેશ. કુંવરને૦—૧૭
કરી કળા એક મડી ભર્યું મુખ, એટલે મેં જઇ ઝાલ્યોરે,
કર્યો કોગળો માહારી આંખમાં, હું ચોળવા રહી, એ ચાલ્યો. કુંવરને૦—૧૮
એક કહે મેં ઝાલ્યો હુતો આજે, તોપણુ એ નવ ગાંઠયોરે,
ત્રોડી મુજ મુક્તાફળ માળા, હું વિણુવા રહી, વ્હાલો નાઠો. કુંવરને૦—૧૯
એટલામાં એક અબળા આવી, કહ્યું જુવો લાવીહું ઝાલીરે,
છેડો ઉઘાડે તો પુત્ર પોતાનો, લજવાંણી પડી ઠાલી. કુંવરને૦—૨૦
એવું કહેતામાં પ્રભુ આંગણે આવ્યા, નિદ્રામાંથી ઊઠીરે,
જસોમતિ કેહે જુઓ આ મારો બાળક, યુવતિ સર્વ તમે જૂઠી. કુંવરને૦—૨૨

પ્રેમ કટાક્ષે કરી સહુ કામની, સ્હામું શ્રીકૃષ્ણને જોયુંરે,
લોટપોટ થૈ ગૈ સહુ લલના, પ્રીતમમાં મન પ્રોયું. કુંવરને૦—૨૬

૬ — ત્રીજા ગરબામાંથી—

પરાક્રમ પ્રેમનું પેખો રે, પડ્યું ન્હૈં કોઇ સાધનનું કામ;
વશ કર્યાં વ્રજનારે રે, વિઠ્ઠલ અચ્યુત આત્મારામ. ટેક.
કોઈ કે' પેલો પાટલો લાવો રે, પાણી માગે કોય;
કોઈ મંગાવે પાદુકા રે, જેમ કૈં પ્રાકૃત બાળક હોય. ૩
એક કે' ફુલની માળા ગૂંથો રે, આવડે છે જોઉં આજ;
એક કે' પેલી દો'ણી લાવો રે, એમ કરે કરાવ્યાં કાજ, ૪
એક કે' મ્હારો ચોટલો ગૂંથો રે, એક કે' બેટો લાલ;
એક કે' ચુંબન કરવા દ્યો રે, તેને મુખે અરાડે ગાલ. ૫
એક કે' કરના ચાળા કરિને રે, "નાચો નંદકુમાર,"
એક કે' લાલા ગાઓ તો રે, માંખણ આપું બીજી વાર. ૬

૭—"પ્રેમરસ ગીતા"માંથી—

કોટે વળગતો કુંવર મ્હારો, છોડવ્યો છૂટે નહીં
તે સુત મ્હારો ક્યાં ગયો, ઓ દેવ! હું જાણું કહીં ૧
સ્ફટિક મણીના સ્થંભમાં, પ્રતિબિંબ એનું નિરખતો;
તે સંગ રમવા માટે, હૈયામાં ઘણૂ એ હરખતો ૨
આપે એ માંખણ હઠ કરી, વળગીને સ્થંભેથી પડે;
ઓ મા! એ ખાતો નથી કહિ, શ્યામ તે માટે રડે. ૩
એક વાર દધિનું પાત્ર ભાગ્યું. વાંક એ એથી થયો;
તે માટ બાંધ્યો ઊખળે, પછિ રાંક થૈ બેશી રહ્યો. ૪
તે મૂખ એનું સાંભરે, રોમાંચ તન મ્હારૂં બળે;
દયાના પ્રભુ પ્રાણવલ્લભ, મળે તો બળતર ટળે. ૫

૮—"કમળલીલા" માંથી—

રમે રમાપતિ મિત્રને સંગ.
એક મારે-એક અટકાવે ઊભો-એ વિધિ રમતા નાંના રંગ. રમે૦—
મિત્ર જિતે તવ માધવ મરડે, માધવ જિતે તવ મિત્રોનો દાવ;
દયાનો પ્રિતમ એ વિધિ રમતો, હરિ કરે બાળચેષ્ટા તો સાવ. રમે૦—

૯—"રાસ પંચધ્યાયી" માંથી—

જુથ બે થયાં, ને પઠણ એ વિધે કરી રે લોલ; મીર આપ આપણી વિષે રે'વું ઠરીરે લોલ. ૨૪૮
વદનું સ્હાંમા સ્હાંમી, નિર કેરી ઝાલકે રે લોલ; મીર ઝીતવી તે મારી છલક છાલકેરે લોલ. ૨૪૯
હદ મેલી પોતાની હઠી પાછું ફરેરે લોલ; આપણે વિદાર એહતે હાર્યું ઠરે રે લોલ. ૨૫૦
એમ સ્હાંમા સ્હાંમી સર્વ જળ ક્રીડા કરેરે લોલ; મીર મ્હેલીને ના કોઇ પાછેર ફરેરે લોલ. ૨૫૧

પનઘટપર હું ને એ મળિયાં, આનંદે કરિ વાતો. ૧૦ — " પત્ર-
આજ રિસાઈ રાણી બેઠાં, જે સુણિ દુઃખી હું થાતો; લીલા "માંથી—
રાધા રિસાઈ, રિસાઇ, રિસાઇ
નંદકુંવર બહુ નેહ કરે પણ, ચાલે નહિં ચતુરાઈ. રાધા રિસાઇ૦—

૧૧—તેરમે વર્ષે કરેલી કવિતા—

કૃષ્ણ-ગોપી સંવાદની પેહેલી મસ્ત સુંદર ગરબી—

આડે કુવા ને નવ વાવડી રે લોલ, સોલસેં પનિહારિની હાર;
મ્હારા વ્હાલાજી હો! હાવાં ન્હેં જાઉં મહિ વેચવા રે લોલ. ટેક.
સોના તે કેરૂ મ્હારૂ બેડલુ રે લોલ, ઇંઢેંણિ રત્ન જડાવ. મ્હારા૦—૧
કેંડ મરડિને ઘડો મ્હેં ભર્યો રે લોલ, તુટ્યો મ્હારો નવસર હાર; ,, ૨
કાંઠે તે ઊભો કાંનજી રે લોલ, ભાઇ મુંને ઘડુલો ચઢાવ. ,, ૩
હું તુંને ઘડુલો ચઢાવું રે લોલ, થાય મ્હારા ઘર કેરિ નાર. ,, ૪
તુજ સરખા ગોવાળિયા રે લોલ, તે તો મ્હારા પ્રાણના આધાર. મ્હારા. ૫
તુજ સરખી ગોવાળણિ રે લોલ, તે તો મ્હારા પગની પેંજાર. ,, ૬
દયાના પ્રિતમ પ્રભુ પાતળા રે લોલ, તે તો મ્હારા પ્રાણના આધાર. ,, ૭

૧૨—કવિને માએ આપેલા ઠપકાની ગરબી—

વ્હાલા! ત્હારૂં નિર્લજ ધિટમાં નામ પડ્યું રે, તું તો કાંઇ એક ડાહ્યો થા.
કોણ પુત્રિ પરણાવશે તુજને? દિઠ દેખી લક્ષણ આ રે,
ગુમાનિડા! તું પાધરે પંથે જા૦—૧
પનઘટ ઊપર પાલવ સાહોછો, એ તે કાંહાંનો ન્યાય?
કામનિમાં શું કામ આજેથિ? આ અવિવેક તે ક્યારે? ગુમાનિડા૦—૨

—આ પછી ૧૪ થી ૨૧ વર્ષ સુધીની વયમાં રચેલાં કાવ્યો જોવાનાં છે.—

ગુ—૨

કવિની મસ્ત—વિકારી કવિતાઓ—ગુજરાતી વિભાગ.

(૧) ૧ત્ર ગાવામાંજ સુંદર, મધુર, લાગે એવાં કાવ્યો:—

૧—ત્રિતાલી ગરબો.

આવો અલબેલા રે વ્હાલા, કહાંનિ તમો ક્યાં ગયાતા નંદલાલા? આવો૦—
જગ્ત રહે નહિં જોરે બાંધ્યું, ફાટયું ગગન તે ક્યાં રેહે સાંધ્યું? ,,

૨—ગરજીની અરજીની ગરબી

આવો મ્હારે ઘેર માંણવા, જી હો રાજ! આવો મ્હારે૦—ટેક

પ્રેમરસ-પ્યાલા તે પીવા ને પાવા, જોબનમદ તુરીને પલાણવા. જી હો૦—
સર્વ તજે પણ સમો સંભાળે, રસિયા તે પરમાણવા— ,,

૨—હોરિનું પદ-રાગ સારંગ

લોકડિયાં દેખે છે લાલ, આંખોમાં ઊડે ગૂલાલ;
મુખડાની ખાશો ગાળ, આ તે શું કર્યું ! ટેક.
શું કરૂં જે આવિ સાંકડે, મ્હારૂં જોર ન ફાવ્યું;
દયા પ્રિતમ મુને કાયર કરીને, તોબા-ખત લખાવ્યું લાલ. આ તે૦—

—(૨) વિકારી પણ સાહિત્યની નજરે વાંચવા લાયક કવિતાઓ—

૪—ચાતુર્યની ગરબી.

વળતાં વ્હાલમાં રે, નચાવ્યાં લલચાવ્યાં લોચન;
પરખી આંખડી રે, હજુ હરિ ! મળવાનું છે મન. ૧
કહેજો માતને રે, ગાય એક ખોવાણી છે આજ;
જાઉં છું શોધવા રે" બાંધજો પાંણી પેહેલી પાજ. ૩

૫—કૃષ્ણ-ગોપી સંવાદની ગરબી-રાગ સારંગની હોરીનો—

ગોપી૦— મુજને અડશો માં, આઘા રહો અલબેલા;
છેલા ! અડશો માં, આઘા રહો અલબેલા. ટેક.
અંક ભર્યાના સમ ખાઓ તો, અધર તણો રસ પાઉં લાલ;
કાંહાંન કુંવર કાળા છો અડતાં, હું કાળી થૈ જાઉં. મુજને અડશો માં૦-
કૃષ્ણ૦—તું મુજ અડતાં શ્યામ થાશ તો, હું કયમ નહી થાઉં ગોરો ?
ફરી મળતાં રંગ અદલાબદલી મુજ મોરો, તુજ તોરો.
માટે વઢશો માં, મળ્યા વિના નહી ચાલે;
વાંમા વઢશો માં, મળ્યા વિના નહીં ચાલે.
ગોપી૦—કાળિ થયાનું કષ્ટ નથી પણ, લગન લોકમાં ઠરશે લાલ;
લઘુ વયમાં લંછન લાગ્યાથી, બીજો વર કયમ વરશે ? મુજને અડશો માં—
કૃષ્ણ૦—બીજા વરનું કામ કશું છે, હું વર તું વહુ ધન્યા;
જેનું લાંછન તેને વરીયે, એમાં શાંનો અન્યા ? માટે વઢશો માં૦—

૬—ગરબી વિક્રોક્તિનાં-મર્મ વચનની—

રસિયાજી ! તમો ક્યાં રમી આવ્યા રાસ ? તમારાં નિદ્રા ભરિયાં નેંણ છે જી.
પ્રભુ! કપોળે કજળીનાં નીશાંન, કે ટબકુ તંબોળનું ગાલમાં જી.
અગર ચંદન પ્રભુ રેલાયાં લેલાટ, અવળાં સવળાં આભ્રણ પ્હેરિયાંજી.
પીતાંબર પ્રભુ પલટયાં છે કયાંય? કોનાં ઓઢિ લાવ્યાછો લ્હેરિયાંજી?
દયા પ્રિતમ કરજોડી ખાય સંમ, રાધા તમથિ વ્હાલું કો ન છે રે જી.

(૩) રાગ અને કાવ્ય-ચમત્કાર, બન્નેમાં સરસ એવી કવિતાઓ—

વાંકુ માં જોશો વરણાગિયા. ૭—રાગ ગરબી.
જોતાં કાળજામાં કાંઇ કાંઇ થાય છે જીરે. વાંકુંમાં ૦-ટેક
નખ શિખ લગી રૂપ રસિક મનોહર,
જ્યાં જોઇએ ત્યાં આંખ ઠરી જાય છે જીરે. વાંકુંમાં ૩
નાસિકાનું મોતી ઝુમી રહ્યુ છે અધર પર,
તે તો મનડા મ્હારામાં ઝોકાં ખાયછે જીરે. વાંકુંમાં ૪

૮-શોભા સલુણા શ્યામની, તું જોને સખી ! શોભા સલુણા૦—ટેક.
કોટી કંદર્પને લજાવે એનું મુખડુ, ફિકી પડેછે કળા કામની. તું જોને સખી૦-
સદગુણ સાગર નટવર નાગર, બલિહારી હું એના નામની. તું જોને સખી૦-
કોટી આભૂષણનું ભૂષણ, સિમા છે એ અભિરામની. તું જોને સખી૦-
ઓળખે તેને એ સાર સરવનું, બીજી વસ્તુ નથી કામની. તું જોને સખી૦-
અનુપમ એ અલબેલો રસિયો, જીવન મુળી દયારામની. તું જોને સખી૦-

કામણ દીસેછે અલબેલા ત્હારી આંખમાં રે, ૯—પદ—
ભોળું ભાંખ માંરે. કામણ દીસેછે૦— ટેક. રાગ સોરઠ
મંદ હસીને ચિતડુ ચોર્યું, કુટિલ કટાક્ષે કાળજ કોર્યું,
અડપડિયાળી આંખે ઝીણું ઝાંખ માંરે. ભોળું ભાંખ માં રે૦ કામણ૦-
નખ શિખ રૂપ ઘણું રઢિયાળુ, લટકુ સઘળુ કામણગાળુ;
ભ્રગુટી મટકાળીમાં ભુરકી નાંખ માંરે. ભોળુ ભાંખ માં રે૦ કામણ૦-
વ્હાલભરી વશકરણી વાંણી, તારૂણીનું મન લેછે તાંણી;
છાંનાં ખંજન રાખ્યાં પંકજ પાંખમાંરે. ભોળુ ભાંખ માં રે૦ કામણ૦-
દયાપ્રતમ નિરખ્યે જે થાયે, તે મેં મુખડે નવ કહેવાયે;
એ વિનતી આતુરતાની આવડી સાંખ માં રે. ભોળુ ભાંખ માં રે૦ કામ૦-

૧૦—ગરબી ૩ જી.

હું શું જાણું જે વ્હાલે, મુજમાં શું દીઠું;
વારે વારે સાંમુ ભાળે, મુખ લાગે મીઠું. હું શું જાણું જે૦—ટેક
જાઉં જળ જમુના ત્યાં, પુંઠે પુંઠે આવે;
વગર બોલાવ્યો વ્હાલો, બેડલું ચઢાવે. હું શું જાણું જે૦—
વઢું તરછોડું તોયે રીસ ન લાવે;
કાંઈ કાંઈ મીષે, મ્હારે ઘેર, આવી બોલાવે. હું શું જાણું જે૦—
દૂરથી દેખિને મુને, દોડ્યો આવે દોટે;
પોતાની માળા કાઢી, અર્પે મારી કોટે. હું શું જાણું જે૦—
એકલડિ દેખે ત્યાં મુને, પાવલે રે લાગે;

રંક થૈને કંઇ કંઇ, મ્હારી પાસે માગે. હું શું જાણું જે—
મુને જ્યાં જ્યાં જાતિ જાણે, ત્યાં એ આગે આવિ રૂંકે;
(એની) દયાનો પ્રિતમ મ્હારી. કેડ ના મૂકે. હું શું જાણું જે૦—

૧૧—ગરબી ૪ થી.

રાધે! તું પ્યારિ બિજું અવર ન કોઇ, જેને જગત મોહ્યું, તેતો તુંને રહ્યો મોહી. રાધે૦—૧
ગોકુળની ગોરિ સહુ એની પૂંઠે ભમે છે, તે રે વ્હાલાને ત્હારી ગાળો ગમે છે. ,, ૨
વ્રજવાંમા સહુને એ નાક ઘસાવે, તે રે વ્હાલો ત્હારે ઘેર વણુ તેડયો આવે. ,, ૩
હું પણ જાણું એનું મળવું તે ક્યાંથી, ક્ષણું એક અળગો ન થાય ત્હારે ત્યાંથી. ,, ૪
તેં વશ કીધો રાધે! દયાનો પ્રભૂજી, હું નવ જાણું જે તેં, કઈ ગોર પૂજી. ,, ૫

૧૨—સાસુ વહુના સંવાદની ગરબીઓ.

(૧) શિખ સાસુજી દેછે રે, કે વહુજી રોહો ઢંગે,
આવડો શો આસંગો રે, સામળીઆની સંગે.
વાટે ને ઘાટે રે, વળગો છો વાતે,
કહ્યું કોઇનું ના માનું રે, દીઠું મેં મ્હારી જાતે.
વહુવારૂ માણસ રે, ડાહ્યાં બહુ થાશો માં,
જળ ભરવા એકલડાં રે, આજ પછી જાશો માં.
ચતુરાઇઓ તમારી રે, સરવે હું જાણું છું,
કો દહાડો નથિ કેહેતી રે, આજ મુખે આણું છું.
સાસરીયામાં રેહેવું રે, ત્યારે એમ નવ કરીયે,
તમો તો થયાં નિરલજ રે, અમો લાજી મરીયે.
હુંતો મુખ ઉપર કહુંછું રે, લોકો પુંઠળ કેહેછે;
અડોશીને પડોશી રે, મસે× મ્હેણાં દેછે.

(૨) એવાં વચન સુંણીને રે, વધાં વળતાં વહુજી.
ગંગાજળ સરખાં રે, સાંભળો સાસુજી.
જેના મનમાં જેવું રે, તેવું તે સહુને દેખે,
સારાં ને નરતાં સૌને રે, પોતા સરિખાં પેખે.
કોહોછો તેવાં હોશો રે, ત્યારે એમ સૂઝેછે,
દોષ હરીમાં શો દીઠો રે, જેને જગ પૂજેછે.
હાવાં વાંક નહિં માહારો રે, કહુંછું કલા પૂંઠી,
એમાં કાંઈ નથી સાચું રે, એ જુગતી સરવે જૂઠી.
જેમ ખુંદી ખમુછું રે, નચાવી જયમ નાચું.

× "મસે"ના બે અર્થ છે ૧. તો—ઘણાં—અને બીજો—વાત કરવાને બ્હાને.

તોયે પુંઠ ના મેલો રે, ત્યારે જાઓ છે સાચું.
મન ભાવે તો બોલજો રે, સ્હેવાય તો સહી રેહેજો;
ચાલે તે કરજો રે, ગમે તેવું કેહેજો.
તમારા કહ્યા ઊપર રે, હાવાં મ્હારે એ કરવું,
દયાનો પ્રભુ ભજવો રે, ક્રોધ થકી નહીં ડરવું.

હિંદી વિભાગ—(૧) માત્ર ગાવામાંજ સુંદર, મનહર લાગે એવાં કાવ્યો.

૧૩—પદ—રાગ કુંમરી.

બંસિ બાજી, સો મેરે મન બસ ગઇરે; લેજા લેજા બિરજકે બંગલેમેં. બંસિ૦—

૧૪—ખમાયચી હોરી.

બસંત બિહારી મન લે ગયો હો, હોરિકો રસ રસીયો લે ગયો હો. બસંત૦—

૧૫—પદ—રાગ બેહાગ.

નગર સબ સોવે હે, બિરહિનિ બૈઠી રોઉં આલી. ટેક.
બિરહ દરદકી અકથ કહાંની, જાને જો બિતતી હોવેરે. ... ... નગર૦—

૧૬—પદ.

બનમેં ગુજરિયાં લૂંટી, અહીરિયાં લૂંટી; લૂંટી લૂંટી મદન ગોપાલ,... બનમેં૦—
જાકો જાય સો સબ કોઉ રોવે, યાતેં ભઇ હું ખુશાલ. ... ... ,, ૩

૧૭—પદ—રાગ મલ્હાર.

મેં તો મેરો જોબન, દિયો નંદલાલકું; દિયો નંદલાલકું, વે સાંવરે ગોપાલકું—મેંતો૦
દયાકો પ્રિતમ પ્યારો, પ્રેમરસ ભોગી; કોઉં ન જાંને વાકો. અદ્દભુત ખ્યાલકું મેંતો૦-

(૨) વિકારી પણ સાહિત્યની નજરે વાંચવા લાયક કવિતાઓ-

૧૮—પદ રાગ લલિત.

જોબન રસ ઝલકાય, રસિયા રોપ તજોજી;
પ્યારે સુખકિ બ્હાર બેહે જાય. રસિયા૦--ટેક
(સાખી) તુમ મધુકર હમ કેતકી, સદા બન્યો સંજોગ;
કંટક દોષ બિચારિયે, તો કૈસે બને (વહ યોગ) રસિયા૦-૧

૧૯-- ભૈરવી ગત અદ્ધાની

મોહે બાંકે નેન ખંજરસેં લગાય ગયોરી૦ ટેક.
કારે કહું મોંસો કહત ન આવે, મોકું અજબ અદા દરસાય ગયો રી. મોહે૦-
મિઠિ મિઠિ બતિયાં કહત ચિત ચોર્યો, લાલ મોહે લટુસિ બનાય ગયો રી. મોહે૦-
દયાકે પ્રિતમ તોરિ મોહનિસિં મૂરત, સો મેરે હૃદય કમલમેં સમાય ગયોરી.,,

૨૦—પદ રાગ કેરબો.

જાંનિ હમારા, ઓર તુમ્હારા ક્યા ? દિલકા દોપટા બિછાય દિયા. ટેક

એક પ્રાન તન દો દેખનમેં, જહાંન જહાંસે રહયા ન હકયા. જાનિ૦-૧
આશુક માશુક દોનોં પરસ્પર, મુખ દેખેને જહાંન ટિક્યા. ,, ૨
દયા પ્રિતમ ! તુંમ મેરે-મેં તુમરી, દિલ દોનોંકા જીમમેં છકયા. ,, ૩

૨૧—પદ-રાગ ભેરવી.

પતિયાં પકારૂં કોઉ મધુપુર જાય, કોઉરે બતાઓ, પિયુ ખબર પ્હોંચાય પતિયાં૦-ટેક
(સાખી) તુમરી હમરી યોં બની, જૈસી મિરચ બરાસ:
મિરચ બિના ન બરાસ રેહે, મિરચ બરાસ ન પ્યાસ. ,, ૧
હમકું પ્યારે આપ હો, આપેં કુબજા પૂર;
જયોં મધુકર પંકજ પ્રિયે, પંકજકૂં પ્રિય સૂર. ,, ૨

પ્યારિ તેરિ સારી બસંતિ બની હે, દેખી પ્રસન ભયે ગિરિધર પીય:
જરી કિનારી, મોર પરે પલ્લવ, રંગકી ચટક ઘની હે. તેરિ સારી૦ ૧ **૨૨-પદ. રાગ હોરી.**
તૂં અલબેલિ રસિકવર બાલમ, ત્રિભુવન મુકુટમની હે. ,,

(૩) રાગ અને કાવ્ય ચમત્કાર બંને માં સરસ એવી કવિતાઓ.

૨૩ (નાથ કૈસે ગજકો બંધ છોડાયો.)—એ રાહનું પદ.— **કાફી-રાગની હોરી.**
જૂઠી ચોરિ લગાઇ, મૈયા ! મોહે જૂઠી ચોરી૦—ટેક
કછુ કછુ યાકિ મેં ગોન નહીં દોહૂ, તાતે એ ધૂત મચાઇ;
યાકે જિયાકી તૂં નહિં સમુઝત, મેં સમઝૂં મોરિ માઇ.—મૈયા૦
ચલી પરસ્પર મેં ના માની, હૃદય કછુ મુખ કછુ માઇ;
દયા પ્રિતમ ગોપી હિત હિયકો, લખી મેહેરી મુસકાઇ. મૈયા૦—

૨૪—હોરીનું પદ—રાગ હાલેરો.

કૈસે હોરી ખેલો પીયાજીરે, આજ મોકું જીતો તો જાઉં બલીહારી.
લલાજીરે, કૈસે હોરી ખેલો૦—
કાલ અચાનક તુમ જીત ગયે, હમ જાંને નહીં ગોરીધારી;
અબકે આઓ તો મરદ કહુ લાલા, એસી મારૂં પીચકારી. પીયાજીરે૦—
માર ગુલાલકે બ્હાવરે બના દઉં, તો મેં ખરી બ્રિજનારી,
આંખ આંજ ચોરી સારી પ્હેનાયકે મેં, દુસરી બનાઉં રાધા પ્યારી. પી૦—
ફગુઆ:કે પલટે બંસી છીનાય લઉં, હારે કેહેવાઉં બનવારી;
તબ અપને મુખસેં કહોરી દયા પ્રીતમ, જીતી હે ભાન દુલારી. પીયાજીરે૦—

૨૫—હોરી. રાગ આશાવરી.

નંદ મેહેરજુકે મ્હેલ મચી ધુંમ, રસિયોજુ ખેલે હોરી. ટેક૦

કમલન માર મચ્યો હૈં પરસ્પર, મોહન ભાનું કિશોરી;
બસે નિરંતર દયા કે દ્રગનમે, રસ ઉન્મત થઇ જોરી. રસિયોજુ૦-

૨૬—ઇશ્કની લાવણી.

ઇશ્કકે મ્હેલ મન ધસો કોઇ, દુરદિતે બલા હૈ; અંતર ઝાલ અગનકીજી.
બડે શયાંને પંડિત દિવાને, ગુઝે ન દેશ અપના;
એસિ હે રીત લગનકીજી૦-
(ધોંસા) પ્રેમ કે પંથ નદી પરના, પરે મરનેમેં નહૈં ડરના;
લાજકા ઝઝ ડુબા દેના, જહાંનમેં બદનામી લેના;
લગન લગ પીઉ પચ મરિયે. ન છૂટે નિશદિન જિય જરિયે.
સોહુ બ્યાજ શક્તિ લાગી, દયા લગી હરિપેં, બડ ભાગીજી-૨૮ તુંડી તુંડી.
આ પછી, કુદ્રષ્ટિ, તેમાંથી લેવાનો બોધ, ડાકોરમાં ગાયેલી કવિતાઓ, અને
શ્રીનાથજીમાં રહીને કરેલાં કાવ્યો વાંચવાનાં છે.

પ્રકરણ. ૩—ટિપ્પણની કવિતાઓ—

૧ મન ધરાતા સુધી બન્ને દેવ દૂતોને લઢાવી મારી કડી ૧૦માં કવિશ્રી "**હનુમાન ગ-**
ગાય છે કે—એ વાણીવીલાસ કર્યો, મ્હેં નથિ નિંદા ઉચ્ચારી, **રૂડ સંવાદ"ની**
ઊપર અવગુ ભાસે, અંતર જોતાં સ્તુતિ ભારી; લાવણી"માંથી—
ઉપાસનાની ટેક બનાવી. નથિ ગાયું અવગુ.........વિગેરે, વિગેરે.

૨ બીજા કવિઓ આખ્યાન કાવ્યોના વિભાગને "કડવુ" કહે છે, ત્યારે કવિ દયારામ
તેને "મીઠુ" નામ આપે છે —જુઓ "રૂક્મિણી વિવાહમ.—

૩ ∻ તેડાવો **સાઠોદરી નાત—** સાઠોદરી નાતના

સાઠોદરા હળવુ શું બોલે, વરણાગીમાં હીંડતાં ડોલે—૨૩ "**ગીત સં-**
તેડાવો વડનગરીરે નાત— **ગ્રહ" માંથી—**
વડનગરીનો વાંકો અંબોડો એના પરણ્યાને ચડવાને ઘોડો— ૨૪
તેડાવો **વિસલનગરીનાત—**
છુટાં લટિયાં ને વીલાંશાં મ્હોંય, વીસલનગરા હોય કે ન્હોય ! ૨૫
તેડાવો ઔદિચ્ય બાવનવીર—જેણે મોઝયણે પ્હેરાવ્યાં ચીર,

∻ ગામ પરગામમાં, જમીને ઘેર જતી નાતોની ખાસિયતોના નિરીક્ષણ પછી રચાયલુ
આ નાતોના આમંત્રણનું ગીત કડી ૨૩ સાથે ૨૭—૩૪ અને ૩૬ સરખાવતાં એક
સરખી પદ્ધતિના દોષવાળુ જણાશે. એ ખામી કવિની કે નકલ કરનારની, તે હાલ ૧૫૦
વરસે ચોકસ કહેવાય નહીં; પણ છે ને સ્થિતિમાંએ તે સુલલિત રીતે ગાવાને હરકત
પડતી નથી એ, તેની ખાસ ખુબી છે.

૧૭ ન્હાની હોય ત્યારે પ્હેરાવે વાડી, મ્હોટી થાય ત્યારે મૂકે કાઢી.- ૨૭
તેડાવો રે મોઢ મેવાડા, નાત ન્હાની ને જુવા જુવા પાડા,
તેડાવો ઓ દાંણું કોદાંણું, જેની નાતમાં સરવે સમાણું-૨૯
તેડાવો ઓસવાળની રેનાત-
ઓસવાળ આછી પછેડી રે ઓડે, ચૌટે બેશી ચોળાફળી ફોસે-૩૦
તેડાવો **દિશાવાળની નાત-**
દિશાવાળની નાત લાડકડી, જમવા જાય ને ચોરે વાડકડી-૩૨
તેડાવો સોનીની રે નાત-
સોની ગંઢિયાંણું એક વાલ ચોરે, સગી બેન ભાણેજ ન મ્હેલે-૩૩
તેડાવો **ખડાયતા** ખડખડતા-ખભે ખડિયા ને હીંડે રઝળતા,-૩૪
તેડાવો **પાટિદારની નાત**-ચોરે બેસેને પટેલ કહેવાય, ઘેર કોદરી વાલ બફાય-૩૫
તેડાવો કડિયાની રે નાત-જેણે ઊંચા ચણ્યા રે અવાસ-

---

૪ **અશ્વ ચઢીને ખાંધે રે ખડિયો,** કેહે શામાટે વહે છે? **"દયારામ**
વાહનને શો વિરામ તેથી! મુર્ખપણે દુઃખ સેહે છે. **કાવ્યસુધા"**
શિદ કરે સોચનારે, છે શિર શ્રીજી સરખા સ્વામી, માંથી—
મહા કૃપાળ જનવત્સલ સમરથ, ઇશ્વર અંતરયામી-શિદકરે૦-

પ્રકરણ ૪.—(૧) સંગીત કાવ્યોમાંથી.

૧-વ્હાલો મ્હારો કુંજમાં વ્હાય છે વાંસળિ રે લોલ, **ગરબી ૧.—**
નાદે વેધિ છે મ્હારી પાંસળી રે લોલ. ૧
શામળો સાગર ઉલ્લાસનો રે લોલ. પ્રાણ જિવન દયા દાસનો રે લોલ.
૨—ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યાં રે લોલ, **ગરબી ૨.—**
રાધિકા રંગીલી અભિરામા વ્રિજવાસણી રે લોલ;
તાળી દેતાં વાગે ઝાંઝર ઝૂમખાં રે લોલ. રાધિકા રંગીલી૦-
સંગે સાહેલી બિજી છે ઘણી રે લોલ,
તાળી દેતાં વાગે ઝાંઝર ઝૂમખાં રે લોલ;
ગિડ ગિડ તાંમ, છુમ છુમ છુમ છુમ, બાજે ઘૂઘરા રે લોલ. તાળીદેતાં૦-
લોલ કેહેતાં અરૂણ અધર ઓપતા રે લોલ,
લટકે નમી મેળવે સહુ માન, વ્રજવાસણી રે લોલ;
તાળી દેતાં વાગે ઝાંઝર ઝૂંમખાં રે લોલ. ગીડ ગીડ તાંમ૦-

ગરબો જોવાને ગિરિધર આવીયા રે લોલ,
દાસ દયો ગઇ થયો નિહાલ વ્રીજવાસણી રે લોલ;
તાળી દેતાં વાગે ઝાંઝર ઝૂમખાં રે લોલ. ગીડ ગીડ તામ૦-
શોભા બની એ વૃંદાવનમાં રે લોલ,
તાલ સ્વરે મળી કરે ગાન વ્રિજવાસણી રે લોલ;
તાળી દેતાં વાગે ઝાંઝર ઝૂમખાં રે લોલ. ગીડ ગીડ તામ૦-

૩-બંસિની તાલાવેલીનું પદ.

જને સૈયાં સાંવરે બંસી બજૈયાં. બંસી બજૈયાં, મોરલિ અધર ધરૈયાં. જો સૈયાં-
જન ગ્રાસ મોહિ કલ ન પરત હે, સુનત સુનત્ મેરી સુધ બિસરૈયાં. ,,
બાવરિ ફિરૂં મેરો બસ નહિં જિયરો, દોડોતિ ચલી છાંડિ બાલ બછુરિયાં. ,,
શરદકી રૈનમેં ગરદ મોહનલાલા, કિધટ શબ્દ! "રાધે-રાધે" બુલૈયાં. ,,
વૃંદાબનમેં રાસ રચ્યો હે, તાલ મૃંદગ થનકાર તા થૈયાં. ,,
સોલ સહસ્ર વ્રજકી વ્રજનારી. દો સખિ બિચ કૃષ્ન સ્વરૂપ ધરૈયાં. ,,
સબ સખિયનકું બહુત સુખ દીનો, ખટ રે માસકિ નિશા રે બનૈયાં. ,,
દયાકે પ્રિતમ તોરિ માધુરિસિ મૂરત. જુગલરૂપ પર જાઉં રે બલૈયાં. ,,

(૨) પરભાષાની કવિતાઓમાંથી.—**૪ મારવાડી ભાષાનું પદ.**

થારિ નથડારો મોતી ઝૂમણુ લળકે છે૦—ટેક.
દેખી મોચો છે બ્રિજમોહન પ્યારો, ચુંભ્યો કલેજામેં સલકે છે. થારી૦-
બાન દુલારિ થારા મુખરી શોભા, ચંદન સરસ ઘની ચલકે છે. થારી૦-
કહી ના શકે દયો વે બાંનક જબ, મંદ મધુરો મુખ મલકે છે, થારી૦-

૫-મરાઠી ભાષાનું પદ.

કૃષ્ન તું માઝા યજમાન, શ્રીકૃષ્ન તું માઝા યજમાન૦—ટેક.
દિન મી યાચક યાચના કરીતો. કરા કૃપેચા દાન. કૃષ્ન૦—
સહજ કૃપાળુ નામ આહે તુઝ, નિયમ કરીતો ગાન કૃષ્ન૦—
મજકડે સાધન કિંચિત નાહી, ભક્તિ સુવૃતિ. જ્ઞાન. કૃષ્ન૦—
દયા દયાવર એવડિ કરાવી, ભજન ગુણામૃત પાન. કૃષ્ન૦—

૬-હિંદી ભાષાનું પદ,

શ્રીકૃષ્ન હમારા પ્યારા, ગોપાલ હમારા પ્યારા, સબ સિરદારા. શ્રી કૃષ્ન૦
અગનિત અંડકે કરનેવારા, પાલન પોખન ફિર નિસ્તારા;
સબમેં ઓર સબનને ન્યારા, કોઉ ન પાવત જિનકો પારા. ,,
મોરમુકુટ પીતાંબરધારા, મદન મનોહર મોરલીવારા;
નખ શિખ નટવર રૂપ અપારા, ત્રિલોક સુંદર ભવસિનગારા. ,,

પ્રપન્ન પારિજાત દુઃખહારા, અધમ ઉદ્ધારન દિન ઉદ્ધારા.
અનન્ય ભક્તકે તારનવારા, સબ સુખદાયક અતિ ઉદારા ,,
લલિત ત્રિભંગી નંદકુમારા, રાધાજી હે જિનકી દારા:
નિત બ્રિંદાબન કરત બિહારા, જાન દયારામ ઉરહારા. ,,

૭-પંજાબી પદ—રાગ ખમાયચી

જિંદડી તું સાંડે ના લગી માંડે પ્યારે,
લગી માંડે પ્યારે. મારો ભલા બંસિ વાલે. જિંદડી૦—ટેક.
નંદ દે સાંવલડે તેંડા હુસ્નપેં મોહી, નેંનદી તાકાંને મોરી પુસુરિયાં પ્રોઇ;
સારી જાંન દેદાં યારો તુજસાં ન કો. જિંદડી૦—૧

૮—દાણ ચાતુરીના ગરબામાંથી.

મારગ મૂકોની કહુંછું કાં'ના ! કયારની જો.
રોકી રાખી છે મુંને તે કોણ વારની જો. મારગ૦—ટેક.
જેમ તેમ કહ્યું કોનું હૃદે નવ આંણીયે જો.
દ્રષ્ટે દેખિયે પણ વિચારે પ્રમાંણિયે જો. ,,
બુદ્ધિ પ્રમાણે વચન સહુ પડે બડી જો.
દુઃખ માંનિયે ન-બીજું લાવે કયાં થકી જો ? ,,

૯—ચાતુરિનાં ગરબામાંથી.

ખરિ મેહેનતનું દ્રવ્ય જોડીયે. નીચ નજર ના કરીયેજી.
પાછળથી પસ્તાવો ઉપજે, હાંસીથી નો ડરીયે. શીક્ષા શાંણાને૦-
કરજ કાઢિને ખરચ ન કરિયે, દાઢિ ન સહિયે દુઃખજી:
જેવી સંપત તેવું ભોજન, સદા પાંમીયે સૂખ. શીક્ષા૦-
આપ વખાંણ અવરની નિંદા, પરપત્નીશું હાસ્યજી:
અતિ ભાષણ કટુ જીભ ચલાવ્યે મોટાપણાનો નાશ. શીક્ષા૦-
સુખ આવ્યે છાકી નવ જઇએ, દુઃખ આવે નવ ડરીયેજી,
આપણથી અધિકાંને જોઇને ગરવ કલેશને હરીયે. શીક્ષા૦-
લોભીજન ધનવડે સાધિએ. ગરવી જોડી પાંણજી,
મૂરખનું મન ગમતું કરિએ, પંડિત સાચી વાણ. શીક્ષા૦-

પ્રકરણ ૫.

સાત વરસની બીજી યાત્રામાં કવિને લુંટારા પકડીને કેદ કરે છે; ત્યાં કેદમાં કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થનાનું પદ વાંચવાનું છે. તે પછી—

શ્રી દયારામ કાવ્ય મણિરત્નમાળા ભાગ ૨ માંથી. ગરબી.

હાં પ્રિય બ્હેની ? હરિજ્ઞાન વિના સંસાર તો સર્વ અસાર છે;
જગમાં જનમી, હરિ–સ્વરૂપ જાંણ્યેથી ભવનો પાર છે. ટેક.

પૂર્વે જો મૈત્રેયી નારી, મુનિ યાજ્ઞવલ્કયની સ્ત્રી સારી.
અણું જ્ઞાન પ્રપંચને વીસારી૦ હો પ્રિય બ્હેની!૦— ૧
વિજયાયે વિદ્યા જો ધારી, વરિ ચંદ્રહાસને ઊગારી;
અને જો વળી રૂક્મિણી ભણનારી૦ હો પ્રિય ભગિની!૦— ૩
ધન્ય ભક્તિવંત મીરાંબાઇ જેણે અનન્ય ભજ્યા શ્રી વ્રજરાઇ;
જે દ્વારિકાંધીશમાં સમ્માઇ. હો પ્રિય ભગિની!૦— ૪
એવિ અગણિત સતિ કૃતિન ન્યાળી, સાચું સુખ લેવું મોહને ટાળી;
ગુણવંતિ થશો અતિ ભાગ્યશાળી—હો પ્રિય બ્હેની!૦— ૯
જ્ઞાની પ્રેમ જેનો પ્રભુથું લાગે, તો તો સર્વે દુઃખ સ્હેજે ભાગે,
દયો કરગરિ કૃષ્ણ પાસે માગે—હો પ્રિય બ્હેની!૦— ૧૦

રૂક્મિણીએ લખેલો પત્ર શ્રીકૃષ્ણ વાંચે છે— (રાગ મીઠું)—૨-"રૂક્મિણી વિવ્હામાંથી,"
ત્રિભુવન નાથ! અનાથના બંધુ! સમ્રથ ચતુર ચિંતામણી રે,
કુંદનપુર થકિ લખિ નંગ તમ પદ, પંકજ કિંકરી રૂક્મિણી રે. ૩૧
અપરંચ એજ લખ્યા કારણ છે, સદગુણનિંધિ મ્હેં સુણ્યા હરી રે,
તે થકી ચિત મ્હારૂં તમમાં લોભાણું, મન થકી તમને હું વરી રે. ૩૩
માટે સો વાતની એકજ કહું છું, આવ્યે સમે રખે ચૂકતા રે;
આ સિંહનો ભાગ શિયાળ ના પામે, જો જો આળસ ઉર લાવતા રે. ૩૬-૩૭

÷ ÷ ÷

ત્રણ મીઠે શ્રી રૂક્મિણિ હરણ કથ્યું, એકસો પંદર પદ સાર, ૩- મીઠું
શ્રી ભાગવત અનુસારે સંક્ષેપે કથ્યું, છે મહિમા એનો અપાર. ત્રીજું.
બોલો બોલો શ્રી રૂક્મિણી નાથની૦—

૪-"સત્યભામા વિવાહ" માંથી રાગ (ધોળ.)

રમતાં સિંહ મળ્યો એક વાટેરે, અશ્વ સહિત હણ્યો મણી માટેરે;
સિંહ મણિ લઇ ત્યાં થકિ ચાલ્યો રે, તેને જાંબુવાંને આવિ ઝાલ્યો રે.
રીંછ રાજે હણ્યો સિંહ હામે રે, મણિ લઇ ગયો તે નિજ ધામે રે.

× × ×

ચાલે સર્વે ચતુરાઇથી રે, વરની સાથે સાબેલાની હાર; ૫-વરઘોડાના
હસ્તિ ઘોડા પાલખી, આગળ ભૂપતિ ચાલે અપાર; ધોળ માંથી
વરઘોડો દ્વારિકેશનો જુઓ જુઓ રે જગતના લોક;

× × ×

વૈભવ વિઠ્ઠલેશનો૦--

જ્ઞાતિ ભોજનનાં ધોળમાંથી--

સદન સત્રાજિતનો સાહેનારે, સુભગે ગારવ ન્હોતરૂં ઘેર;
વિનય વિવેકે કહ્યું વસુદેવને રે, આજ કરજો અમ ઊપર મહેર. સદન૦--
ચોકી ચારૂ પર શ્રી વરરાજને રે, પ્રીતે મૂક્યા છે પ્રીસણહાર;
કનકની થાળ માંહે મણી જડી રે, તેની સંગે વાટકડા બે ચાર--૦ ,,
થાળમા જડિત વાડકી રે, ચારે મેર ચમચા છે ચાર;
ગોમતી જળ ભર્યું પાત્ર સોહામણું રે, પાસે મૂક્યુ છે દેવ મોરાર. ,,
એમ સર્વને કટોરાને થાળિયો રે, જ્યાં જોઈએ ત્યાં હેમનું હેમ;
પ્રિસણ ચાલ્યું હાવાં શાક-પાકનું રે, કંઈએક વરણવું હું ધરી પ્રેમ. ,,

પછી આ કડી ૧૨ થી ૩૧ સુધીનો પરમ સુંદર વાચવા લાયક ભાગ આવે છે.)

તે પછી બત્રીસમે વર્ષે લગ્નની પાડેલી ના વિષેની કવિતાઓ,

વાંસલડીની ગરબી, ગવૈયાના ગર્વ ખંડનનું પદ, કવિની સખી ભાવની કવિતાઓ, નિંદા કરનારને જવાબની ગરબી, રતનબાઇના પ્રથમ મેળાપને લગતી ગરબી; અને દ્વારિકાધિશનું પ્રભાતિયું વાંચવાનું છે.

૭-૪૦ વર્ષની વયે લખીને ગોકુળના મંદીરમાં ગાયેલું પદ રાગ-ભેરવા.

કહાં લગી બરનું મેં આપ બડાઈ, તુંમસે તુમ હો ગોકુલરાઇ. ટેક.
મેરી ચૂકકો અંત નહીં-પ્રભુ, તુમરિ ક્ષમા કોઉ પાર ન પાઈ. કહાં૦-
અનુચિત કરમ કરતહું મેં નિશદિન, તાપર તુમ મોહે દેત ભલાઇ. કહાં૦-
જો જો બિધી જનકું સુખ હોવત, સો બિધિ બરદ ધરત હિત લ્યાઇ. કહાં૦--
તુંમ નિજ જાંનિ દયાકો લડાવત, દયો નમન કરી બલ બલ જાઇ. કહાં૦-

પ્રકરણ ૬.

" શ્રી વૃંદાવન વિલાસ " ના કટાવમાંથી.

પ્રથમ કડીમાં વૃંદાવનનું તથા ત્યાંનાં ન્હાના પ્રકારનાં વૃક્ષોનું વર્ણન આવેછે પછી બીજી કડીમાં રંગ બેરંગી પશુ પક્ષીઓ વિશે બોલતાં કવિ કહે છે કે--

" તસ શબ્દ કરત, રવ મધુર મધુર, અતિ જલજ થલજ જલ, મિલિત લલિત,
સિતલ મંદ સુગંધ હરત દુખ, ત્રિવિધ પવન મન હરન કરત,
ઉત શ્રીયમુના ગંભિર નીર, શુચિ વહત પ્રેમ, ભરિ લલિત લહરી.
દુહુ તિર રૂચીર જ્યાં, જગમગાત લતા લલિત, ભરિ ફૂલિ ઝુલી.
કુમુદ મધુપ મકરંદ મત્ત રસ, ગાન કરત. જહાં સ્નાન કરત,
તુલસિવૃંદ, બાધા સુગંધિ અકથિત, શોભા ચિંતિત,

ચિત લલચેયેં, પ્રબિન સુંદરી, નખસિખ સુંદર. નરૂનિ મનોહર,
શ્રી બ્રિજરાજકે ચરન કમલ સિર નૈંયે.

÷ ÷ ÷

૨–" સતસૈયા " માંથી દુહા.

બડે નામતેં કા ભયો, કાજ બડો નહિં હોત;
કહે અરક સબ આકકું, પેં ન હોત ઉદ્યોત. ૩૭૬
નામ બડો નૈં સુગુન બડ, કરે પ્રનતકો ન્યાલ;
કા ગુપાલ ? ઇક નંદ સુત ! ઔર ન ગોપ ગુપાલ !' ૫૦૭
પ્યારે મોકોં તિર દિહું, પેં નહિં દેહુ કમાન;
કમાન લાગત તીર સમ, તીર લગત પ્રિયપ્રાન. ૮૭
ટર્યો તાપ, બરખે હરખ, ખિલ્યો અમલ મુખચંદ;
રતી બઢી, દદિ કંજસોં, તી હિય, ખેલિ રંગ રસ કંદ. ૨૦૫
ધન્ય રતી તેરી કૃતિ, હિય રાધા, મુખ શ્યામ;
અનુરાગી લહી રતિ પતિ, રતિ કરી કર દામ. ૨૬૩
ગા નટ, નાયક લલિત, શ્રી, સારિંગ પાંની કહાંન;
જાહિ ગૌરિશંકર ભજે, જદપિ રૂપ કલ્યાણ. ૨૭૬
ગિરિ નિવાસ, માધો, પ્રિયે, નિકટ ત્રિયા જિત કામ;
નીલકંઠ બિન કાંન અસ, લાલ કાલ છ બધામ. ૨૮૨
મેં ન રિપુસોં રતિ કરી, મેં ન તાતસોં તોરી;
કૈસો સમુઝો નહિં કછુ, તો સિરપેં બડ ખોરી. ૨૮૭

÷ ÷ ÷

૩—રસિક વલ્લભ માંથી.

જેની ન કોઇ બરાબરી, તો અધિક ક્યાંથી હોય;
જન દયા પ્રિતમ તેજ, પરમેશ્વર ન–બીજો કોય.
હાલે ન દળ ઓછું અધિક તો, બીજું કંઇ ક્યમ થાય;
છે વાયુ બળિયો અતિ ઘણો, પણ રૂચિ પ્રમાણે વાય.
જઠરાગ્ની બાળે અદાર માત્ર ? ન દહે ક્યમ પળ ચર્મ.
પણ થરથરે તે થકી બાકી, સહુ દહયાનો ધર્મ.
જળ અગ્યે અગ્નિ ના બચે, છે સદા સઘળે રીત;
દધિ દુખદ વડવાનળ ન બુઝવી, શકે જે પ્રભુ બીન.
જે સમય ઘન દૃષ્ટિ જ્યહાં, જેટલી હરિ રૂચિ હોય;
તે પ્રમાણે સુરપતિ કરે, ન કરે તદા જન રોય.
સહુ જગતને ભય કાળનો, કાળને ભય ભગવંત;
જન દયાપ્રિતમ તેજ નિર્ભય. એક બીજા સંત.

સર્વ પ્રાણી ઊપર દયા, આણવી નહીં કોઇનો દોશ,
વશ કરવી ઇંદ્રી સહુ, યદીચ્છા લાભ સંતોશ;
સંતોશ ધરિ વદવી સત્ય વાણી, દ્રઢ આશ્રે પ્રભુ દિનતા આંણી,
દુષ્ટ સંગતથી રેહેવું દૂર, વસવું સદા હરિજનની હજૂર.
સેવો શ્રીકૃષ્ન કૃપાળ૦— ૬૨

ગુણની ઊપર ગુણ કરે, એ તો રીત જગતમાં પ્રકાશ,
પણ અવગુણ સ્હાંમો ગુણ કરે, તે મ્હોટા હરીના દાસ;
દાસ–દોષ સહુના સંત્તાડે, ગુણ હોય અલ્પ, તે અધિક દેખાડે,
સાગર લાંછન વિખ શિવ પીધું, શશિધર પ્રગટ લલાટે લીધું.
સેવો શ્રીકૃષ્ન કૃપાળ૦— ૬૫

૪–"ભક્તિ પોષણ"માંથી–રાગ ચંદ્રાવળા.

સો મણ તલથી શું સર્યું? રહ્યું અંધારૂ ઘોર૦—
રહ્યું અંધારૂ ઘોર, ચતુરદશ વિદ્યા ભણિયો,
ગાનકળા, રતિકળા, શૂરપણે અગ્રણિયો;
કરણ પ્રબોધ પ્રવીણ, સકળ ગુણસાગર ચાતુર,
રૂપવંત, કવિ, અમર, **દયા**—સહુ જોવા આતુર;
આતુર થઇ ફળ સર્વનું, ભજ્યા ન નંદકિશોર,
સો મણ તલથી શું સર્યું? રહ્યું અંધારૂ ઘોર. ૧૩

૫–"પ્રબોધ બાવની" માંથી–રાગ કુંડળિયા.

જો મુખસો બાંસુરિ, બજાઇ રાસ મંડલમેં;
જો મુખ અધરામૃત સર્વસ્વ ગોપિ કેરો હે;
જો મુખસોં ગુહ્ય બાત કરો રાધા પ્યારિ સંગ,
જો મુખ રસપાન રસિક જંનકે ઘનેરો હે;
જો મુખમેં બિશ્વરૂપ માતાકોં દિખાયો નાથ!
જો મુખ બરદાન દિને, સતત આપ ચેરો હે:
સો મુખારબિંદસોં શ્રી કૃષ્નચંદ્ર! એક બેર,
કરૂના કરિ કહિયે પ્રભો! દાસ દયો મેરો હે. ૭૮

૬–"રસિક રંજન" પ્રકરણ૭ માંથી કવિત નંબર–૭૮.

૭–"ષટ્ઋતુ વર્ણન" માંથી M. A. ની પરિક્ષામાં સને ૧૯૦૨ માં પુછેલો પ્રશ્ન. હેમંત રૂતુના વર્ણનને લગતા "ધોળ" માંથી–

વૃદ્ધિ પામિ વિભાવરી, દુર્બળ થયો દીન; ચિંતા મ્હને ચક્રવાકિને, જગ–જુગ સુખ પીન.
આજ કરૂં શું અંગીકડી, દીકડી નથી દેહ? અંતર આગ્ય શું નીકડી. નાવે સાંખ્યો શું નેહ?

૮-"સારાવલિ" માંથી—

ગોવરધનના શિખર સુભગપર, ફૂલ્યાં કુસુમ પલાશ;
સહજ સુરત સુખ દે સંયોગિને, વિરહીને તે કરે ઉદાશ. ૧૦૪૩
પુહુપ પરાગ પરસે મધુકર ગણ, મત્ત કરે ગુંજાર;
જાણે કામિજન દેખી યુવતિ, વિષયાસક્ત અપાર. ૧૦૪૪
એવે મધુપ એક ત્યાં જોયો, ચરણમાંહિ લપટાયો;
તેને જોઇ, ઉદ્ધવ સાથે બોલે બાળા-વાહાયો ! ૫૬૫
રે રે મધુપ ! દીનના બંધુ, ચરણ સ્પર્શ તુજ કરતાં:
પ્રિયા અંક કુંકુંમ કર રાતા, ડરે કો ન અનુસરતાં. ૫૬૬
વિપિન વિપિન વિલોકિ વિવિધ વન. મંડિત કુસુમિત કુંજ:
જાણે હેમ મંડપિકા મુખ રિતિ, કલ્પલતા રસ પુંજ. ૧૦૪૫
ઉત સ્યામ, ઇત સખા-મંડલિ, ઉત હરિ, ઇત વ્રજ નાર;
જાણે તામરસ પારસ બેસે, મળિ મધુકર ગુંજાર. ૧૦૪૯
સારંગ ઊપર સારંગ રાજિત, સારંગ શબ્દ સુણાવે:
સારંગ જોઇ સુણે મૃગનેણી, સારંગ સુખ દર્શાવે. ૯૪૮
નૂપુર રંજિત કિંકણિની ધ્વનિ, સુણે મધુર કિલકાર;
મદનસિંધુ મધુમત્ત મધુપ ગણ, ફુલે કરે ગુંજાર. ૯૯૨
લલિતા લલિત બજાવિ રિઝાવે, મધુર વેંણુ નવીને,
જાણિ પ્રભાત રાગ પંચમ ષટ્, માલકૌંસ રસ ભીને. ૧૦૧૨

૯-"અપરાધ ક્ષમા સ્તોત્ર" અથવા "ક્ષમાપરાધ ષોડશી" માંથી—

લાવણી રાગનું પદ ધન્યાશ્રી.

શ્રી ગુરૂ, શ્રી ગોપીજન વલ્લભ, પ્રાણજિવન પ્રભુ મ્હારા,
કરગરિ કર જોડીને કહુ છું, વંદું ચરણ તમારા;
હું અપરાધી કોટિ કલ્પનો, ચરણ પડ્યો શિરનામી,
તે અપરાધ ક્ષમા કરિએ, શ્રીકૃષ્ણ કૃપાકર સ્વામી. ટેક૦—૧
શ્રી ગુરૂ, શ્રીહરિ, સંતની સેવા, કદી કરી નથિ પ્રીતે,
શ્રી ભાગવત શ્રી ગીતાજી, આદે ન શ્રવણ શુભ રીતે;
હરિગુણ ગાન, નામ રટણ નવ, પ્રપંચે પ્રીત વિરામી. તે અપરાધ૦—૫
વર્ણાશ્રમના ધર્મ ન સાધ્યા, હરિભક્ત દીન નવ નમિયો,
હરિ અસમરપિંત અંભય અધમનું, ઉચ્છિષ્ટ જાતે જમિયો;
અસદ અલાપ અહરનિશ અશુચિ, નીચનિ કરી ગુલામી. ,, ૮

ધી વિનયપ્ર. લિથો ડેક અમદાવાદ.

પુષ્કરાદિ નથિ તીરથ કીધાં, શ્રી ગંગાદિક નથિ ન્હાયો;
ક્ષેત્ર ધામ હરિભકતનાં દરશન, આતુર થઇ નથિ ધાયો;
પર દુ:ખ સુણિ દેખી નવ દાઝ્યો, કંટકરૂપ હરામી. તે અપરાધ૦—૧૨
કર જોડી આ સ્તોત્ર દીન થઇ, પ્રભુ સન્મુખ જે ભણુશે.
તેના સહુ અપરાધ ક્ષમા કરી, હરિ નિજ સેવક ગણુશે;
સદા પ્રસન્ન દયા પ્રભુ રહેશે,બ્રહ્મધામના સ્વામી. „ ૧૬

પ્રકરણ ૭

જાહેર મેલાવડામાં કવિની હાજરી.

કવિને ભજન મંડળમાં ગાવાનાં મંગલાચરણ.

(૧) **चिन्ता संताम हन्तारो यत्पादांबुज रेणवः ।**
स्वीयानां ता निजा चार्या न्प्रणमामि महुर्मुहुः ॥ १
यदनुग्रहतो जंतुः सर्व दुःखाति गो भवेत् ।
तमहं सर्वदा वंदे श्रीमद् वल्लभ नंदनम् ॥ २

હિંદી પદ—રાગ ધ્રુપદ કલ્યાંણ

(૨) મહા મંગલ રૂપ શ્રી ગુરૂદેવ, શ્રી મહા પ્રભો
જાકે પદ પદ્મકો, પ્રથમ શીર નાંઇએ, મહામંગલ. ટેક.
નાંવ લેત હિદય હોત આનંદ કંદ,
પાપ તાપ હરત છબ ધ્યાઇએ. „ ૧
બ્રહ્મા શિવ બિશ્નુ, પરબ્રહ્મ સો ગુરૂ રાઇ,
સકલ તિરથ આદી અંધ્રિરજ નાઇએ. „
દયો કહે આચરજ અધિક કો, દૂજે નાંહી,
ગુરૂ સેવા ચિંતામણી, ઇચ્છિત ફલ પાઇએ. „ ૩

નિતિ જ્ઞાન, અને ઉપદેશનાં પરચુરણ પદોમાંથી

(૧) જે કોઇ પ્રેમિઅંશ અવતરે, પ્રેમરસ તેના ઉરમાં ઠરે. ટેક.
સિંહણ કેરૂં દૂધ હોય તે, સિંહણ સુતને ઝરે,
કનકપાત્ર પાખે સહુ ધાતુ, ફોડીને નીસરે, પ્રેમરસ૦—
સકરખોરનુ સાકર જીવન, ખરના પ્રાંણજ હરે,
ખારા સિંધુનુ માછલડું જયમ, મીઠા જળમાં મરે. પ્રેમરસ૦—
સોમવેલિ રસપાન શુદ્ધ જે, બ્રાહ્મણ હોય તે કરે,

વગળવર્શિને વમન કરાવે, વેદ વાંણી ઊચરે. પ્રેમરસ૦—
ઉત્તમ વસ્તુ અધિકાર વિના મળે, તદપિ અર્થ નવ સરે,
મત્સ્યભોગી બગલો મુક્તાફળ, દેખી ચંચુ ના ભરે, પ્રેમરસ૦—
એમ કોટિ સાધને પ્રેમવિણ, પુરૂષોત્તમ પૂંઠે ન ફરે,
દયાપ્રિતમ શ્રી ગોવરધનધર, પ્રેમભક્તિએ વરે. પ્રેમરસ૦—

(૨) શું જાંણે વ્યાકરણિ વસ્તુને, શું જાંણે૦—
મુખપર્યંત ભર્યું ઘૃત તદપી, સ્વાદ ન જાંણે બર્ણી. વસ્તુ શું જાણે૦—
સુંદર રીતે શાક વઘાર્યું, ભોગ ન પામે ભણી,
અંતરમાંહે અગ્નિ વસે પણ, આનંદ પામે ન અરણી. વસ્તુ શું૦—
નિજ નાભીમાં કસ્તુરી પણ, હર્ષ ન પામે હરણી,
દયો કહે ધન દાટયું ઘણું પણ, ધનવંત કહાવે ન ધરણી. વસ્તુ શું૦—

(૩) જ્ઞાન કદી ના થાય, મુરખને જ્ઞાન કદી ના થાય,
કહેતાં પોતાનું પણ જાય, એને સમજાવ્યે શું થાય. મુરખને૦—
કોટિ વરસ લગિ રહે નીરમાં, પાષાંણ નવ ભીંજાય,
જે દિન કાઢયો ટાંક અરાડ્યો, એને ટાંકયે અગ્નિ ઝરાય. મુરખને૦—
ગર્ધવ રૂપ ધરે રે અનૂપમ, ગુણ લક્ષણ પલટાય?
કરો કોટિ ઉપાય રાયજી, ગરધવ ગાય ન થાય. મુરખને૦—
નપુશક પૂરૂષ સ્નેહ કરીને, સવામણ પારો ખાય,
શો ખાધે ખપ લાગે કહો ભાઇ, વ્યંઢળ પુરૂષ ન થાય. મુરખને૦—
વંઝા નારી ફરે ઉદાસી, કરે કોટી ઉપાય,
અજ્ઞાનીને જ્ઞાન ન આવે, વંઝા કણ ન વધાય. મુરખને૦—
ચાલ ચતુરની જોઈ મૂરખો, સંગત કરવા જાય
સંગ કરે જ્યમ કાગ હંસનો, કાગ હંસ ના થાય. મુરખને૦—
આ મહિમા તો ગુરૂ અગમનો, શાંણા સમઝી જાય.
દયાપ્રીતમ શ્રી ગોવરધનધર,× સેવક સુરતે ગાય. મુરખને૦—

(૪) હરિભાવ વિના, કેવળ કૃતિ કર્યેથી કાર્ય ન થાય:
જ્યમ અગ્નિ વિના, ભસ્મમાં ઘૃત હોમે તે એળે જાય. ટેક.
જુઓ સર્પ સમિર ભક્ષિને રહે, જુઓ ચાત્રક તે પીપાસ સહે;
જુઓ ઉલુક અખંડ ઉજાગ્રે રહે. હરિભાવ૦—

× બે અર્થ છે—૧ સેવક ધ્યાન રાખીને ગાય છે—૨ કવિ સુરત શહેરમાં મેલાવડા સમક્ષ ગાય છે.

જુઓ મીન તિરથ જળમાં ન્હાયે, જુઓ ગણિકા નૃત્ય કરે, ગાયે;
જુઓ પ્રાહુણો પેખ્યે શું સુખ થાયે. હરિભાવ વિના૦—
જુઓ મૃગ આદિક પશુ વનવાસી, જુઓં ગુન્હેગાર સેહેછે ફાંસી,
જુઓ કાસદ પણ જાયછે કાસી હરીભાવ વિના૦—
જુઓ તેલિનો બળદ પરિક્રમા કરે, પન્નગ પેટે ચાલે ને દંડવ્રત કરે
જુઓ તપોધન દેવળ ફેરિ ફરે, હરીભાવ વિના૦—
જુઓ વટ તો જટાનો બોજ સહે, જુઓ અંધ સદા કર દંડ ગ્રહે;
જુઓ ખર તન રાખમાં રોળ્યું રહે, હરીભાવ વિના૦—
જુઓ નટવો અબધુત વેશ ધરે, જુઓ બગલો દ્રઢ થઈ ધ્યાન ધરે;
જુઓ મુંગો વચન મુખ નવ ઉચરે, હરીભાવવિના૦—
નહીં વૃંદલ વિષય તણી આપદા, ઉભા વૃક્ષને ક્રોધ ભળે ન કદા,
જુઓ અજગર છે નિર્લોભી સદા, હરીભાવ વિના૦—
ભાવે પ્રલ્હાદને સ્થંભમાંથિ મળ્યા, નામદેવને ભાવે ભુતમાંથિ મળ્યા;
વણ ભાવે મંડળીકને કાળ ફળ્યા, હરીભાવ વિના૦—
હરિ તેવા થાય જેવા નાંણે, નિજ ભાવ પ્રમાણે ફળ માંણે;
દયો કહે જુઓ સર્વ ઠેકાંણે, હરીભાવ વિના૦—

(૫) રૂદે આ રૂપ રંગિલું રાખો (૨) શ્રીકૃષ્ણ નામ સતત મુખ ભાખો. રૂદે૦-
મોરમુકુટ ઝળકતો શિર શોભે, મકરાકૃતી કુંડલ મન લોભે;
તિલક સુકેસર, નાસિકા સુવેસર, કોટિ ચંદ્ર મરદન મદ;
મદન, વદન, સદન સુધારૂપ, રસિક ચાખો...................... „

(૬) હરિને ભજે નહિં ને અવર આરાધે, અનન્ય ભક્તિ ન કહાવેરે,
અંતે સ્હાય કરે શ્રી કૃષ્ણ પણ, પ્રાણિ આગળથી અથડાવેરે. ટેક
ભજતાં ભગવંત કાંઇ ન રહે બાકી, મુળનું પાણી સઘળે પોહોચેરે,
શાખાઓ છાંટયે તરૂ તૃપ્તિ ન થાયે, સર્વે પાંમે મુળ સીંચાયેરે. હરિને૦—૧

ભજન મંડળને કવિનો આશિર્વાદ-રાગ ઠેકતો

ચિરંજિઓ, સુખી રહો, તુમ સકલ હરિજન,
આનંદ મંગલ અખંડ હરિમેં રહો નિમગ્ન, ચિરંજિઓ૦-ટેક
ભક્તિ પ્રેમ આસક્તિ વ્યસન શ્રી વ્રજેશ,
ગુરૂ ભગવદિ ભાવ સદા, દુ:ખ કદા ન લેશ. „ ૧
કરમ કાલ માયા ભય જનમ મરન જાઓ,
શુભ મતિ રહો સતત મન, કુપથ કબુ ન ધાઓ. „ ૨

સદગુન સતસંગ સદા રહો પુરન કામ,
એહિ આસિસ દેત સદા, દાસ દયારામ. „ ૩

પ્રકરણ ૮-મું મન બોધની કવિતાઓ.

ચિંતા તજવા વિશેનું પદ-રાગ સોહણી.

(૧) ચિતતું શિદને ચિંતા ધરે, કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે. ટેક.
તું અંતર ઉદ્વેગ ધરે, તેથી કારજ શું સરે ?
ધણિનો ધાર્યો મનસુબો, હર બ્રહ્માથી નવ ફરે. કૃષ્ણને કરવું૦—
થનાર વસ્તુ થયા કરે, જ્યમ, શ્રીફળમાં જળ ભરે.
જનાર વસ્તુ એણી પેર જાશે, જ્યમ ગજ કોઠું ગરે. કૃષ્ણને કરવું૦—
થાવાનું વણ કીધે થાશે ઉપનિષદ ઊચરે.
રાખ્ય ભરોંસો રાધાવરનો, દયા શા માટે ડરે ! કૃષ્ણને કરવું૦—

(૨)ભજનિ શ્રીહરી, કરિ સહુ કલ્પના પરી; ૬૭ વરસની
કલ્પના પરી, કરિ સહુ કલ્પના પરી. ભજની૦—ટેક. વયેગાયેલુંપદ.
ત્હારિ કલ્પનાએ વાત, કહે કશી સરી ?નિત્ય નાંણિ જોય તોય, શિદ મથે મરી ?
આ અમુલ્ય સમય ગયો, નહીં તે મળે ફરી. ભજનિ૦—૧
જેને નિમિત નિર્મ્યું જેહ, તેહ ત્યાં જશે, શ્રમે પણ કદા ન કોનું, કોઇને હશે;
ધાર્યું ધણી તેજ થયું-થાય છે-થશે, તું વ્યર્થ વિટંબણ કરેશ; તેજ ઉગરશે.—૩
કરવો ઉદ્યમ કહ્યો છે, પણ રૂડી રીતનો, પણ તું છેક ભજન ભૂલિ, કરે અનિત્યનો;
એકો અંશ પ્રભુ વિષે, તુંને ન પ્રીતનો, લાજે ના ! વિચાર ચિત્ત, રાખે જીતનો.—૪

(૩)એક અપ્રસિદ્ધ કવિ પોતાના મનને બોધ આપેછે કે

વેગળો રહે વરણાગીયા.—
લાખ ટકાની મ્હારી મોજડીરે, વાયે ઉડિ ઉડિ જાયજી.
અલ્યા ! હીરકોરી ધોતિયાં ન પેહેરીયે,
હાંરે અલ્યા ધોતિય એ-ધૂળ ફકાવશેજીરે. વેગળો૦—
અલ્યા કોરાં અંગરખાં ન પેહેરીયે,
હાંરે અલ્યા કોરાં એ-રોતાં મરાવશેજીરે. વેગળો૦—
અલ્યા કસુંબલ પાઘડિ ન પેહેરીયે
હાંરે અલ્યા પાઘડિ એ-પાટુવાં ખવડાવશેજીરે. વેગળો૦—

અલ્યા કસબી દુપટ્ટા ન હોડીયે,
હાંરે અલ્યા કસબીતે–કોયડા મરાવશેજીરે. વેગળો૦—

કલેશકોઠાર, પુષ્ટિપંથરહસ્ય, અકળચરિત્રચંદ્રિકા, સિદ્ધાંતસાર **કવિ દયારામના** વિજ્ઞપ્તિવિલાસ, પ્રમેયપંચાવ, સ્વાંતઃકરણ સમાધાન, બ્રાહ્મણભક્ત વિવાદ **ગ્રંથોની** યાદી. નાટક, ક્ષમાપરાધષોડશી, રસિકવલ્લભ, મનમતિસંવાદ, શ્રીયમુનાસ્તવ ન, શ્રીપુરૂષોત્તમપંચાંગ, શ્રી કૃષ્ણ અષ્ટોત્તરશતનામ ચિંતામણી, શ્રીવ્રૃંદાવંન વિલાસ, વસ્તુવૃંદદિપિકા, શ્રીભાગવત અનુક્રમણિકા, શ્રીગીતામાહાત્મય, શ્રીકૃષ્ણ-નામાવળી, શ્રીહરીભક્ત ચંદ્રિકા, પ્રશ્નોત્તરમાલિકા, (આ ગ્રંથ કવીએ છેલ્લો લખેલો કહેવાય છે. અને એમાં ૪૦૦૦ કવીતાની લીટીયો છે) વૃજવિલાસામૃત, શ્રીકૃષ્ણસ્તવન ચંદ્રિકા, પ્રબોધબાંવની, શીક્ષા તથા પરિક્ષા પ્રદિપ સતસૈયા, દશમ અનુક્રમણિકા, ષડઋતુ વર્ણન, પ્રેમરસગીતા, રૂક્મિણી વીવાહ, સતભામા વિવાહ, રસિક રંજન, સ્વરૂપ તારતમ્ય, પિંગલસાર, ચાતુર ચિત્ત વિલાંસ, કૌતકરત્નાવળી, અજામેલનું આખ્યાન, ચિંતામણી, શ્રીભાગવતનું મહાત્મ્ય, હરિભક્ત રત્નમાળા, મંગળાનંદ માળા, ભક્તિપોષણ, વિશ્વાસાગત, શ્રીકૃષ્ણનામ માહાત્મ્યમાધુરિ, પ્રસ્તાવીક પિયુષ, શ્રીકૃષ્ણનામ મહાત્મ્ય મંજરી, સ્વલ્પાપાર પ્રભાવ, શ્રીગુરૂપ્રભાવ ચંદ્રિકા, શ્રીકૃષ્ણનામ રત્નમાલિકા, શ્રીકૃષ્ણ નામામૃતધ્વની લઘુ, શ્રીકૃષ્ણનામામૃતધારા, વિનયબત્રીસી, અષ્ટપટરાંણીનો વિવાહ, ભ્રાંતિ ભંજન, શ્રીકૃષ્ણનામ ચંદ્રકળા સ્તોત્ર, શ્રીહરીભક્તિ, કાળજ્ઞાનસારાંશ, મુર્ખ લક્ષણાવળી, ચિંતાચૂર્ણ, ગુરૂ શિષ્યસંવાદ, અંતઃકરણ સમાધાન, અનુભવ મંજરી, પ્રેમ મંજરિ, અપરાધ ક્ષમાસ્તોત્ર, ભક્તવેલ, રસીયાજીના મહીના, લોચનમનનો ઝઘડો, સાસુ વહુની લઢાઇ, મનપ્રબોધનો કક્કો, અકલકલા, મોહનીસ્વરૂપ, પારણું, રાધિકાનું સ્વપ્ન, દાણચાતુરિ, શ્રીકૃષ્ણસ્તવન મંજરી, કાત્યાયનીનો ગરબો, પંદરતિથી, વ્રેહવિલાપ, ચાતુરીનો ગરબો, રામલીલા, બાળલીલા, ચેતવણી, મીરાંચરીત્ર, પ્રેમપરિક્ષા, ચોરાશી વૈશ્નવ, વલ્લભનો પરીવાર, રાધાઅષ્ટોત્તરશતનામ, કૃષ્ણઉપવિત, રાસપંચધ્યાયી, હરીભક્ત ચંદ્રિકા, રાધીકાનાં વખાણ, રાધીકા પોતાની માને કહે છે તે, રાધાજીનો વીવાખેલ, શ્રીનાથજીનું વર્ણન, બ્હાલાજીના મહીના, ભગવન્નામાવળી, પ્રબંધ, ગરબીસંગ્રહ, પદસંગ્રહ, નીતી ભક્તિની કવીતાઓ, મરેઠી, મારવાડી, પંજાબી ને હીંદુસ્તાની ભાષામાં લખેલી નીતી ભકતી શૃંગાર વીગેરે ઉપરની કવિતાઓ, જેવાં **પ્રાચીન કાવ્યના** કહેવા પ્રમાણે ૨૦- અમુલ્ય નાંના મોટાં કાવ્યો તથા તે ઉપરાંત સવાલાખ છુટક પદો કવી **દયારામે** લખ્યાં કેહેવાય છે.

કવિના ગદ્ય લખાંણુનો નમુનો—**"શ્રી-હરિહરાદિ સ્વરૂપ તાર તમ્ય"માંથી**
"શ્રી હરિ તો સર્વેશ્વર-સર્વજ્ઞ પરિપૂર્ણ, સ્વયંભૂ, અનાદિ, મૂલ પુરૂષ, સર્વના શાસ્તા, સૂર્યરૂપ, પૂજ્ય, સર્વ શિરોમણિ, સર્વને શરણ આપવા યોગ્ય, બ્રહ્માંડના નાયક, અદ્વિતીય, સર્વના સ્વામી, સર્વના દુઃખ ભય ભંજન, સ્વયંપ્રકાશ, નિર્ભય, અદભૂત, અનુપમ છે; જેની માયાએ સર્વ વસ્તુ કીધી છે-તે માયાના કર્તા પોતે અનેક લક્ષણુના ભરેલાછે. એ લક્ષણુ શ્રીકૃષ્ન, રાધિકા રમણ વિંના, શિવાદિકમાં નથી. ને જુઓ કે-શ્રી હરિએ ધ્રુવાદિકને વરદાન આપ્યાં છે તે નિત્ય છે, કોઈ થકી ભંજાય નહીં, ઉચ્છેદ થાય નહીં; ને શીવજીનાં વરદાન આપ્યાં સદા રહેતાં નથી. તે જુઓકે રાવણુ, બાંણાસુર, ત્રિપુરાસુર, ભસ્માંગદાદિકને આપ્યાં તે ભગવાને છેદી નાંખ્યાં."

પ્રકરણ ૯. અંતકાળનાં કાવ્યો.

"હરિ નામ માળા" માંથી રાગ—ભજનો પ્રાર્થનાના પદો વિગેરે સવૈયા એક ત્રિસા.

ગુરૂ ગોવિંદ કૃપાનિધિ કેશવ, કમળા નાથ કૃપાળ
કમળ નયન કરૂણા સાગર, શ્રી કૃષ્નહરે ગોપાળ;
ગોપીજન વલ્લભ ગિરિધારી, ગોપીનાથ ગોવિંદ,
ગોકુલેશ ગરૂડધ્વજ ગોવરધનધારી વ્રજચંદ.
માધવ મુરમર્દન મદુ મરદન, મતિ વિક્રમ સુખધામ,
મુકુંદ મેઘવર્ણ મહાબાહુ, જદુપતિ સુંદર શ્યામ;
રામચંદ્ર પ્રભુ દશરથનંદન, દયાસિંધુ ભગવંત,
માં પાહિમાં, પાહિ પાહિમાં, પુર્ણાનંદ અનંત.

પદ જોગી આશાવરી.

(૨) માહારે અંત સમય અલબેલા. મુજને મૂકશોમાં;
માહારા પ્રાણુ જીવન ધન છેલા, અવસર ચૂકશોમાં૦-
હરિ હું જેવો તેવો તમારો, મુજને મૂકશોમાં;
શ્રીગુરૂ સોંપ્યો, અહો કર મારો, અવસર ચૂકશોમાં૦-
માહારા દોષ ક્રોધ સંભારી, મુજને મૂકશોમાં;
શરણાગત વત્સલ ગિરિધારી, અવસર ચૂકશોમાં૦-
હરિ માહારે ધરમ નથી કોઇ સાધન, મુજને મૂકશોમાં;
નથી સતસંગ સમરણુ આરાધન, અવસર ચૂકશોમાં૦-
શ્રીપતિ સર્વાત્મા સર્વોત્તમ, મુજને મૂકશોમાં;
મારા પ્રાણજીવન પુરૂષોત્તમ, અવસર ચૂકશોમાં૦-
સમરથ કરૂણાસિંધુ શ્રીજી, દયાને મૂકશોમાં;
માહારે ઓથ નથી કોઇ બીજી, અવસર ચૂકશોમાં૦-

(૩) ગરબી.

શરણ પડયોછુરે શ્રીહરી' નથિ મ્હારે અવર આશ વિશ્વાસ,
શ્રીવલ્લભવરનારે લાડીલા, અનન્ય આપ તણો હું દાસ. શરણ૦—
મ્હારે નથિ બળ સાધનરે ધરમનું, નથિ બળ ભક્તિ જ્ઞાન વિવેક,
સેવા સમરણરે ના મળે, મ્હેં નથિ સતસંગ કર્યો ક્ષણું એક. શરણ૦—
પણ જ્હાંનું તમારૂંરે જોઇને, મુજને જગત કહે હરિભક્ત,
હું છું જૂઠોરે જિવણજી, નથિ મ્હારૂં મન તમથી આસક્ત. શરણ૦—
મોઘમ રાખ્યેરે મોટપ ઘણી, ઉઘાડુ પાડયે ઓછું જણાય,
સાચો સંગ્રહરે સહુ કરે, જુઠું નભઞ્ચે જગ જશ નવ થાય. શરણ૦—
જેવો તેવો છું હું રાજનો, દિન લહિ કરીએ કરૂણાદાન,
દાસ દયાનીરે વીનતી, કૃષ્ન કૃપાનીધિ ધરજો કાંન. શરણ૦—

(૪) દામોદર દુઃખડાં કાપોરે, પાવલે લાગૂં;
નંદલાલ નિજાનંદ આપોરે, એ વર માગૂં. ટેક.
વ્હાલાજી ! હું છું પળ, પળનો અપરાધી;
ભરેલો આધી વ્યાધીરે, પાવલે૦— દામોદર૦—૧

વ્હાલાજી ! હુંતો તમારા, બળથી ઘણો ગાજૂં;
જાણો છો કહું શું ઝાઝું રે, પાવલે૦— ,, ૦—૨

વ્હાલાજી હું જેવો તેવો, તોએ છું તમારો;
આધાર અવર નહીં મ્હારો રે, ,,૦— ,, ૦—૩

વ્હાલાજી મ્હારૂં જોર, નથી જો તરછોડો;
શું રૂઠિ કરે મંકોડોરે, ,,૦— ,, ૦—૪

વ્હાલાજી શ્રીમુખ પોતાનો, કો'છો મારે લાડૂં;
બીજું બળ ક્યાંથી કાઢુંરે ? ,,૦— ,, ૦—૫

વ્હાલાજી જનનું માન, જગતમાં વધારો;
ગમે તો ઘરમાં મારોરે, ,,૦— ,, ૦—૬

નૃપના ગજ ઘોડા મસ્તી, ખોરાને માંન મ્હોટું;
મ્હારે ના માંન ખોટૂંરે ,,૦— ,, ૦—૭

દયાના પ્રિતમ પાંણી, લો છે તો નીભાવો;
મ્હારે દાસપણાનો દાવોરે. ,,૦— ,, ૦—૮

(૫) પદ- મનજી મુસાફરરે ચાલો નિજ દેશ ભણી;
મુલક ઘણા જોયારે, મુસાફરિ થઈ છે ઘણી. ટેક.
હાવાં માલ વ્હોરજો શેઠના નામનો, થાય ના કર્યું અટકાવ,
આપણો કરતાં જોખમ આવે, ફાવે ધણીનો દાવ;
એટલાને સારૂં રે, ના થાવું વ્હોરતના ધણી. મનજી૦—૩
જોજો જુગ થકી જાવું છે, કરજો સંભાળિને કામ,
દાસ દયાને એમ ગમે છે, હાવાં જઈએ પોતાને ગામ;
સુઝે છે હાવાં એવુંરે, અવધ થઈ છે આપણી. મનજી૦—૪

૬-મંદવાડની પીડાનું પદ. રાગ ગઝલ ગત દાદરાની

દિલકે દરદસેં શ્રીજી! હમ તો ખૂબ હેરાન હુવે,
અંદરકે દરદસે શ્રીજી! હમ તો ખૂબ બેજાર હુવે;
હમ તો ખૂબ બેજાર હુવે, હમ તો ખૂબ લાચાર હુવે,
તોભી ઇજા ન મિટિ, શિર ધની ભગવાન હુવે. દિલકે૦
ફિકર આતસ જલાયા, હુવા ખાક કલેજા,
તોભી હજરતકું નહીં પોકારતા હેરાન હુવે, „
મેહેરકી નિઘા જબ થી ખાવિંદકી મેરેપે
તબ કછુ ના ચલા જાદે, દિગ સેતાન હુવે, „
જાહર કહના લાજમ નહીં, મનકે મેહેરમસેં,
કૈસા થા દયા અવલ મેહેરબાન હુવે ! „

(૭) દર્દ પીડીત પાર્થના-પ્રભુના સાક્ષાત્કારનું પદ-રાગ સોરઠ-ગત દીપચંદી.

શ્રીજી! શામાટે રે સાંભળતા છો નહિ? મ્હારી વીનંતી,?
વ્હાલાજી! મુને તે કોહોની.
કેહેશો "સુખિએ છિએ"-તો ઉત્તર દોની૦ શ્રીજી! ૦-
ગમું તમને તેવો હું કેમ થાઉં? માયા જાળે ઘેરાયો ક્યાં જાઉં?
તમો વિના બળ નથી, ક્યાં અથડાઉં? શ્રીજી!૦-
સેવું સમરૂં ક્યમ અગ્નિ બળતાં? છો દયાળુ, દયા ના આવે ટળવળતાં,
કૃપા કરો તો વિલંબ નથી દુઃખ ટળતાં શ્રીજી'૦-
જાણી જોઇને ના બોલો—ત્યાં હું શું કહું કથી?

સ્વામી છો, તદપિ કહ્યા વિના રહેવાતું નથી, મારૂં કાંઇ ન ચાલે, હું તો મરણું મથી-શ્રીજી!૦-
જીવ દુષ્ટ સ્વાભાવિક તે તમે જાણો; મ્હારા શામાટે અવગુણ આણો?
નથી આણતા-તો આવડુ શિદ તાણો? શ્રીજી!૦-
જેને પ્રાણ સરિખુ પ્યારૂં કહિયે, તેને પોતાનું જાણિને પાણી રહીયે;

આમ તેથી છેક અળગા નવ રહીયે. શ્રીજી૦-
હરિ હું તો હાર્યો હાવાં કરગરતો ફરતો, તેનો જવાબ હજુ કાંઇ નથી જડતો;
રખે પતિત જાણિને મેલ્યો હોય પડતો. શ્રીજી૦—
મ્હારા વ્હાલા મ્હારી અકળામણ ટાળો, કૃપાદષ્ટિએ કરીને મ્હારી સ્હામું ભાળો;
જેવો તેવો છે દયો તમારો—પાળો. શ્રીજી૦-

હે હરિ! હું તો હાવાં હાર્યો, અતિશે અકળામણનો માર્યો, જે ગમે તે કરો. (૮) મંદ
ભ્રષ્ટ હદે માને નહિ શિક્ષા, જગમાં લજવી વૈષ્ણવની દિક્ષા. જે૦- વાડની
ભવ ઉદવેગ અતીશે પીડે, મૂક્યાં ઉચિત કર્મ સહુ મીડે. જે૦- પીડાનું
બહુ દુ;ખ જે કૃતિ નિશદિન કરીને, જાય મન ત્યાંનું ત્યાં ફરિને જે૦- પદ
તન જયમ વૃધ્ધ થયું મન બાળક, ઊપર ઉજ્વળ અંતર કાળક, જે૦-
અંતકાળ દુ;ખથી કાંપુંછું, સત્ય વચન સમરી જાપુંછું. જે૦-
પ્રભુ જયમ રાખોછો ત્યમ રહુંછું, જે શિર પાડોછો તે સહુંછું જે૦-
જાણુંછું કરશો સહુ સારૂ, પણ વણ સમજે ભટકે મન મ્હારૂ જે૦-
જીવથી નિજ બળ કશું નથિ થાવું, **સનેપાતમાં ગાંડુ ગાવું** જે૦-
જેવો શરણુ પડયોછું મહાપ્રભુ, તેવો અટળ રાખો હું અડયોછું જે૦-
મનુષ કોઇથી વ્હાંણુ ન હાલે, ગગન પવન શઢ ભરાઇ ન ચાલે. જે૦-
વિનતિ દયાની એ ફરિ ફરિને, પ્રગટ મળું સેવું હું હરિને જે૦-

ઘણો ઘુંચવાયો બહુ બળુંછું, અતિ અકળામણ થાય રે, (૯)રાગભૈ
બળિઆ પ્રભુ બેલી નથી થાતા. શરણાગત ક્યાં જાય રે.? ટેક૦- રવ-ગુર્જ
સઘળી ચેઃઅતા જીવમાં ક્યાંથી? જાણી જોઇને ન સુઝી' કહો રે; રી રાગ
થઇને કૃપાળુ કર ઘો કાંને, વિવેક લાગે ફીકો રે. ઘણો૦-શ્રીશ્રીત
કુકર્મ દેખી રૂઆ કરોછો, શુભ મતિ દેતા છોની રે;
મ્હારૂ કર્યું કાંઇ નથી નિપજતું, કેમ કરૂ હાવાં કોહોની રે. ઘણો૦-
વિધિ શિવ શેષ સરીખા હાર્યા, હુંથી કહો કયમ રીઝો રે,
મારૂ બળ એક કરગરવાનું, ઉપાય ન મળે બીજોરે ઘણો૦-
સાધન સાધ્ય નથી તમે શ્રીજી, પ્રેમ તમારી પાસે રે;
દયા કરો નહી દીન લહીને, કાહું દીન શી આશે રે. ઘણો૦-
ત્રિતાપ હોળીમાં ધીકુંછું, નિજપદ મન કયમ લાગે રે;
નહી તો નહી-એમ,નિરાંત ન મળે, મોટી આશ ન ભાગે રે. ઘણો૦-
પાંમર હું પામરીની તૃષ્ણા, કહેતાં લાજું સ્વામી રે;
સહજે શરણાગત લહી રીઝો શું કહું અંતરયાંમી રે. ઘણો૦-

બીડ્યું શીડ્યું ભિતર બળે છે કહેતાં કાંઇ નવ ફાવે રે.
સઘળુ સુખ ત્યારે જ્યારે હરી, દયા તમોને આવે રે. ઘણો૦—

(૧૦) પ્રભુ ક્યાં વસે છે? તે વિષેનું અલંકારી પદ.

નિશ્ચેના મેહેલમાં વસે મ્હારો વ્હાલમો, વસે કજલાડીલોરે;
જેરે જાયે તેં જાંખી પાંમેજીરે
ભુલા ભમે તે બીજા સદનમાં શોધે રે, હરી ના મળે એકો ઠામે રે. નિશ્ચેના૦—
સત્સંગ દેશમાં ભક્તિ નગર છેરે, પ્રેમની પોળ પુછી જાજોરે;
ગ્રેહે તાપ પોળીઆને મળી મ્હોલે પેશજો રે, સેવા સીડી ચઢી ભેળા થાજો રે નિશ્ચેના૦—
દીનતાના પાત્રમાં મનમણી મૂકીરે, ભેટ ભગવંતજીને કરજો રે
હુંભાવ પુંભાવ નોછાવર કરીને રે, શ્રી ભગવંતજીને વરજોરે નિશ્ચેના૦—
એરે મંડાણનું મુળ હરિઇચ્છા રે, કૃપાવીના સીદ્ધી ન થાયરે;
શ્રી વલ્લભ શરણ થકી સહુ પડે સ્હેલુંરે દૈવી જીવ પ્રત્યે દયો ગાયરે. ,,

---

પ્રકરણ ૧૦ મું.

સંવત ૧૯૦૮માં મરણ પથારિમાં ગાયેલી કવિતાઓ.

(૧) પ્રાંણ પ્રયાણ સમે મ્હારા પ્રભુ, મુંને દેશો ના જમ કર જાવારે,
જેવો હુંરે થયો મ્હારા વ્હાલા, તેવા તમો યોગ્ય નહીં થાવારે. પ્રાંણ૦—
સકળ દોષનું પાત્ર પતિત હું, અધમ સરવનો ઈશરે;
સેવા સ્મરણ સાધન હીંણો તોયે, રાખી રે। જુગદીશરે. પ્રાંણ૦—
શરણ આવ્યો છું સમ્રથ જાણી, ઊગરવાની આશેરે;
બરદ વિચારી બાંહ્ય ગ્રહો હું, કંપુ છું કાળને ત્રાસેરે. પ્રાંણ૦—
માહારી પાસાનું સહુ કાચુ છે, તે સામું રખે ભાળોરે;
કિંકર જાણી કેશવજી મ્હારૂં, સરવે આપ સંભાળોરે. પ્રાંણ૦—
આપ કરો તો શું નવ થાયે, જે ન કરો તે બાકીરે;
રંક જાંણી મુને રાજ નિવાજો, ઘણો ગયો છું થાકીરે. પ્રાણ૦—
દિનબંધુ છો માટે દાવો, બાકી ન મળે જોરરે;
દાસ દયાના પ્રભુ કરૂણાનીધી, નટવર નંદકિશોરરે. પ્રાણ૦—

(૨) એવા મુને વ્હાલા થાઓ વ્રજભૂપ, મ્હારૂં મન મોહ્યું રહે તવરૂપ. એવા મુને૦—
જેવો વ્હાલો મૃગને લાગે છે રાગ, જેવો વ્હાલો મણિ લાગે છે નિજ નાગ,
જેવો વ્હાલો મધુકર પદ્મ—પરાગ. એવા મુને૦—

જેવું વ્હાલું મિનને લાગે છે નીર, જેવું વ્હાલું લાગે મંઝારને ક્ષીર;
જેવું વ્હાલું લાગે બિંબફળ કીર. એવા મુને૦—
જેવો વ્હાલો લાગે ચકોર ને ઇંદુ. જેવું વ્હાલું ચાત્રક સ્વાતી ઘન-બિંદુ;
જેવા વ્હાલા શ્રી ગોપીજનને ગોવિંદ. એવા મુને૦—
જેવાં વ્હાલાં જાર પરસ્પર હોય, જેવું વ્હાલું ભોજન ક્ષુધિતને હોય,
જેવું વ્હાલું માદા તૃષાતુરને તોય, એવા મુને૦—
જેવો વ્હાલો આત્મા પોતાનો સહુ જગત્ જેવા વ્હાલા તમને તમારા ભક્ત,
દયા પ્રિતમ દ્યો તેવિ નિજ આસક્ત. એવા મુને૦—

(૩) વૃજ વ્હાલું રે, વૈકુંઠ ન્હેં આવું; મુંને ન ગમે ચતુર્ભુજ થાવું;
ત્યાં તો નંદકુવર ક્યાંથી લાવું ? ... ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૧
જોઇએ લલિત ત્રિભંગી મ્હારે ગિરિધારી, સંગે શોભે છે જ્યાં રાધે પ્યારી;
તે વિના આંખ ન ઠરે માહારી. ... ...વૃજ વ્હાલું રે૦—૨
ત્યાં શ્રી યમુના ગિરિવર પણ છે ન્હેં, જેની આશક્તિ મુંને ઘણિ છે બ્હેની;
તે વિના મ્હારો પ્રાંણ પ્રસન્ન રહે ન્હેં. ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૩
ત્યાં શ્રીવૃંદાવનનો રાસ નહીં, વ્રજવનિતા સંગ વિલાસ નહીં;
વિશ્નુ વેણું વાયાનો ત્યાં અભ્યાસ નહીં. ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૪
વૃક્ષે વૃક્ષે જ્હાં વેણુકાધારી, પત્રે પત્રે જો હરિ ભુજ છે ચારી:
એવી હજુ હજુ છે સંગતી ભારી. ... ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૫
સુખ સ્વર્ગનું કૃષ્ન વિના ટડવું, મુંને ન ગમે બ્રહ્મસદન ચઢવું;
ધિક્ક જન, સુખ પામિ પાછૂ પડવું. ... ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૭
શું કરૂં શ્રીજી ! એ સહુ પાંમી, નહીં આપણા તો છે ત્યાં એ સ્વામી;
મ્હારે દાસપણામાં આવે ખાંમી. ... ... વૃજ વ્હાલું રે૦—૮
ગુરૂ બળે ગોકુળવાશી થૈશું, શ્રી વલ્લભ શરણે નિત્ય જઇશું;
દયા પ્રિતમ સેવિ, રસ જશ ગાઇશું. ... ... વૃજવ્હાલું રે૦—૧૦

(૪) મન બોધનું પદ

જીયા ગાફલ મત સો જાગ, હયાં કોઇ નહિ હેરે તેરા તેરા ટેક
માત તાત સુત ધરની બંધુ, ઔર કુટુંબ બોહોતેરાવે;
સબ અપની મતલબ કે બેલી, હે ઉલટા ઉર ઝેરા ઝેરા, કોઇ નહી હે૦-
મેહેલ ખજાના દુનિયા દોલત, તું માનત મન મેરાવે;
દેખત રહેગા કછુ ન ચલેગા, તેરા લુંટા જાયગા ડેરા ડેરા. કોઇ નહી હે૦-

જો તું તેરા ભલા ચાહે તો, અહેમક સમજ સબેરાવે;
કબ્જ હોયગા ફીર કયા હોના, તેરા નગ્ર જાયગા ઘેરા ઘેરા. કોઇ નહી હે૦-
કયા ઓરનકું અકલ બતાવે, તેરે ઉર અંધેરાવે;
નહિ કછુ દેરા આખર આયા, તેરા સુફલ કરલે ફેરા ફેરા. કોઇ નહી હે૦-
ભજ ભગવંત સંત સંગત કર, બન સત ગુરૂકા ચેરાવે;
માયા પટક અટક દયા હરિપદ, કરલે કૃષ્નસું નેરા નેરા. કોઇ નહી હે૦-

(૫) રસનાને બોધનું પદ.

રાધેકૃષ્ન, રાધેકૃષ્ન, ગાયલે રી........હો-રાધેકૃષ્ન,
એરી મેરી રસના-રાધેકૃષ્ન ટેક—
શ્રી વલ્લભ, શ્રી વિઠ્ઠલ, શ્રીજી, નિશદિન ચેહી રટી આહા પદ પાયલે. રાધેકૃષ્ન૦—
જપ તપ તિરથ ધર્મ નેમ વૃત, નામકો અંસ એ સંસે સરકાયલે. રાધેકૃષ્ન૦—
ધ્યાન યજ્ઞ પરિચર્યા ફળ, કળિ કિરત નહીં તેં, ભાગવત વંચવાયલે, રાધેકૃષ્ન૦—
અતી દુસ્સાધ્ય ભકત્યાદિક પંથ કલી, ચરન સરન ગિરિધર સિર નાંયલે. રાધેકૃષ્ન૦—
દયાકી જિવન જોરિ, રંગિલિ પ્રિતમ પ્યારી, હૃદય કમલમેં તું હિતસોં બસાયલે. રાધે-

(૬) હરિનામ રટણનું પદ

શ્રીકૃષ્ન હરિરામ રામ, રાધે ગિરિધારી;
રાધે ગિરિધારિ શ્યામ, „ શ્રીકૃષ્ન૦—
રાગ જંગલો દયા પ્રિતમ રટ નામ નિરંતર, શબ્દ લહર સુખકારી. શ્રીકૃષ્ન૦—

જુઓ રાસ પંચધ્યાયી

કાવ્ય નિમજ્જન—અથવા—

કવિરત્ન દયારામના સુંદર કાવ્ય-સાગરમાં મારેલી ડુબકીઓ.

૧ રાસ પંચધ્યાયી—

કવિની અતિ સુંદર, વાંચવા લાયક, શ્રૃંગારી કવિતાનો આ પેહેલો નમુનો છે. શૃંગાર વર્ણનમાં દયારામને હઠાવે તેવો, ભાગ્યેજ કોઇ કવિ હશે. આ રાસપંચધ્યાયી શા આધારે રચાઇ, તે વિષે કવિ કહે છે કે—

શ્રીમદ્ ભાગવત સહુ પુરાણુ શિરમણિરે લોલ,
તેનો સાર દશમસ્કંધ કથા સહુ ભણીરે લોલ. ૨૭૭
તેમાં તત્વ અધ્યા પાંચ કહિયે રાસનારે લોલ,
પ્રભુ થયા છે આધીન, પ્રેમિ દાસનારે લોલ. ૨૭૮

આમ આધાર તો લીધો, પણુ કવિ કેહે છે કે, માત્ર તેનેજ વળગી રહીને—

શ્લોકાર્થ પ્રમાણે તો આ મેં કથ્યું નથી રે લોલ,
કિંચિત કથાને અનુસાર ભાષા મેં કથી રે લોલ. ૨૭૯
નિધિ નીર પિયે પક્ષિ, ચંચુને ભરી રે લોલ,
ગાઉં ગૂંણુ ગોવિંદના તે હું વિધે કરી રે લોલ. ૭
નથી ઊપમા દેવા કશ્યું એ સુખને રે લોલ,
એનો નથિ મળ્યો પાર, સહસ્ર મૂખને રે લોલ. ૨૬૩
એ સુખ સમાન બીજું સુખ શું હૂં કહૂં રે લોલ.
વેદ ભેદ ના કળે તો હું તે શુ લહું રે લોલ! ૨૬૪

૨૮૩ કડીઓના આ સુંદરકાવ્યની ભુમિકા ગોઠવતાં કવિ લલકારે છે કે—

ત્યહાં તે સમે કદંબ-દ્રુમની તળે રે લોલ,
વાઇ વાંસળી વિચિત્ર સુંદર શ્યામળે રે લોલ. ૧૩

તે સાંભળી પશુ, પંખી, યમુના નીર, અને ગોપીઓ-ની બનેલી વિહ્વળ દશાનું વર્ણન કરી, કવિ ૩૮ થી ૭૦ મી કડી સુધીમાં શ્રીકૃષ્ણનું મનહર સ્વરૂપ, વસ્ત્રા-લંકાર, વિગેરે વર્ણવિને, **મહાકવિ પ્રેમાનંદની પેઠે**, વાંચનારને છક કરી નાંખે છે, ને કેહેછે કે-એ બાળમુકુંદ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની મધુરી વાંસળી સાંભળીને—

" કોઇ કામની શકે ન વેંણુ ઊચરી રે લોલ,
ચિત્ર પૂતળી સાદ્રશ્ય સર્વ રહિ ઠરી રે લોલ. ૭૨
કોઇ ચાલિ પ્હેરિ એક ભુજા કંચુકી રે લોલ,
કોઇ ચાલિ રૂદન કરતાં બાળને મુકી રે લોલ. ૨૩

મુકી દ્વાર ઉઘાડાં ફરા ધાઇ ધમકમાં રે લોલ,
વેંણુ સાંભળી ચાલી ચતુરા ચમકમાં રે લોલ. ૨૮
પછેં વેણુ ધરી પાંણુ, વદે શ્રીહરી રે લોલ;
" તમે કોહોંજી ક્યમ આવ્યાં છો સર્વ સુંદરી રે લોલ. ૭૩
પતિવ્રતાનો ન ધર્મ, શાસ્ત્ર સહુ ભણે રે લોલ,
માટે જાઓ સર્વ ધામ આપ આપણે રે લોલ. ૭૫
પાછાં પરવરો–પ્રભુએ કહ્યું તે સુંણી રે લોલ,
ગ્લાંની પામિ શ્યામા સર્વ, ચિંતા થૈ ઘણી રે લોલ. ૭૬
[ગોપીઓ બોલી]. તમો અખિલના છો ઇશ, વેદ ગાયછે રે લોલ.
ત્યારે ધર્મ ખંડિત અમારો ક્યાં થાય છે રે લોલ. ૮૪
તમો તેડવા અમોને વાઇ વાંસળીરે લોલ,
વિધિ વ્હાલાજી અમો તમારિ સહુ કળી રે લોલ. ૯૧
તમો પામવાને પતિ પુત્રાદિક સહુ રે લોલ,
છોડી આવિ ગાન મોરલીથી મોહિ બહુ રે લોલ. ૧૭૩
વેણુ નાદે પેલાં મોહ્યાં પંખી ને પશૂ રે લોલ,
મહિલા મોહિયે રૂપ ગાંને ત્યાં આશ્ચર્ય કશુંરે લોલ. ૧૭૪

ચતુર ગોપિઓ, આમ બાળમુકુંદને વાક્ચાતુર્યથી બાંધી લે છે; ને પ્રસન્ન થયેલા પ્રભુ, નિજ ભકતો સાથે " રાસરમણ "=ભજનાનંદ ઝમાવે છે. અહીં ખુબી સાથે કવિ પલટો મારે છે કેઃ—

" મોહ્યા મોહનજી ન પાર મ્હારા રૂપનો રે લોલ,
ચતુર હું ઘણી "–અહમેવ એવો ઊપન્યો રે લોલ. ૧૬૦
પ્રમદાતણા વિચાર પ્રભુએ (એ) લહ્યા રે લોલ,
અંતરધ્યાન, મધ્ય મંડળથી, હરી થયા રે લોલ. ૧૬૧

આમ રંગમાં ભંગ પડવાથી, ગોપીઓ બ્હાવરી બની રોવા લાગે છે કેઃ—

આ દશા અમારિ કરવિ હુતી જો હરી રે લોલ,
ત્યારે શિદ જીવાડયાં બહુ બહુ રક્ષા કરી રે લોલ. ૧૬૨
નાથ ! ના ઘટે પોખીને મારો છો તમે રે લોલ,
દાખો વદન ન્હૈંતો પ્રાણ જાશે આ સમે રે લોલ. ૧૬૪
વિના મૂલની અમો તમારિ કિંકરી રે લોલ,
નાથ ! નેહ ના હણો કહું ફરી ફરી રે લોલ. ૧૬૭
હાંક મારે હરિને–અરપર જુએ રે લોલ,
" મુકી ગયા ! "–ભણી, હદે ફાટતી રૂએ રે લોલ. ૧૭૮

વળી ઘેલી ગોપીઓ અન્યોઅન્ય પુછે છે કે-" કેહેની, પ્રભુ ક્યાં ગયા રે લોલ ?" એજ રીતે તેઓ વડ, પિપળો, તુળશી, હરણ, વિગેરેથી પુછા કરેછે; પણ જવાબ કોઇ આપતું નથી. કવિ તેનાં મનસ્વી પણ ચતુરાઇ ભર્યાં જે કારણો આપે છે, તે તેમની તર્કશક્તિને બહુજ શોભા આપે છે. પછી વળી, કવિ, ખુબી સાથે બીજો પલટો મારી, "**कलपान्ते हरि**"-એ શબ્દો સમઝાવતાં ગાય છે કે:—

" ઘણા છે દયાળુ; દાસ દુઃખ, ના સહે રે લોલ;
કિંચિત કઠિનતા ગુમાન ટાળવા ગ્રહે રે લોલ. ૧૮૩
ગોપી સહુ મન ભંગ થૈ ઉભી જ્યહાં રે લોલ;
દર્શન આપ્યું, આવિને ઉભા રહ્યા ત્યહાં રે લોલ." ૧૮૪

શોક હતો ત્યાં સર્વત્ર આનંદ છવાઇ ગયો ને માનભંગ ગોપીઓ—

" દાસ છું "-કહી કો દીનતા ઘણી કરે રે લોલ,
કેટલીક હરિ હસ્ત-ચરણ ઉર ધરે રે લોલ. ૧૯૩
પછે **ઉત્તરીય વસન-આસન** સુંદરી રે લોલ,
રચી કરીને તે **પર બેસાડ્યા શ્રીહરી રે લોલ.** ૧૯૬

આમ સ્નેહભાવે ટોળે મળી, બેશીને-કેટલોક સમય સૌ **આનંદી વાર્તાલાપ** ચલાવે છે. તે પછી-"**કમળ હળ આકાર**" ના રાસની **કલ્પના કરી કવિ લલકારે છે કે**—

શોડષ ગોપિકાની મધ્ય, કૃષ્ણ અષ્ટ છે રે લોલ,
એ પ્રમાણે મંડળ રચના રચી સ્પષ્ટ છે રે લોલ. ૨૧૨
મધ્યે મુકુલરૂપ તો જુગલકિશોર છે રે લોલ,
પુંઠળ વર્તુલ આકાર મંડળ જોર છે રે લોલ. ૨૧૪
ધર્યાં છે સ્વરૂપ શ્યામે ઘણાં તે સમે રે લોલ,
બબ્બે બાળા મધ્યે કૃષ્ણ સર્વશું રમે રે લોલ. ૨૧૫

રાસમાં તો નાચ સાથે ગાયન અને વાજીંત્રોની મધુરિ મિલાવટ જોઇએ. **આ વાત કવિના લક્ષ બાહાર નથી;** તેથી તે ગાય છે કે—

તંબુરો રબાબને સતાર વાંસળી રે લોલ,
સારંગી સરોદા વાજેછે સ્વરે મળી રે લોલ. ૨૧૯
ઢોલ, ખંજરી, કાનૂન, ડફ, ઉપંગ છે રે લોલ,
મોવર, જવરી, અલગોજા, પણવ, ચંગ છે રે લોલ. ૨૨૦
નાદ સિંધુ, જળ તરંગ, ને કરતાલ છે રે લોલ,
સંગ મોરચંગ સ્વર અતી રસાળ છે રે લોલ. ૨૨૧

આ સંગીત=ગાન, તાન, અને નૃત્યની **લ્હેરે ચઢી કવિશ્રી લલકારવા માંડેછે** કે—"તાતા થેઇ થેઇ શ્યામ"–સહુ ઊચરે રે લોલ,

તે પ્રમાણે પ્રભુ ઠમક ઠમક ડગ ભરે રે લોલ. ૨૨૭
મદનમોહન વ્હાલો મધુરૂ મધુરૂ ગાય છે રે લોલ,
ચરણ ચાલતાં મધૂરિ વેંણુ વાયછે રે લોલ. ૨૩૧
ગોપિ ને ગોવિંદ મળી ફુંદડી ફરે રે લોલ,
"હાર્યો હરી"–શબ્દ પરસ્પરે ઊચરે રે લોલ. ૨૩૨
અન્યો અન્ય રિસાવે, કરે મનામણાં રે લોલ,
જુગલ રૂપ તણાં લેઉં હું તો ભાંમણાં રે લોલ. ૨૩૩
રાધા રિસાવ્યાં મનાવે મોહનલાલજી રે લોલ,
વળી રાધા મનાવે મદન ગોપાળજી રે લોલ. ૨૩૪
અમર અંતરિક્ષે ચકિત થયા જોઇને રે લોલ,
જોઇ રૂપ રહી દેવદારા મોહિને રે લોલ. ૨૩૫
સજળ મેઘ સંગ ઝળકે જેવિ દામની રે લોલ,
દર્શે દેવને તે વિધે કૃષ્ણ કામની રે લોલ. ૨૩૭
જાંણે સૌ–મ્હારી પાસે ઉભાં છે શ્રીહરી રે લોલ,
એવી અલબેલા વ્હાલાજીએ વિધી કરી રે લોલ. ૨૪૦

આ રાસ–રમણુ પછી, સૌ યમુના તીરે જળક્રીડા ખેલવા જાય છે. ત્યાં મહાકવિ પ્રેમાનંદે "ચંદ્રહાસ આખ્યાન" માં વર્ણવેલી "જળક્રીડા" ને પણ ટક્કર મારે તેવું "**જળક્રીડાનું વર્ણન**" દયારામ કવિ રજુ કરેછે. જુઓ દ. ર. મા. ભાગ ૧ પાનું. ૩ કવિતા નંબર. ૯.

કવિ કહેછે કે, આમ હરિમિલનનું સુખ, સંતોષ પર્યંત ભોગવીને—

"ગોપી લાગિ પ્રભુને પાય, કરિ પ્રદક્ષિણા રે લોલ..."

જ્યારે તેમણે આમ વિદાયગીરી માગી, ત્યારે હરિ અંતરધ્યાન થયા, અને જળક્રીડા સમાપ્ત થઇ; મતલબકે ભજનાનંદમાં તદાકાર બનેલી ભક્ત જીવનના તનમનની તમામ વૃત્તિઓ, સંસારની ઉપાધિમાં વિખરાઇ ગઇ. હરિ અદર્શ થયા, ને ભજનાનંદનું રમણુ સમાપ્ત થયું. **આ પછી કવિ એક મુદ્દાની વાત રજુ કરેછે** કે-

"પરત્રિયાશું શો વિહાર, બ્રહ્મ રૂપને રે લોલ ?..."

એવો સંદેહ, આ રાસપંચધ્યાયીની કથા સાંભળીને પરિક્ષિત રાજાને થયો. શુકદેવજી તેનું સમાધાન કરતાં બોલ્યા–હે રાજન !—

"પૂર્ણ બ્રહ્મ મધ્યે, **દોશબુદ્ધિ** ક્યમ વશી રે લોલ ?"

વળી તે બોલ્યા કે-જેણે રચ્યું સર્વ વિશ્વ, સર્વ માંહિ જે વશ્યો રે લોલ;
ભોગી ભોગ્ય ઉભય આપ, દોશ છે કશો રે લોલ ? ૨૫૭
અમર અન્યને કરે છે એોજ જેહનું રે લોલ;
કેમ ભાસ્યું છિદ્ર ભૂપ ! તુંને તેહનૂં રે લોલ ? ૨૬૧

પોતાના શ્રૃંગારી કાવ્ય પર આમ **જોઇતો ખુલાસો પુરો પાડી,** કવિ અંતે પોતાનું નામ, ઠામ, વિગેરે કેટલીક માહિતી આપતાં ગાય છે કે—

નદી નર્મદાની તીરે ચંડિગ્રામ છે રે લોલ; કવિ કેરો તે સ્થળે વિશ્રામ છે રે લોલ. ૨૮૧
નાગર સાઠોદરો, વિપ્ર શેવક શ્યામનો રે લોલ; વૈશ્નવ વલ્લભી ને પુત્ર પ્રભુરામનો રે લોલ. ૨૮૨

આ કાવ્ય કવિએ કયે સ્થળે, કઇ સાલમાં લખ્યું, તે હકીકત હાથ લાગતી નથી; પણ પુખ્ત ઉમ્મરે મનની ભાવિકદશામાં લખ્યું હોવું જોઇએ.

૨ લીલાનાં કાવ્યો.

હવે **બીજા નમુના તરીકે** મુરલિ લીલા, કમળ લિલા, પત્ર લીલા, રૂપ લીલા અને માન લીલા એ પાંચ કાવ્યો આપણે તપાસવાનાં છે. કવિએ ૩૯ વરસની વયે સંવત. ૧૮૬૨ મા ડભોઇ મુકામે તે લખ્યાં કેહેવાય છે. એમાંનુ—

મુરલિ લીલા.

એ નામનુ સુંદર ન્હાંનુ કાવ્ય ૪ ગરબીઓ અને ૧ પદનું બનેલું છે. **તે સ્ત્રીના ઝેરીલા સ્વભાવનું આબેહુબ ભાંન કરાવે છે.** કૃશ્ન-સ્વરૂપ અને વસ્ત્રાલંકારથી મોહિત થયેલી એક ગોપી, બીજીને કૃશ્ન-કૌતુકની વાત કરતાં કેહે છે કે, એણે તો "કોડી સાટે એક રત્ન વેચી દીધું છે ! મતલબકે-

"સુધા થકી અધરામૃત મોંઘુ, વેણુંને તે વેચ્યૂં જી;
બ્હેની ! એ અધરામૃતે છિદ્ર પુરાયાં, વેણું મધુર બોલ્યું જી."

આ વેણું વગાડતા એકવાર શ્રીકૃશ્ન મ્હારે આંગણે થૈ ને ચાલ્યા, ને...

"મ્હારૂં તો મન એવું મોહ્યું, જેમ બેઠી મધ પર માખ જી;
વારે વારે જાંણે કહું ને ભૂલું, વારે વારે કહું એહ જી."

મ્હેં તો નિશ્ચય કર્યો, કે કાલે ગોપનો વેશ લઇ કૃશ્ન સાથે ગેડી દડો રમવાને ત્યાંને મિલાપ સુખ લેવું. **બીજી ગરબીમાં** રાધા, એ સખીને કહે છે-એમ શું કરવા કરે છે ? આજેજ આપણે વનમાં જઇને **આખું વાંસનું વન સળગાવી** દઇએ. પછી કેમ ? એકજ વખતે શોકયનું સાલ જશે, ને ટાઢક થશે. કોઇ પુછશે તો કહીશું કે, શું વાંસ ઉછેરનારે એવુ ધાર્યું હશે, કે જે વાંસની કૃશ્ને વાંસળી બનાવી, તે વાંસ ઉછરે, ને કૃશ્નનું અધરામૃત પાન કરે ! એવા વાંસના કટકાને તો એ હઠ હોયજ

શાંનો ? **કૃષ્ણનુ અધરામૃત પીવાનો હક માત્ર રાધાને,** અને તેથી ઉતરતો અન્ય ગોપિઓને છે, એમ સર્વ-માન્ય વાત છે; છતાં તું કહે છે તેમ, એ ધણિયાપુ શાંની લઇ બેઠી છે ?

> બ્હેની ! તું કેહેશે કે ખાર શેં આવડો, એના ઊપર કરતી જી;
> મોર મુઆ એને સ્વરે નાચે છે, જાંણે મેઘની ધારા પડતી જી.
> પર્વત શિખર ઉપરનાં પક્ષિ, એનો સ્વર સુંણીને નાચે જી;
> વાંસલડી પાંસલડી કોરી, પશુ-પક્ષીને ડુલવે જી.

આમ ઝેરથી પૂરી ઉશ્કેરાયલી રાધા આગળ વધીને કહે છે કે—

> ચાલ સખી ! આવૂં હૂં સાથે, જૈને વાંસ લગાડૂં જી;
> વેરણિયાનું વેર તો આજે, જુગ બાધે જગાડૂં જી.
> માહારા આંબા નાંખશે ગોડી, જોઇએ એનાથી શું થાયે જી.

ત્રીજી ગરબીમાં, રાધા જેટલી ઇર્ષાને નહીં આધીન થયેલી-**લલિતા,** ડાવકાઇ-થી **કેહે છે કે-"એમ તો ન થાય.** એ વેણુંને તું દુશ્મન દેખે છે, પણ એતો સુખકર છે. શ્રીકૃષ્ણ જયારે એના ઉપર પૂર્ણ રાગથી ખેલે છે, ત્યારે આપણને પરમ આનંદ સાથે મ્હાલવાનું મન થઇ આવે છે." એમ બોલી, વેણુંનાદની લ્હેરમાં દેવ દેવાંગનાઓ પણ કેવી પરવશ બની જાય છે, તે કહી બતાવે છે; અને **૪ થી ગરબીમાં** પશુ-પક્ષી અને જડવસ્તુને પણ, એ વેણું-નાદની કેવી તાલાવેલી લાગે છે, તે કહીને વાંસલડિના મધુરા સુરનો મહિમા વધારી, **લલિતા ન્યાય બુદ્ધિથી રાધાને કહે છે**—તે વેણુંને કેમજ કહિયે, કાંઇ સારૂં માઠૂં જી;

> **ત્હારે અંગે એક સ્હેવાય ન,** જો પડયું કંઇ ચાઠૂં જી.
> તો જો તું અલિ ! વેણું અંગે, છિદ્ર કેટલાં સાર્યાં જી !
> એ દુઃખ શું એને નહીં અગે ? મન માર્યાં તો સુખ ધાર્યાં જી.

વળી તે બોલી—જો કે હું ત્હારીજ છું, તોપણ ન્યાયની ખાતર કેહેવું પડશે, કે **તાહારે આવડું ઝેર કરવું ઘટતું નથી.** પછી અંતે એક પદ વડે રાધા લલિ-તાને આમ વાંસળિનો પક્ષ કરવા માટે ઠપકો આપીને કહે છે કે, તું આમ કેમ બોલે છે ? એણે અનેક શ્હારનું દુઃખ વેઠયું હશે, તે એની ગરજે. કૃષ્ણનું અધરામૃત ચાખવાની લાલચે-તેમાં આપણે શું ? **આપણા સુખની ભાગીદારણ થનાર એ કોણ?** એને શો હક છે ? એ તો આપણી વેરણ કેહેવાય. તેને પૂરી કર્યેજ પાર. એવીને જીવતી રાખવાની તાહારી વકિલાત કેમ ચાલી શકે ? ક્યારે એનું નિકંદન જાય ને માહારી લ્હાય ઓલાય. પણ મ્હારી થઇને ત્હારે એનીજ વકિલાત કરવી હોય, તો જા. આજથી માહારી સાથે રહીશ નહીં. પણ જો તો ખરી—

બ્હેની ! એ નિર્દય છે કેવી ! તે તુજને કહી દાખું જી;
એકવાર મ્હેં લીધી કરમાં, સમ ખાઇ સત્ય ભાખું જી.
વગાડવા લાગી હું વ્હાલે, પણ રજે નવ બોલી જી !
શું અધરામૃત મ્હારૂં માઠૂં !! તુલના કાંઇ ન તોલી જી.

આહાવી વેરણને જીવતી રાખૂં, તો મ્હને ધિક્કાર છે. તોપણ સલ્હા શાંતિની ખાતર, તું વચલો-ડાહ્યો-માર્ગ બતાવીશ, તો હું છેક મૂર્ખ નથી, કે તે ના સાંભળું. **આમ ગોષ્ટિ ચાલી રહી છે, એવામાં** શ્રીકૃષ્ણ આવી પોહોંચે છે. મોહ ભરી મોરલી બજાવી-મધુરી બંસો વગાડી-સૌને ગુલતાન કરી નાંખે છે. એ તાલાવેલીમાં, રાધા વિગેરે સર્વે ભાન ભૂલી જાય છે, વાંસલડિ સાથેનું **વેર વિસરી જાય છે, એટલુંજ નહીં પણ,** એ મોહભરી બંસી વાગતી ચાલુ રાખવા આજીજી કરે છે. આમ કહી, કવિ આ ન્હાંના સુંદર કાવ્યની સમાપ્તિ કરે છે.

કમળ લીલા—

આ કાવ્ય ૬૪ પદનું છે. સંકળના એવી છે કે, શ્રીકૃષ્ણને મારવાના અનેક પ્રયત્નમાં નિષ્ફળ નિવડેલો કંસરાજા નારદમુનિને સલ્હા પુછે છે. બીજા પદમાં નારદ તેને યુક્તિ બતાવે છે કે—

" કાલિ ઉરગ રહેતો યમુનામાં, ત્યાં થકિ કમળ મંગાવો..." આ સાંભળી કંસ ખુશી થાય છે, ને ૩ જા પદમાં પોતાના ખંડિયા રાજા નંદરાય પાસે દૂત મોકલે છે.

" નંદ યમુના સ્નાન કરી આવ્યા, દુત ઊભો દિઠો દ્વાર;
દુત પત્ર આપીને ઊભો, જણાવિયા નૃપ વિચાર. " [પદ ૪]

પાંચમા પદમાં નંદરાજા કંસનો આવેલો પત્ર વાંચે છે—

" જો મુજને નહિં ફૂલ મોકલો, તો વૃજ ઉજ્જડ કરિ નાંખુ;
નંદ, ઉપનંદ [કૃષ્ણ] સર્વેને લખિયું, કોઇને જીવતા નવ રાખું.
પત્ર વાંચિ નંદ ભય પામ્યા૦ "

૬ ઠ્ઠા પદમાં ગોવાળિયાના રાજા નંદરાય, સર્વ ગોપ મંડળીને, માથે આવેલુ સંકટ કહી સંભળાવે છે, ને ૭ મા પદમાં તે સર્વે નિશ્વાસ નાંખી બોલી ઉઠે છે કે—

" રે! આવિ ચઢયો વૃજ જન ઊપર કાળ,
ક્યાં વસિયે ? હવે શું કરીયે સહુ ? કરે કોપ કંસ ભૂપાળ. "

૮ મા પદમાં કંસના પત્રની હકિકત નંદરાયના આવાસમાં જાણ થતાં, રાંણી વિગેરે શોકાતુર બને છે, ને કહે છે કે—

" કાલિદ્રહનાં કમળ મંગાવે ! તે કોણ આંણી આપે !!
કાંહાન રાય જો હોય વડો તો, કષ્ટ કુડાં સહુ કાપે.
એમ કહેતાં દ્વય નયન ઢળિયાં, નંદ ઘરમાં દુઃખ ઝાંપ્યુ. "

કૃષ્ણ બાળક હોવાથી આમ **બધાં ફિકરમાં પડયાં.** ૯ મા પદમાં, વનમાં ગાયો ચારવા ગયેલા શ્રીકૃષ્ણને ખબર પડતાં—

" માતપિતા દુ:ખ પામે જાંણી, આવ્યા શ્યામ, રામ–બે સાથ,
દુ:ખ દુર કરવા મનમાં વસિયુ, પ્રથમ બોલ્યા ત્રિભુવન નાથ;
વિઠ્ઠલે જાંણી વનમાં વાત—
મુજને વાત સમજાવો પિતાશ્રી, કરોશું મનમાં તમો વિચાર ? "
(નંદરાય કૃષ્ણને—) શું કહું પ્રાણ પ્યારા તમને હું ? હચ્છે અશુભ નૃપ નિરધાર..
વિઠ્ઠલે જાંણી વનમાં વાત૦—
જ્યારથી જન્મ થયો હરિ તમારો, ત્યારથી દુ:ખ દે રાય;
દયાના પ્રીતમ કુળ દેવતા કરતા, જ્યાંહિ ત્યાંહિથી તુજને સ્હાય.
વિઠ્ઠલે જાંણી વનમાં વાત૦—
૧૦ મા પદમાં શ્રી કૃષ્ણ, દુઃખી પિતાને શાંતવન આપે છે કે—
" જો તમે કો ' છો, કરે દેવ સ્હાય; તો તે દેવ સ્હાય કરે આપણી,
વૃજજન દુ:ખી નવ થાય૦—
પિતા તમે ઝુરો શું કરવા ? **એમ વદી માયા આવરણ નાંખ્યું.**
દયાના પ્રિતમે માત પિતાને, મહા સુખ તર્ત દાખ્યું
જો તમે કો ' છો૦—

૧૧ મા પદમાં નંદરાયને ધીરજ આપી, શ્રીકૃષ્ણ, બાળ સાથીઓ સાથે ગેડીદડો મંગાવી–યમુના તીરે–રમવા જાય છે. ૧૨ મા પદમાં "ફુટબૉલ" ની ઈંગ્રેજી રમતને મળતી **" ગેડીદડાની રમત "** નું વર્ણન આવે છે. (જુઓ દ–ર–મા–ભાગ ૧ પાનુ ૩ કવિતા નંબર ૮) આ વર્ણન કવિની પુર્વાવસ્થાના આનંદી ખેલનું ભાન કરાવે છે. તેરમા પદમાં કવિ કહે છે કે—" એમ ગયા યમુના નિકટ ભગવાન.

મન માંહે છે કામ કમળનું, સખાને સમજાવી ખેલની સાન. ટેક.
સરત કરી સાંમળિયે સાચી, દડો **યમુનામાં નાંખે તે લાવે;**
દયાનો પ્રિતમ દાવમાં ખેલે, હરિજનને મન હરિ ભાવે. એમ ગયા૦—"

૧૪ મા પદમાં ગેડી દડાની રમત ચાલુ રહે છે. તેમાં શ્રીકૃષ્ણ શ્રીદામાનો દડો લઈ જોરથી ગેડી મારે છે, ને **" દડો જમુનામાં જૈ પડિયો. "** ગોપ મંડળી સૌ નાચવા તથા કૂદવા લાગી, કે કૃષ્ણ પોતાનીજ સરતથી કેવા ફસાયા છે ! જમુનામાં પડીને હવે દડો કઢાશે શી રીતે ? શ્રીદામો દડો ગયાથી–દડો મ્હારો આંણી આપો–એમ કહી રોવા લાગ્યો, ને બોલ્યો–" બીજા વ્હાલા, તે તેમનામાંથી કોઇનો નહીં, અને હું અળખામણો, કે મ્હારો દડો લઈ તમે ગુમ કર્યો ? હવે તો બસ પાછો

લાવી આપો, તોજ કેડો મુકીશ." ૧૫ મા પદમાં કવિ, કૃષ્ણ મુખે બાળચેષ્ટાનું ઘણુ સારૂ વર્ણન કરાવે છે. કૃષ્ણ કેહેછે કે—"ફેંટ છોડિ દે મ્હારિ શ્રીદામા !

શા માટે તું રાઢ વધારે ? છે તુચ્છ વાત. કહે શ્યામ૦—ટેક.
મ્હારિ ગેંદ હું આપું બદલે, મુકો કરવિ ઠગાઇ;
ન્હાંના મ્હોટી કરતાં જાશે, ચતુર ! કહું ચતુરાઇ." ફેંટ છોડિ૦

શ્રીદામો કહે છે, "તમે મ્હોટા-રાજાના કુંવર, અને અમે ગરિબના બાળ, તેથી અમારાથી તમારી વસ્તુ શેં લેવાય, ને શેં ઝિરવાય ! મ્હને તો મ્હારો દડોજ પાછો લાવી આપો. વળી ૧૬ મા પદમાં કહે છે કે, તમે કોઇ ધૂતારા લાગો છો, કે આમ ફેસલાવો છો. મ્હારા દડાને બદલે તમારો દડો લેવામાં પણ સુખ નથી. તમે ઘેર જઇ રડો, ને હું દડો માગ્યો ન આપું-તો નાહક મ્હારાં રંક માબાપ પર રાજ કુટુંબની ધાડ આવે; માટે **મ્હારે તો બીજું કંઇજ ખપતું નથી.** મ્હને મ્હારો પોતાનો દડો પાછો આપો એટલે બસ." એના ઉત્તરમાં—

"કૃષ્ન કહે શું ધૂર્તાઇ કરી મેં, તે તો તું દેખાડ;
મુખ સંભાળી બોલજે બાળક, નહિંતો થાશે મ્હોટિ લડવાડ."

શ્રીદામો બોલ્યા-આમ **માહારી સાથે નાહક કજીઆ છો, ને કંસ આગળ તો હાથ જોડો છો.** જાઓને, જોર હોય તો કંસે માગેલાં કમળ લાવી આપો, તો ખરૂં કહેવાય. ૧૭ મા પદમાં કૃષ્ન કહે છે-"શું મ્હેંણું માર્યું અલ્યા ! તેં મુજને ?

કંસનાં કમળ પહેલાં મોકલાવું, પછે જોર જણાવું હું તુજને. ટેક.
સત્ય કહું અલ્યા ! કમળને કાજે, આવ્યો હું આંણે ઠાર;
બાપડો કંસ મુજને શું જીતે ? કરો મનમાંહિ કાંઇ વિચાર. શું મ્હેંણું૦—"

એમ કહી કંસે મારવા મોકલેલા "બકાસુર વધ," શકટા સુર વધ, ઇત્યાદી સ્વ પરાક્રમનું સ્મરણ કરાવી પ્રતિજ્ઞા લેતા હોય તેમ બોલ્યા કે, "જે કાલિદ્રહમાં કોઇ ન જાય, ત્યાં જઈ કાલિનાગને પકડિ લાવું તોજ ખરો." એમ નાને મોંઢે મોટા બોલ બોલી ૧૮ મા પદમાં કવિ કહેછે કે, શ્રિદામે પકડેલી ફેંટ શ્રીકૃષ્ને જોરથી છોડાવી પોતે કદંબ **વૃક્ષપર ચઢી ગયા.** ગોપ મંડળી સૌ "હે, હે" કરી હસવા તથા તાળી પાડવા લાગી કે, શ્યામને શ્રીદામાની કેવી બ્હીક લાગી છે, કે આમ ન્હાશીને ઝાડે ચઢી ગયા. બીજી તરફથી શ્રીદામો રોવા લાગ્યો ને બોલ્યો-જા બચ્ચા ! નાશી જા. હું હમણાં જઇને-"દડો લેઉં જસોદા પાસે માગી." વળી બોલ્યા કે—

"માર ખવડાવું તુજને વિઠ્ઠલ, સંતાયો કદંબ પર મુજને મારી..."

એમ કહી **ગાળો દેવા તથા ઉભો ઉભો રોવા લાગ્યો.** એટલામાં કૃષ્ને

પેહેરેલા પિતાંબરનો કછોટો મારી એકદમ **જમુનાજીમાં ભુસ્કો માર્યો;** અને ૧૯ મા પદમાં— "હાય હાય ! કરી સખા રડયા સહુ ત્યાંય,

દડા કાજે શ્રિદામાએ, નંદનંદન માર્યો અહાંય." ટેક.

અહિં કાવ્યનો **એક પ્રવેશ પુરો થઇ, બીજો શરૂ થાય છે.** જ્યારે આ પ્રમાણે અહીં બને છે, તેજ વખતે ઘરમાં માતા યશોદાને રસોઇ કરવા જતાં છીંક નડે છે. ખચકાઇને ફરી જતાં બિલાડી આડે આવે છે. **આમ એક પછી એક અપશુકન નડે છે,** ને ગભરાયલી માતા શ્રીકૃશ્ન માટે–ઓરડો ને આંગણુ, ઉમરો ને ઓરડો–એમ પળે પળે આધી પાછી થતી નજરે પડે છે. ૨૦ મા પદમાં ઘેર આવતા નંદરાજાને પણ તેવાજ અપશુકન નડે છે, ને ૨૧મા પદમાં–" નંદ ધરૂણીને પૂછે વાત,

વદન વિખરાઇ ગયું કયમ તાહારૂં ? ક્યાં ગયા બળ,–મોહન ભ્રાત ?" ટેક.

યશોદાજી જવાબમાં નડેલા અપશુકનની હકિકત કહે છે, ને નંદરાય અધિરાઇથી "કૃશ્ન ક્યાં છે ?"–એમ પૂછે છે. ૨૨ મા પદમાં દિલગિર થયેલાં માતપિતાને, શોક સમાચાર, નીચેના અસરકારક શબ્દોમાં નિવેદન થાય છે.

"મહા દુઃખ પામ્યા નંદરાય.
ક્ષણુ ભીતર, ક્ષણુ આંગણુ આવે; ક્ષણુ બેસે, ક્ષણુ ઊભા થાય. ટેક.
એવે સર્વ સખા રડતા આવ્યા, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરે પોકાર;
આતુર થયા નંદ અતીશે મનમાં, આજ કાંઇ વિઘ્ન થયું નિરધાર. મહા દુઃખ૦
ચકિત થઇ બે પુછવા લાગ્યાં, કહો વાત અમને દુઃખદાય;
ગોપ મંડળી બોલી—" દયાનો પ્રીતમ રમતાં કદંબ ચઢી, કાલીદ્રહમાં કૂદી પડયો રાય."

એ સાંભળી યશોદા ૨૩ મા પદને વિષે કહે છે કે—

"આ તે સ્વપ્નું કે સાચું કહેવાય ?
સૂતાં સ્હેજે ભુજગ ડસ્યો નહીં, ક્રુર વેણુ શ્રવણે સંભળાય. ટેક.
ધરણી પડી અકળાઇ યશોદા, યમુના તટ દોડિ ગયા નંદરાય;
બાળક સહુ નંદ સાથે દોડયા, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય વ્રજ જનમાં થાય. આ તે૦

૨૪ મા પદમાં જમુના તીરે આવેલા નંદરાય તથા વ્રજવાસીઓને, બાળ ગોપ મંડળી–**અહીંથી કૃશ્ન કુદી પડયા**–એમ કહે છે; તેજ સાથે નંદરાજા, તે સ્થાનેથી પડતુ મુકવા તૈયાર થાય છે. લોક તેમને વારે છે, ત્યારે તે કહે છે કે—

"ઘડિ પળ વાટ જોઉં વિઠ્ઠલની, પછે વ્રજ જન ! પાડું દેહ."

પદ ૨૫–૨૬ માં ઘેર ટળવળતી માતાને ગોપિઓ નાંના પ્રકારે મન વળાવે છે તે હકીકત આવે છે અને ૨૭ મા પદમાં **પુત્ર સ્નેહના દુઃખે ઘેલી બનેલી જસોદા** તથા ગોપિઓ જમુના તીરે દોડી આવે છે. ૨૮ મા પદમાં દુઃખી વ્રજવાસી-

એ પોકાર કરે છે કે—હે વિઠ્ઠલ ! તમે જળમાં શું કરો છો ? માબાપ ઝૂરે છે, તેની તો દયા લાવો, ને જળમાંથી ઝટ ઉપર આવો. બળરામ તેમને ધીરજ આપે છે કે—

"એને કાજે ન કરની ઉદાસી, એણે કર્યું હશે કામ તપાશી..."

અહીંથી કાવ્યનો **ત્રીજો પ્રવેશ શરૂ થાય છે;** ને ૨૯ મા પદમાં જમુનામાં પડતુ મુકેલા શ્રીકૃશ્ન-કાળિ નાગ સૂતો છે ત્યાં જાય છે. નાગણીઓ રૂપાળુ બાળક ભટકતુ આવ્યું સમઝી, તેને ક્હે છે-જતો રહે. નહીં 'તો બળિને ભસ્મ થઈ જઇશ." કૃશ્ન તે સાંભળી હશીને કહે છે-મ્હને કંસે નાગ જોવા મોકલ્યો છે, માટે જગાડો. નાગણીઓ અણસમઝુ જક્કી બાળક ધારી તેને બહુ સમઝાવે છે પણ શ્રીકૃશ્ન ૩૦મા પદમાં કહે છે કે-" **શું તમે ડરાવો ફણિધરથી મ્હને ?**

કહ્યું માંનિ તમારી હઠ છાંડો, મ્હને લઇ જાઓ નાગપતિની કને. ટેક.

નાગણીયો-જોઇ તુજને દયા મન આવે, તું કો'નો સુત અહીં આવ્યો ?

મરો કંસ, નિર્વંશ થાઓ ઝટ, જે તુજને અહિં પઠાવ્યો. શું તમે૦

શ્રીકૃશ્ન—કંસને મારિશું, ધરણિને ધારિશું, જગાડિએ કાળને આજ નારી;

દયાના પ્રિતમનાં વચન સુંણિને, વારંવાર વારે નાગણી મોરારી." શું તમે૦

કૃશ્ન કંઇ ગણકારતા નથી. ઉલટા ૩૧ મા પદમાં **સૂતેલા નાગને લાતમારી જગાડે છે.** ઝબકી ઉઠેલો નાગ છંછેડાઇને બાળક સ્હામો ધશી આવે છે. કૃશ્ન તેને પૂંછડેથી ઉછાળીને પટકે છે **ને, દ્વંદ્વ યુદ્ધની તૈયારી થાય છે.** ૩૨ મા પદમાં શ્રીકૃશ્ન દાંત પીસીને બોલે છે કે—

" આ કાલિને વ્રજલોક દેખાડું, કમળભાર એના પર ભરિને, મુજબળની સમઝ પાડું. ટેક.

માત પિતા અતિશે દુઃખ પામે, દર્શન દેઊં વાર ન લાવું;

મનમાં એમ વિચાર કરે હરિ, હવે કાળિં મોદ વધરાવું. આ કાલિને૦

એમ બોલી નિજ લીલા વિસ્તારી. આ અસાધારણ પરાક્રમ જોઇને ૩૩ મા પદમાં નાગણીઓ સૌ વિસ્મય થઇ કહે છે-આ બાળક તો કોઇ કારમું લાગે છે ! સુંદર છે, કોમળ છે, તેના પર-યમુનાનુ નીર પણ બળી જાય તેવી—હળાહળ વિષ જ્વાળા વરસે છે; તોયે તે લગારે દાઝતું નથી-ડરતું નથી-ને આહાવા મહાસમર્થ નાગને હંફાવે છે ! ! એણે જંત્ર મંત્ર તો સાધ્યા નહી હોય ! જુઓને—

" એને અંગે અડકે નહિં વિષજ્વાળા, બચ્યો અદ્યાપિ-પુણ્યવંત પિતુ માતા!"

એટલામાં હરિએ વિસ્તારેલી માયાના પ્રભાવે કાળિનાગે ગર્વથી ફુલાઇને બાળકૃશ્નને નિજ અંગમાં લપેટી લીધા-નાગણીઓ ગભરાઇ ગઈ. અત્રે કવિ ૩૪ મા પદમાં કહે છે કે—" પ્રભુ અંતરયામિ સહુ જાણે છે, અહિરાજ મન જે ફુલાયો;

દયાના પ્રીતમે અંગ વિસ્તાર્યું, કાળિ દેહ સહિત ફુલાયો.
ફરગે લીધા હરી લપેટી૦—" પછી ૩૫ મા પદમાં કવિ કહે છે કે—
" જ્યારે શ્યામે દેહ અતિ વિસ્તાર્યો,
તડતડાટ અંગ તુટવા લાગ્યું, "શરણુ, શરણુ,"—અહિરાજ પુકાર્યો. ટેક.
એ વાંણી સુંણતાં કરૂણામય, તરત ગયા સંકુચાઇ;
એહ વચન સુંણિ દ્રુપદ સુતાને, સુખ દીધું દામોદર ધાઇ. જ્યારે શ્યામે૦
એહ વચન ગજરાજનું સુંણતાં, ગરૂડ ચઢિ ધાયા જદુરાઇ;
એહ વચન સુંણી લાક્ષાગૃહથી, કરિ પાંડવને હરિ સ્હાઇ. જ્યારે શ્યામે૦

કાલિનાગે "શરણુ, શરણુ" એમ પોકાર કર્યો, તેજ રીતે જે ભક્તે હરિશરણુ માગેલું, તેમના પદ્ચ્છાના ઇસારા કરી કવિ ૩૬ મા પદમાં કહે છે કે પછી શ્રીકૃષ્ણ—

" કુદી ચઢયા તેના માથાપર, કરે કાળિ વિચાર;
શ્રવણે સાંભળી એવે વાંણિ જે, થયો વ્રજમાં હરિ અવતાર.
અધુના ગોકુળમાંહિ અવતર્યા, સુંણિ નારદથી એવી વાત;
સ્તુતિ કરવા લાગ્યો સદસ્ત્રાનન, ધન્ય ધન્ય હે જગતાત !

વળી ૩૭ મા પદમાં કાળિનાગ વધુ સ્તુતિ કરે છે કે—" રે હરિ દર્શન હર્ષિત થયો.
પૂર્ણ બ્રહ્મ સનાતન છો હરિ, હરિજન કાજ અવતાર ગ્રહ્યો." ટેક.
પદ ૩૮ માં સ્તુતિ ચાલુજ રેહેછે કે—" હવે હરિવર ! કરો હુંને સનાથ.
કોટિ કોટિ કીટ સમહરિ હું નહીં, દ્યો દર્શન હે જગનાથ !
અશરણુ શરણુ કહેવાઓ હરિહર, સુંણો હરિજનની ઝટ વાત;
મમ અપરાધ ક્ષમા સહુ કીજે, થાશે હરજી ! ઘણિ ત્હારિ ખ્યાત. હવે હરિવર૦"

એ સ્તુતિથી પ્રસન્ન થઇ **કાળિનાગની ફેંણ ઉપર કૃષ્ણે પગ મુકી** તેના તનના તાપ ટાળ્યા. પછી ૩૯ મા પદમાં—એ અરસામાં—યશોદા બળરામને અધિરાઇથી પૂછેછે કે "કૃષ્ણ કયાં ગયો ?" બળરામ—હમણાં આવશે—કહી તેને ધીરજ આપે છે; ત્યારે વળી ૪૦ મા પદમાં વ્રજવાસીઓ અધીરા બની કહેછે કે—

"મઝધારના જળ મધ્યે શું પેઠા ? થવા આવ્યા યુગયામ..."

એટલું કહેતામાં તો **શ્રીકૃષ્ણ પાણી ઉપર દેખાયા;** અને ૪૧ મા પદમાં કવિ ગાય છે કે—

" આવે ફરગપર બેશી શ્યામ, નંદ યશોદા, ગોપ ગોપિ કહે, વળિ કહે બળરામ. ટેક.
મોર મુકુટ વિશાળ લોચન, છે શ્રવણુ કુંડળ લોલ;
કટિ પીતાંબર વેશ નટવર, નાચે ફણિપર હરિશ્રી અડોલ. આવે ફરગ પર૦

દેવદેવિ દુંદુભિ વગાડે, સુમન સગણ વર્ષાય;
દયાનો પ્રીતમ વાર વાર બોલાવી, વ્રજ જન હર્ષે ફૂલાય."

૪૨ મા પદમાં શ્રી કૃષ્ણને જીવતા આવ્યા જોઇ નિજજન બહુ હરખાય છે, ને ૪૩મા પદમાં પ્રભુની પ્રભુતા જણાવવા, અને વિસ્મય ઉપજાવવા કવિ કહેછે કે—

"જળ મધ્યે યુગયામ રહ્યા હરિ, તોય લ્હેવાયું નહિં-કર્યું ચંદન,
જે કાછ કછિયો તે છે તેવો, પીતાંબર પલવટ મુકુટ રસાળ;
જાણે ગિરિ ઉપર મોર આનંદિત, મુકુટ શોભા તેવિ વિશાળ,
ફેણુ પ્રતિ પ્રતિ નાચે છે નંદન. જળ મધ્યે૦—"

૪૪ મા પદમાં **કૃષ્ણ કાલિનાગની ફણાપર નાચે છે તેની શોભા** વર્ણવતાં કવિ ગાય છે કે— "ગોપાળલાલ નાચે, ફણા પર એમ.
જાણે ગિરિવર પર વારિદ વરસે, મોર આનંદી રાચે જેમ." ટેક.

૪૫ મા પદમાં શ્રીકૃષ્ણે જે જે ભક્તો પર કૃપા કરેલી તેની હકીકત આવે છે. ૪૬ માં કૃષ્ણને કર જોડી નાગણીઓ નાગને છોડવા વિનવે છે, તેમજ પ્રભુ-પદથી નાગને પાવન થયેલો જોઇ, નાગણીઓ તેનું અહોભાગ્ય માંને છે, અને ૪૭ મા પદમાં કહે છે કે, જે જે ભક્તો પર પ્રભુએ કૃપા કરેલી છે, તે કાલીનાગપર કરેલી કૃપાથી હેઠ છે. તેનું કારણ ૫૩મા પદમા કવિ સમઝાવે છે-તે પ્રમાણે છે. પછી ૪૮—૪૯ પદમાં પ્રભુના **ચરણસ્પર્શનો મહિમા**, કવિ, અનેક ભક્ત જનોને શરણે લીધાનાં દ્રષ્ટાંત આપી ગાય છે; અને ૫૦ મા પદમાં **નાગ સ્તુતિ કરે છે** કે—

"વંદુ ચરણ સરોજ તમારા, સુંદર શ્યામ કમળ દળ લોચન,
લલિત ત્રિભંગી પ્રાણપ્યારા..." ૫૧ મા પદમાં સ્તુતિ ચાલુ રહેછે કે,

"ગિરિધર, વ્રજધર, હે મુરલીધર; માધવ પીતાંબરધર, મુકુટધર, ગોપધર, હે દ્રગધર!
શંખધર, સારંગધર, ચક્રધર, ગદાધર, હે રસધર! અધર સુધાધર, કુંબુ કંઠધર;
કૌસ્તુભ-મણિધર-ધર; હે વનમાળ ધર! ગિરિધર૦—

મોતિમાળધર, કટિ કિંકિણીધર, ભ્રગુ રેખાધર, હે! પદ્મ હસ્તધર!
લક્ષ્મીધર, વળિ ગુંજમાળધર; કાલિ-ફણ પ્રતિચરણ કમળધર! ગિરિધર૦—

અધ્રધર, અનઘ્રધર, અનંગધર; યોગધર, શાસ્ત્રધર. હે વેદધર!
દયા પ્રિતમ જગતધર, ભગતધર, દુષ્ટ કંસના હરિ કેશધર! ગિરિધર૦—

પછી ૫૨ મા પદમાં જય-જયકાર વર્ણવતાં કવિ કહેછે કે—
નાગણીઓ આગળ સહુ ઊભી, નયને ઢાળતી નીર,
"અમને દાન આપો-પતિ છોડો, સુંદર શ્યામ શરીર!"

આવ્યા નિકળી પહેરી મણિભૂષણ, પીત વસન કટિ ચીર,
દયાના પ્રિતમને ભુજ ભરિ ભેટે, થઇ જનનિ-જનક અધીર.

પ૩ મા પદમાં કાળિનાગ બીજા ભક્તો કરતાં વધારે કૃપાપાત્ર કેમ થયો તેનું કારણ કવિ ખુબીભેર સમઝાવે છે, કે ગરૂડના ત્રાસથી યમુનાને તળિયે જઇ કાળિનાગ ભરાયો છે, એવું સાંભળી કૃષ્ને કૃપા કરી, કમળને મ્હાને ત્યાં જઇ, તેના શિષ્ને ચરણ સ્પર્શથી ભૂષિત કર્યું-પાવન કર્યું-એ છે, એમ કહી કવિ પ૪ મા પદમાં ગાય છે કે-

" જય જય ધુનિ અમર નભ કરતા.
ધન્ય ધન્ય જગદીશ ગુસાંઇ, હરિ-હરિજનનું દુઃખ હરતા. (એમ કહી)
સ્તુતિ કરી, અહિપતિ કુટુંબ લેઇ, ચાલ્યો પોતાને ઓક:
દયાનો પ્રિતમ, માત તાતને મળિઓ, દૂર કર્યો તન શોક.' જય જય૦

પપ મા પદમાં કૃષ્નને જસોદા હેતથી હૃદયે ચાંપી હકિકત પુછેછે. તે શ્રીકૃષ્ન અથઇતી કહી સંભળાવે છે અને કુહે છે કે—

ગ્વાલ સંગ મળિ ગેંદ ખેલતાં, આવ્યા યમુના તીર;
કોઇએ લેઈ મુને નાંખી દીધો, કાલીદ્રહ કેરે નીર.
ઉરગે અવલોક્યો મુજને, પુછ્યું-" કોણે મોકલ્યો બાળ ? "
મ્હેં કહ્યું નૃપ કંસે મોકલ્યો, કમળ લેવા રસાળ;
એમ સુણી-ડરી-કમળ દીધાં, વળિ મુને મુકી ગયો બાહાર.

પછી પ૬ મા પદમાં સૌ ભેગાં મળી યમુના તીરે દહીં, માંખણ, પકવાન વીગેરે ઘેરથી મંગાવી, ખાઇ પી આનંદ કરેછે; ને પ૭ મા પદમાં શ્રીકૃષ્ન નંદરાયને કહે છે કે—

" તરત કમળ મોકલો નંદરાય ! સુણો તાત હવે વિલંબ ન કરવો,
નહિં તો ચઢી આવશે કંસરાય. " ટેક.

પછી નંદરાય કમળ મંગાવી, વિનય ભર્યો પત્ર લખી, તે કંસને મોકલે છે. પ૮ પદમાં એક સહસ્ત્ર શકટ ભરી કમળ મોકલ્યાનું, તથા નંદરાયે પત્ર મોકલી ગોપ સાથે શો સંદેશો કહેવરાવેલો, તે વાત આવે છે. નંદરાજા કહે છે કે, "કંસને કહેજો કે, મ્હારા બાળકે આંણેલાં આ કમળ મોકલ્યાં છે. તે અંગીકાર કરો. આપે ફકત એક કરોડજ મંગાવ્યાં હતાં, પણ બાળક તો ત્રણ કરોડ ઉચકી લાવ્યો. તેથી વધારે મોકલ્યાં છે. વળી કંઇ મ્હારા સરખુ કામ હોય તો ફરમાવજો."-એમ કહીને કમળ આપજો. પ૯ મા પદમાં કમળનાં ગાડાં આવે છે, તેની કંસરાજાને જાંણ થતાં, મહેલમાંથી બહાર આવી તે જુવેછે, ને તાજુબ થાય છે. ગોપમંડળી નંદનો સંદેશો કહી, કમળ સોંપેછે-એ હકીકત આવે છે. ૬૦ મા પદમાં **જંખવાંણો પડેલો કંસરાજા,** શ્રીકૃષ્નની પ્રભુતા જોઇને વધારે મુંઝાય છે. કે " એ તે કેવો છે કે મ્હારૂં કંઈજ

ફાવતું નથી ! કાળીનાગના ભયથી પણ બચીને કમળ ઉસડી લાવ્યો ! હવે શું કરૂં ?" પછી ૬૧ મા પદમ **અંતરમાં દાઝતા પણ ઉપરથી પ્રસન્ન વદનવાળા,** કંસે આવેલાનો સતકાર કરી, નંદરાજાને શિરપાવ મોકલ્યો; તથા ગોપમંડળીને પણ ઘટતાં ઇનામ આપી રાજી કર્યા; અને કહાવ્યું કે " આ પુરૂષાર્થ જોઈ હું બહુ રાજી થયોછું ને કૃષ્ણકુંવરને ફરી એકવાર મળવાની બહુ ઇચ્છા છે, માટે અનુકુળતાએ મોકલજો." પછી ૬૨ મા પદમાં કસ કૃષ્ણના પરાક્રમથી ચીઢાયેલો, તેનું **નિકંદન કાઢવા તૈયાર થાય છે.** ને કેવાં વલખાં મારે છે, તે હકીકત આવે છે. ૬૩ મા પદમાં કંસને કમળ આપી ખુશી થતા પાછા આવેલા ગોપને જોઇ સહુ હરખાય છે, ને તેઓ ત્યાંની હકીકત કહી સંભળાવે છે-તે વાત આવે છે. તે પછી **આ સુંદર કાવ્યની** સમાપ્તિ ૬૪ મા પદમાં કરતાં કવિ કહેછે કેઃ—

આનંદ કરે યમુના તટ વ્રજ જન, ખેલ્યાં રેલ્યાં દિવસ મોઝાર;
મહા સુખ શ્યામ બચ્યા કાળીથી, કંસ રિઝયો-એ ધન્ય વિચાર.

એ રીતે સૌ આનંદમાં ગરકાવ થાય છે. કેમકે શ્રીકૃષ્ણ કાળિનાગના ભયથી બચ્યા, ને કમળ આવ્યાં જોઇ, કંસ પણ ખુશી થયો-એથી બીજુ શું જોઇએ ! આમ છતાં કૃષ્ણ-બળરામ તો, કંસનો આવેલો સંદેશો સાંભળી **ચેતી ગયા, કે વળિ કાંઈ બીજુ સંકટ આવશે ખરૂ.** પરંતુ જાણે કંઇજ ન હોય તેમ સૌ ભેગા, આનંદોત્સવમાં, ભાગ લેવા મંડયા. કવિ આટલુ બોલી કાવ્યની સમાપ્તિ કરે છે, ને કહેછે કે, જે કોઈ આ કમળ લીલા ગાશે તેને ગોલોકની પ્રાપ્તિ થશે... ઇતિશ્રી...

માનલીલા.

દ-દા-સં. માંથી કવિતાઓ વીણી કાઢીયે તો આ નામનું એક સુંદર કાવ્ય ઉપસ્થિત થઇ શકે છે. હાલતો ત્રણુજ કવિતાઓ હાથ લાગેલી રજુ કરીએ છીયે.

રાગ-પ્રભાત.

(૧) માન કહી તું મેરી, હે રિ રાધેજુ ! માન કહી.
યામેં દોઉનકો હિત હે રિ રાધેજુ૦
બિતત પલક સો તેરે બાબાકી, કાહે લગાવત દેરી. હે રિ રાધેજુ૦
કલ ન લાલનકોં તેરે મિલન બિના, લલના ચાહે ધનેરિ;
ઉઠ ચલ હિલ મિલ દયા પ્રિતમસોં, છાંડ કલ્પના તેરી. હે રિ રાધેજુ૦

(૨) તોહે પરી કહા એતી, હે રિ લલિતાજુ ! તોહે પરી કહાયેતી૦
પરિ પરિ પાય મનાવે, હે રિ લલિતાજુ ! ,,
બેર બેર બિનય કરત કર જોરી, લાંચ બદે બિન કેતી. હે રિ૦
મોંસો કહત કછુ, ઉનસો કહત કછુ, તુંહિ કરત ફજેતી;
દયાકે પ્રિતમજુકી હિતકરની તો, પ્રથમ સીખ ક્યોં ન દેતી ? હે રિ૦

પદ—રાગ ભૈરવી–ગત દીપચંદી. દ–કા–સુ. પાનું ૨૩૮.

(૩) ગુજરિયાં ! તું ક્યોં ન બોલે ? તેરો પિયુજી બોલાવે, તો બોલ.
શ્રીરાધે ! તું ક્યોં ન બોલે ? તેરો પિયુજી૦— ટેક.
દેખન દેરી તેરો બદન ચંદ્ર મોહે, યોં ક્યોં લિયો ચિત ચોર. ગુજરિયાં૦
મત કર હઠ, ગોરિ ! મનમોહનસોં, હસકર ઘૂંઘટ ખોલ. ,,
દયાકે પ્રિતમજીકી પ્રાનકી પ્યારી, કોઇ ત્રિયા નહિં તેરે તોલ. ,,

પત્રલીલા.

આ ન્હાંના કાવ્યની ઉત્પત્તી, રાધાકૃષ્ને અન્યોન્ય લખેલા ખુબી ભર્યા પત્રોમાં છે પહેલા પદમાં શ્રીકૃષ્ને શ્રીદામાને કરેલી ફરીયાદની વાત આવે છે. જુઓ દ–ર. મા. ભાગ ૧ પાનુ ૪ કવિતા નંબર ૧૦–આ બોલવું કવિની છેલ પુવાવસ્થાની સાચવી રાખેલી નોંધ પણ કેમ ન હોય ? બીજા પદમાં શ્રીદામો રાધાને મનાવા જાય છે. ત્રીજામાં રાધા તેને ના પાડે છે, ને ચોરની શાખ્યવાળા શ્રીકૃષ્નના દૂત થવામાં માલ નથી એમ સમઝાવે છે. ચોથામાં શ્રીદામો શ્રીકૃષ્ને આપેલો પત્ર રાધાને બતાવે છે. પાંચમામાં **રાધા તેને તરછોડી કાઢેછે;** ત્યારે તે દૂતત્વનો દાવ ખેલવા [રાધાને વ્હાલો થઇ કાર્ય સાધવા] શ્રીકૃષ્નનું ઘસાતુ બોલે છે. ચતુર રાધા ચેતી જઇ, છઠ્ઠામાં કહેછે કે “ નિંદા કરિને વાતજ લેવી ” એ નહીં બને. શ્રીદામો નિરાશ થઇ પત્ર સાથે પાછો વળે છે. **એ પત્ર વાંચ્યો હોત તો ઠીક થાત**-એવો પસ્તાવો કરતી રાધા લલિતાને બોલાવીને કહેછે કે, “ પત્ર આવે ને જાણુ ન થાય, રત્ન નીકળે–જીવે ગાય ” કર એવો સખી ! તૂં ઉપાય. લલિતા રસ્તે જતા શ્રીદામાને જઇ મળે છે. શ્રીદામો તેને, તે ઉપરથી રાધા રીસાયાનું કારણ પુછી આવવા કહે છે. ‘ કૃષ્ને કાગળ લખી આપ્યો હોય તો બતાવો, તોજ તે બનશે ” એમ લલિતા કહેછે. તેથી ભોળો શ્રીદામો તે કૃષ્નનો કાગળ આપે છે. ૭ મા પદમાં લલિતા તે લઇ યુક્તીથી સંતાડી, બીજો કૃત્રીમ કાગળ હાથમાં દેખાતો રાખી, ઠગારી લલિતા શ્રીદામાને આડી વાતે ચઢાવી એકાએક ચક્ભડીદાલઠી ઉડે છે; ને શ્રીદામો કાગળ પાછો માગે છે. “જા, નથી આપતા ” કહી લલિતા, પેલો તરકટી કાગળ ફાડી નાખી, મતલબ સાધી, રાધા પાસે પોબારા ગણી જાય છે. ૮ મા પદમાં લલિતાએ આંણેલો કાગળ રાધા વાંચે છે, તે દરમીયાન શ્રીકૃષ્ન, નિષ્ફળ થૈ પાછા આવેલા શ્રીદામાને, વિશાખાને બોલાવવા મોકલે છે. નવમામાં શ્રીદામો વિશાખાને બોલાવી લાવે છે. કૃષ્ન તેને “રાધા કેમ રિસાઇ છે ” તે જાણી લાવવા મોકલે છે. ૧૦ મા પદમાં એ વિશાખા રાધા પાસે આવી તેને મનાવવા પ્રયત્ન કરે છે. રાધા તેને કહે છે–“ જા, આ મ્હારા પત્રનો જવાબ લઇ આવ, એટલે આવીશ. ” ૧૧ માં–“ આપ્યો પત્ર વિશાખાએ જોઇ, વાંચે વિઠ્ઠલ નિઃસંદેહ.”

પત્ર વાંચી શ્રીકૃષ્ને જવાબ લખી આપ્યો, તે લઇ વિશાખા રાધા પાસે હરખાતી આવી. ૧૨ માં રાધા તે પત્ર વાંચેછે, ને શંકાશિલ બની, ૧૩ મા પદમાં વિશાખાને પુછેછે કે—" અલિ વિશાખા ! સમજી કે નહીં, બોલને બાળા ! બોલ;

પત્ર તણો તેં કેવો કરિયો, તન મનમાંહી તોલ. ? "

૧૪ મા તથા ૧૫ મા પદમાં વધારે શંકાઓ કહી બતાવે છે, ને ૧૬ માં વળી, ખુલાસા સારૂ રાધા બીજો પત્ર લખી આપે છે. તે લઇ વિશાખા કૃષ્ન પાસે આવે છે. ૧૭ મા પદમાં કૃષ્ન તે પત્ર વાંચી હા પાડે છે; પણ વિશાખા કહેછે કે, **રાધાની માગણી શબ્દે શબ્દ કબુલ કરોછો,—એવું લખી આપો,** તોજ બનશે. કૃષ્ન તે કબુલ કરી બોલ્યા—

" હમણાં દિન વાંકા છે મ્હારા, તેથી વાંકાં સર્વે થાય;
તમે કહો તેમ લખવું મ્હારે, કોનો વાંક પછે કહાય. ? "

૧૮ મા પદમાં શ્રીકૃષ્ન, માગી કબુલત લખી આપે છે. તે લઇ વિશાખા હરખાતી રાધા પાસે ગઇ; ને શ્રીકૃષ્નનો પત્ર બતાવ્યો. એ પત્ર વાંચતાં રાધા ૧૯ મા પદમાં સિદ્ધિ વાતને વાંકી પાડે છે, ને વિશાખા ચિઢાઇને કહે છે કે—

" હવે અમારે કારજ કરવા, જવું નહીં—એની કે ત્હારી પાસ. "

રાધા તેને મનાવે છે. ત્યારે વિશાખા કહેછે કે—

" એને ત્હારે ગોડે તો જાજે, હું તો જાઉછું મ્હારે વાસ,
ઘર ઘરનાં રાજા સર્વે, શેણે સ્વિકારૂ થાવા દાસ ? "

આખરે રાધા તેને શાંત પાડી, કૃષ્ન પાસે જવા માટે ૨૦ મા પદમાં શણગાર સજે છે; અને ૨૧ મા એટલે છેલ્લા પદમાં રાધા કૃષ્નને જઇ મળેછે. પછી કાવ્યની સમાપ્તિ કરતાં કવિ લખેછે કે—" દયાશંકર દર્ભાવતી સેવે, મુળ ચાંણોદ નિવાસ,

શક અષ્ટાદશ બાસટમાંહે, દયા પ્રીતમે પૂરી આશ. "

મતલબ કે, કવિએ આ કાવ્ય ડભોઇમાં, સંવત· ૧૮૬૨ માં લખ્યું હતું.

રૂપ લીલા.

બાર પદના આ નાના કાવ્યમાં કાંઇ ખાસ કાવ્ય-ચમત્કાર નજરે પડતો નથી તોપણ રાધાએ મોકલેલી લલિતા, બીજી સખી પાસેથી શ્રીકૃષ્નની નાત, જાત, તથા રૂપ જાણવા ચાહે છે. બીજા પદમાં એ સખી તેને હસી કાહાડે છે કે, રાધા આ શી ગાંડાઇ કરેછે, કે પાણી પીને ઘર પુછેછે ! કૃષ્ન સાથે સ્નેહ બાંધીને પછી, તેની નાત જાત પૂછે, એવી તો એ એકજ ઘેલી દેખું.

દામોદર દરિયામાં ડુબી ગઈ ઘેલી, હવે શેં તરે સખિ થૈ ડાહી !
વ્હાલનું વ્હાંણ કરો વનિતા તમે, વળિ સંગનિ રૂડી સજાઈ.

તો તરિયા(=ત્રિયા !) ત્રિકમવર તારે, બીજું ન જોઇએ કાંઇ;
દાસ દયાનો પ્રીતમ ભજવો, નિશદિન દેવું સાંઇ.

વળી ૩ જા પદમાં સલ્હા આપે છે કે, તું જાતે જઇને કૃષ્નને પૂછ, એટલે તે ક્હેશે. તેથી ૪ થા પદમાં લલિતા જાતે પુછવા જાય છે તેને ૫ મા પદમાં—

કૃષ્ન કહે ઇચ્છા મુજને વરવા, (પણ) તૂં દાસી–હું દેવ,
તદપિ ત્હારી અમે સ્વિકારૂ, ઊંચ છતાં-નિચ સેવ...ટેક.

લલિતા કેહે છે, હકિકત તો રાધાને જાણવી છે. માહારે નહીં. કૃષ્ને તરત જવાબ આપ્યો, ત્યારેતો એનેજ મોકલજે એટલે કહીશ. રાધામિલાપની કૃષ્ને રચેલી યુક્તિ ચતુર લલિતા ઝટ સમઝી ગઇ ને બોલી, ના તે નહિં આવે. કેહેવું હોય તો મ્હને કહો. કૃષ્ન ના પાડે છે. લલિતા કેહે છે–મ્હને કેહેતાં, તમારૂં શું ઓછુ થૈ જાય છે, તે આમ હઠ કરોછો. પદ ૬ થી ૮ સુધીની આ મતલબ છે. પછી ૯ માં શ્રીકૃષ્ન બીજી યુક્તિ લદાવે છે, કે તું તો રાધાની સખી–દાસી, તેની મોકલેલી પુછવા આવેલી, ત્યાં આમ હઠ સાથે આગવી હાંકવાનો અધિકારજ ક્યાં છે ? પણ અમારે શું ? કદાચ રાધાને નામે તું ત્હારૂ કામ કાઢી લેવા માગતી હોય, તો કોને ખબર ? એમ હોય તોયે અમારે શું ? રાધા એનું ફોડી લેશે. હું તો ત્હારા ઉમળકાની આડે આવવા ઇચ્છતો નથી, એમ કહી ૧૦ મા પદમાં તેનો સત્કાર કરવા હાથ લંબાવ્યો. હસવાનુ ખસવુ થયુ જોઇને લજ્જિત લલિતા નાશી છુટી ને ૧૧ મા પદમાં તે રાધાને ફરિયાદ કરવા લાગી કે—“ બ્હેની ! શું કહું તુજને પેર,

વાત કઢાવા દાસ થઇ હું, ત્યારે કરવા આવ્યો મેહેર, ટેક
ધોળે દાહાડે ધરણીપતિ ધાયો, કરવા મુજ પર કેર;
નાસતાં નાસતાં મ્હારિ પડી ગઈ, કામિની કંઠની સેર–બ્હેની શું૦—
તું લેજે સખિ ! પાર એહનો, જાઉં હું માહારે ઘેર;
દાસ દયાનો પ્રીતમ જાંણ્યો, ધર્યો ગર્વ તે સર્વે ગેર—

“ ૧૨ મા અને છેલ્લા પદમાં રાધા લલિતાને કેહે છે–” ઠીક છે. એક પ્રસંગ એવો લાવીશ કે એજ આવીને નાત, જાત, રૂપ, બધું કહી જશે. કદાચ તેમ નહીં બને તોપછી એનો સંગજ તજી દઇશ.

૩ વિવાહ વર્ણનનાં કાવ્યો—

કવિના કાવ્ય સૌંદર્યનો ત્રીજો નમુનો આ કાવ્યોમાં પણ આપણે જોઇ શકીયે છીયે. નમુના તરીકે માત્ર બેજ કાવ્યો ૧ રૂકિમણી વિવાહ અને ૨ સત્યભામા વિવાહ તપાસી જોઇએ.

—રૂકિમણી વિવાહ—

કવિને ટિખળ કરવાની ટેવ હતી તેનું ભાન આપણને રૂકિમણી વિવાહ–

એ કાવ્યના રાગનુ મથાળુ જોતાં થઇ શકે છે જુઓ વાંચો–દ. ર. મા. ભાગ ૧ પાંનુ ૧૦ પ્રકરણ ૩ ની લીંટી પાંચમી–પછી વૈશ્નવને છાજે તેવી રીતે—

" પ્રથમ શ્રી ગુરૂ–પદ પ્રણમું પ્રીતે, શ્રીકૃશ્ન–રૂપ રૂદે ધરૂં રે,
શ્રી રૂક્મિણીજીનો વિવાહ સંક્ષેપે, પદ બંધ પ્રેમ ધરી કરૂં રે." એવું મંગલાચરણ કરી કવિ શ્રી કેહેછે કે–" શ્રી ભાગવત દશમ સ્કંધ મધ્યે, ત્રેપનમા અધ્યા વિષે રે,
શુકજી કેહે સુંણો રાય ! રૂક્મિણીનું, હરણ કર્યું દ્વારિકાંધીશેરે."

એ રીતે મીઠું ૧ કડી ૧–૨ માં પ્રસ્તાવના કરી કથા એવી રસભરી રીતે આરંભે છેકે સ્ત્રીઓ ભાવથી તે ગાવાને લલચાય છે. વિદર્ભ દેશના ભિમકરાજા કુંદનપુરમાં રેહે છે. તેને પાંચ સંતાનમાં કુંવર રૂકમૈયો અને કુંવરી રૂક્મિણી એમ બે મુખ્ય સંતાન છે. કન્યાકાળે કુંવરીના વર તરીકે સૌ શ્રીકૃશ્નને પસંદ કરે છે; પણ **રૂકમૈયાને એ ભરવાડનો દીકરો ગમતો નથી**, તેથી તે શિશુપાળને તેડાવે છે. આ વાત બ્હેનને રૂચતી નથી. તેથી તે એક કાગળ લખી આપી બ્રાહ્મણને દ્વારિકાં મોકલે છે. એ આવેલા બ્રાહ્મણનું સન્માન કરી શ્રીકૃશ્ન પુછેછે કે—

" કહો રૂષિ કારણ પધાર્યાનું હાવાં, કોણ દેશ થકી આવિયા રે,
વૈદર્ભ દેશ વિષે અમો વશિયે, પત્ર આપ્યો એક લાવિયા રે. ૨૭

શ્રીકૃશ્ન એ પત્ર વાંચે છે. જુઓ દ. ર. મા. ભાગ ૧ પાંનુ ૧૪ લીટી ૧૨ આ પત્ર વાંચી કૃશ્ન તૈયાર થઇ (મીઠું ૨ માં—)

" કહ્યું સારથીને રથ લાવ મ્હારો શિઘ્રે સજ કરી રે,
કેહેતામાં લાવ્યો, તત્કાળ ,આરૂઢ થયા હરી રે. ૪
પછે ખબર પધાર્યાની ભિમકરાજાએ સાંભળી રે,
સ્હાંમા આવી કર્યું સન્માન, પ્રિતેથી હળી મળી રે. ૧૬
જોઈ સ્વરૂપ સુઘડતા શ્રીકૃશ્નની, મોહ પામ્યું સહુ રે,
આતો વર છે શ્રી રૂક્મિણી જોગ, જોડુ શોભે બહુ રે. ૨૦

પછી પાર્વતિ પૂજન અને રૂક્મિણી હરણની વાતથી ચોંકેલા મેહેમાનો કેહે છે કે,
(વલણ) " અરે આ શું થયું ! કૃશ્ને કર્યું કન્યા હરણ રે,
શૂં મ્હોઢૂં કોઇને દેખાડિશું–આ થકી સારૂં મરણ રે."

પછી મીઠું ૩ માં કવિ કેહે છે કે—

" માન ભંગ થયા રે સર્વે ભૂપતી, તેણે ધારી એ બુદ્ધ,
પાછા વળતાં તો નાક જાય છે, કન્યો લ્યો કરી જુદ્ધ.
જે જે બોલો શ્રી રૂક્મિણીનાથની— ૩
આવ્યા બાંણનો મેહ વરસાવતા, રીસે બળતા સહુ રાય,

જાદવ સેના ઢાંકી લીધી શસ્ત્રવડે, દાંત પીસંતા જાય. જે જે૦— ૪
વળતી જાદવ જુદ્ધમાં વીફર્યા, વીંધ્યાં સહુનાં શરીર,
સેન્યા મારિ સુવાડી રે સાથમાં, નાઠા વીર મુકીને ધીર. „ ૪
પછે રૂકમૈઓ પુરમાં પેઠો નહીં, વાસ્યુ ભુજ કચ્છ શેહેર,
" પણુ " લીધાનું ફળ એ–પટા પડ્યા, જવાયું નહીં ઘેર. „ ૧૮

પાછળ પડેલા સૈન્યને આમ હરાવી નસાડી શ્રીકૃષ્ણ રૂકિમણી સાથે દ્વારિકાં આવી આનંદ મંગળ સાથે યથાવિધી **લગ્ન જાહેર કરે છે** ત્યાર બાદ ત્રીજા બીડાની ૩૩ મી કડી દ્વારા કવિ કાવ્યનો વિસ્તાર કેટલો છે તે કેહે છે. જુઓ દ. ર. મા. ભાગ ૧ પાંનુ ૧૪ લીટી ૧૮ અને તે પછી નમ્રતા સાથે અંતમાં કવિ ગાય છે કે—

વલણુ—" કરતા હરતા શ્રી મહાપ્રભુ રે, હું તો કેહેવા માત્ર,
સુંણજો ભણજો ભાવ ધરીને, થાશો સહુ સુખ પાત્ર." ૪૩

આ કાવ્ય કવિએ ક્યારે ક્યાં લખ્યું, તે હકીકત હાથ લાગતી નથી.

સત્યભામા વિવાહ—

રૂકિમણી વિવાહથી ઉલટી રીતે એટલે સંક્ષેપમાં નહી, પણ વિસ્તારથી કવિ પછી **સત્યભામા વિવાહ ગાય છે**; કેમકે વિવાહનો હરખ, વરઘોડાની શોભા, લગ્ન વિધિ, જમણવારનો નાગરી ઠાઠ, નાંના પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ ભોજનની ગણત્રી, પહેરામણીનું વર્ણન આદી ગાઈ બતાવવાની આ રસિયા કવિની હોંશ તે રીતે ઠીક પુરી કરી શકાશે એમ કવિને લાગ્યું હોવું જોઇએ. તેથી શ્રીકૃષ્ણનો વિવાહ ગાવાને નિમિત્તે કવિએ આ કાવ્ય રચવાનું કામ હાથ પર લીધું જણાય છે. ચોપાઇ રાગમાં આરંભ કરતાં કવિ ગાય છે કે—"શુભમતિ દ્યો દયો ગુણ ગાય, શ્રી સત્યભામાનો વિવ્હાય,

શ્રીમદ્ ભાગવત ભર્યું રે આનંદ, જેમાં રસનીધી દશમસ્કંદ. ૨
તેનો છપ્પન મો અધ્યાય, શ્રીમાંતકમાણુનો મહીમાય;
તેમાં હરી–સતભામા લગ્ન, સુંણતાં થાય સહુ મન મગ્ન. ૩
સોળ સહસ્ર અષ્ટ પરણ્યા નાથ, ક્યહું પ્હોળા નથી ફીધા હાથ,
કયહું છળ બળ, કહિં ચોરી કરી, રીત સહીત ક્યાં પરણ્યા શ્રીહરી. ૪–૫

આમ કાવ્યનો આધાર અને પ્રયોજન કહીને કવિ કથા શરૂ કરે છે કે–**દ્વારામતિમાં ઉગ્રસેન રાજા પાસે ૫૬ કોટી જાદવ રહેતા હતા**. તેમાંનો એક સત્રાજીત, શ્રીસૂર્યનારાયણનો ભારે ઉપાસક હોવાથી, તેને સૂર્યે પ્રસન્ન થઇ પોતાનો વાહાલો સીમાંતકમણિ આપ્યો હતો. એ—

દિવ્યમાન તેજસ્વિ અપાર, કનક ઝરે નિત્ય ૨૪ ભાર,
નિત પ્રતિ તેનું પૂજન કરે, બ્હાર જાય તો કંઠે ધરે. ૮–૯

એક દિવસ કંઠે ધરિ મણી, સત્રાજીત આવ્યો સભા ભણી.

આવીને યોગ્ય સન્માન પામી, તે ઉગ્રસેનના દરબારમાં યોગ્યાસને બેઠો. એટલે બધા દરબારિઓમાંથી શ્રીકૃષ્ણ ઉભા થઇને બોલ્યા કે—

સુણો સત્રાજીત મ્હારી વાત, જેથી જશ વાધે વિખ્યાત;
સૂર્યભક્તિ તમે કરિ ઘણી, મોટું ભાગ્ય પામ્યા આ મણી. ૧૩
હવે એ ભેટ ભૂપને (=ઉગ્રસેનને) **ધરો,** કહ્યું હમારૂં જો તમે કરો,
મણિ શોભે એ રાજદ્વાર, આપણને સેવા અધિકાર. ૧૪

એવું વચન બોલ્યા જુગદીશ, સુંણી સત્રાજિતને ચઢિ રીસ,
ગર્વે ભર્યું કહ્યું એક વચન, સુંણતાં સભા-સહિત રાજંન. ૧૫
"મણિ માગો શૂં લજ્જા પરહરી, સુરજ સેવ્યા છે મ્હેં શ્રમ કરી,"
એવું કહી આવ્યો નિજ ધામ, મણિ પધરાવ્યો પૂજાને કામ. ૧૬

એ સત્રાજીતનો ભાઇ એકવાર એ મણિ ગળામાં પેહેરીને શિકાર કરવા વનમાં ગયો. ત્યાં એને એક સિંહ મળ્યો. જુઓ દ. ર. મા–ભાગ ૧ પાનું-૧૪ કવિતા નંબર-૪-આ પછી **ભાઇ શિકારેથી પાછો ન આવ્યાથી ચિંતાતુર સત્રાજિતે** સભામાં પોતાનું અપમાન કરનાર **શ્રીકૃષ્ણ પર** લાગ સાધીને **આળ મુક્યું** કે-મણિ લેવા સારૂ જરૂર કૃષ્ને એને વનમાં મરાવી નંખાવ્યો. આ મ્હેણું ટાળવા કેટલાકને સાથે લઇ કૃષ્ન તેની શોધ કરવા વનમાં ગયા, ને ઘોડાનાં પડેલાં પગલાંને આધારે ચાલતાં સત્રાજિતનો ભાઇ ઘોડા સાથેજ મુવેલો પડેલો દીઠો. તેના શરિરે સિંહ–નખના ઉઝરડા જોઇ આગળ જતાં, એક મુવેલો સિંહ પણ મળી આવ્યો. તેનું શરીર વળી નખે ઉતરડાયેલું દેખી આગળ જાય છે તો, **સીમાંતક મણિ સાથે રમતી એક રૂપાળી કન્યા દીઠી.** કૃષ્ને તેની પાસેથી મણી લીધો, એટલે **તે રોઇ પડી,** તે સાંભળી જાંબુવાન ધાઇ આવ્યો. તેને કૃષ્ને દ્વંદ્વ યુદ્ધમાં હરાવ્યો. ને એ રીંછ રાજને-"સાંભર્યું વચન કહ્યું રઘુનાથ રે..."કૃષ્ન થઇ વઢીશું તુજ સાથે રે,

તેથી લજ્જા તેનું મન પામ્યૂં રે, કીધૂં સ્તવન ચરણ શીર નામ્યૂં રે. ૧૦

પછી જાંબુવંતી કન્યા પરણાવી પહેરામણીમાં પેલો સીમાંતક મણી આપ્યો. તે લઇ કૃષ્ન સર્વ સાથે દ્વારામતિ આવ્યા, ને ઉગ્રસેનના દરબારમાં સત્રાજીતને બોલાવી સર્વ સમક્ષ મણી તેને પાછો આપી વનમાં બનેલી સત્ય વાત **જાહેર કરી.** કવિ કહે છે કે પછી...સત્રાજીત—

વીતી વાત તે સરવે જાંણી રે, સભામાંથી ઉઠયો લજ્જા પાંમી રે;
પસ્તાતો આવ્યો પોતાને ઘેર રે, કીધૂં સમર્થ સાથે વેર રે. ૧૩
(વલણ) સમર્થ સાથે વેર કીધૂં ને કરવો કોણ ઉપાય રે;

પ્રભુ રોશ મુકી પ્રસન્ન મુજ પર, કોણુ રીતે થાય રે. ૧૪
જો સંબંધ જોડુ સાંકડો તો, જાય મનનું ઝેર રે,
પુત્રી પરણાવું પ્રેમથી, તો જામાત્ર આવે ઘેર રે. ૧૫

આમ ધારી સત્રાજિતે લગ્નનું કેહેણુ મોકલ્યું ને સૌ રાજી થયાં. કવિ કેહે છે કે-(રાગ ધનાસરી)–ગજ ઉપર મ્હેલી સર્વે શર્કરા વ્હેંચી, ઠારે ઠારે લખી કંકોતરીજી. ૧૩–૧૪

પ્રભુને પીઠી ચોળવા મંદીર માનુનિ જાય, લાવે લાડકા લાડુ સ્વજનજી ૧૭

શિવ પાર્વતિ, ઇંદ્ર નારદાદી દેવો તથા રૂષિઓ, નવકુળ નાગ, અષ્ટ કુળ પર્વત, સાગર સરિતા, ધ્રુવ પ્રલ્હાદ આદી સર્વ કોઇ કૃષ્ણની જાંને આવ્યાની કલ્પના કરી કવિ ગાય છે કે—આવ્યાં સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળનાં જે પ્રાણી,
જે કોઈ હુતા સ્વજન હરીદાસજી. ૨૯
સહુકો સાથ થઇ સુખમાં વિવ્હા મ્હાલે છે, વૃદ્ધ યૌવન ને વળી બાળજી. ૩૨
સર્વ લગ્નને દાહાડે કારજ કરવું તે કીધું, એટલે વરઘોડાની વેળા થઇજી. ૩૭
ખાનપાન કરીને જાન સજ થૈ છે, સર્વે શોભા ન જાય મુખે કહીજી. ૩૮

—વરઘોડાનું ઘોળ—

નખ શિખ આભ્રણુ પ્હેરિયાં, ઉપર ઓઢી અનૂપમ શાલ,
ખૂંપ ધરિને આંજી આંખડીરે. કાજળ ટપકું કિધૂંછે ગાલ.
વરઘોડો દ્વારિકેશનો–જુઓ જુઓ રે જગતના લોક, વૈભવ વિઠ્ઠલેશનો. ૫
પુષ્પમાળા ગજરા બ્હેરખા, **ચારૂ મોજડી પ્હેરિ બે ચર્ણ,**
બ્હેની સજોડે લૂંણ હલાવે, અશ્વે ચઢી આવે અશરણુ શર્ણ;
વરઘોડો૦—જુઓ જુઓ રે૦—વૈભવ૦—

પછી સાબેલા હાથી, ઘોડા, રથ, પાલખી, અને સાજનની શોભાના વર્ણન માટે જુઓ કડી ૯ (દ. ર. મા. ભાગ ૧ પાનું ૧૪ કવિતા નંબર=૫) આગળ ચાલતાં કવિ ગાય છે કે— ગુણિજન ગાન કરે ઘણું, કરે અપ્સરા વળિ નૃત્ય,
વાજીંત્ર વાગે વિધ વિધ તણાં રે, ઊરે નોબત ગડગડે અત્ય-વરઘોડો૦—૧૨
આતસબાજી ઉડે ઘણી, ધ્વજા પતાકા વિશાળ,
પ્રગટ કીધી છે કોટી દીપિકા રે, સૌકો દીસંતાં ઝાકઝમાળ. ,, ૧૩
વાજતે ગાજતે આવિયા, સહુકો જાનિવાસાને ઠામ,
મામે ઊતાર્યા કેડે લઇ રે, વરઘોડેથી સુંદર શ્યામ. ,, ૧૫

તે પછી લગનવિધી વર્ણવીને કવિ કેહે છે કે— (ઢાળ)
રીતે પ્રીતે પ્રભુ માંહેરામાં આવ્યા, સુંદર સ્વરૂપ જોઇ સહુને મન ભાવ્યા,
કવી કે' શું કહુ ? મુજમાં મતી થોડી, સતભામા શ્રીકૃષ્ણ ભલે મળી જોડી ૪-૧૬

પછી માંહેરામાં આવી વરકન્યા પરણે છે તેના હસ્તમેળાપ, કંસાર જમણ, પાન છાંટણું વીગેરે વીધી ગાઇ સંભળાવી કવિ, **જ્ઞાતિ ભોજનનું પરમ સુંદર વર્ણન** રજુ કરે છે. જુઓ દ. ૨. મા. ભાગ ૧ પાનુ ૧૫ મું.

તે પછી કડી ૧૩ થી ૩૧ સુધી જે છટાભર્યું વર્ણન આવે છે, તેથી કવિ શાક પાક વીગેરે ભોજન સામગ્રીના કેવા રશિયા હતા, પાક શાસ્ત્ર કેવું સારૂ જાણતા હતા–તેનું વાંચનારને ભાન થાય છે. વાંચનારના મુખમાં સ્વાદ ઉભરાઇ આવે છે, એ **તેની ખાસ ખુબી** છે. આ વરણન રાજશાહી ભોજન ઠાઠ, દક્ષિણી જમણની સુઘડ રીતી અને ઇંગ્રેજોના જમણ વૈભવને ટક્કર મારી ઝાંખો પાડી નાંખે છે. વરણન સરસ છતાં અનુકુળતાના અભાવે રજુ થઇ શકતું નથી પણ દ–કા–સં. પાનુ ૮૭–૮૮ માંથી વાંચી જોવા વિનંતી છે. આ જમણવાર પછી કવિ મુખ–વાસની વાત ગાય છે કે—

પાંન પુંગીફળ લવિંગ એલાયચીરે, મૃગમદ ચૂનો ખેર સાર;
કપુર તજ તમાલપત્ર જાવંત્રી છે રે, જાયફળ આદે વસ્તૂ અપાર. સદન૦ ૩૪
એ વિધિ એમ સંતોખિયા શ્રીહરીરે, સત્રાજીત નમ્યા પ્રભૂજીને પાય,
પ્રસન્ન થઇ સહુ સંગે પધારિયારે, નિજ મંદીર શ્રીયદુરાય. સદન૦ ૩૫
ગોરવ ભોજન એ શ્રીકૃશ્નનૂં રે, જે કો શિખે સાંભળે ને ગાય;
દાસ દયો કહે ગુરૂના પ્રતાપથીરે, તેને મનવાંછિત ફળ થાય. સદન૦ ૩૬

એ રીતે શ્રીકૃશ્ન–સતભામાના લગ્ન પ્રસંગના ગોરવની નાત અથવા તો ભોજન–ગોરવની વાત કરી, લગ્નની પહેરામણી અને વિદાયગીરી ગાઇને, કવિ કાવ્ય સમાપ્તિમાં ગાય છે કે— (વલણ)." જય શ્રીકૃશ " સરવે કહો, થયો સંપૂરણ વિવાય રે,
નિર્મળ ગુણ શ્રીનાથના, જન દયાશંકર ગાયરે.

આ કાવ્ય કવિએ કયારે અને કયે સ્થળે લખ્યું તેનો પત્તો નથી.

---

૪ કાવ્ય ચમત્કાર અને શબ્દ માધુર્ય કવિનાં એકલાં શ્રૃંગારી કાવ્યોમાંજ છે એમ નથી. એમનાં ધાર્મિક કાવ્યો અને ભજનોમાં પણ વાંચનારને એટલોજ રસ પડી, હૃદય પીગળી જાય, એવી જાદુભરી શક્તિ રહેલી છે; પણ સ્થળ સંકોચ અને અનુકુળતાના અભાવે એ બધાં કાવ્યોનું અત્રે નિરીક્ષણ થઇ શકે તેમ નથી તેથી રસિક વલ્લભ, ભકિત પોષણ, ક્ષમાપરાધ સ્તોત્ર જેવાં કાવ્યો દ. ૨. મા. ભાગ ૨ માં તપાસીશું. હાલ તો માત્ર "રસિકરંજન" કાવ્ય નિમજ્જનની મઝાજ અનુભવી લઇએ. આ કાવ્ય કવિએ કયારે અને કયે સ્થળે લખ્યું તે હકીકત હાથ લાગતી નથી પણ તેમાંના કવિત નંબર ૧૫ તથા ૨૦૫ ને આધારે વિચાર કરતાં તે વૃદ્ધાવસ્થામાં ડભોઇમાં મરણ પથારી વશ જેવા સમયે કવિએ લખ્યું સંભવે છે. એમાં એકંદરે ૧૩૧ કવિત, ૪૦ કુંડળિઆ, ૭૩ મત્તગયંદ છંદ, અને ૩૬ છપ્પા મળીને કુલ ૨૮૦

છંદોનો કવિએ સમાસ કરેલો છે. અને **"સતસૈયા"** જેવું જ અથવા સખત ન્યાય તોળીને બોલિએ તો તેથી સ્હેજ ઉતરતું પણ ઘણુંજ **સુંદર હિંદી ભાષામાં રચેલુ આ કાવ્ય છે.** પેહેલા પ્રકરણમાં કાવ્યારંભની પ્રાર્થના કરી બીજા પ્રકરણમાં ભગવદાશ્રયની વાત કરતાં કવિશ્રી ગાય છે કે— (કવિત)

"પતિત કે પાવન હો, અધમ ઉદ્ધારન હો; હરિ બિરૂદ અર્દ હેતુ, નર્ક કૈસે જાઉગો ?
સુધો કછુ હોત તો, કાહેકુ મેં શર્નો લેતો ? અબ ચાહો સાધનનાથ ! કહો કાં તે લાઉંગો ?
ઘરકો ગુલામ કર્યો, તોહુ રહે કર્મ ભોગ; પરમાનંદ સ્વામિદ્વાર, દાસ દુઃખ પાઉંગો !
રંક જાંનિ દયાલુ ! ડુબાઓગે જો દયાનાથ ! એકલો નહીં ડુબુંગો, અર્દ કું ડુબાઉંગો." ૧૦

પછી પોતાની દુઃખિયારી વૃદ્ધાવસ્થાનો ખ્યાલ લાવી કવિ મનને સમઝાવે છે કે—

છપ્પો—કયહું ન ચલે જલ ઝાઝ, બદનકો-પૌંન ગગન બિન,
બુઝે ન દાવાનલ કછુ, જલ કલસસોં-ઘનબિન;
ટુટિ ન કોટિકી મિટે કોરિતેં-ચિંતા મનિ બિન,
ત્રાસ કયોહું નહિ હોય દિપાદિકસોં-દિન મનિ બિન;
બિચ સિંધુ ઝાઝ ખગ ઉડિ થકે, કયહું ન ચલે જલ પારથલ,
તદ્દિ દયા ઓર સબ-રાખ ઇક, **ચરન શરન ગિરિધરન બલ.** ૧૫

પછી પ્રકરણ ૩ માં મનુષ્યની પામરતાની વાત આવે છે અને પ્રકરણ-૪ માં આત્મજીવન સંબંધે દીઠેલી હરિ કૃપાની વાત કરતાં કેહે છે કે—(કવિત)

"પ્યાસો જાની જલ પાયો, ચૂટકી દઇ ચેતાયો;
મારગ ખુલાયો નાથ ! જાની લાજ જાત હે.
જાની બૂઝી તેરોતો અપરાધ ઓર શિશ ડાર્યો; શ્રૃંખલા ન ખુલન દિનિ, જ્યોંલોં તેરિ ઘાત હે.
લુટત છુડાયો નિશા ખાતર બચાયોં પ્રભુ, નદી બુરત ઉબાર્યો, ઐસી તેરી બાત હે.
અક્ષમ્ય દોશ કોપ ભુલિ, તાપેં તો આનંદ દેત, દયા ! કૃષ્ન કૃપા પ્રકટ, ઓર કેસી ચ્હાત હે."૨૭

આ પછી વળી હરિની આગમ્ય લિલા વિષે બોલતાં કવિ સાનંદાશ્ચર્યે લખે છે કે-

મત્તગયદ છંદ—સાંપ સુંને દ્રગતેં, ઉરતેં ગતિ; ઘ્રાંન ગહે કરિ, ઓર ન કોઇ,
પુંચ્છ પિયે જલ, પાંઉં ભખે, ગુલમ્હેરિ અજમ્બ, અલીક ન સોઇ;
અશ્રુહિતેં ઉત્પત્તિ મયૂર કિ, બીછુ ડસે પુંછેસોં, જગજોઇ,
નાથ દયા, સુધરી બિધિ સમ્રથ, કૃશ્ન કરે તબ કા નહિં હોઇ ? ૪૩

પાંચમા પ્રકરણમાં "જળ ત્યાં સ્થળ, ને સ્થળ ત્યાં જળ કરવાની" પ્રભુની અગમ્ય શક્તિ-ઇશ્વિરતા-ની વાત આવે છે. ૬ ઠ્ઠા પ્રકરણમાં "રાજાને રંક, ને રંકને રાજા કરવાની ભગવદ્ ઇચ્છાની, ભાવિબળની, તથા ડાહ્યો કોણ ?-તે વિષેની વાત આવે છે. પછી પાછા કવિ ડાહ્યા છતાં અધિરા બની ગાય છે કે—

(કવિત) " ઓખદસોં રોગ જાય, શાસ્ત્ર બોલે સાંચિ બાત,
પૈં કિતને દીનમેં, સો કાહુકૂં ન જાન હે;
કોન ગોલિ કોન તીર, ભેદેગો નિશાન કહો; કેતે દૂર જાય કેતે ધાવનેં કૃતાત હે.
કેતિ ટેર સોયો જાગે, કોન શબ્દ હોવે ગ્યાન; કોન ભાતિ કોન બાત, છુટે ત્રિયા માન હે ?
તૈસેં કૃષ્ણનામ–મનકામના તો પુરે ખલુ, પૈં કેતે દીનમેં, સો દયાનાથ જાને હે. ૬૬

સાતમા પ્રકરણુમાં કવિ મનહર ભાષામાં પ્રભુ પ્રાર્થના કરે છે. તે ખાસ વાંચવા લાયક છે. જુઓ દ–ર–મા ભાગ ૧ પાનુ. ૧૭ કવિત નંબર. ૭૮–આ ઉપરાંત ભીખની અધમતાની, મનની નિર્બળતાની, અને નાંણાંની તંગી વિષેની વાતો કરી કવિ પ્રભુ સાનિધ્યનુ સુખ ભોગવતાં શ્રીહરિ સન્મુખ ખડા થઇ, જાંણે પોતાનો દાવો લડતા હોય એમ, કાબેલ વકિલની પેઠે, અરજ ગુજારે છે કે—

(કવિત) જો પતીત પાવન તો, મોંસો ના પતીત કોઉ, અધમ ઉદ્ધાર હોતો, મોં અધં ઉદ્ધારિયે.
જો ગરીબ કે નિવાજ, નાથ ! હું ગરીબ સાંચો; રંકકે રક્ષક હોતો, મેં હું રંક–તારિયે.
દીનકે જો બંધુ હોતો, મોંસો દીન ઓર કોન ? આરતકે ત્રાતા, મેરિ આરત નિવારિયે.
અશરન શર્ન હોતો, શરન પર્યો તિહારે, કોઇ ભાંતિ કૃષ્ણ ! કામ, દયાકોં તો સારિયે. ૯૩

પછી દ્રવ્ય સંપત્તિના સુખ દુઃખની અને ભક્તિની મુશિબતની વાતો કરી;
છેવટે કલિયુગનાં ચિન્હવિષે બોલતાં ગાય છે કે—(કુંડળિયો)

રાજ અધર્મી કલિ પ્રબલ, ન ચલે ધર્મકો જોર, સાધુ અસાધુકોં કહે, શાહ ઠરાવે ચોર.
શાહ ઠરાવે ચોર, ભ્રષ્ટ પાખંડિ પુજાવે, સજ્જન ગુનિ હરિભક્ત, રંકકો દુષ્ટ દબાવે;
કહે દયો હરિદાસ, આપ કર મેરી લાજા, સત સંકલ્પ નિજ લહી, મમ કર ગ્રહુ બ્રજરાજા. ૧૦૮

આઠમા પ્રકરણુમાં કવિ દરેક વાતની અવધિની અને તુલસી તથા નૈવેદ્યના માહાત્મ્યની વાતો કરે છે. પ્રકરણુ ૯ માં હરિનામોત્કર્ષતાની અને ૧૦ માં ધર્મશ્રદ્ધા બળની વાત કરે છે. પછી પ્રકરણુ ૧૧ માં કોનું જનમ્યું વ્યર્થ સમઝવું, તે વિષે બોલતાં કવિ કહે છે કે—(છપ્પો).

સો નર જનમ્યો વ્યર્થ, નહીં જયામેં કછુ હુન્નર,
સો હુન્નર સબ વ્યર્થ, નાંહિ પ્રકટે જયાતેં જર;
સો જર સોહુ વ્યર્થ, ભયો જિંનતેં ન પરમારથ,
સો પરમારથ વ્યર્થ, તબહિ ત તેં મન સ્વારથ;
સો સ્વારથહુ અતિ વ્યર્થ હે, જ્યામેં પ્રાપ્તિ ન પરમગતિ,
સો પરમ ગતિ હુ પુનિ વ્યર્થ હે. દયા ન જો શ્રીકૃષ્ણ રતિ. ૧૫૬

આમ ભક્તિ પ્રેમોત્કર્ષતાની તથા ભક્તિ માહાત્મ્યની વાત આ પ્રકરણુમાં ગાઇને પ્રકરણુ ૧૨ માં ભક્તોત્કર્ષતાની વાત લખે છે. તે પછી પ્રકરણુ ૧૩ માં શ્રૃંગાર રહસ્ય

સમઝાવવા માત્ર એકજ અતિ સુંદર કવિત દ્રષ્ટાંત રૂપે કવિ રજુ કરે છે. તે સાહિત્ય પ્રેમીને મનન કરવા લાયક છે. એ કવિતા નીચે પ્રમાણે છે—

શ્યામકો સંદેશ લિયે, સખિ આઈ સ્યામા પાસ, બન બૂંદા આગે ધરી, રહિ જોરિ પાનકું;
પ્યારિકો બદન દેખ, પીર દિખ્યો ગગન ઓર, દેહિ સમુઝાય બાત, રાધિકા સુજાનકું;
નાગરિ દિયો જુબાપ, બૂંદાદલ લિયો આપ, ધર દિનો વ્હાં કુમૂદ, પઠાયે દે કાંહાનકું.
કહેદયો-કહ્યો કહા ? પ્યારિદુતિ પ્યારેજુને, પંડિત અરૂ ગ્યાંનિ,બિચારો બુદ્ધ ગ્યાનકું.૧૮૧

પ્રકરણ ૧૪ માં કવિ પોતાની અભિલાષા લખી જણાવે છે; ને ૧૫માં બીજા ભકતોની પેઠે મ્હને કેમ તારતા નથી, એવી આતુર પ્રાર્થના રજુ કરે છે. પછી પ્રકરણ ૧૬ માં કવિ પોતાના મનને કેટલીક શિક્ષા આપે છે. તે પછી એકાક્ષરી છપ્પાનો એક નમુનો રજુ કરે છે. જે કવિની કાવ્યશક્તિનો ઘણોજ સારો ખ્યાલ આપી શકે છે. એ છપ્પો નીચે પ્રમાણે છે—

(છપ્પો.)સમર સમર છબ સરસ, સતત મન નટબર નગધર,
જસ પદ પય સર ધરત, ચરન રજ શરન રહત હર;
જનમ મરન ભય ન રહત, પગ નમન કરત નર,
સહસ્ર બદન જપ કરત, રહત રસ નવલ નવલ બર,
જગત સપદ કમલન હરત, કત ભટકત અત્ર ઠગ નરકમય,
અબ છલ બલ ખલ તજ ધન બરન, તન ભજ ભજ ભવ કૃશ્ન દય. ૧૯૧

પછી દુર્દશાની તથા સીમા વિષેની થોડીક કવિતા લખી, ધીરજ વિષે બોલતાં, કવિ લખે છે કે— (કવિત.)

દુસ્તર સિંધુકે બીચ, જીયઝાઝ ઠર્યો રહયો; હે તુફાન રેન ઘોર, નાં ઠર્યો હવાયકો.
કર્નધાર ચિંતાસોં, હિમ્મત હે હાર ગયો; નાંહિ અબ રહ્યો જોર એકહુ ઉપાયકો.
સંતકે લંગર ડારે, ટેકેતેં હેરાન છેક; ઉબરેકો નાંહિ હે, ઉપાય રંચ હાથકો.
બચવેકિ આસ અબે છુટી સબ દયારામ; રાખ એક આશરો, શરંન બ્રજરાજકો. ૨૦૫

પછી ૧૭ મા પ્રકરણમાં માયામત ખંડનની વાત કરી કવિ આ કાવ્યના અંત ભાગમાં પ્રસ્તાવના રૂપે ૧૨ ભાષાનો એક વિચિત્ર છપ્પો રજુ કરેછે તે નીચે પ્રમાણે છે.

ગિરિધર[1] મૂજો પ્રાન, તુંહી સાંવલડા[2] પ્યારા.
માદર [3]પિદર બિરાદર, [4]દુશ્મન ખલ્ક બિસારા;
માટામંચી[5] વિનિપુ, સ્વામી[6] ધકડ રારા,
જાની [7]જીયકી પીર, મનોરથ[8] પૂરો મ્હારા;
હરિ નકો[9] કોંણાચે પ્રેમ, ગે ત્વમેવ સ્વામિ[10] નિરંતર,
નંદ મેહેરકા[11] પુતવા દયા પ્રભુ, થાઝી [12]દાસી માકો કાંઇ ડર ? ૨૬૩

આ છપ્પાની છ લીટીનાં બાર ચરણોમાં બારભાષાનાં વાક્યો નીચે મુજબ ગોઠવેલાં નજરે પડે છે.

૧ કચ્છીભાષા. ૨ પંજાબી ભાષા. ૩ ફારશીભાષા. ૪ ઉરદુ ભાષા. ૫ તેલુગુ ભાષા. ૬ દ્રાવિડિ ભાષા. ૭ હિંદી ભાષા. ૮ ગુજરાતી ભાષા. ૯ મરાઠી ભાષા. ૧૦ સંસ્કૃત ભાષા. ૧૧ પુરવી ભાષા. ૧૨ મારવાડી ભાષા. કવિ આ બધી ભાષા જાંણતા હતા અને તેમાં સરળતાથી કવિતા કરી શકતા હતા, એમ સુચવવાની મતલબ, આ છપ્પો અત્રે દાખલ કરવાની કેમ ન હોય ? આ પ્રસ્તાવનામાં તે પછી નિંદા વ્યાજ સ્તુતિની અંતરલાપિકા વાળાં કવિત, તથા પેટની ઉપાધિ વિષેની, વિગેરે પરચુરણ કવિતાઓ લખી, કવિ કાવ્યની સમાપ્તિ કરે છે. આશ્ચર્યની વાત એ છે કે, સર્વ ગ્રંથોમાં પ્રસ્તાવના પહેલી હોય, ત્યારે આ કાવ્યમાં તે છેલ્લે લખાયલી માલમ પડે છે.

આ પત્રક સંબંધી ખાસ સુચનાઓ.

નંબર.

૧ "અકળાકળા"નુ બીજુ નામ "અકળગત" છે.

૨ "અપરાધ ક્ષમા સ્તોત્ર"નું બીજુ નામ "ક્ષમાપરાધ ષોડશી" છે.

૨૭ આ કવિતા "બૃ-કા-દો. ભાગ ૬ પાનું. ૮૨૪ મે તેમજ "અપ્ર. ગુ. ક." પાંને ૧૪ મે છપાયેલી છે.

૯૪ "કુંવરબાઇનું મોસાળુ" આજ કવિતાને "દ-કા-સુ." માં "કુંવરબાઇનું મામેરૂ" એ નામથી ૮૧ મે પાંને છાપેલી છે.

૨૩૦ ની કવિતાના ખુલાસા માટે જુઓ આ પત્રકના ૧૬ મા પાનાની Foot note.

૩૮૩ ની કવિતા દયારામની નથી પણ હરિભટ્ટની છે માટે **કમી સમજવી.**

૪૫૬ ની કવિતાનું બીજુ નામ "શ્રી યમુના સ્તવન" પણ છે. જુઓ આ પત્રકના ૩૫ મા પાંનાની Foot note.

૪૮૦ ની કવિતા **કમી સમજવી** કેમકે તે અનુક્રમ ૩૨૭ (૩) માં છે તેજ છે.

૫૦૧ ની કવિતા **કમી સમજવી** કેમકે તે દયારામની નથી પણ પ્રેમાનંદ સ્વામીની છે.

૫૨૧ ની કવિતા બીજા કાવ્ય સંગ્રહમાં "આતે રે, આતે શું લાલ, લોકડિયાં દેખે છે લાલ" એમ શરૂ થાય છે.

૩૮૩-૪૮૦-અને ૫૦૧ ની ત્રણ કવિતાઓ કમી થવાથી આ પત્રકના ૫૩ મા પાનાની (૨) ટીકામાં નીચે પ્રમાણે સુધારો સમજી લેવાનો છે.

	૫૩	કવિતાઓ લૌકિક શૃંગારની
	૧૭૦	,, વાંચવા લાયક
અને	૪૬૬	,, નીતી ભક્તિ વિગેરે પરચુરણ વિષયની
કુલ	૬૮૯	

પત્રક અ—કવિ દયારામનાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં કાવ્યોનું—કક્કાવારી અનુક્રમે ગોઠવેલું—

અનુક્રમ નંબર	કક્કાવારી	કાવ્યનું નામ	કવિતાની પહેલી લીંટી.	કયાં છપાયું છે? પુસ્તકનું નામ.	પાંનું	ભાષા.	રાગ.	કાવ્યનો વર્ગ.	ખાસ નોંધ.
૧	અ	અકળકળા—	હરિ! ત્હારી અકળ કળા ન કળાયરે........	દ-કા-સં.	૧૪૦	ગુજરાતી	ગરબા.	ભક્તિ	વાંચવા લાયક કવિતા
૨		અપરાધક્ષમા સ્તોત્ર—	શ્રી ગુરૂ! ગોપીજન વલ્લભ...	,,	૧૪૪	,,	લાવણી.	આત્મજીવન	દીનતાથી કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૩		અવળવાંણી.	....	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ ૧૩	૦	,,	પદ	પરચુરણ	અવળી વાણીમાં સવળી વાત
૪		અજામિલ આખ્યાન—	શ્રી ગુરૂપદ પંકજ પ્રથમે પ્રણુમુંજી...............	શ્રીદ-કા-મ. મા	૩૪	,,	રામગ્રી વિગેરે.	આખ્યાન.	પાપી અજામિલની કથા
૫		અષ્ટોત્તરશત કૃષ્નનામમાળા	નમો નમો મહા પ્રભુ......	દ-કા-સં.	૭૨	,,	નર્મદાષ્ટકનો રાગ.	ભક્તિ.	શ્રીકૃષ્નનાં ૧૦૮ નામ વિશે
૬		—૦—	અધરો દિવસ એક આવશે	દ-કા-સં.	૨૫૫	,,	પદ.	પ્રાર્થના.	
૭		—૦—	અલ્યા ઉઠતાં કૃષ્ન કહે......	ૠ-કા-દો ભાગ-૪.	૮૪૭	,,	લલિત.	મનબોધ	
૮		—૦—	અભક્તને અચ્યુત પદ મળે	,,	,,	,,	ચોપાઇ	પંડીતને પ્રશ્ન.	
૯		—૦—	અતિ દુર્લભ વસ્તુ મળે સ્હેજે	,,	૮૨૧	,,	ગુર્જરી.	ઉપદેશ.	
૧૦		—૦—	*અબ જાનેદે, અબ જાનેદે	દ-કા-સં.	૫૨૮	હિંદી.	ગોડીની ઠુંમરી	શ્રુંગાર	વિકારી કવિતા
૧૧		—૦—	* અપ તો મેં ભઈ તિહારજી	,,	૫૩૦	,,	ખમાયચી.	,,	નેત્રની મોહની વિષે
૧૨		—૦—	* અબ તો માંનું મિલજાત્રે	,,	૫૩૩	પંજાબી	જંગલો.	,,	વિકારી કવિતા
૧૩		—૦—	અબતો યેહિ વ્રત......	,,	૫૫૭	હિંદી.	ભેરવી	ભક્તિ	વાંચવા લાયક.

૧૪		—૦—	અબ હોં શરન પર્યો,....	દ–કા–સં.	૫૬૬	હિંદી	જોગીઆ-શાવરી	ભક્તિ	
૧૫		—૦—	અડતાંજડિ, જોર ન લાગે	દ–કા–સં.	૫૬૭	હિંદી	ઠુમરી	ઉપદેશ	
૧૬		—૦—	અજબ રસિલે તોરે નેનાં	દ-કા--સુ	૨૩૪	,,	ખમાચ	શૃંગાર	વિકારીપણસુંદર નેત્રમોહીની કવીતા
૧૭		—૦—	અબ યે પધારો માંકા રાજ	પ્રા-કા-મા-ગ્રંથ ૧૧	૩૧૫	મારવાડી	પદ..	પ્રાર્થના	ગોપીની–રીસની–કવિતા
૧૮		આશીર્વાદનું પદ.	ચિરંજીઓ સુખી રહોતુમ સકલ હરિજન.........	દ-કા-સં	૨૬૨	હિંદી	રિક્તો	આશીર્વાદ	કથાસાંભળનારાનેકવિનોઆશિર્વાદ.
૧૯	આ	—૦—	* આવોનિલાલ ! વરણાગિયા	,,	૧૭૩	ગુજરાતી	ગરબી	શૃંગાર	ગોપીનાં મર્મ વચન
૨૦		—૦—	x આવોનિ મ્હારેઘેરમાંણવા	,,	૧૭૪	,,	,,	,,	ગોપીનું આમંત્રણ
૨૧		—૦—	* આવ્યા વ્હાલો ! પુલિ અલબેલી ...	,,	૧૮૨	,,	,,	,,	ગોપીનો પ્રેમાનંદ
૨૨		—૦—	x આડે કુવા ને નવ વાવડીરે લે લ......	,,	૧૯૦	,,	,,	,,	મદમસ્ત સ્ત્રી પુરૂષના સંવાદની સુંદર કવીતા.
૨૩		—૦—	xઆવોઅલબેલારે વ્હાલા	,,	૨૦૦	,,	,,	,,	ચતુર ગોપીનાં મ્હેણાં
૨૪		—૦—	xઆવ ઓરો અલબેલડા	,,	૨૦૪	,,	રામકલી	,,	ગોપીના પ્રેમોદગાર
૨૫		—૦—	xઆતે શું અલબેલા છેક	,,	૨૧૯	,,	પદ	,,	છેતરાઇ પડેલી ગોપીનુંચિત્ર
૨૬		—૦—	આપો એવોઆપ ઉપર વિશ્વાસ..............	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૭૯૮	,,	સોરઠ	ભક્તિ	કવિની પ્રાર્થના
૨૭		—૦—	=અ:જોનીઅલબેલોમુજને	ભાગ ૬	૮૨૪	,,	ગરબી	શૃંગાર	અટકચાળાંની વિકારી કવિતા
૨૮		—૦—	આવોની અલબેલા મ્હારે આંગણે..............	દ-કૃ-ક	૯૨	,,	,,	,,	
૨૯		—૦—	* આજ કોદિન, ધન ધન મોરી માઈ	દ-કા-સં	૫૧૯	હિંદી	ભેરવી	,,	સ્નેહિના મિલાપની ખુશખબરની ઉત્તમ કવિતા.
૩૦		—૦—	*આલીરી બંસી મોહનકી બાજેરી	,,	૫૨૭	,,	પૂરવી	,,	શ્રીકૃષ્નની બંસીનો મોહ અને વખાંણ.

=આ ચિન્હવાળી નંબર ૨૭ ની કવિતા "અપ્ર. ગુ. ક." ને પાને ૧૪ મે પણ છપાયેલી છે.

૩૧		—o—	×આઓ મત મેરિ ગલિ	દ–કા–સં.	૫૨૮	હિંદી	ગોડી	શ્રૃંગાર	ગોપી કૃષ્ણને ડરાવે છે.
૩૨		—o—	* આલિ ! હોરિકો છેલ, મોહે ઢુંઢત	,,	૫૫૧	,,	ખમાયચી હોરી	હોરીખેલન	વિકારી પણ સુંદર
૩૩		—o—	* આઇરિમ્હાર,ઝરન લગી	,,	૫૫૫	,,	હોરી	,,	
૩૪		—o—	આખર જાવનારે, અમર રહ્યાં ન રહેગા.........	દ-કા-સુ.	૨૪૨	,,	લાવણી	મનબોધ	વિરહવેદનાની કવિતા
૩૫		—o—	*આંખ ભરોમાંઅલબેલડાંરે	દ-કા-સં	૧૮૨	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	લલિતા શ્રીકૃષ્ણને ધીરજ આપેછે
૩૬		—o—	* આંખ અલબેલી થારિ બડી	,,	૫૩૪	મારવાડી	સોરઠ	,,	આંખના જાદુ વિષે
૩૭	ङ	—o—	*ફરિકકે મ્હેલ મત ધસો કોઇ	,,	૫૪૨	હિંદી	લાવણી	નીતી શિક્ષા	ફરિકમાં ન ફસવા વિષે.
૩૮	उ	—o—	*ઉભારો’તો કહું વાતડી...	,,	૧૮૭	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	વિકારી કવિતા
૩૯		—o—	× ઉભારો’તો કહું એક વાત મ્હારા વ્હાલા......	,,	૧૯૮	,,	,,	,,	વિકારી પણ સુંદર
૪૦		—o—	* ઉધ્ધવજી ! વીચારોરે અંતર આપણે.........	,,	૨૦૭	,,	સારંગ	નીતી શિક્ષા	પ્રેમ–ભકિતનો વાંચવા લાયક ઉપદેશ.
૪૧		—o—	ઉધ્ધવ ! નંદનો છોરો તે નમેરો	દ–કા–સુ.	૯૪	,,	ગરબી.	શ્રૃંગાર	ગોપીની ફરિયાદ-સરસ કવિતા–
૪૨		—o—	× ઉભારોની અલબેલા મ્હારા વ્હાલા	બૃ–કા-દો ભાગ–૬.	૮૨૩	,,	,,	સંવાદ.	કૃષ્ણ ગોપીનો.
૪૩		—o—	ઉધ્ધવજી ! માધવને કહેજો એટલું...........	દ–કૃ–ક.	૯૨	,,	,,	શ્રૃંગાર	
૪૪	ऊ	—o—	× ઊભારો’ અલબેલા ! ક્ષાગું સંજોગ	દ–કા–સં.	૧૮૮	,,	,,	,,	ગોગ પરિક્ષાની વીનતીભી વિકારી કવીતા—
૪૫	ए	—o—	× એવાં વચન સુણીનેરે	,,	૧૮૬	,,	,,		વંઠેલી વહુનો જવાબ–સુંદરકાવ્ય–

૪૬		—०—	* એકદા વૃંદાવન માંહેની કુંજના મ્હેલમાં	દ–કા–સં.	૨૦૧	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	વસ્ત્રાલંકારની અદલાબદલીનો આનંદ
૪૭		—०—	× એટલું તું મ્હારૂં કહ્યું માન	,,	૨૧૨	,,	જંગલો.	,,	રિસાયલીનું મનામણું
૪૮		—०—	એક વર્યો ગોપીજન વલ્લભ	,,	૨૫૧	,,	લાવણી.	આત્મજી--વન.	લગ્નની ના પાડનારી કવિતા
૪૯		—०—	એવા શ્રીહરિને, શેં નવગાય	,,	૨૬૧	,,	આશાવરી	ઉપદેશ.	
૫૦		—०—	એ પુરણ બ્રહ્મ પુરૂષોત્તમરે	દ–કા–સુ.	૮૮	,,	ગરબો.	પ્રેમભક્તિ	પ્રેમનું પ્રાબલ્ય સમજાવે છે.
૫૧		—०—	એવી અચળ ભક્તિ ત્હારી આપ મુંને મોહન	,,	૧૧૭	,,	કેદારો	ભક્તિ	કવિ અચળ ભક્તિ માગે છે.
૫૨		—०—	એકજ નામ શ્રી કૃષ્ણનુંરે	,,	૧૨૦	,,	બિલાવર	ઉપદેશ	કૃષ્ણ નામ માહાત્મ્ય
૫૩		—०—	એવા મુંને વ્હાલા થાઓ વૃજ ભૂપ	,,	૮૭	,,	સોરઠ	ભક્તિ	વાંચવા લાયક કવિતા
૫૪		—०—	એમ હરીનામ હરે સઘ પાપ	બૃ--કા--દો. ભાગ--૪	૭૯૯	,,	,,	ઉપદેશ	
૫૫		—०—	*એરિ બોરિ ! માનરિ યેતિ	દ--કા--સં.	૫૨૯	હિંદી	કાફી	શ્રૃંગાર	રિસામણાં મનામણું વિષે
૫૬		—०—	*એક ખુબસુરત ગભરૂ ગુલ્ઝાર	,,	૫૪૦	ઉર્દુ	રેખતો	,,	કૃષ્ણ દર્શનનો મોહ
૫૭		—०—	એક આસરા તેરા ...	,,	૫૬૦	હિંદી	કાફી	ભક્તિ	કવિની ટેકભક્તિ.
૫૮		—०—	એરિ એરિ ! એ બેંદિકો સંવાર દિનિંવે... ...	દ--કા--સુ.	૨૩૩	,,	સોહણી	શ્રૃંગાર	કપાળની બિંદીની શોભા વિષે.
૫૯		—०—	એક તૂં, દુજી ન તોસી	પ્રા--કા-મા ગ્રંથ ૧૧	૩૧૬	,,	ધન્યાશ્રી	,,	મુદ્રાલંકારની વાંચવાલાયક કવિતાછે
૬૦		—०—	એરિ એરિ પિંયા ! જાને દેરી હમકો.	જુનુ દ--કા--સં.	૬૧૫	,,	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	

૪

૬૧	ऐ	—o—	ઐસે શ્રી ગિરિવરધર લાલકો	દ-કા-સં.	૫૫૯	હિંદી	ગોડી	ઉપદેશ.	
૬૨	ओ	—o—	• ઓરેઆવનિ સલુણા પ્રભુ	,,	૧૬૫	ગુજરાતી	ગરબા	શ્રૃંગાર	પ્રેમના વિકારી ઉભરા
૬૩		—o—	• ઓરા આવોની, ઉંચું બાજોની	,,	૨૦૭	,,	રામકળી	,,	વિકારી પણ સુંદર કરડાગીની કવિતા
૬૪		—o—	ઓ ઉદ્ધવજી વ્હાલે તો વિસારી અમને મેલ્યાં.	શ્રીદ-કા-મ. મા	૨૨૭	,,	ગરબી.	,,	ગોપીયો ઉદ્ધવ સાથે સંદેશો મોકલે છે
૬૫		—o—	ઓરા આવોની અલબેલારે વ્હાલા	દ-કા-સુ.	૯૫	,,	અદાની ગતનું પદ.	સંવાદ	કૃષ્ણ ગોપી સંવાદ.
૬૬		—o—	ઓ અક્રુરજી ! ગોકુળમાં તમે શા કારણથી આવીયા ?	દ-કૃ-ક	૮૭	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	
૬૭		—o—	✻ ઓધટરી, નહીં આયે મેરે બાલમા...	દ-કા-સં.	૫૨૦	હિંદી.	ભેરવી.	,,	વિકારી કવિતા
૬૮		—o—	✻ ઓ પ્યારીજી ! મેરી તુંહી ચિત ચોર	,,	૫૨૨	,,	,,	,,	કૃષ્ણ ગોપીને મનાવે છે.
૬૯		—o—	ઓર નહીં કોઇ દેવી દેવાહેરે	દ-કા-સં	૫૬૭	,,	ઠુંમરી	ભક્તિ	કવિની ટેક ભક્તિ
૭૦		—o—	ઓરાંકિમેં નાંહિ, નાંહિ નાંહિ,	દ-કા-સુ.	૨૩૨	,,	,,	શ્રૃંગાર	ગોપીનું શ્રીકૃષ્ણને સર્વ સમર્પણ
૭૧	अं	—o—	અંતઃકરણ પવિત્ર અતિ મ્હારૂં કરો જો.... ...	બૃ-કા-દો ભાગ-૪.	૮૧૭	ગુજરાતી	પરજ	ભક્તિ	પ્રભુ પ્રાર્થના
૭૨	क	કમળલીલા	નારદશું નૃપતિ કરે વિચાર	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૩	૧	ગુજરાતી	પદ	આખ્યાન	૬૪ પદનું વાચવા લાયક કાવ્ય
૭૩		—o—	×કસુંસંગેલપટાંણુ વ્હાલમજી	દ-કા-સં.	૧૭૬	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	ગોપીનાં મ્હેણાંની ગરબી.
૭૪		—o—	• કયમભરીયેરે, કયમભરિયે!	,,	૨૧૯	,,	વસંત	,,	કન્હૈયાની કનડગત વિષે.
૭૫		—o—	કચિત ચિંતન કોઇ પ્રકારે	,,	૨૪૦	,,	રામકળી	મનબોધ	રે ચિત્ત ચિંતય ચિરં ચરણૌ મુરારે એ શ્લોકના ભાવાર્થની કવિતા વાંચવા લાયક
૭૬		—o—	કહો કઇ પેરે કહિયે ? પ્રભુ કાયર...	,,	૨૪૨	,,	,,	ઉપદેશ	પ્રભુ સ્વરૂપ સમઝવાનો પ્રયત્ન.

૭૭	—૦—	કરો મ્હારા પ્રશ્નોના ઉત્તર જાણી	દ-કા-સં	૨૬૧	ગુજરાતી	આશાવરી	પંડીતને પ્રશ્ન	૧૬ પ્રશ્નની કવિતા.
૭૮	—૦—	કર્મરેખા ટાળી કોઇથી ટળતી નથી.	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૮૨૬	,,	કેદારો	ઉપદેશ	કર્મ માહાત્મ્યની કવિતા.
૭૯	—૦—	કરોગે કૃપા કબ ગિરિધર લાલ?	શ્રીદ-કા-મ- મા	૨૩૧	હિંદી	સોરઠ-દુહા વીગેરે	ભક્તિ પ્રાર્થના	
૮૦	—૦—	કહાં લગી બરનૂં મેં આપ બડાઇ.	દ-કા-સં.	૫૨૪	,,	ભૈરવી	,,	અતિ સુંદર પ્રભુ પ્રાર્થના
૮૧	—૦—	કરમન એહિરે છેલાસોંપ્યાર.	,,	૫૨૬	,,	ધનાસરી	મનબોધ	
૮૨	કાત્યાયનીનો ગરબો.	* જીરે, એક સમે વ્રજકન્ય કાજી.	,,	૧૬૨	ગુજરાતી	ગરબો	શ્રૃંગાર	કાત્યાયની વ્રતની કથા
૮૩	કાળજ્ઞાન સારાંશ	શ્રીગુરૂ ગિરિધરલાલપદ	દ-કા-સુ	૬૬	,,	દુહા	ભાષાંતર	મરણ ક્યારે થશે તેની અગમચેતી વીશે.
૮૪	કાશીપુરીની લાવણી.	કાશિપુરિકિ અતિ સુંદર શોભા.	દ-કા-સં	૫૬૭	હિંદી	લાવણી.	સ્થળવર્ણન	કાશીપુરીની લાવણી.
૮૫	—૦—	* કાળજ કોર્યું તે કાહાને હરિયેરે.	,,	૧૯૪	ગુજરાતી	ગરબી	વિરહવેદના	ઉદ્ધવને ગોપીની ફરિયાદ.
૮૬	—૦—	* કાળજ કોર્યું મ્હારા રાજ	,,	૨૦૨	,,	ભૈરવી	,,	ગોપીની કૃષ્નને આજીજી
૮૭	—૦—	કાળજડું મ્હારૂં કોર્યુંરે રાજ રંગીલા	દ કા-સુ	૫૪	,,	પદ	શ્રૃંગાર	વિરહની વિકારી કવિતા
૮૮	—૦—	× કારેને ડસી, રેમા કાંહાંનડ	દ-કા-સં	૫૨૬	હિંદી	ધનાસરી	,,	વિકારી કવિતા
૮૯	—૦—	કાંઇનથીજોતુંકૃષ્ન! કૃપા જ્યાં.	,,	૨૪૨	ગુજરાતી	રામકલી	ભક્તિ	પ્રભુને ઠપકા જેવી કવિતા
૯૦	—૦—	* ક્યાંથીને પધાર્યારે, પ્રિતમ પાછલીને રાતે.	,,	૨૦૪	,,	,,	શ્રૃંગાર	વિકારી પણ સુંદર કવિતા
૯૧	—૦—	* કામણ દીસેછે અલબેલા ત્હારી આંખમાંરે	,,	૨૦૮	,,	સોરઠ	,,	આંખના કામણની સુંદર કવિતા

૯૨	—૦—	× કાંનુડો કામણગારોરે.	દ-કા-સં.	૨૧૦	ગુજરાતી	કાફી	શ્રૃંગાર-	વિકારી પણ વાંચવાલાયક.
૯૩	—૦—	* કીયે ઠામે મોહનિનજાંણીરે	,,	૧૭૪	,,	ગરબી	,,	મોહકયાં વસે છે તે વિષે
૯૪	કુંવરબાઇનું મોસાળું	પ્રથમશ્રીગુરૂગોવિંદનેનમું રે	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૭૯૧	,,	ધોળ	આખ્યાન	નરસિંહ મહેતાની પુત્રીનું મોસાળું
૯૫	કૂટકાવ્યાદિના નમુના	૧ દધિનવનિતમુખલેપ. ૨ જુઓ આજની છોકરી ૩ વિષધરવેરી આપ	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૨ ,,	૧૦૫/૨૦ ૧૦૫/૨૧ ૧૦૫/૨૨	,, ,, ,,	છપ્પો કુંડળિઓ છપ્પો	સમસ્યાઓ	બે છપ્પા ને એક કુંડળીયાનું બનેલું ન્હાનું કાવ્ય છે.
૯૬	શ્રી કૃષ્ણ સ્તવન મંજરી ...	નંદકુંવરજી.નિજજનજાણીરે	દ-કા-સં	૧૩૦	,,	ગોડી	ભક્તિ.	વાંચવા લાયક પ્રભુ પ્રાર્થના
૯૭	શ્રી કૃષ્ણના ધ્યાનનું ધોળ ...	પ્રથમ,પ્રભાતે શ્રીકૃષ્ણનું	દ-કા-સુ	૮૨	,,	ધોળ-ઢાળ	,,	શ્રી કૃષ્ણનું પ્રાતઃસ્મરણ
૯૮	શ્રી કૃષ્ણ અષ્ટોત્તરશતનામ-ચિંતામણી.	નમોશ્રીગુરૂદેવ,શ્રીકૃષ્ણસ્વામી	,,	૭૫	,,	ભુજંગ પ્રયાત	,,	શ્રી કૃષ્નનાં ૧૦૮ નામની કવિતા
૯૯	શ્રીકૃષ્ણઉપવિત	પ્રથમપ્રણમું શ્રીગુરૂગોપીનાથનેરે	પ્રા-કા-ત્રિ અંક ૪. સને૧૮૮૯	૪૦	,,	ગરબો	આખ્યાન	જનોઇની વિધીનું વર્ણન
૧૦૦	શ્રી કૃષ્ણ જન્મખંડનો ગરબો	શ્રીગુરૂગોવિંદનેરે, પ્રથમે લાગું પાય	દ-કા-સુ	૭૬	,,	,,	,,	કૃષ્ન જન્મની કથા
૧૦૧	શ્રીકૃષ્ણનામ મહાત્મ્યમંજરી	શ્રીગુરૂગિરિધરલાલ પદપંકજ કરૂં પ્રણામ	,,	૩૯	,,	દુહા ને છંદ રસાવલી	ઉપદેશ	કૃષ્નનામ મહાત્મ્ય.
૧૦૨	શ્રી કૃષ્ણ નામ ચિંતામણી.	{ શ્રીકૃષ્ણનામ સુખકારી	,,	૪૬	,,	પ્રબંધ	ભક્તિ	કૃષ્ણ નામ રટણની કવિતા
૧૦૩	—૦—	શ્રીકૃષ્ણ થયા શ્રી રઘુપતિ	બૃ-કા-દો ભાગ. ૪	૮૩૧	,,	લલિત	ઉપદેશ	
૧૦૪	—૦—	શ્રીકૃષ્ણ રાધા રમણ પુર્ણ પુરૂષોત્તમ	દ-કા-સુ	૧૧૭	,,	પ્રભાત	ભક્તિ	સાચી ભક્તિ વિષે.

૧૦૫	—o—	કૃષ્ન કેહેતાં શું બેસે નાણું	દ-કા-સં	૨૩૮	ગુજરાતી	રામગ્રી	મનબોધ	સખ્ત શબ્દોમાં આપેલી શીખામણ
૧૦૬	—o—	કૃષ્ન કરુણા કરી, રૂપ નટવર ધરી.	,,	૨૩૯	,,	,,	ભક્તિ-પ્રાર્થના	
૧૦૭	—o—	કૃપા સિંધુ કહાવોરે, કૃપા મુંને ક્યમ ન કરો?	,,	૨૫૮	,,	કાફી	,,	અસરકારક કવિતા.
૧૦૮	શ્રીકૃષ્ન અકળ ચરિત્ર ચંદ્રિકા	શ્રી ગુરૂ વલ્લભ શ્રી વિઠ્ઠલ	દ-કા-સુ	૧૨૩	હિંદી	છંદદુવૈયા	ભક્તિ	હરિ શરણે જવા વિષે
૧૦૯	—o—	શ્રીકૃષ્નહમારા પ્યારા ...	,,	૨૪૪	,,	પ્રબંધ	મનબોધ	કવિની ફાંકડી કવિતા
૧૧૦	—o—	શ્રી કૃષ્ન ગોવિંદ ગોપાળ ગોકુલેશ	,,	૨૪૬	,,	ધ્રુપદ કલ્યાણ	ભક્તિ	પ્રભુ પ્રાર્થના
૧૧૧	—o—	શ્રી કૃષ્ન હરી રામ રામ, રાધે ગિરિધારી	દ-કા-સં	૫૬૪	,,	જંગલો	પ્રાર્થના	હરિનામ રટણ
૧૧૨	—o—	શ્રી કૃષ્ન ગોપાલ ગોવિંદ ગોકુલેશ, ગોપીજન વલ્લભ	શ્રી-દ-કા-મા	૨૧૭	,,	ધ્રુપદ કલ્યાણ	ભક્તિ	કૃષ્ન કીર્તન
૧૧૩	—o—	કૃપાળુ કૃષ્ન સમું નહીં કોઇરે	,,	૨૧૮	ગુજરાતી	વેરાડી	ઉપદેશ	
૧૧૪	કલેશ કુઠાર	શ્રી ગુરૂશ્રી બલ્લભ પ્રભો	,,	૮૦	હિંદી	દોહાચોપાઇવીગેરે	સ્વધર્મબળપોશક	આ કાવ્યને "કલેશ કોઠાર" પણ કહે છે.
૧૧૫	—o—	કેહે કોણે વિહારેરે, જીવ જંપ વાળિયોરે	દ-કા-સં	૨૪૮	ગુજરાતી	મેવાડ	મનબોધ	વાંચવા લાયક કવિતા
૧૧૬	—o—	કેવળએકભાવભૂખગિરિધારી	,,	૫૬૪	હિંદી	જંગલો	ઉપદેશ	
૧૧૭	—o—	કેવા કહિને તમનેવરણવું?	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૮૪૦	ગુજરાતી	કાલિંગડો	ભક્તિ	પ્રભુ પ્રાર્થના
૧૧૮	—o—	કેસરીયા રંગછે થાનેરે	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૧	૩૧૬	મારવાડી	,,	શ્રૃંગાર	શ્રી કૃષ્નને મોહનિ કેલાવ્યા માટે ધન્યવાદ
૧૧૯	—o—	*કૈસેજાઉં?કૈસે જાઉં?કહાંરહુ.	દ-કા-સં	૫૨૭	હિંદી	ગોડી	,,	મોહ પાશ બંધન વિષે
૧૨૦	—o—	*કૈસેહોરીખેલુંહૈયાંરે? ...	,,	૫૫૨	,,	જંગલાની હોરી	હોરીખેલન	હિમ્મત હારેલી ગોપી.

૧૨૧			—૦—	* કૈસે હોરીખેલોપિયાજીરે.	દ–કા–સં.	૫૫૨	હિંદી	હાલેરાની હોરી	હોરી ખેલન.	ગોપીનાં ગર્વ વચન
૧૨૨			—૦—	કોટિ પ્રયત્ન કરો તોયે પણ	દ–કા–સં.	૨૩૭	ગુજરાતી	બિલાવલ	ઉપદેશ.	હરિમાં વિશ્વાસ રાખવા વિષે.
૧૨૩			—૦—	કોણ જનમ્યું એવુંજગતમાં જેને માયા ન વળગીરે	પ્રા-કા-ત્રિ-અંક ૪ સ ૧૮૮૯	૧૫	,,	,,	,,	
૧૨૪			—૦—	કોઇ નજાણેકૃષ્ણકેઈરીતરાજીરે	બૃ-કા-દો ભાગ ૪.	૮૨૭	,,	દેવગાંધાર	,,	
૧૨૫			—૦—	* ક્યોંખેલીજાયએસિહોરી ?	દ–કા–સં.	૫૪૯	હિંદી	હોરીનીગત–લાવણી	હોરીખેલન	ગોપની મીઠી ફરીયાદ.
૧૨૬			—૦—	કોઈ નહીંદીલદારહમારાવે	,,	૫૨૩	,,	ભૈરવી	ભક્તિ	કવિની ટુંકડી કવિતા
૧૨૭			—૦—	* ક્યોંન પિયા સંગ ખેલત હોરી ?	,,	૫૫૪	,,	કાફીની હોરી	હોરીખેલન	રિસાયેલી ગોપીને સખી મનાવે છે.
૧૨૮			—૦—	કોનગતીમેરીધારી? ગિરિધારીજી !	દ–કા–સુ-	૨૩૪	,,	સોહણી.	પ્રેમભક્તિ	ગોપી કૃષ્ણને પુછે છે
૧૨૯			—૦—	કોઃ દિન યાદ નાફીતીવેયાર	,,	૨૩૭	,,	કાફી જંગલો.	શ્રૃંગાર	કૃષ્ણને ગોપીની વિનંતી
૦	ગ		—૦—	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૩૦	ગ		—૦—	* ગરએરમવાનેગોરિનીસર્યાંરે લોલ	દ–કા–સં.	૯૨	ગુજરાતી	ગરબો	સંગીત	સુંદર કાવ્ય છે
૧૩૧			—૦—	* ગરજસવાદિ ન થૈયે મ્હારા વ્હાલા	,,	૨૦૩	,,	રામકળી.	વિરહ વેદના	ગરજ મતલબી ન થવા વિષે.
૧૩૨			—૦—	ગર્ભવાસ રાખ્યોરે, કૃપા તને બહુ કરી	,,	૨૬૭	,,	પદ	ઉપદેશ	મનુષ્ય જીવન પરથી લેવાના બોધની કવિતા.
૧૩૩			—૦—	ગફલત ટોટાબડા દિવાના	,,	૫૬૯	હિંદી	લાવણી	મનબોધ.	હરિભજનમાં ગાફેલ ન રહેવા વિશે
૧૩૪			—૦—	ગફલતમેં મુઝેછાંડકે, તુમ કહાં ચલે ગયે?	દ–કા–સુ	૨૩૯	,,	જોગી આશાવરી.	પ્રેમભક્તિ	ગોપીની કૃષ્ણને આજીજી.

૧૩૫		—૦—	ગાજેગાજે રે ગોવિંદગુણ	દ-કા-સં.	૨૫૯	ગુજરાતી	જંગલો	ઉપદેશ	
૧૩૬		—૦—	× ગારીમતદેરે,ગુમાનીછેલા	,,	૫૨૩	હિંદી	ભેરવી	શ્રૃંગાર	ગોપીના છણકા
૧૩૭		—૦—	ગારેગારે,ગિરિધરનગારે	,,	૫૬૫	,,	સોરઠ	ઉપદેશ	વાંચવા લાયક ભજન
૧૩૮		—૦—	* ગિરિવરધારિ! તતથૈથૈંનાચે	,,	૨૦૨	ગુજરાતી	આશાવરી	સંગીત	નાચ તાનની કવિતા
૧૩૯		—૦—	*ગિરિધારિયા ! ગુમાનિરે વ્હાલાજી...	,,	૨૧૦	,,	ખમાયચી	વિરહવેદના	સ્નેહની પીડા વિશે
૧૪૦		—૦—	ગિરિવરધર ગોવિંદરૂપ	,,	૨૨૪	,,	ગરબી	ઉપદેશ	પ્રેમ ભક્તિની ભલામણ
૧૪૧		—૦—	શ્રીગિરિવરધારી!તમારી અકળગતિ, અલબેલા	પ્રા-કા-ત્રિ અંક ૪ સ. ૧૮૮૯	૨૯	,,	લલિત	ભક્તિ	વાંચવા લાયક કવિતા
૧૪૨		—૦—	×ગિરિધારિ!હર્યો મેરોહિયરા	દ-કા-સં	૫૨૧	હિંદી	ભેરવી	વિરહવેદના	
૧૪૩		—૦—	ગિરિવરધારી મનોહર રામ સ્યામ	,,	૫૬૧	,,	ખમાયચી ત્રિતાલતિ-લ્લાનો	મનબોધ	હરિ નામ રટણ
૧૪૪		—૦—	શ્રીગિરિધર પ્રાનપ્રિયેરાધા	શ્રીદ-કા-મ-મા	૨૨૬	,,	તોરો	ભક્તિ	રાધાજીની સ્તુતિ
૧૪૫		—૦—	*ગિરિધારિજી'અખિયાંસળકે	દ-કા-સં	૫	હિંદી-મારવાડી	પદકલ્યાંણ	શૃંગાર	આંખના કાંમણ વિષે.
૧૪૬		—૦—	* ગિરિધરલાલજીરોમુખચંદ	,	૫૩૪	મારવાડી	સોરઠ	વિરહવેદના	
૧૪૭	×	ભગવદ્ ગીતા મહાત્મ્ય.	શ્રી ગુરૂપ્રથમ પ્રણામુ પાય	,,	૧	ગુજરાતી	કેદારો.ઢાળ વિગેરે	ભાષાંતર	ગીતા માહાત્મ્ય સમજાવનારૂં ૧૮ અધ્યાયનુ ધર્મિષ્ટ કાવ્ય
૧૪૮		—૦—	*શ્રીગુરૂગોવિંદનેરે, પાયેલાગુ	,,	૨૦૦	,,	ગરબી	વિરહવેદના	પ્રેમ પરિતાપના ૧૨ માસ
૧૪૯		—૦—	શ્રીગુરૂદેવ! મનઅભિલાખ જે મ્હારા પૂરશો... ...	,,	૨૨૧	,,	ધોળ	આત્મજીવન	કવિની અભિલાષા વિષે
૧૫૦		—૦—	ગુણનિધિ. ગિરિવરધારિરે	,,-કા-દો ભાગ ૪	૮૦૦	,,	,,	ભક્તિપ્રાર્થના	

×" ભગવત ગીતા મહાત્મ્ય " અથવા " શ્રી ગીતા માહાત્મ્ય " કે " ગીતા માહાત્મ્ય." એ નામ પણ આ કાવ્યનું છે.

૧૫૧		—o—	ગુજરિયાં! તું ક્યોંનબોલે?	દ–કા–સુ-	૨૩૮	હિંદી	દીપચંદી ભેરવી	શ્રૃંગાર	ગોપી રાધાને મનાવે છે.
૧૫૨		—o—	શ્રીગોવરધનધર લાડિલોરે	દ–કા-સં.	૨૪૦	ગુજરાતી	રામગ્રી	ભક્તિ	
૧૫૩		—o—	ગોપીનાથ નામ કિર્તન નિર્ભયાનંદકારી	બૃ–કા–દો ભાગ–૪	૮૪૨	,,	લાવણીની ગત	મનબોધ	ગોપીનાથનું ભજન
૧૫૪		—o—	*ગોરસ ચાહો તો પિયો મેરે પ્યારે	દ–કા–સં.	૫૫૩	હિંદી	આસાવરી હોરી	શ્રૃંગાર	વિકારી પણ સુંદર
૧૫૫		—o—	શ્રી ગોકુલપતિ ધનશ્યામા	,,	૫૬૪	,,	સોરઠ	ભક્તિ	હરિની મરજી તથા નામરજી વિષે
૧૫૬		—o—	ગોવિંદ નામકો આધાર	,,	૫●૧	,,	કાફી	ઉપદેશ	
૧૫૭		—o—	શ્રીગોપીજનવલ્લભારે	દ–કા–સુ	૨૫૮	મરાઠી	ખમાયચી ઠુંમરી	ભક્તિ	પ્રભુ પ્રાર્થના દક્ષણિમાં
૧૫૮		—o—	શ્રીગોપાલલાલપ્યારે (૨) ચંગામુખડા દિખાતાજા	,,	૨૩૧	પંજાબી	ભેરવી પીસ્તો	શ્રૃંગાર	ગોપીની મનહર ભાષા.
૧૫૯	ઘ	—o—	* ધણીગજબીરે,ગિરિધારી	દ–કા–સં.	૧૯૪	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	આંખનો જાદુ
૧૬૦		—o—	* ઘરઆયે લાલરિસાયગયે	,,	૫૨૯	હિંદી	કાફીજંગલો.	શ્રૃંગાર	ગુમાની ગોપીનો પસ્તાવો.
૧૬૧		—o—	* ઘેલી કીધીછે, ઘેલીકીધી	,,	૧૯૪	ગુજરાતી	ગરબી	,,	મોહનની મોહની વિશે.
૧૬૨		—o—	* ઘેલીમુંનેકીધી,શ્રીનંદજીના નંદે	,,	૧૯૭	,,	,,	,,	શ્રી કૃષ્ણના સૌન્દર્યની તાલાવેલી
૧૬૩	ઘ	—o—	*ચતુરા ચેટક એવું જાણી	,,	૨૦૯	,,	કાફી	,,	વિરહવેદના વિષે
૧૬૪		—o—	ચરનશરન ગિરિધરનહમારે	દ–કા–સુ	૨૪૭	હિંદી	સોહણી	ઉપદેશ	

(૧) ગુમાનિડા તું પાધરે પંથે જા......આ કવિતા માટે જુઓ અનુક્રમ નંબર ૨૬૭.

(૨) ગિરિધર મુંજો પ્રાંન......આ કવિતા પ્રા--કા--મા ગ્રંથ ૧૧ ને પાને ૩૧૮ મે છુટી છપાયેલી છે પણ તેનો સમાવેશ "રસિક રંજન" નામના કાવ્યમાં થઈ જાય છે માટે જુદી પરાયજ નહીં તેથી "ગ"ા વર્ગમાંથી કમી કરી છે.

૧૬૫		ચાતુરીનો ગરબો	સર્વે કામછોડીને પરથમ	દ-કા-સં.	૧૧૭	ગુજરાતી	ગરબો	અવલોકન	વાંચવા લાયક કવિતા
૧૬૬		ચાતુર ચિત્ત વિલાસ	શ્રીગુરૂ શ્રી વલ્લભ પ્રભુ	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૩	૨૬૧	,,	દુહા,છપ્પા કુંડળિયા	સમસ્યા	જુઓ વાંચો ટીકા *
૧૬૭		—૦—	ચાલોનિરખીયેરણછોડરાયરે	બૃ-કા-દો ભાગ-૪	૭૯૪	,,	પદ	ભક્તિ	ડાકોરનાથનું ભજન
૧૬૮		—૦—	ચાલવ્હેલી અલબેલિપ્યારિ રાધે	દ-કા-સં	૨૧૩	,,	સોરઠ	શ્રૃંગાર	લલિતા રાધાને કહે છે
૧૬૯		—૦—	ચાંદલિયાચાલિશમાંઅતિ ઊતાવળો	દ-કૃ-ક	૯૩	,,	ગરબી	,,	ગોપી ચંદ્રને કહે છે
૧૭૦		ચિંતાચૂર્ણિકા	ચિંતાનકર કોઇ વાતની	દ-કા-સુ	૪૯	,,	રામગ્રી	મનબોધ	હરિ રાખે તેમ રહેવા વિશે.
૧૭૧		—૦—	ચિત તું શિદને ચિંતાધરે?	દ-કા-સં.	૨૫૦	,,	પદ	,,	હરિમાં વિશ્વાસ વિશે.
૧૭૨		—૦—	ચિતમ્હારૂંચોરેરે વ્રજરાજ	દ-કા-સુ.	૮૬	,,	સોરઠ	ભક્તિ પ્રાર્થના	
૧૭૩		ચેતવણી	ચેતચેતમન!ચપળથઇને	દ-કા-સં	૧૧૧	,,	પદ	મનબોધ	માયાને વશ થયેલાને શિક્ષા'
૧૭૪		ચોરાશી વૈષ્ણવનું ધોળ.	શ્રીગુરૂ યુગપદ કમળરજ	,,	૧૨૫	,,	ધોળ	આખ્યાન	૮૪વૈશ્નવ મહાજનની નામાવલી
૧૭૫		ચોવીસ અવતારનું ધોળ	એ અવતાર શ્રીકૃષ્નનારે	દ-કા-સુ.	૮૩	,,	ઢાળ	,,	શ્રી કૃષ્નના ૨૪ અવતારની કવિતા.
૧૭૬		—૦—	ચંદા જ્યું ઝલકે (૨)	,,	૨૫૧	પંજાબી	ખમાયચી લાવણી	શ્રૃંગાર	રાધાના મુખકમળની શોભા
૧૭૭	છ	—૦—	ઓ છબિલાજી! છમકલું નવ કીજે વાટે ઘાટે	દ-કૃ-ક	૮૫	ગુજરાતી	ગરબી	,,	ગોપીની શ્રીકૃષ્ણને શિખામણ

* સમસ્યાઓ, દ્રષ્ટકૂટ, દ્રષ્ટકૂટનાં ત્રણ પદ, એક સોરઠો, એક દુહો, એક બીજું પદ તથા પ્રશ્નોનું પદ, અવળવાંણી ની ચોપાઈ એટલી કવિતાઓનો **આ ન્હાનો** સંગ્રહ છે. સમસ્યાઓ માટે જુઓ નંબર ૯૪ માં જે છે તેજ ત્રણ કવિતાઓ અહીં છે.

૧૭૮			—૦—	છેલાનેકનેકીબાંસરીબજાય જાહો	દ–કા–સુ	૨૪૧	હિંદી	સોરઠ	શ્રૃંગાર	ગોપી વાંસળી વગાડવા શ્રી કૃષ્ણને વિનવે છે
૧૭૯	ज		—૦—	× શ્રીજમનાજીના ઘાટમાંરે લોલ	દ–કા–સં	૧૮૦	ગુજરાતી	ગરબી	,,	સમય સુચક ગોપીની શિખામણ
૧૮૦			—૦—	*જળજાતાંઆજ ઘુંઘટડામાં	,,	૨૦૩	,,	રામકલી	,,	શ્રીકૃષ્ણના મુખની મોહની
૧૮૧			—૦—	જન જકતસમાન જાણે, ભકતજનને,તેનકૅ નિવાસી	ગૃ–કા–દો ભાગ ૪	૮૨૯	,,	પદ	ઉપદેશ	ભક્ત જનના દોષ ન જોવા વિષે.
૧૮૨			—૦—	હેજીજગજૂઠા, વેમેહેરંયાર	દ–કા–સં	૫૬૦	હિંદી	ખમાયચી ઠુંમરી	આત્મજી-વન	કવિનો મન સંકલ્પ
૧૮૩			—૦—	જગસબજાદુકહેતામ્હેંના માંનહીરે	દ–કા–સુ	૨૫૫	,,	ભેરવી ગત-ની ઠુંમરી	શ્રૃંગાર	નેંન બાણનો મોહ
૧૮૪			—૦—	જલ કાં ગઇ આજ, હાડેહે વ્હાં બ્રજરાજ	,,	૨૩૦	,,	પદ રાગ ગોડી	,,	શ્રી કૃષ્ણને જોઇ ગોપીને થયેલો મોહ
૧૮૫			—૦—	જયશ્રીકૃષ્ણઅેાતારા, પુરન બ્રહ્મપુરૂષોત્તમ અકલરૂપ	,,	૨૪૭	,,	ધ્રુપદ રાગ સારંગ	ભક્તિ	ભગવાનના અવતાર વિષે.
૧૮૬			—૦—	× જાચેં ાજીજાઅેાજી, જીવણ જુઠાછો મ્હેં જાણ્યા	દ–કા–સં.	૨૦૬	ગુજરાતી	ખટરાગ	શ્રૃંગાર	ગુમાની ગોપીનો છછણાટ
૧૮૭			—૦—	*જાદૂકોકહાકામહૈ? બડનૈનાં	,,	૫૨૬	હિંદી	લલિત	,,	નેત્રના જાદુ વિષે.
૧૮૮			—૦—	*જાનગઇરે, જાનગઇ	,,	૫૨૮	,,	કલ્યાંણ	,,	ગોપી શ્રીકૃષ્નની ગત સમજી જાય છે.
૧૮૯			—૦—	જાકુંરટતહેઅેહ,શેષશંભુસુત	,,	૫૭૧	,,	લાવણી	ઉપદેશ	ભલા પ્રભુને ભજવા વિષે.
૧૯૦			—૦—	જાનેદેરેમદનગોપાલ! ભઇ સો ભઇ	દ–કા–સુ	૨૧૦	,,	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	કાયર ગોપીની આજીજી
૧૯૧			—૦—	જાલમ તોરે ખુની, તોરે નેનાંને મારી	,,	૨૫૨	,,	ખમાયચી	નેત્રમોહી-ની	નેન કટારીનો ઘા

૧૯૨		—o—	×જાનીહમારા, ઓરતુમ્હારા ક્યા	દ-કા-સં.	૫૩૭	હિંદી	કેરબો	સુંદરકાવ્ય	ગોપીના પ્રેમાનંદની મસ્ત કવિતા
૧૯૩		—o—	જીવ જાણીલે, જાર પ્રીત	,,	૨૨૬	ગુજરાતી	ગરબી	મનબોધ	કામ વાસનાના ગેરલાભ
૧૯૪		—o—	જીવતો મુવોરે મુરખ	,,	૨૪૫	,,	પદ	ઉપદેશ	જીવતો મુવો કોણ તે વિશે
૧૯૫		—o—	જીવતાજાણુવાપ્રેત,એવાજન	દ-કા-સુ	૧૧૪	,,	બિહાગ મિશ્રિત કાફી	,,	પ્રેતકોણ કહેવાય તે વિશે
૧૯૬		—o—	*જીનજાઓરેઆજકોઉપનિયાં ભરન	દ-કા-સં.	૫૫૨	હિંદી	જંગલો	શ્રૃંગાર	ફસાઇને નાશી છુટેલી ગોપી બીજીને ચેતાવે છે
૧૯૭		—o—	જીયા જાનિલે સાચી બાત	,,	૫૬૧	,,	ખમાયચી ઠુંમરી	મનબોધ	કવિનો સંકલ્પ
૧૯૮		—o—	જીયાગાફિલમતસો, જાગ	,,	૫૬૨	,,	કાલિંગડો	,,	અંતકાળે ઋ[?]રિજન[?] માટે મ-ની જાગ્રતિ
૧૯૯		—o—	જીયાપ્રેમફંદકે બંધ પર્યો	દ-કા-સુ.	૨૩૫	,,	ધન્યાશ્રી	,,	પ્રેમફંદમાં ફસાયલા જીવનો પશ્ચાતાપ
૨૦૦		—o—	*જીંદડી, તુંસાડે, નાલગી મેંડે પ્યારે	દ-કા-સં	૫૫૫	પંજાબી	ખમાયચી	નેત્રમોહી-ની	નયન મોહનુ દરદ
૨૦૧		—o—	*જુઠી ચોરી લગાઇ, મૈયામોહે	,,	૫૩૦	હિંદી	કાફી	સુંદરકાવ્ય	ગોપીની જસોદાને ફરીયાદ
૨૦૨		—o—	જેકોઇજિનકલ્યાંણુચાહો તે	,,	૨૩૦	ગુજરાતી	ગરબી	ઉપદેશ	સ્ત્રીસંગ તજવા વિશે
૨૦૩		—o—	જેને સ્હાય શ્રીકૃષ્ણની	,,	૨૩૯	,,	રામગ્રી	,,	પ્રભુની ભલાઇ વિશે
૨૦૪		—o—	જેકોઇ પ્રેમીઅંશઅવતરે	,,	૨૫૨	,,	પદ લાવણીનીગત	સુંદરકાવ્ય	પ્રેમભક્તિ[?]ી ભલામણ
૨૦૫		—o—	જેવોછુંતેવોહુંતમારોહેશ્રીજી	,,	૨૫૭	,,	કાલિંગડો	ભક્તિ પ્રાર્થના	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૨૦૬		—o—	જેનીસમોવડ કોઇન કેહેવાય	,,	૨૬૪	,,	પદ	ઉપદેશ	હરિજન મહાત્મ્ય વિશે

૨૦૭		—o—	જેનાહૃદયમાંઅખંડરસિકરૂપ	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૧	૩૧૪	ગુજરાતી	પદ	ઉપદેશ	ખરા હરિભક્ત સંબંધી
૨૦૮		—o—	જેજેશ્રીવલ્લભ,જેજેશ્રીવિઠ્ઠ-લેશ	દ-કા-સુ	૨૪૮	,,	કલ્યાણ (પદ	ભક્તિ.	શ્રીકૃષ્ણની પ્રાર્થના
૨૦૯		—o—	જેવોતેવોતમશરણેહુંઆવ્યો	,,	૧૨૨	,,	ભેરવ	,,	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૨૧૦		—o—	જોવિચારી જીવ ત્હારી શી વલ્હે થશે?	દ-કા-સં	૨૫૧	,,	પદ	મનબોધ	વાંચવા લાયક કવિતા
૨૧૧		—o—	જો હરિભાવ નથીરે, ભાવ નથી	દ-કા-સુ	૯૮	,,	,,	ઉપદેશ	ભાવ વિનાની ભક્તિ નકામી છે. તે વિશેની વાંચવા લાયક કવિતા.
૨૧૨		—o—	* જોબનરસઝલકાય, રસિયા! રોશ તજોજી	દ-કા-સં.	૫૨૫	હિંદી	લલિત	સુંદર કાવ્ય	વિકારી પણ વાંચવા લાયક
૨૧૩		—o—	જોસૈયાંસાંવરેઅંસિબજૈયાં	દ-કા-સુ	૨૬૫	,,	પદ	સંગીત	મોરલીના નાદની તાલાવેલી
૨૧૪	ઝ	—o—	ઝુલવાનેઆવોરાજ ચંદ્ર ભાણજીના બાગમાંરે	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૭૯૫	ગુજરાતી	હિંદોળો	પરચુરણ	
૨૧૫		—o—	ઝૂલેઝૂલે શ્રીજુગલકીશોર	દ-કા-સં.	૫૬૨	હિંદી	ધનાસરી	સુંદર કાવ્ય	ઠાકોરજીના હિંડોળાનું સુંદર કાવ્ય
૦	ટઠ	—o—	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૧૬	ડ	—o—	ડાકોર ઠાકોર નાથ હમારે	દ-કા-સં.	૫૭૫	હિંદી	ભેરવી	ભક્તિ	ડાકોરનાથની સુંદર પ્રાર્થના
૦	ઢ	—o—	૦	૦	૦		૦	૦	૦
૨૧૭	ણ	—o—	*તમારો તમારો પ્યારી! મન માને તે કોહોની	દ-કા-સં	૨૦૬	ગુજરાતી	પદ.	શ્રૃંગાર-	શ્રીકૃષ્ણ ગોપીને મનાવે છે
૨૧૮		—o—	તમો અહીંયાં સુધી ઓરા આવોરે અલબેલાજી	દ-કા-સુ	૮૩	,,	,,	પરચુરણ	ઠાકોરજીને થાળ
૨૧૯		—o—	*ત્યારે પ્રેમે હું મોહ્યો રાધિકે.	દ-કા-સં.	૧૭૭	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર-	રાધાનો મોહ અને રૂપનાં વખાણ

૨૨૦		—o—	* ત્હારા સમ જો તારૂણિ	દ-કા-સં.	૨૦૪	ગુજરાતી	રામકલી	શૃંગાર	પ્રેમપાશના બંધનનું માહાત્મ્ય
૨૨૧		—o—	ત્હારો અમુલખ અવસર જાયરે	,,	૨૩૨	,,	શ્રીપદ-	ઉપદેશ	
૨૨૨		—o—	ત્હારાંસહુદુ:ખજાશેરેગોવિંદગા.	,,	૨૪૭	,,	,,	મનબોધ	
૨૨૩		—o—	તાદ્રશી જન તેને જાણીયે	દ-કા-સુ	૧૦૬	,,	પદ	ઉપદેશ	હરિજનનાં લક્ષણ
૨૨૪		—o—	તારોજો કૃપાકરી, હરિ તો તરાયરે	,,	૧૧૦	,,	રામકલી	ભક્તિ	
			*"તાતેંટેડેયોં ફિરે" અને	,,	૨૪૫	હિંદી	કુંડળિઓ	ઉપદેશ	"આ બન્ને કવિતાઓ "રસિકરંજન"માં છે તેથી આમ જુદી પાડી છે તે ભુલ છે
			"ત્રિભુવનપતિ તલવાર"	,,	૨૪૫	,,	છપ્પો	મનબોધ	
૨૨૫		—o—	ત્રિલોક સુંદર મુકુટમણીરે	દ-કા-સં.	૨૨૩	ગુજરાતી	ગરબી	ભક્તિ	વૈષ્ણવ ભક્તને છાજે તેવું ભજન
૨૨૬		—o—	* તિહારિચલી ચશ્મ તલ્વાર	,,	૫૨૦	હિંદી	ભેરવી	સુંદર કાવ્ય	ચશ્મ તલવારના ઘા વિશેની ફાંકડી કવિતા
૨૨૭		—o—	× તિહારેપૈયાંલાગુરે(૨)ચંદ	,,	૫૩૨	,,	બિહાગ	શૃંગાર-	ગોપી ચંદ્રને થોભી જવા વિનવે છે માટે કમી સમઝવી
૨૨૮		—o—	તુંતો સાચોરેહેજે જંન	,,	૨૬૫	ગુજરાતી	પદ	મનબોધ	હરિ ભજન વીશે
૨૨૯		—o—	તુંમ દ્રગબાન મત મારો	,,	૫૩૯	હિંદી	,,	શૃંગાર	નેત્ર બાંણ ન મારવા વિશે
૨૩૦		—o—	તૂં ભજમન ! મેરે ગોકુલ ચંદ્રં	,,	૫૭૪	,,	,,	મનબોધ	भज मन मम गोकुलचंद्रं એ સંસ્કૃત પદના ધ્વનીનું કાવ્ય જુઓ
૨૩૧		—o—	તેનું ધન્યભાગ્ય ભવમાં જેણે વૃજમંડળ જોયું }	,,	૨૭૨	ગુજરાતી	,,	ઉપદેશ	વૃજભુમિનાં વખાણ

*માત્ર આટલોજ ફેરફાર કરી વાંચિયે તો આખી કવિતા સંસ્કૃતમય બની જાય છે.

૨૩૨		—૦—	×ત્હેં તો ઘટઘંટમાં ઘર કીધું	દ-કા-સં	૨૦૯	ગુજરાતી	સોરઠ	શ્રૃંગાર	કૃષ્ણના મોહની સુંદર કવિતા
૨૩૩		—૦—	[illegible]ના હરિસન્મુખના દોષ	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૮૩૯	,,	લલિત	ઉપદેશ	હરિભક્તના દોષ વિશે.
૨૩૪		—૦—	ત્હેં તો કાંઇ કીધુંરે કાંનુડા	શ્રીદ-કા-મ- મા	૨૨૯	,,	પદ	શ્રૃંગાર	કૃષ્ણને ગોપીની વિનતી જુઓ ટીકા=
૨૩૫		—૦—	ત્હેં ચિતડુમ્ારૂં ચોર્યુંરે છેલછબીલા	બૃ-કા-દો ભાગ. ૪	૮૨૫	,,	,,	વિરહ વેદના	
૨૩૬		—૦—	તે ભગવદીનાંદુર્લભદર્શન	દ-કા-સુ	૧૨૧	,,	કેદારો	ઉપદેશ	ભગવદી જન વિશે
૨૩૭		—૦—	તેં તોમુંનેઘેલીકરીરેગિરિધારિયા	,,	૯૪	,,	કાફીઅદા-નીગતની	શ્રૃંગાર	ગોપીની વિરહવેદના
૨૩૮		—૦—	તેરીસુરતપેં(શુ) **ભરૂચહે**	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ ૧૧	૩૧૭	હિંદી	ધન્યાશ્રી	સુંદર કાવ્ય	મુદ્રાલંકારની **ઉત્તમ કવિતા**
૨૩૯		—૦—	તેરો કીયોકછુ બનતનહીં	દ-કા-સં	૫૫૮	,,	ભેરવી	ઉપદેશ	ગર્વ ન કરવા વિશે
૨૪૦		—૦—	તોહે પરીકાએતી ? હેરી લલિતાજુ, તોહે......	દ-કા-સુ	૨૩૧	,,	પ્રભાત	×સુંદર કાવ્ય	રાધા લલિતાને કહે છે
૨૪૧	થ	—૦—	થાય કલ્પનું અલ્પમાં કામ	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૮૧૬	ગુજરાતી	ગરબો	અવલોકન	મહાજનનું કામ કેવી સરળ રીતે થાય છે તે વિષે
૨૪૨		—૦—	થારો નેણાંરો પાંનિડો માને લાગડોરે	દ-કા-સુ	૨૫૨	મારવાડી	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	નયન કટારીના ઘા વીશે
૨૪૩		—૦—	*થારી નથડારો મોતિઝૂમણુ લળકે છે	દ-કા-સં	૫૩૩	,,	સોરઠ	પરચુરણ	નાકની વાળીનાં વખાણ
૨૪૪		—૦—	* થારી લોહણીયારિ નોકા નંદલાલ	,,	૫૫૫	,,	સોહણી	શ્રૃંગાર	ગોપીને કૃષ્ણનો મોહ
૨૪૫		—૦—	*થારાં લેહેરિયાં નોકાં નંદલાલ	,,	૫૩૭	,,	,,	,,	મોહનની મોહનીનો મસ્ત આનંદ

=આ કવિના દ-કા-સુ પાનું ૯૨-૯૩ માં " રાજ કાંઈ કીધુંરે " એ શબ્દોથી દાખલ છે પણ ફેર નથી માટે ર માં દાખલ કરી નથી

૨૪૬		—૦—	થીરમનરહેગો,તબહરીકહુંગો	દ-કા-સં.	૫૫૭	હિંદી	ભેરવી	ઉપદેશ	હરિભજન વેળાસર કરવા વિષે
૨૪૭		—૦—	* થેં કોણુ મંત્ર સાધ્યો રાધા પ્યારિજી	,,	૫૩૬	મારવાડી	સોહણી	સુંદર કાવ્ય	મોહન મંત્રનાં વખાણુ
૨૪૮	ઘ	શ્રીદશમ સ્કંધલીલાનુક્રમણિકા	શ્રીગુરૂદેવને પ્રથમ હું...	દ-કા-સુ.	૫૬	ગુજરાતી	આશાવરી	અનુક્રમણિકા	કથાના સંક્ષેપ સાર જેવું એટલે કે જુઓ નીચેની ટીકા
૨૪૯		દ્રષ્ટાંતિકદોહરા	હરિરક્ષક તો ભય ન કયહું	પ્રા-કા-માળા ગ્રંથ ૨	૧૯	,,	દોહરા	નિતિશિક્ષા	દ્રષ્ટાંતોના ૪ દોહરા છે.
૨૫૦		—૦—	દયાળુ અખિલ જગતમાં એકરે,મ્હારોવ્રજનોવ્હાલોછે	દ-કા-સુ.	૧૦૫	,,	વેરાડી	ભક્તિપ્રાર્થના	
૨૫૧		—૦—	દર્શન દ્યોનીરે દાસને	દ-કા-સં	૨૨૯	,,	ગરબી	,,	અંતકાળની અસરકારક કવિતા.
૨૫૨		—૦—	દરશન દેના હમેં ઠાકોર ડાકોર વારે	,,	૫૫૬	હિંદી	ભેરવી	,,	ડાકોરનાથનું ભજન
૨૫૩		—૦—	દ્રગનલગનકી અગનમગનલોં	દ-કા-સુ	૨૫૫	,,	ખમાયચી	શ્રંગાર	નયન કટારીનો ઘા
૨૫૪		—૦—	દામોદર દુખડાં કાપોરે પાવલે લાગું	દ-કા-સં	૨૩૪	ગુજરાતી	પદ	ભક્તિ પ્રાર્થના	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૨૫૫		—૦—	શ્રીદ્વારિકાંધીશ છો, શીશ મ્હારે ધણી	,,	૨૪૧	,,	પ્રભાત	,,	દ્વારિકાંધિશની સ્તુતિ
૨૫૬		દાંણુચાતુરિ	મારગ મૂકોની કાં'ના!કહુંછું ક્યારની જો	,,	૧૦૭	,,	ગરબો	શ્રંગાર	પ્રેમપોથીમાંથી ગોપી શ્રીકૃષ્ણને ઠાવકિ શિખામણુ આપે છે
૨૫૭		—૦—	હરેદીનબંધુ!કૃપાસિંધુશ્રીકૃષ્ણ	શ્રીદ-કા મ-મા	૨૩૨	,,	પદ	ભક્તિ પ્રાર્થના	
૨૫૮		—૦—	દિલકે દરદસે શ્રીજી! હમતો ખૂનહેરાંન હુવે	દ-કા-સુ	૨૪૩	હિંદી	ગઝલ ગત દાદરાની	,,	દરદની પીડામાં કવિ પ્રાર્થના કરેછે.

" શ્રી દશમ સ્કંધ લીલાનુંક્રમણિકા–" પુર્વાર્ધ અને ઉત્તરાર્ધ બંને મળીને—અથવા " દશમ લીલાની અનુક્રમણિકા—" જેવું

*			"દીપજરાવે ક્રૂતકે"—	દ-કા-સુ	૨૪૮	હિંદી	કુંડળિયો		વાંચો ટીકા
૨૫૯		—૦—	દુર્લભ દર્શનરે શ્રી ઠાકોર નાથ તણું	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૭૯૯	ગુજરાતી	પદ કાફી	ભક્તિ	ઠાકોરનાથનું ભજન
૨૬૦		—૦—	દુઃસ્વભાવથી છૂટાડો	દ-કા-સં	૨૭૪	,,	લાવણી	આત્મજીવન	યમુનાજીની સ્તુતી
૨૬૧		—૦—	દેખો દેખો વે મેરી હો, દેખો વે મેરી અખિયાંકુ.	દ-કા-સુ	૨૩૩	હિંદી	રેખતો	સુંદર કાવ્ય	ગોપીને સર્વત્ર કૃષ્ણદર્શન થાય છે
૨૬૨		—•—	ધન સર્વસ્વ સદા મ્હારૂ છો હે શ્રી નાથજી	દ-કા-સં.	૨૨૦	ગુજરાતી	ધોળ	ભક્તિ પ્રાર્થના	કવિ સ્તુતિ કરે છે
૨૬૩		—૦—	ધન્ય જેણે હરિગુણ ગાયા	,,	૨૨૭		ગરબી	મનબોધ	હરિભજનની ભલામણ
૨૬૪		—૦—	ધાઓરે, લાલનકું લે આ ઓરે	દ-કા-સુ.	૨૪૦	હિંદી	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	વિકારી પણ સુંદર મનહર કવિતા
૨૬૫	મ	નરસિંહ મ્હેતાની હુંડી	પ્હાવે ભાયગ નરસિંહ મ્હેતાચે	દ-કા-સં.	૫૭૫	મરાઠી	લાવણી	આખ્યાન	નરસિંહ મ્હેતાની હુંડીની કથા
૨૬૬	,,	—૦—	×નવ કીજેરે નવ કીજે	,,	૨૧૮	ગુજરાતી	વસંત	શ્રૃંગાર	લાજ મરજાદની ડોળઘાલુ ગોપી
૨૬૭		—૦—	નથી કોઇ સાધનનુંરે કામ	દ-કા-સુ.	૧૦૦	,,	હલારી	ઉપદેશ	હરિભજનમાં દીનતા જોઇએ
૨૬૮		—૦—	નથી નિશ્ચે કોઇનિ નાથ ?	બૃ-કા-દો ભાગ-૪	૮૩૦	,,	બરવો	ભક્તિ	હરિ ઇચ્છાથી બધું ચાલે છે તે વિષે
૨૬૯		—૦—	નથી જીવને ભવિષ્યનું જ્ઞાન	,,	૮૪૫	,,	,,	મનબોધ	ભવિષ્યના અજાણપણા વિષે
૨૭૦		—૦—	×નગર સબ સોવેહે, બિરહિનિ બેઠી રોઉં આલી	દ-કા-સં.	૫૩૨	હિંદી	બિહાગ	શ્રૃંગાર	વિરહવેદના વીષે
૨૭૧		—૦—	નવલસનેહી ધન સાંવલડો	,,	૫૩૬	,,	સોહણી	સુંદર કાવ્ય	કાહાંન ધુતારાના જાદુ વિષે
૨૭૨		નામજીતી વિવાહ	પ્રથમ વલ્લભ કુળ પરણ્યું પ્રેમે	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૩	૧૨૦	ગુજરાતી	મીઠું	આખ્યાન	લગ્નવિધીનું વર્ણન

● આ કવિતા "રસિક રંજન" માં છે તેથી દ. કા. સુ. માં છુટી પાડી છાપી છે તે ભુલ છે.

૨૭૩		—o—	નામસાર છે રે, નામસાર છે	દ-કા-સં.	૨૬૫	ગુજરાતી	પદ	મનબોધ	હરિ નામ જપવા વિષે
૨૭૪		—o—	નાથ, તમને નહીં હું તો જાવા દઉં	દ-કૃ-ક	૭૭	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર-	
૨૭૫		—o—	હે નાથ! હું શું કરૂં? ચલન મ્હારૂં ન કશું	દ-કા-સં.	૨૬૨	,,	કેદારો.	ભક્તિ પ્રાર્થના	મલિન બુદ્ધિ સુધારવાની પ્રાર્થના
૨૭૬		—o—	*નાગર નટરે, મિલજાઓ મોહન પ્યારે	,,	૫૪૮	હિંદી	લાવણી	પ્રેમભક્તિ	નિખાલસ પ્રેમની કવિતા
૨૭૭		—o—	નિશ્ચેના મ્હેલમાં વસે મ્હારો વ્હાલમો	,,	૫૫૧	ગુજરાતી	પદ	ઉપદેશ	સુંદર અલંકારી વાંચવાલાયક કવિતા
૨૭૮		—o—	નિશ્ચે હરિનો ભાવ જ્યહાં, ત્યહાં હરિવ્હાંનું, મુર્તિ સંબંધની વસ્તુ હો	બૃ. કા. દો. ભાગ. ૪	૮૨૩	,,	ગોડી	,,	હરિમાં સાચો ભાવ રાખવા વિષે.
૨૭૯		—o—	નિર્ભય થાનીરે મનવા! મૂક મુરખતા ત્હારી	,,	૮૪૨	,,	લલિત	મનબોધ	મુર્ખતા મુકી હરીભજવા વિષે
૨૮૦		—o—	×નેણુ નચાવ માં, નંદના કુંવર પાધરે પંથે જા	દ-કા-સં.	૧૫૯	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર ને-ત્રમોહીની	કાંહાન કુંવરને માનો ઠપકો
૨૮૧		—o—	*નંદલાલ સાથે લાગ્યું છે લગન જો	,,	૧૮૭	,,	,,	વિરહવે-દના	મોહનની મોહની વિષે
૨૮૨		—o—	*નંદનો નંદન છબીલો છોગાળોરે	,,	૧૯૧	,,	,,	શ્રૃંગાર	,,
૨૮૩		—o—	×નંદ નંદન અલબેલડોરે	,,	૧૯૫	,,	,,	,,	ગોપી કૃષ્ણ સાથે વરવા માટે મા પાસે માગણી કરે છે
૨૮૪		—o—	*નંદ કુંવરજીનું પ્રાણજીવન ધન	,,	૧૯૭	,,	,,	રૂપવર્ણન	રાધાના રૂપનાં વખાણ
૨૮૫		—o—	*નંદનો કુંવર પરણાવ, રે હો માડી!	,,	૨૧૬	,,	ભેરવી	શ્રૃંગાર	વ્હેલો વિવાહ કરવા રાધા પોતાની માને કહે છે.

૨૮૬		—૦—	નંદ નંદન ભેજ, ભજમન મ્હારા	દ-કા-સં.	૨૪૩	ગુજરાતી	ભેરવી	મનબોધ	કવિ પોતાના મનને કહે છે
૨૮૭		—૦—	નંદ કુંવરસરખો કોઇરે, નયણે નવ દીઠો	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૮૦૦	,,	ધોળ	ભક્તિ.	નંદકુંવરનું સૌંદર્ય જોઇ ઉપજેલી સ્નેહ ભક્તિ
૨૮૮		—૦—	નંદ નંદન પ્રકટ સ્વામિ સમઝ્યા વિના	,,	૮૩૪	,,	કેદારો	ઉપદેશ	સમઝીને હરી ભજવા વિષે
૨૮૯		—૦—	*નંદકે નંદસોં નેંનાં લગી	દ-કા-સં.	૫૩૮	હિંદી	કેરબો	શ્રૃંગાર નેત્ર મોહીની	નિડર પ્રેમાનંદ
૨૯૦		—૦—	*નંદનંદન પ્યારેજુ, તેરિ અખિયાંને	,,	૫૪૧	,,	રેખતો	,,	ઇશ્ક દિવાંની ગોપીના દર્દની સુંદર કવિતા
૨૯૧		—૦—	*નંદમેહેરકા નિડર કન્હૈયા	,,	૫૪૬	,,	લાવણી	શ્રૃંગાર.	કદમલિલાની કવિતા, વિકારી પણ મર્મ સમઝવા જેવી છે.
૨૯૨		—૦—	*નંદકો નટ નાગરરી, બરજોરી	,,	૫૫૨	,,	કાલિંગડા ની હોરી	,,	ગોપી સખીને ફરીયાદ કરે છે.
૨૯૩		—૦—	*નંદ મ્હેરજુકે મ્હેલ મચી ધુંમ	,,	૫૫૩	,,	આસાવરી ની હોરી	હોરીખેલન	
૨૯૪		—૦—	*નંદકે નેનાં તેરી જાદુવારી	,,	૫૫૬	,,	પદ	નેત્રમોહીની	નેત્રના જાદુ વિષે
૨૯૫		—૦—	નંદમેહેરસેં લગા હમારા દિલ	,,	૫૩૧	,,	કાલિંગડો	ભક્તિ	કવિ નિડરપણે પોતાનો મત જાહેર કરે છે.
૨૯૬		—૦—	નંદલાલ મિલનકોં કરો ઉપાય	દ-કા-સુ	૨૨૯	,,	ધન્યાશ્રી	શ્રૃંગાર	ગોપીના વિરહની કવિતા
૨૯૭	પ	પરિક્ષાપ્રદીપ.	જેનીવિષય વાસના ભાગી	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૭૮૯	ગુજરાતી	ચોપાઇ	નીતિશિક્ષા	સારા કોણ કેહેંવાય?
૨૯૮		પરચુરણશ્લોક	સાધન ધર્મ સર્વે થકી જે રહીત	પ્રા-કા-મા અં. ૨ સને ૧૮૯૦	૨૬૭	,,	૦	પરચુરણ	પાંચ ટુંકોમાં શિક્ષાવચન

૨૯૯	પત્રલીલા	રાધા રિસાઇ,રિસાઇ, રિસાઇ	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૩	૨૭	ગુજરાતી પદ.	પત્રવ્યવહાર	૨૧ પદોનું સુંદર કાવ્ય વાંચવા લાયક
૩૦૦	પરચુરણ પદ નીચે પ્રમાણેનાં ૪૯ પદો છે.		,,	૪૪	,, ,,	પરચુરણ	વૃષભાસુર વધ, શ્રીકૃષ્ણ બાળ-

૧ થી ૪૯ ચરિત્ર, અઘાસુર વધ, શ્રીકૃષ્ણ સેવા મહાત્મ્ય, મંગળનાં પદ, ઉદ્ધવનું ગોકુળગમન, ગોપિકાના વિરહદ્વારા ખંડિતાનું વર્ણન, કૃષ્ણપ્રાર્થના, ધ્યાન, અપરાધક્ષમા, ઉપદેશ વીગેરે જુદા જુદા વિષયનાં ૪૯ છુટક પદોનો સંગ્રહ નીચે પ્રમાણે છે.

૧ સમયસાધી વૃષભાસુર આવ્યો
૨ ધન્યકાંન, ધન્ય ધન્ય વ્રજરાય
૩ ગયા મોહન વન ધેનુ લઈ
૪ આવે ગોરેણું રંજીત મોહનલાલ
૫ છે મૈયા ! ત્હારો ગોપાળ મહાચોરો
૬ યશોમતિ મનમાંહે અટવાંણી
૭ હશી, જનનીને વાત કરે હરી
૮ ચાલી વૃજમાં ઘેર ઘેર એ વાત
૯ ગોપીના ઘરમાંહી પેઠા
૧૦ જાગિયે, ગોપાળલાલ, રે પ્રભુ !
૧૧ ચરાવે વૃંદાવન હરિ ગાય
૧૨ ચાલ્યા વન, વાછરૂ વાળતા ગ્વાલ
૧૩ બાળે આવી વાત કરી ગૃહ
૧૪ નંદસુત લાડિલા હો! સહુવ્રજ જીવન પ્રાણ
૧૫ ભજો ગોપાળલાલ, પુનર્જન્મ નાઓ
૧૬ મંગળ મનહર માધવ નામ
૧૭ મંગળ નવઘન અંગ ઉદાર
૧૮ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કરતાં જાય, જાંમની અમારી
૧૯ ઉદ્ધવજી આવ્યા કેહેવા, જોગ તમો થઇએ
૨૦ અલિ જોને શ્યાંમ નથી કોઇનો સંગી
૨૧ ઉદ્ધવ આવ્યા નંદજીને ઘેર
૨૨ વ્હાલા ! વ્રજમાં લખો ગુણ ખ્યાતિ
૨૩ જુઓ જુઓ મધુકરની રીતી
૨૪ શું કરીયે ? જયદીં શ્યામ નિહાળ્યો
૨૫ છે સખિ ! ખોટા મધુવન લોક
૨૬ જળવિણ તરંગ ન હોય સુખદાઈ
૨૭ ગોપાળક, એને કહુ હું, લેઉં ન બીજું નામ
૨૮ વિઠ્ઠલવર ! અમે સોંપી તમને, ચઢવા જ્ઞાનની ઘોડી
૨૯ અમારે છે એટલું કાજ, ગિરિવરધર ગોપાળજી આવે
૩૦ માધવ કોઇ ન થયું મિત
૩૧ એવું કોણ હવે સજની, મોહનવર અહીં લાવે
૩૨ જાગિયે ગોપાળલાલ, જસોમતિ જગાવે
૩૩ અલ્યાળીડ ઊઠ કુંવર કાળા
૩૪ હવે માધવ ! મુંને ઉદ્ધારો, ભમ્ર થયો ભવસિંધુમાંહી
૩૫ મ્હેં ઘનશ્યામ દીઠો, લાગ્યો મ્હને મીઠો
૩૬ અવિનાશી અનુગ્રહ જાંણો જાંણો
૩૭ પાસતેડિ પુરૂષોત્તમ, પોતે વાત કહું વિસ્તારીરે
૩૮ અપરાધીના અપરાધ કેવા, તે હરિ કયમ કહિયેરે
૩૯ હરિ મ્હારો ક્ષમા કરો અપરાધ
૪૦ નારાયણ ભજો નરનારીરે
૪૧ ગોટા વાળો, ટોટા જાએ, શું સમજો છો કાચું ?
૪૨ શાંણા તું સમઝે છે સાચું, બોલ્યું તોલ્યું ત્હારૂં.
૪૩ હરિ હરિ ભજીલે પામર પ્રાંણી
૪૪ કૃષ્ણ કૃપાળ ગોપાળ ભજીલે, મનમાં રાખી ભાવ
૪૫ આપ અજપતિ હરિઅજપાળ, મુજ પર મ્હેર કરીરે માધવ ગોપાળ
૪૬ ભવજળ તરો, જો પુરૂષોતમ જાણો
૪૭ મુર્ખ સમઝે નહીં, તેતો મિથ્યા માને
૪૮ જો જો હરિની કેવી જુગતી, વદું સત્ય હું, રાખું નહીં, રૂક્તિ
૪૯ માધવ ! મ્હારો કહી તારો, ભરોસો ભારે ભાળો.

૩૦૧	પ્રબોધબાવની	શ્રીગુરૂ ગોવિંદ સમરતાં સફળ મનોરથ સિદ્ધ	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૩સને૧૮૮૬	૨૦	ગુજરાતી.	કુંડળિયા	અવલોકન	બાવન કેહેવતોના (૫૨) કુંડળિયાનું વાંચવા લાયક કાવ્ય
૩૦૨	પ્રશ્નોત્તર માળા	શ્રીગુરૂ ગિરિધરલાલ પદ, પ્રથમહિ કરૂં પ્રનામ	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ ૨ સને૧૮૯૦	૬	,,	કવિતા નથી પણ ગદ્ય છે.	પંડીતને પ્રશ્ન	સમઝવા જેવા પ્રશ્ન અને ઉત્તર
૩૦૩	—૦—	પરાક્રમ પ્રેમનું પેખોરે	શ્રી દ-કા-મ. મા.	૨૩૫	,,	ગરબો	પ્રેમભક્તિ	પ્રેમભક્તિ મહાત્મ્ય
૩૦૪	—૦—	પ્રકટ મળ્યે સુખ થાય	પ્રા-કા-ત્રિ અંક ૪સ. ૧૮૮૯	૨૪	,	બિહાગ	ઉપદેશ	સાકાર ભક્તિ વીષે
૩૦૫	—૦—	પ્રભુ પ્રસન થયાની રીત સુણો કહું	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૭૯૩	,,	બરૂવો	,,	પ્રભુ પ્રસન્ન કરવાની યુક્તિ
૩૦૬	—૦—	પ્રયાસનું નહીં પ્રમાણ	,,	૭૯૮	,,	કાફી	,,	સુખ લેવાનાં ફાંફાં વીશે
૩૦૭	—૦—	*પતિયાં પહોંચાઉં, કોઉ મધુપુર જાય	દ-કા-સં	૫૨૨	હિંદી.	ભૈરવી	પત્ર વ્યવહાર	ગોપી કૃષ્ણને સંદેશો મોકલે છે
૩૦૮	—૦—	પ્રથમ નાંવ લઉ ગુરૂ ગોવિંદકા	,,	૫૪૩	,,	લાવણી	ભક્તિ	મંગળાચરણની કવિતા
૩૦૯	—૦—	પરો મત ઇશ્કકે ફંદા	દ-કા-સુ.	૨૩૦	,,	રેખતો	ઉપદેશ	ઇશ્કના ફંદમાં ન ફસાવા વિષે
૩૧૦	પારણું	માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે	દ-કા-સં.	૧૪૫	ગુજરાતી	પદ	વસ્તુવર્ણન	હાલરડાની પરમ સુંદર અતિ-લોકપ્રીય કવિતા
૩૧૧	—૦—	પાતળિયા! પાલવ મ્હેલોરે, પાયે પડું છું.	દ-કૃ-ક.	૧૦૩	ગુજરાતી	ગરબી	શૃંગાર	
૩૧૨	—૦—	×પ્યારી મનાવાને કારણેરે	દ-કા-સં.	૧૭૯	,,	,,	કલ્પના	શ્રી કૃષ્ને કરેલી સુંદર છેતરપંડી
૩૧૩	—૦—	પામ્યો પ્રેમ રસ પ્રાણજીવનરે.	દ-કા-સુ.	૧૦૯	,,	પદ	પ્રેમભક્તિ	
૩૧૪	—૦—	પ્રાણ પ્રયાણસમે મ્હારા પ્રભુ	,,	૧૧૬	,,	ગુર્જરી.	,,પ્રાર્થના	અસરકારક પ્રભુપ્રાર્થના

૩૧૫	—•—	*પ્યારી રાધે ગોવિંદજીકો હિંડોરડો	દ-કા-સં.	૫૩૩	મારવાડી	હિંડોલ	વસ્તુવર્ણન	રાધા કૃષ્ણના હિંડોળાનું સુંદર વર્ણન છે.
૩૧૬	—૦—	*પ્રાન જાત મેરે લલિતા બચાય ગઇ	,,	૫૨૮	હિંદી	કલ્યાંણ.	શૃંગાર	લલિતા શ્રીકૃષ્ણ મિલાપની ખાત્રી આપે છે
૩૧૭	—૦—	*પ્રાનપ્રિય સંગ કયોં ના બોલે બ્હાવરી ?	,,	૫૩૮	,,	કેરબો	,,	દૂતી મનાવે છે
૩૧૮	—૦—	*પ્યારિ તેરી સારી બસંતી બની હૈ	,,	૫૫૧	,,	હોરી	,,	વસંતની સાડી પેહેરી રાધા હોરી ખેલે છે
૩૧૯	—૦—	પ્યારે ગિરિધર બૈયાગહો, મેરી	દ-કા-સુ.	૨૪૧	,,	૫૬	,,	જમુનાજીના ઘાટપરની પ્રેમમસ્તીનું વર્ણન
૩૨૦	—૦—	*પાંનિડાં ન જાઇયોરે, દેખદેખ ગિરિધર મન દુ:ખ પાય	દ-કા-સં.	૫૨૫	,,	દેવગીરી.	,,	રાધા મોહનપર આશક થયેલી વાંણીના ઉભરા
૩૨૧	—૦—	*પ્રિતડીની રીત અતી અટપટી	,,	૧૭૪	ગુજરાતી	ગરબી	અવલોકન	પ્રેમની અજબ રીત વિષે
૩૨૨	—૦—	×પ્રિતલડી જીવણુજીની તોડી	,,	૧૭૬	,,	,	શૃંગાર	ગોપીનાં મર્મવચન
૩૨૩	—૦—	હો પ્રિય બ્હેની ! હરિજ્ઞાન વિના	શ્રીદ-કા મ-મા	૨૨૩	,,	,,	ઉપદેશ	સ્રીવર્ગને ઉત્તમ બોધ
૩૨૪	—0—	*પિય બિના દુબરી, મેં પ્યારા બિના દુબરી	દ-કા-સં	૫૩૨	હિંદી	બેહાગ.	વિરહવેદના	
૩૨૫	—0—	*હો પિયાજી ! મોંસો બોલોજી	,,	૫૩૦	,,	કાફી	શૃંગાર	રાધાને શ્રીકૃષ્ણ મનાવે છે
૩૨૬	પુષ્ટિપથ રહસ્ય	શ્રીગુરૂ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ શ્રી વિઠ્ઠલ શ્રીકૃષ્ણ	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ ૨ સને૧૮૯૦	૨૫૭	ગુજરાતી	દુહા તથા રસાવલિ છંદ.	સ્વધર્મ બળપોશક	... ...
૩૨૭	શ્રી પુરૂષોત્તમ પંચાંગ(એટ-							

	હે કે)							
	(૧) શ્રીવલ્લભ અષ્ટોત્તર શતનામ	જયશ્રીવલ્લભ હરિ, હરિ વલ્લભ, શ્રી મહાપ્રભુ	પ્રા.કા.મા. ગ્રંથ ૨ સને૧૮૯૦	૧૦	ગુજરાતી	દુવૈયાછંદ	સ્વધર્મ બળ પોશક	આ પાંચ કાવ્યો ભેગાં કરીને કવિએ તેનું એક નામ "શ્રી પુરુષોત્તમ પંચાંગ" રાખ્યું છે.
	(૨) વિઠ્ઠલઅષ્ટોત્તર શત નામ	જયશ્રી વિઠ્ઠલ પુરૂષોત્તમ શ્રીવલ્લભરાજ કુમાર	,,	૧૦	,,	,,	,,	
	(૩) રાધા અષ્ટોત્તર શત નામ	જયશ્રી રાધા, રાધિકા	,,	૧૦	,,	,,	,,	
	(૪) પુરૂષોત્તમ અષ્ટોત્તર શત નામ	શ્રીપુરણ પુરૂષોત્તમ, શ્રી ગોવરધનો દ્ધરણધીર	,,	૧૦	,,	,,	,,	
	(૫) વ્રજભક્ત અષ્ટોત્તર શત નામ હીરાવલી	શ્રીલલિતા, ચંદ્રભગા, ચપળા, ચંદ્રકલા, આનંદા	,,	૧૦	,,	,,	,,	
૩૨૮	પ્રેમરસ ગીતા,	પ્રથમ હું પ્રણમું શ્રી ગુરૂના પાયજી	દ–કા–સં.	૯૧	,,	રામગ્રી ઢાળ વીગેરે	પ્રેમભક્તિ	જ્ઞાની ભક્ત ઉદ્ધવને ગોપીયો પ્રેમ ભક્તિની ભલાંમણ કરે છે
૩૨૯	પ્રેમ પરિક્ષા	ઓધવજી છે અળગીરે, વાત એક પ્રેમતણી	,,	૧૨૩	,,	ગરબો	,,	પ્રેમભક્તિનાં વખાંણ
૩૩૦	—૦—	*પ્રેમની પિડા તેકોને કહિયેરે હો મધુકર	દ–કા–સં.	૧૭૩	ગુજરાતી.	ગરબી	સુંદર કાવ્ય	ગોપી ભમરા પાસે મીઠા શબ્દોમાં પ્રેમની પીડા કેહે છે.
૩૩૧	—૦—	*પ્રેમપ્રાન, બાંન રસિયા કે નૈંન	,,	૫૫૨	હિંદી	જંગલાની હોરી	નેત્રમોહીની	નયન બાંણની તાલાવેલી
૩૩૨	પંદરતિથિ	સુણો ઓધવજી ! પ્રેમ તણો પંથ અગમ તમો શું જાણો ?	,,	૧૩૩	ગુજરાતી.	ગરબો	વિરહવેદના	

૩૩૩		—૦—	*પડવે પ્રાણજીવન પાખે	દ—કા—સ.	૧૫૦	ગુજરાતી.	ગરબી	વિરહવેદના	ઉદ્ધવ સાથે ગોપી સંદેશો મોકલે છે.
૩૩૪	ફ	—૦—	ફુલ્યો શું ફરેછે રે,ભુલ્યો ભુંડા	,,	૨૬૬	,,	કાફી	મનબોધ	ગર્વતજી હરી ભજવા વિષે
૩૩૫	ધ	—૦—	× બનમેં ગુજરીયાં લુંટી, અરીયાં લુંટી	,,	૫૩૮	હિંદી	ફેરબો	શૃંગાર	પ્રેમ રસની લુંટમાં જેનું જાય તે રોવાને બદલે હરખાય છે એ વિષે
૩૩૬		—૦—	*બસ્સાનેકી ડગર બતાદે	,,	૫૩૯	,,	,,	,,	ભુલી પડેલી ગોપી કૃષ્નને માર્ગ બતાવવા વિનવે છે.
૩૩૭		—૦—	× બસંત બિહારી મન લે ગયો હો	,,	૫૫૩	,,	ખમાયચી હોરી	હોરીખેલન	વસંતવિહારી મનહરી ગયા વિષે
૩૩૮		બાળલીલા	કુંવરને વારોની વ્રજરાંણી	,,	૧૩૫	ગુજરાતી.	ગરબો	આખ્યાન	કાંનકુંવની કનડગત
૩૩૯		,,	સજ્જન સાંભળોરે. હરિની બાળલિલા કૈં ગાશું	,,	૧૬૦	,,	,,	,,	બાળલીલાનીવાંચવા લાયક કવિતા
૩૪૦		બ્રાહ્મણ ભક્ત વિવાદ નાટક	પ્રથમ નમન ગુરૂ ગોવિંદને કરી, ટાળુ સહુની ભ્રાંતજી	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૪ સ. ૧૮૮૯	૧	,,	છંદદુવૈયા	સંવાદ	સ્વધર્મની બ્હાર પડતી મમતા બતાવનારી નાટકી સંવાદની કવિતા
૩૪૧		—૦—	બ્હાનું બળિયુંરે, શ્રીકૃષ્ન શ્રી રાધાવરનું	શ્રી દ-કા-મ-મા	૨૩૯	,,	પદ	મનબોધ	ભક્તિનો ઢોંગ ફરોછે તો પછી સાચી ભક્તિનું કહેવુંજશું ! એ વિષે
૩૪૨		—૦—	*બાળપણારે। આછો નેહ ભમાયોરી	દ—કા—સં.	૫૫૬	મારવાડી	કાલિંગડો	શૃંગાર	શ્રીકૃષ્નના મોહનમંત્રની તાલાવેલી
૩૪૩		—૦—	બીર પેડો પ્રેમેકો નોંખો કહાવે	,,	૫૩૫	હિંદી	જંગલો	પ્રેમભક્તિ	બ્રહ્મના ધ્યાનમાં ન આવે તે હરી ગોપીના નચવ્યા નાચે છે વીગેરે
૩૪૪		—૦—	* બેનું મોહનકી, સુંન સુધના રહી તનકી ...	,,	૫૪૮	,,	લાવણી	શૃંગાર બંસીવખાણ	વેણું નાદની તાલાવેલીની
૩૪૫		—૦—	બેદરદી દિલજાંની, હોમાંની કૃશ્નાવે ...	,,	૨૫૭	પંજાબી	જંગલો તાલ ઝીંઝોટી	વિરહ વેદના	ગોપીની દોસ્તી નભાવવા વિનતી

૩૪૬		—૦—	*બોલી એમ કિર્તિ કુમારીરે	દ-કા-સં.	૧૯૬	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર-	ગોપી લલિતાને કહે છે.
૩૪૭		—૦—	*બંસિવાલે તેરે યાર ! "સબ બ્રજ'જાને... ...	,,	૫૨૭	હિંદી	ધનાસરી	,, બંસી વખાણ	પ્રેમના પ્રાબલ્ય વિષે.
૩૪૮		—૦—	*બંસી બાજી, સો મેરે મન બસ ગઇરે... ...	,,	૫૬૯	,,	ઠુંમરી	,, બંસી વખાણ	બંસીના નાદની તાલાવેલી.
૩૪૯		—૦—	*બંસીકે બજાને વાલે, તેં મેરા દિલ ક્યોં ચુરાયા ?	,,	૫૪૦	,,	રેખતો	શ્રૃંગાર	કોઇને સતાવણી અને કોઇને મઝા એમ શામાટે જોઇએ એ મતલબ
૩૫૦		—૦—	હેજી બંસિવારેકે નોકિલે નૈન...	શ્રી દ-કા-મ. મા.	૨૨૬	,,	જંગલો	નેત્રમોહીની	કૃષ્નની આંખના જાદુ વિષે
૩૫૧	ભ	ભક્તવેલ	પ્રથમ પ્રણામ કરૂં હું શ્રી ગુરૂનાથને... ...	દ-કા-સં.	૧૧૩	ગુજરાતી	પદ	ભક્તિ	ભકતોનાં દ્રષ્ટાંતવાળુ ધર્મીષ્ટ કાવ્ય
૩૫૨		ભક્તિપોશણ	શ્રીગુરૂવલ્લભદેવને, પ્રથમ કરૂં પરણામ... ...	,,	૫૭	,,	ચંદ્રાવળા	,,	સ્વધર્મ બળપોષક-વાંચવા લાયક કાવ્ય
૩૫૩		ભગવન્નામાવળી	શ્રીગુરૂદેવ, શ્રીમદ્‌વલ્લભવર... ...	,,	૧૬૨	સંસ્કૃત	પ્રબન્ધ	,,	ભગવત ભજન સ્તોત્ર
૩૫૪		—૦—	ભજનિ શ્રીહરી, કરિ સહુ કલ્પના પરી... ...	,,	૨૫૨	ગુજરાતી	પદ	મનબોધ	વિશ્વાસ રાખી હરી ભજવા વિષે
૩૫૫		—૦—	ભટકતાં ભવમાંરે, ગયા કાળ કોટિંવહી... ...	,,	૨૫૭	,,	કાફી	ભક્તિ	છતા દોશે શરણે લેવા વીશે
૩૫૬		—૦—	ભટુ, કાસોં કહું પીર, મેરોમન માન્યો મોહનસોં	દ-કા-સુ	૨૩૭	હિંદી	પદ	વિરહવેદના	
૩૫૭		શ્રીભાગવતાનુક્રમણિકા	શ્રીગુરૂ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ, શ્રીવિઠ્ઠલ સહીત... ...	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ ૧૧	૨૫૭	,,	દોહાચોપાઇવીગેરે	અનુક્રમણીકા	કીયા અધ્યાયમાં શું આવેછે તે હકીકત
૩૫૮		—૦—	ભાવિ સમજ્યા તદપિ શું? મન સમ્રથ નકો ? ...	બૃ. કા. દો. ભાગ. ૪	૮૩૮	ગુજરાતી	કેદારો.	ઉપદેશ	શાંણા ને મૂર્ખનો તફાવત
૩૫૯		—૦—	ભાગવત જાણીને શું કીધું ઓ ભાઇ તેં	દ-કા-સુ.	૧૨૧	,,	સોરઠ	પંડીતને પ્રશ્ન	પંડિત થયા તેમાં શું થયું? એ અભિપ્રાય

૩૬૦		—૦—	ભોલેશંકર ! કૃષ્ણ દરશ શુચિ પાયા હે... ...	દ-કા-સં.	૫૨૯	હિંદી	કાફી	દેવકીર્તન	બાળકૃષ્ણનાં દર્શન કરવા આવેલ શ્રી શંકરનો હર્ષ અને આશીર્વાદ
૩૬૧	મ	મનપ્રબોધનો કક્કો	કક્કા કોટીકારજ છોડીનેરે	,,	૧૩૮	ગુજરાતી	૫દ	ઉપદેશ	
૩૬૨		મનમતિસંવાદ	શ્રીગુરૂ ગોપીજન વલ્લભ પદ શિરનામું... ...	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૩સ-ને૧૮૮૬	૪૫	,,	છંદ	સંવાદ	મન અને બુદ્ધિનો
૩૬૩		—૦—	ઓ મહિયારી ! મ્હોટા માણસની લજ્જા લેઉછું. .	દ-કૃ-ક.	૮૭	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	
૩૬૪		—૦—	*મહિયારી મળીને ચાલી મહી વેચવા	દ-કા-સં.	૧૬૩	,,	,,	આખ્યાન	વીકારી પણ વાંચવા લાયક
૩૬૫		—૦—	*મર્મનાં વચન શું બોલેરે હો માનુની !... ...	,,	૧૭૫	,,	,,	શ્રૃંગાર	ખાલી આળ ન મુકવા વીષે
૩૬૬		—૦—	*મધુવંત કહેજોરે, મોહનને એટલું...	,,	૨૦૬.	,,	સારંગ	સુંદર કાવ્ય	ગોપીની સુંદર કરડાગી
૩૬૭		—૦—	મનજી મુસાફરરે, ચાલો નિજ દેશ ભણી...	,,	૨૭૦	,,	કાફી	મનબોધ	અંતકાળ નજીક આવ્યાની અગમ ચેતીની કવિતા
૩૬૮		—૦—	મન તે મોહનથી શેં નવ મોહ્ય ?... ...	દ-કા-સુ	૧૧૩	,,	સોરઠ	,,	મોહનનો મોહ રાખવા વિષે
૩૬૯		—૦—	હે મન! શિદ ચિંતા કરો	બૃ-કા-દો ભાગ ૪	૮૨૪	,,	બિલાવલ	,,	મનને ચીંતા ન કરવાની શિખામણ
૩૭૦		—૦—	મહા કષ્ટ પામ્યા વિના, કૃષ્ણ કોહોને મળ્યા ?	,,	૮૩૨	,,	કેદારો	,,	કષ્ટવિના હરિ ન મળે તે વિષે
૩૭૧		—૦—	*મનડારા માન્યા મોહન, મ્હારે મ્હોલે આવો	દ-કા-સં.	૨૧૨	મારવાડી	ખમાયચી	શ્રૃંગાર	નર નારીની પૂંઠે ભમે-એ સાધારણ નિયમ છે પણ ગોપીઓ તો કૃષ્ણ પાછળ ભમે છે એ વિચિત્ર મતલબની
૩૭૨		—૦—	*મદન મોહનકી,એ મોરલિ મદન મોહનકી	,,	૫૨૭	હિંદી	પૂરવી	શ્રૃંગાર બંસીવખાણ	કૃષ્ણની મોરલી વિષે

૩૭૩		—૦—	* મદન મોહન પ્યારે, મેહેબૂબ મેરા હૈ.	દ-કા-સં.	૫૪૦	હિંદી	રેખતો	પ્રેમભક્તિ.	ગોપીની ફરીયાદ
૩૭૪		—૦—	હે મન ! માન ખરી, હે વિશ્વાસ હદે હરી જો	,,	૫૬૫	,,	જોગીઆ શાવરી	મનબોધ	હરી ભજનના લાભ વિષે
૩૭૫		—૦—	મન શ્રી રાધિકા ગોપાળ-ગારે	દ-કા-સુ.	૨૪૫	,,	સોહણી	,,	રાધાકૃષ્ણની ભક્તિ કરવા વિષે
૩૭૬		—૦—	મન તું મોહનકું ના ભૂલ, મ્હાવરે-મન તું... ...	,,	૧૦૫	,,	કલ્યાંણ	,,	હરિને ભજી જન્મ સાર્થક કરવા વિષે
૩૭૭		—૦—	મત છોડવે અસાનું મર જાંદીવે	,,	૨૫૬	પંજાબી	કાફીગત ઠુંમરીની	વિરહવેદના	વિરહી ગોપીનાં વચન
૩૭૮		—૦—	મત ડારોરે ગુલાલ, આંખલડી ખટકે છે	,,	૨૫૧	મારવાડી	હોરીગત દીપચંદી	હોરીખેલન	હોરીની મસ્તી વિષે
૩૭૯		—૦—	માનીતી ! કઠણુ વચન કેમ બોલો ?	દ-કૃ-ક.	૭૭	ગુજરાતી.	ગરબી	સુંદર કાવ્ય	
૩૮૦		—૦—	મ્હારા પાતળિયા ! પ્રીત કરી તરછોડોછો શાંમાટે ?	,,	૮૬	,,	,,	શ્રૃંગાર	
૩૮૧		—૦—	મ્હારૂં મહી ઢળશે, લડસડતા છબીલા રંગના રાતા	,,	,,	,,	,,	,,	
૩૮૨		માધવરામ વ્યાસ અને કવિ દયારામ વચ્ચે પત્ર વ્યવહાર	સ્વસ્તિ શ્રી પુરિ દર્ભાવતીરે લોલ	ભક્ત કવિ દ.નું જીવનચરિત્ર	પરિશિષ્ટ.૬ પાંનું ૩૦૮ થી ૩૧૫	ગુજરાતી.	,,	પત્ર વ્યવહાર	સંવત ૧૮૮૬ માં કવીતામાં લખેલા પત્ર વીષે
૩૮૩		—૦—	માતા જસોદા બોલાવે જમવા લાલને	જુનું કાવ્ય દોહન	૧૬૨	,,	હાલરડાનો રાગ	પરચુરણ	થાળનું પદ
૩૮૪		—૦—	*મારગડો મેલો ને મોહન લાલજી	દ-કા-સં.	૧૬૪	,,	ગરબી	સંવાદ	કૃષ્ણ ગોપીનો

૯૬

૩૮૫		—o—	* માન્યો મનનો મોહન-વર માંમીયાં જો રે	દ-કા-સં.	૧૮૦	ગુજરાતી.	ગરબી.	શ્રૃંગાર	પ્રેમાનંદ અને ગર્વ
૩૮૬		—o—	* માનીતી તું છે મોહન તણી હો વાંસલડી રે	,,	૧૯૩	,,	,,	શ્રૃંગાર બં-સી વખાણ	વાંસળીનાં વખાણ
૩૮૭		—o—	* મ્હારા વ્હાલારે લાગો છો વ્હાલા	,,	૨૧૬	,,	લલિત.	પ્રેમભક્તિ	પ્રેમ માહાત્મ્ય વિષે.
૩૮૮		—o—	* માડિ' નંદનો કુંવર મ્હારી કેડે પડ્યો રે	,,	,,	,,	ભેરવી	શ્રૃંગાર	માને ફર્યાદ અને સ્નેહ ભરી વિનતી
૩૮૯		—o—	મ્હારા શ્રી માહા પ્રભુજી ! હું એ વર માગું	,,	૨૪૨	,,	રામકળી.	ભક્તિ પ્રાર્થના	મહા પ્રભુજીની સ્તુત
૩૯૦		—o—	મ્હારો કર ગ્રહો કેશવરાય રે	,,	૨૪૭	,,	કાલિંગડો	,,	કાલાવાલાની કવિતા
૩૯૧		—o—	મ્હારૂં ઢણકતું ઢોર, ઢણકે છે	,,	૨૬૦	,,	કેદારો	,,	હરાયુ મન વશ થવા વિષે
૩૯૨		—o—	મ્હારે અંત સમય અલ-બેલા ! મુજને મૂકશોમાં	,,	૨૬૮	,,	પદ	,,	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૩૯૩		—o—	માયા કાળ કરમ ભય ભારી	,,	,,	,,	,,	,,	,,
૩૯૪		—o—	મ્હારા મોહનલાલ! આવો તો કહું મ્હારા મનની વાતડી	શ્રી દ. કા. મ. મા.	૨૨૭	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	પ્રેમવશ ગોપીની આજીજી
૩૯૫		—o—	મ્હારૂં મન મોહ્યું વાંસલડિને શબ્દે	,,	૨૨૮	,,	,,	શ્રૃંગાર બં-સીવખાણ	વાંસળીનાં વખાણ
૩૯૬		—o—	મારગડે આવો રે, અલબેલા રે, મ્હારે આંગણે	બૃ. કા. દો. ભાગ ૬	૮૨૨	,,	,,	શ્રૃંગાર	ગોપી કૃષ્નને ઘેર તેડે છે.
૩૯૭		—o—	મ્હારી વ્હારે ચઢો વ્રજ-નાથજી	,, ભાગ ૪	૮૧૯	,,	ગોડી	ભક્તિ પ્રાર્થના	કવીની દર્દ પીડીત પ્રાર્થના
૩૯૮		—o—	મ્હારે ઘેર (અથવા "મ્હોલે") આવો અલબેલા રે, શ્યામ સલુંણાજી છેલા	દ-કા-સુ.	૮૪	,,	ગરબા	પ્રેમભક્તિ	ગોપીની સુંદર પ્રેમ ભક્તિ

૩૯૯		—૦—	મ્હારો નેહ લાગ્યો રે, સખિ! આ સામળિયા સાથે	દ—કા—સુ.	૮૫	ગુજરાતી	ધન્યાશ્રી	આત્મ જીવન	કવિને પુર્વજન્મનું ભાન થયાની કવિતા
૪૦૦		—૦—	મ્હારી શી ગતી શ્રી હરિ! કાંઇ સમઝયો ન હું	,,	૧૧૯	,,	પ્રભાત.	ભક્તી પ્રાર્થના	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૪૦૧		—૦—	માધવ ત્હારો વિશ્વાસ મન કરે...	પ્રા.કા.મા. ગ્રંથ ૧૧	૩૨૨	,,	સારંગ	ભક્તિ	ભજન કરી અમર થવા વીષે
૪૦૨		—૦—	મધવ મુકી માનુનિમાં મોહ્યા	,,	૩૨૪	,,	,,	ઉપદેશ	હરી મુકી હરિ વદનિમાં પ્રીતી કરવાની ભુલ વિષે
૪૦૩		—૦—	હાંર મ્હારાં મનડાંરા માન્ય.રે, મ્હારી હો, મ્હારી આંખલડિશ ભાયા રે	દ—કા—સુ	૨૫૩	મારવાડી	સોરઠ	શ્રૃંગાર	પ્રેમવશ થયાની કવિતા
૪૦૪		—૦—	* મારી ત્હારી મોહન! તેરી નૈનનમેં	દ—કા—સં.	૫૨૫	હિંદી	ભેરવી	નેત્રમોહીની	નેત્ર કટાક્ષનો મોહ
૪૦૫		—૦—	* માંનુ લે ચલના, ભલા બંસિવાલે	,,	૫૩૧	,,	ખમાયચી	શ્રૃંગાર.	ગોપીની વીનતી
૪૦૬		—૦—	* હો માઠરે! મોહે કાયકું જગાઈ?	,,	,,	,,	કાલિંગડો	વિરહવેદના	ગોપીની ફરીયાદ
૪૦૭		—૦—	*મા.ઈ કેસે કરૂં? પિયા બસે મધુપુર જાય	,,	૫૩૭	,,	મલ્હાર	શ્રૃંગાર	વિરહ વેદનાની વાત
૪૦૮		—૦—	માઇ તેરા બાલાંકું દેખનકું મે આયા રે	,,	૫૨૯	,,	કાફી	દેવકીર્તન	દિવ્ય બાળસ્વરૂપનાં દર્શન માટે વિનતી
૪૦૯		—૦—	માયા તજી ભજિ લેહું મન મોહન	,,	૫૫૭	,,	ભેરવી	મનબોધ	કૃષ્ણ ભજનનો આગ્રહ
૪૧૦		—૦—	માન કહી તું મેરી, હેરી રાધેજુ માન કહી તું મેરી	દ—કા—સુ.	૨૩૧	,,	પ્રભાત	શ્રૃંગાર	રાધાને સમઝાવે છે
૪૧૧		—૦—	માઇ મેરે લગે મોહન સાં નૈન	,,	૨૩૨	,,	કેરબો	નેત્રમોહીની	કૃષ્ણ દર્શનનો મોહ

૪૧૨	—૦—	× માંને તમારૂં તે તો ઘેલડી, છબીલા	દ-કા-સં.	૧૭૨	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	ગોપી સખત મ્હેણાં મારે છે
૪૧૩	—૦—	×માંણીગર આવો મ્હારે મ્હોલે	,,	૧૮૨	,,	,,	,,	ગોપીનું આમંત્રણ
૪૧૪	મીરાંચરિત્ર	મીરાં મનમોહનશું માંન્યું	,,	૧૨૧	,,	સોરઠ.	આખ્યાન.	હરિ-ભક્ત મીરાંબાઇની કથા
૪૧૫	—૦—	મિથ્યા શિદને માથાકુટ માંડી	,,	૨૪૭	,,	પદ	ઉપદેશ	
૪૧૬	—૦—	મિલને સુદામાજી આએ	,,	૫૬૬	હિંદી	કેરબો	આખ્યાન.	સુદામાચરિત્ર-સંક્ષેપમાં
૪૧૭	—૦—	મિલજાવે તુંહિ સાંવરા પ્યારા	દ-કા-સુ	૨૫૪	પંજાબી	રેખતા	શ્રૃંગાર	ગોપી કૃષ્ણભક્તિ માગેછે.
૪૧૮	—૦—	મિજાજેણુ અલબેલિ હો રાધે	,,	૨૫૧	મારવાડી	રામકળી	,,	સખી રાધાને કહે છે
૪૧૯	મુરલી લીલા	૦	પ્રા-કા-મા. અંક ૧૩	૦	ગુજરાતી	પદ	,, બંસી વખાણ	મોરલીના મોહ વિષે
૪૨૦	—૦—	*મુંને અંગોઅંગ લાગી લાહ્ય	દ-કા-સં.	૨૦૮	,,	ધન્યાશ્રી.	વિરહવેદના	
૪૨૧	—૦—	* મુંને કાંઈ કાંઈ કોઇ કહેછેરે	,,	૨૬૫	,,	સોહણી.	શ્રૃંગાર	ગોપીની જસોદાને ફરીયાદ
૪૨૨	—૦—	×મુજને અડશોમાં, આઘા રોહો અલબેલા	,,	૨૧૮	,,	સારંગની હોરી	સુંદરકાવ્ય	વાક્ચાતુર્યની સુંદર કવિતા
૪૨૩	—૦—	મુરખ તને કૃષ્ણ કહેતાં શું બેસે નાંણું ?	પ્રા-કા-ત્રિ અંક૪ સને ૧૮૮૯	૧૪	,,	દેવગાંધાર	મનબોધ.	ધીરાભક્તની પેઠે સખત શબ્દોમાં શિખામણ
૪૨૪	—૦—	*મુખ રાધા મોહન તા થૈયા	દ-કા-સં.	૫૩૪	હિંદી.	સોહણી	સંગીત.	સુંદર ગાયન
૪૨૫	મૂર્ખ લક્ષણાવળી	શ્રીગુરૂ વલ્લભદેવ, કરૂં તેની ભાવે સેવ...	પ્રા-કા-મા અં.૧૩	૨૫૭	ગુજરાતી.	કવિત	અવલોકન	મૂર્ખ કોને કહેવો તે વીષે
૪૨૬	—૦—	*મુકને મ્હારા સમ માનુનિ	દ-કા-સં.	૧૭૫	,,	ગરબી.	શ્રૃંગાર-	સ્ત્રીહઠ તજવાની વિનતી

૭૭

૪૨૭			—o—	મ્હેલો મોહન મ્હારી માટલી	દ-કૃ-ક.	૧૦૦	ગુજરાતી.	ગરબી.	શૃંગાર-	
૪૨૮			—o—	મ્હેં શ્રીકૃષ્ણજી વર્યા, રાધિકેશ એક મ્હેં ...	દ-કા-સં.	૨૬૦	,,	પદ.	આત્મજીવન	લગ્નની ના પાડનારી કવિતા
૪૨૯			—o—	*મેરે હિયરા કૈસે રાખું સમુઝાય ?	,,	૫૨૧	હિંદી.	ભૈરવી.	વિરહવેદના	ગોપીની ફરીયાદ કૃષ્ણની કનડગત વિષે
૪૩૦			—o—	મેરે નાથ ! ગિરિધારી, શ્યામા શ્યામીની પ્યારી	,,	૫૨૩	,,	,,	પ્રેમભક્તિ	પ્રેમાનંદની સુંદર કવિતા
૪૩૧			—o—	* મેંતો મેરા બાલા જોબન દિયો નંદલાલકું	,,	૫૩૭	,,	મલ્હાર.	શૃંગાર-	વિરહવેદના વિષે
૪૩૨			—o—	*મેરે નેંનાં મોહન પેં જાય	,,	૫૩૮	,,	કેરબો.	શૃંગાર નેત્રમોહીની	
૪૩૩			—o—	*મેરા પન ઘટ જાઓ તો જાઓ	,,	૫૩૯	,,	ઠુંમરી	શૃંગાર-	મદમસ્ત ગોપીનાં વચન અને પનઘટની રમુજ
૪૩૪			—o—	*મ્હેંતો રંગી હું રંગિલે કે રંગમેં ...	,,	૫૫૧	,,	ભૈરવીની હોરી	,,	ઇશ્કના રંગે રંગાયલી ગોપીનાં હર્ષ વચન
૪૩૫			—o—	×મ્હેં મરી મિલો મોહનલાલ	,,	૫૫૫	,,	પદ.	વિરહવેદના	
૪૩૬			—o—	મેરી રસના ! તુંવે રાધા કૃષ્ણ કયોં ન ગાય ?	,,	૫૬૩	,,	જંગલો.	મનબોધ	રાધા-કૃષ્નનું ભજન કરવા વિષે
૪૩૭			—o—	મેરે મન શિર નયન નિત્ય બિરાજો સહિત પ્રાન પ્યારે	દ-કા-સુ	૨૪૬	,,	ધોંસો.	ભક્તિ પ્રાર્થના	હરિશરણની પ્રાર્થના
૪૩૮			—o—	મેરે પ્યારે કે નોંકીલે નૈંન	,,	૨૨૯	,,	પદ.	શૃંગાર નેત્રમોહીની	નયન કટારી વિષે
૪૩૯			—o—	મેરા પ્રભુ ગિરિવરધારી	,,	૨૩૭	,,	,,	પ્રેમભક્તિ	વિખુટી પડેલી ગોપી કૃષ્ન માટે ઝુરે છે
૪૪૦			—o—	મેરા મનડાને માંના હો બિહારી નંદલાલ ...	દ-કા-સં.	૫૩૫	મારવાડી.	સોરઠ.	શૃંગાર નેત્રમોહીની	મોહન મંત્ર વિષે

૪૪૧		—૦—	મેડા પ્યારાવે, મેડા સાંવરા સલુના	દ-કા-સુ.	૨૪૫	પંજાબી.	ઝીંઝોટી.	શ્રૃંગાર-	ગોપી કૃષ્ણને મોહથી જુવે છે.
૪૪૨	મોહનીસ્વરૂપ		અકળકળા શ્રી અવિનાશ નીરે	દ-કા-સં.	૧૪૧	ગુજરાતી.	ગરબો.	આખ્યાન	શંકરની ઇચ્છાથી શ્રીકૃષ્ને મોહની સ્વરૂપ ધર્યાની કથા
૪૪૩		—૦—	*મોહનલાલજીરે, મ્હારા જીવન પ્રાણજીવન	,,	૧૯૯	,,	ગરબી.	પ્રેમભક્તિ	વાંચવા લાયક સુંદર કવિતા.
૪૪૪		—૦—	*મ્હેલે પધારો મ્હારા રાજ ! માંણીગર	,,	૨૦૫	,,	રામગ્રી	શ્રૃંગાર-	ગોપી સ્વાગત કરે છે.
૪૪૫		—૦—	* મોહનારે ! મુંને માયા લગાડી	,,	૨૧૧	,,	બિહાગ.	રૂપવર્ણન.	અંગ-માધુર્યનું વર્ણન.
૪૪૬		—૦—	મ્હોટાનું વચન સુખ ધામ	,,	૨૨૫	,,	ગરબો.	ઉપદેશ.	મ્હોટા કહે તે કરવું પણ કરે તે ન કરવું તે વિષેની સરસ કવિતા.
૪૪૭		—૦—	મોરલી રમ્ય મનોહર વાઇરે	દ-કા-સુ.	૧૧૧	,,	દાદરાની ગત	શ્રૃંગાર બંસીવખાણ	મોરલીના નાદ વિષે.
૪૪૮		—૦—	*મોહે નેનાં લાગીરે, રતનારી રતનારી	દ-કા-સં.	૫૨૧	હિંદી.	ભેરવી.	શ્રૃંગાર નેત્ર મોહીની	નયન કટારીના મોહ વિષે.
૪૪૯		—૦—	મોહે કોઉ ઓર ન ભાવેરી	,,	૫૨૪	,,	કુંમરી.	પ્રેમભક્તિ	ગોપીનો મસ્ત પ્રેમ
૪૫૦		—૦—	*મોહે બાંકે નેંન ખંજર સોં લગ ય ગયોરી ...	,,	,,	,,	ભેરવી.	શ્રૃંગાર નેત્ર મોહીની	નેંન ખંજરના દર્દ વિષે
૪૫૧		—૦—	,,	દ-કા-સુ.	૨૩૯	,,	,,	,,	જુઓ ટીકા ×
૪૫૨		—૦—	*મોતીવાલે ! બનામેં પાંઇરે	દ-કા-સુ.	૫૩૨	,,	કાલિંગડો.	શ્રૃંગાર-	મોહ પામેલી ગોપીનાં વચન.
૪૫૩		—૦—	*મોહનારે ! મોહની સ્હારી બંસી	,,	૫૩૫	,,	કુંમરી.	,, બંસી-વખાણ	બંસીનાં વખાણ
૪૫૪		—૦—	મેહે કિત લે આઇ સખન બનમેં	દ-કા-સુ.	૨૯૦	,,	ધનાશ્રી.	,,	કૃષ્નનું કપટ સખીને સમજાવે છે.

× નંબર. ૪૫૦-૪૫૧ બન્ને કવિતા એકજ સરખી લીટીથી શરૂ થાય છે તોપણ કવિતાઓ જુદી છે તેથીજ બે જૂદા નંબરો આપેલા છે.

૪૫૫		મંગળાચરણ કવિને પોતાની એકમાંગાવાનું	મહામંગળરૂપ શ્રી ગુરૂદેવ મહાપ્રભુ	શ્રી દ-કા-૫-મા.	૨૧૭	હિંદી.	ધ્રુપદ કલ્યાણ.	પરચુરણ.	મહા પ્રભુની સ્તુતિ.
૪૫૬	ય	યમુનાજીની સ્તુતિ	જય યમુના, શ્રી યમુના	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક૪સને ૧૮૮૯	૧૦	ગુજરાતી.	આર્યા તથા ભુજંગ પ્રયાત છંદ.	ભક્તિ.	×યમુનાજીના સ્તોત્રની કવિતા.
૪૫૭		—૦—	* યશોમતિ કેહે, સુંનો મેરે લાલ	દ-કા-સં.	૫૪૫	હિંદી.	લાવણી.	આખ્યાન.	મા દીકરાની વાત વિવાહને લગતી.
૪૫૮		—૦—	યહ માગું શ્રી બલ્લભલાલ	દ-કા-સુ.	૨૫૦	,,	કાહાનડો.	ભક્તિ	હરિ કૃપાની વીનતી.
૪૫૯		—૦—	*પાર મે હો તેરી છેલા બંસીવાલા	દ-કા-સં.	૫૩૩	,,	જંગલો.	વિરહ વેદના	ગરજીની અરજી.
૪૬૦		—૦—	× યાર ! ક્યું સતાતા, મેરી ક્યા તકસીર ?	,,	૫૩૦	,,	ખમાયચી.	શ્રૃંગાર.	,,
૪૬૧		—૦—	યા વૃષભાનુસુતા રાધિકા રહિત બાધિકા ...	દ-કા-સુ.	૨૬૦	મરાઠી.	લાવણી હરદાસીગતની	ભક્તિ.	કવિ ગોપીમંડળની સ્તુતિ કરે છે.
૪૬૨		—૦—	યાં કોઈ નહીં હેરે તેરા	દ-કા-સં.	૫૭૮	હિંદી.	ખમાયચી.	ઉપદેશ:	
૪૬૩	ર	રસીયાજીના મહિના	*શ્રી ગુરૂદેવ વલ્લભને ચરણે લાગૂં રે, રસિયાજી !	,,	૧૦૨	ગુજરાતી.	ગરબી.	વિરહ વેદના	બાર માસના વિરહના સેહડા.
૪૬૪		રસિકવલ્લભ	પ્રથમજ પ્રણમું શ્રી ગુરૂ પાયજી	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ.રસને ૧૮૯૦	૧	,,	સામેરી વીગેરે	સ્વધર્મ બળ પોશક.	સ્વધર્મની વકીલાત કરનારૂ ૧૦૮ પદનું ઉત્તમ કાવ્ય.
૪૬૫		—૦—	× રસિયાજી ! તમો ક્યાં રમીયે આવ્યા રાસ ? ...	દ-કા-સં.	૧૯૫	,,	ગરબી.	શ્રૃંગાર.	ચતુર ગોપીનાં મ્હેંણું.
૪૬૬		—૦—	× રસિ વજાડી મેં રંગ વાંસળી	,,	૨૧૨	,,	વેળાવળ.	બંસી વખાણ.	વાંસળી અને કૃષ્ણ વદનના મોહની મૂર્છાનો ઉપાય.

× " યમુનાજીની સ્તુતિ " કે " શ્રી યમુના-સ્તવન. "

૪૬૭	—૦—	રટ શ્રી રાધા, રાધાવર-ગિરિધારી	દ-કા-સં.	૨૪૮	ગુજરાતી.	સોરઠ.	ઉપદેશ.	રાધા-કૃષ્ણના ભજન વીષે.
૪૬૮	—૦—	રટની શ્રી કૃષ્ણ નામ, સુખકારી રે	દ-કા-સુ.	૧૦૪	,,	ભૈરવ.	મનબોધ	કૃષ્ણ નામ રટવા વિષે.
૪૬૯	—૦—	રહે રાજી રાધાનાથ, સહુ તજી તેજ કરો ...	,,	૧૧૫	,,	બિમ પલાસી	,,	રાધાનાથ રાજી રહે તેમ વર્તવા વિષે.
૪૭૦	રસિક રંજન	બંદત શ્રી ગુરૂ પાય, ચાહે ફલ સોહી પાય ...	,,	૧૩૧	હિંદી.	કવિત,મત્તગયંદ, છપ્પાવીગેરે	પરચુરણ.	અનન્યતા, દીનતા વીગેરે ૧૭ પ્રકરણનું છેલ્લુ સુંદર કાવ્ય.
૪૭૧	—૦—	* રતનારી નેંનાં મોહે લાગી	દ-કા-સં.	૫૨૨	,,	ભૈરવી.	શ્રૃંગારનેત્રમોહીની.	અણીયાળી રૂપાળી આંખનાં મોહ વિષે.
૪૭૨	—૦—	રટ શ્રીકૃષ્ણનામ મન મેરે	દ-કા-સુ.	૨૪૯	,,	કાફી.	મનબોધ	કૃષ્ણ નામ રટવા વિષે.
૪૭૩	રાધિકાનું સ્વપ્ન.	માતાજી રે ! આજ આનંદ મ્હારે અંગે રે ...	દ-કા-સં.	૧૪૭	ગુજરાતી.	ધોળ.	કલ્પના.	સ્વપ્નમાં શ્રીકૃષ્ણ સાથે લગ્ન થયા વિષે.
૪૭૪	રાધિકાનાં વખાણ ...	રાણી કિર્તીજી પૂછે રે, કુંવરી કયાં ગઇ રે ?	,,	૧૪૮	,,	,,	રૂપવર્ણન.	
૪૭૫	રાધિકા પોતાની માને કહે છે	હું તો આજ સખિયો સંગે રમતી ગોકુલ ગઈ રે	,,	૧૪૯	,,	,,	,,	શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપનું વર્ણન.
૪૭૬	રાધાજીનો વિવાહ ખેલ.	એક સમે વ્રજ કન્યકા, મહારાજ	,,	૧૫૧	,,	ગીત.	કલ્પના.	લગ્ન ખેલની રમુજ.
૪૭૭	રાસલીલા.	વાગે વૃંદાવનમાં વાંસળી રે	,,	૧૫૯	,,	ગરબી.	શ્રૃંગાર બંસી વખાણ	વાંસળી વગાડી ગોપીયો બોલાવી કૃષ્ણ મ્હેણું મારે છે. ગોપીયો તેનો સચોટ જવાબ આપે છે; રાજી થઇ શ્રીકૃષ્ણ રાસરમાડી ખુશ કરેછે વીગેરે.
૪૭૮	રાસપંચધ્યાયીનો ગરબો	આદ્ય વંદુ પાય, શ્રી વલ્લભ નાથના રે લોલ	પ્રા. કા.ત્રિ. અંક૧ સને ૧૮૮૮	૧	,,	ગરબો.	આખ્યાન.	સુંદર વાંચવા લાયક કાવ્ય.

૪૭૯	રાધિકા વિરહ-ના દ્વાદશ માસ	અરચું ચરણું અવિનાશ-ના મતિ થાવા પ્રકાશ	પ્રા-કા-ત્રિ અંક ૨ સને૧૮૮૯	૧૩	ગુજરાતી.	દોહરા અને માલિની	વિરહવે-દના	બાર માસની વિરહવેદનાં
૪૮૦	રાધા અષ્ટો-ત્તર શત નામ.	જય શ્રી રાધા, રાધિકા, શ્રી વૃષભાનું નંદિની.	,, અંક૪ સને૧૮૮૯	૩૪	,,	છંદ દુવૈયા.	ભક્તિ	શ્રી રાધાજીનાં ૧૦૮ નામનું સ્તોત્ર Same as No 324/(3)
૪૮૧	—૦—	રાધાવર નવ રટે, મુરખ તું	દ-કૃ-ક.	૧૧૬	,,	લાવણી.	ઉપદેશ	
૪૮૨	—૦—	× રાતલડી કોહોની સંગે જાગ્યાં ?	દ-કા-સં.	૧૭૫	,,	ગરબી.	શૃંગાર-	પરસ્ત્રી સ્નેહ માટે ગોપીનાં મ્હેંણાં
૪૮૩	—૦—	*રાધે તું પ્યારી, બીજું અવર ન કોઇ ...	,,	૧૮૫	,,	,,	,,	રાધાને સખિ ધન્યવાદ આપે છે
૪૮૪	—૦—	રાધે માધવ મનમાં વસ્યાં, જી જેને	,,	૨૨૮	,,	,,	ઉપદેશ.	રાધા માધવનું ભજન કરનારના ધન્ય ભાગ્ય વિષે
૪૮૫	—૦—	રાધાકૃષ્ણ રાધાકૃષ્ણ, રાધા વ્રજરાય	,,	૨૭૫	,,	કલ્યાંણ.	,,	રાધા કૃષ્ણનું ભજન
૪૮૬	—૦—	રાધિકા રસિકવરને મ-ળ્યાંજી	દ-કા-સુ.	૯૨	,,	ગરબી	શૃંગાર-	રાધા મોહનના મિલાપની સુંદર કવિતા
	—૦—	રાજ કાંઇ કીધું રે કાંનુડા	૦		૦		૦	The same as No 2ક4
૪૮૭	—૦—	રાજ્ય રૂપાળા દ્વારકા-ધીશરે, ...	બૃ. કા. દો. ભાગ. ૪	૭૯૩	,,	પદ	ભક્તિ	દ્વારિકાંનાથજીનું ભજન
૪૮૮	—૦—	રાધે રૂપાળિ રસિલી ત્હારી આંખડી જો. ...	શ્રી દ-કા-મ. મા.	૨૨૮	,,	ગરબી	રૂપવર્ણન.	રૂપ પ્રશંસાની કવિતા છે
૪૮૯	—૦—	રાધા આઇ ખેલન સખી વૃંદનસેં	દ-કા-સં.	૫૫૪	હિંદી	આસાવરી ની ધુમાર	હોરીખેલ.	
૪૯૦	—૦—	* રાધા ગોવિંદ રે ! તું જપરે, ...	,,	૫૨૫	,,	ભેરવી	મનબોધ.	સુંદર વાંચવા લાયક ટુંકી કવિતા
૪૯૧	—૦—	શ્રી રામકૃષ્ણ ગોવિંદ ગદાધર	,,	૫૫૭	,,	,,	ઉપદેશ.	હરિ ભજન વિષે
૪૯૨	—૦—	સધેકૃષ્ણ, રાધેકૃષ્ણ, ગાય લેરી હો	,,	૫૫૯	,,	,,	મનબોધ	,,

૪૯૩	—૦—	શ્રી રાધે, રાધે ગોવિંદ, રટ સદા	દ-કા-સુ.	૨૪૨	હિંદી	કાલિંગડો	મનબોધ	રાધા કૃષ્ણનું નામ જપવા વિષે
૪૯૪	—૦—	રામકૃષ્ણ રસના રટ મોરી	,,	૨૪૯	,,	દીપચંદી કાફી	,,	જીવને પ્રભુ ભજવાનો બોધ
૪૯૫	—૦—	શ્રી રામકૃષ્ણ ગોવિંદે, હ્યણુ મિળોનિ વૈષ્નવ વૃંદે	દ-કા-સં.	૫૭૬	મરાઠી.	પ્રબન્ધ	ભક્તિ	વાંચવા લાયક ભજન
૪૯૬	—૦—	*રાંક મ્હારી રાધાને દગો એણે દીધો રે ...	,,	૨૧૧	ગુજરાતી	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	=ભોળી રાધાને પ્રેમમાં ફસાવ્યાની ફરીયાદ જુઓ ટીકા=
૪૯૭	—૦—	રિસાયાં, રસિક સંગાથે રાધા	દ-કૃ-ક.	૭૯	,,	ગરબો	,,	
૪૯૮	રૂક્મિણી વિવાહ.	પ્રથમ શ્રી ગુરૂપદ પ્રણમું પ્રીતે	દ-કા-સં.	૭૦	,,	મીઠું.	આખ્યાન	રૂક્મિણી હરણની વાંચવા લાયક કથા
૪૯૯	રૂક્મિણી સીમંત	શ્રી ગુરૂ ગોવિંદને, પ્રથમ પાયે લાગુંજી ...	પ્રા-કા-મા. ગ્રંથ રસને ૧૮૯૦	૨૬	,,	ધોળ.	,,	સીમંત વિધિની સુંદર કવિતા
૫૦૦	રૂપલીલા.	રે સખી ? સુંણુ રાધાની વાત	,, ગ્રંથ૧૩	૪૯	,,	પદ	રૂપવર્ણન	૧૨ પદનું સુંદર ન્હાનું કાવ્ય છે
૫૦૧	—૦—	રૂડા દીસોછો રાજેશ્વર મંદિર આવતા રે ...	દ-કા-સં	૨૦૯	,,	સોરઠ	ભક્તિ	ભક્ત હૃદયનો રેલાઇ જતો હરખ
૫૦૨	—૦—	*રૂપાળિ રાધા, ત્હારૂં તન રે	,,	૨૧૦	,,	કાફી	રૂપવર્ણન	વગર શણગારેલા કુદરતી રૂપની પ્રશંસા
૫૦૩	—૦—	રૂપાળા શ્રી રણછોડ છોજી-રાજ	,,	૨૨૬	,,	ગરબી.	ઉપદેશ	ડાકોરનાથના ભજન વિષે
૫૦૪	—૦—	હૃદે આ રૂપ રંગિલુ રાખો રે	,,	૨૭૩	,,	ગોડી.	,,	કૃષ્ણ સ્વરૂપ અને નામ રટણ વીષે
૫૦૫	—૦—	×રોક્યો પનઘટ રસિયા રાજ	,,	૧૯૬	,,	ગરબી.	શ્રૃંગાર	સંકોચાતી ગોપી કાળજાની વાત કહે છે

=સાસરે ગયા પછી પિયરને ન સંભારતી દિકરીયો માટે માતાઓ આંમજ કરડાગીમાં બોલે છે.

૫૦૬		—o—	* રંગભેર આવે સલુંણો છેલ	દ-કા-સં.	૨૧૨	ગુજરાતી	સોરઠ	શ્રૃંગાર	ગોપી પ્રેમ રસની ભેટ લેવા લલચાવે છે
૫૦૭		—o—	રંગીલા ! રંગભેર ક્યાં રમી આવ્યાં ? ...	બૃ. કા. દો. ભાગ ૬	૮૨૧	,,	ગરબી	,,	અદેખી ગોપી કૃષ્ણને ઠપકો આપે છે
૫૦૮		—o—	રંગ છે આંને રે કેસરિયા' રંગ છે આંને રે ...	દ-કા-સુ.	૨૫૩	મારવાડી	કાલિંગડો	બંસીવખાણ	વાંસળી તથા નયન બાણના મોહ વિષે
૫૦૯	લ	—o—	* લલિતા કહે સુંણો સ્વામી રે	દ-કા-સં.	૧૭૮	ગુજરાતી	ગરબી	શ્રૃંગાર	માનલીલાની ગરબી
૫૧૦		—o—	* લલિતાજી આવ્યાં પ્રેર્યાં લાલનાં રે	,,	૧૮૩	,,	,,	,,	,,
૫૧૧		—o—	શ્રી લક્ષ્મણભટજીનાં ભાવે લીજે ભાંમણાં ...	,,	૨૫૩	,,	પદ	આખ્યાન	વલ્લભકુળ પરિવારનું વર્ણન
૫૧૨		—o—	લગી હે યાદ પ્રીતમકી	,,	૫૪૧	હિંદી	રેખતો	વિરહવેદના	ઇશ્કની દુ:ખીયારી ગોપી પુછા કરે છે.
૫૧૩		—o—	* લગન મગ મત પરિયો ભાઈ રે	,,	૫૪૩	,,	લાવણી	ઉપદેશ	લગની હરી ભજનમાં લાગે તેજ શોભે
૫૧૪		—o—	લગન મગન પરિયે હો મેરે બિચરા	,,	૫૬૧	,,	કાલિંગડો	મનબોધ	લગનીમાં મન ન પરોવવા વિષે
૫૧૫		—o—	લગન લગી હું સુખરૂપ ગિરિધારીસોં... ...	,,	૫૬૨	,,	,,	ભક્તિ	હરીમાં લગની લાગ્યા વિષે
૫૧૬		—o—	લાડકડી લાડી રે, લાલ લે જનવાળી	દ-કા-સુ.	૯૦	ગુજરાતી.	ગરબી	શ્રૃંગાર-	શ્રી કૃષ્ણ રાધાને મનાવે છે
૫૧૭		—o—	*લાડિલા લાલ બિહારીજી	દ-કા-સં.	૧૮૬	,,	હલારી ગરબી	,,	પ્રેમવશ ગોપીની આતુર વાણી
૫૧૮		—o—	*લાલ તમારો લાડકવાયો	,,	૨૧૫	,,	સોહણી	,,	ગોપીની જસોદાને ફરીયાદ
૫૧૯		—o—	*લિખું કાગળ પ્રિતમકું પતિયાં	,,	૫૪૨	હિંદી	લાવણી	પત્ર વ્યવહાર	ગોપી કાગળ લખે છે

૫૨૦		લોચન મનનો ઝઘડો	*લોચન મનનો રે, કે ઝઘડો લોચન મનનો	દ-કા-સં.	૨૦૫	ગુજરાતી	રામગ્રી	સંવાદ	હરિ સાથે કોણે પેહેલી પ્રિત કરી તે વિષેની જ્ઞાન ગોષ્ટિ
૫૨૧		—o—	×લોકડીયાં દેખે છે લાલ	,,	૨૧૮	,,	સારંગની હોરી	હોરીખેલન	કાંહાંન કુંવરે સંકોચાતી ગોપી સાથે લીધેલી છુટ
૫૨૨	■	વલ્લભનો પ-રિવાર	પ્રથમ પ્રભાત શ્રી ગુરૂ વ-લ્લભનું લ્યો નામ ...	,,	૧૨૮	,,	ભેરવ.	આખ્યાન	વલ્લભકુળ પરિવારનું વર્ણન .
૫૨૩		વ્રજમહિમા	વ્રજની શોભા અપાર, જાઉં બલિહારી જે ...	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ. ૧૩	૧૦૯	,,	ગરબો.	સ્થળવર્ણ-ન	
૫૨૪		વસ્તુ વૃંદનામ દીપિકા	બંદુ શ્રી ગુરૂપદ કમલ, સકલ સિદ્ધિ દાતાર ...	દ-કા-સં.	૪૪૪	હિંદી	દુહા	શબ્દકોશ જેવું	વસ્તુનાં અનેક નામ વિષે
૫૨૫		—o—	ઓ વૃજનારી, શામાટે તું અમને આળ ચઢાવે ?	દ-કૃ-કં.	૮૫	ગુજરાતી.	ગરબી.	શ્રૃંગાર	
૫૨૬		—o—	×વશકરણી છે વ્રિજનારિ-નેં જી રે	દ-કા-સં.	૧૭૧	,,	,,	શ્રૃંગાર બં-સીવખાણ	વાંશળીના વશાકરણ વિષે
૫૨૭		—o—	×વળતાં વ્હાલમાં રે, ન-ચાવ્યાં લલચાવ્યાં લોચન	,,	૧૮૩	,,	,,	સુંદર કાવ્ય	કામાતુર ગોપીની મદમસ્ત વાંણી
૫૨૮		—o—	વરિયે તો સાંમળિયો વરિયે	,,	૨૩૬	,,	કાફી	આત્મ જી-વન	લગ્ન કરવું તો હરીની સાથેજ શોભે એ મતલબની કવિતા
૫૨૯		—o—	વૃજ વ્હાલૂં રે, વૈકુંઠ નહીં આવું	,,	૨૪૫	,,	સોહણી	ભક્તિ	વૈકુંઠ જવાને બદલે વ્રજમાં રેહેવાની સકારણ ઇચ્છા
૫૩૦		—o—	શ્રી વલ્લભ શ્રી વિઠ્ઠલ, શ્રીજી સ્વામી, સામળિયા વ્હાલા	,,	૨૬૪	,,	,,	પ્રાર્થના	અંત સમયની પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૩૧		—o—	વદન કમળ જોયું જેણે એક વાર	,,	૨૭૨	,,	કાફી	ઉપદેશ.	શ્રીનાથજીનાં દર્શન થાય તેના ધન્ય ભાગ્ય વિષે
૫૩૨		—o—	વ્રજલાડિલાને ખમા રાજ	,,	૨૭૫	,,	ખમાયચી	,,	વ્રજલાડિલાની ભક્તિ
૫૩૩		—o—	શ્રી વલ્લભ, શ્રી વલ્લભ, શ્રી વલ્લભ, શ્રી વલ્લભજ ...	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૪સને૧૮૮૯	૨૮	,,	કેદારો	,,	શ્રી વલ્લભ નામ રટણ

૫૩૪	—૦—	શ્રી વલ્લભે ઝાલ્યો હાથ, તેનો મુને ભારે ભરોંસો ...	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૪ સને૧૮૮૯	૩૧	ગુજરાતી	કાફી	ભક્તિ	આત્મોદ્ધારના ઈસારા
૫૩૫	—૦—	વલ્લભ કુળ વિણુ, મિથ્યા તું ભટકે	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૧	૩૨૫	,,	સારંગ	ઉપદેશ	વલ્લભકુળને શરણે જવા વિષે
	વાદ પ્રકરણુ	નિરાકાર સબકો કહેં, પેં પ્રભુ હે સાકાર	દ-કૃ-ક.	૪૨	હિંદી	સોરઠોતથા દુહા	સ્વધર્મ બળપોશક	આ કવિતા" સતસૈયા "માંથી જુદી પાડી. તે ભુલછે નંબર નથી.
૫૩૬	વ્હાલાજીના મહિના	*કારતક માસે મૂકી ગયા કંથરે	દ-કા-સં.	૧૫૮	ગુજરાતી.	ગરબી	વિરહવેદના	૧૨ માસના ગોપીના રોહડા
૫૩૭	—૦—	* વારૂંછું વ્હાલમ ! વળી વળી	,,	૧૭૨	,,	,,	બંસીવખાણ	આંગણે આવીને વાંસળી ન વગાડવા વીષે
૫૩૮	—૦—	* વ્હાલો મ્હારો કુંજમાં વાય છે વાંસળિરે લોલ	,,	૧૮૦	,,	,,	,,	વાંસળીના મનહર નાદની તાલાવેલી
૫૩૯	—૦—	*વ્હાલાજીને કહે જોમધૂવ્રત મ્હારા સમ છે	,,	૧૮૯	,,	,,	શ્રૃંગાર-	ગોપી સંદેશો મોકલે છે
૫૪૦	—૦—	વારી જાંઉરે નાગરનટવા ધરે વિવિધના વેશ ...	દ-કા-સુ	૧૦૨	,,	પદ	કલ્પના	ખેલાડીની પેઠે પ્રભુના નજરબંધી ખેલનું સુંદર ઉપમા કાવ્ય
૫૪૧	—૦—	*વાંકુમાં જોશો વરણાગિયા	દ-કા-સં.	૧૭૨	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	કટાક્ષ નેત્રે ન નિહાળવાની ગોપીની આજીજી
૫૪૨	—૦—	*વાંસલડીવાજો સાંઝે આજ	,,	૧૮૧	,,	,,	બંસીવખાણ	વાંસળીના નાદ દ્વારા પ્રેમ સંદેશો કહી જવાની યુક્તી ગોપી સૂચવે છે
૫૪૩	—૦—	વાંસલડી વાગી ને હું તો નગી	દ-કૃ-ક.	૭૮	,,	,,	,,	
૫૪૪	—૦—	ઓ વાંસલડી ! વેરણુ થઇ લાગીરે વ્રજની નારને...	,,	૮૪	,,	,,	,,	
૫૪૫	—૦—	વાંકારે વાંકા શું હીંડો છો આવડું શુંરે ગુમાનજી ?	દ-કા-સુ.	૯૩	,,	,,	સંવાદ	કૃષ્ણગોપીનો
૫૪૬	—૦—	*વિઠ્ઠલ વાંકલડુ માં ઝાંખરે	દ-કા-સં.	૨૧૭	,,	,,	શ્રૃંગાર.	નેંન કટારી ન મારવા વિષે

૫૪૭		—०—	*વિઠ્ઠલ વાંસલડિ માં વા-સરે	દ-કા-સં.	૨૧૭	ગુજરાતી	ઠુંમરી	શૃંગાર બં-સીવખાણુ	વાંસળી વગાડીને ન સતાવવા વિષે
૫૪૮		—०—	વિનતી વિનાજિજ જનના રક્ષક સદા છે વ્રજરાયરે	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૮૩૩	,,	ગુર્જરી	મનબોધ	હરિભજન કરવા વિષે
૫૪૯		—०—	વિઠ્ઠલવરના ભજનમાં તું ચેત	પ્રા.કા. મા. ગ્રંથ ૧૧	૩૨૩	,,	સારંગ	ઉપદેશ	વિઠ્ઠલવરનું ભજન કરવા વિષે
૫૫૦		—०—	વિઠ્ઠલવર ! ક્યારે મ્હને ઉદ્ધારો ?	,,	૩૨૧	,,	,,	ભક્તિ પ્રા-ર્થના	અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૫૧		શ્રીવૃંદાવન વિલાસ.	શ્રી બ્રિંદાબન અસ પૈગેં	દ-કા-સં.	૫૧૫	હિંદી.	કટિબંધ =કટાવ	સંગીત.	પરમ સુંદર કાવ્ય છે
૫૫૨		—०—	×વૃંદાવનમાં રે, બંસી બટને ચોક	,,	૧૯૦	ગુજરાતી	ગરબી	શૃંગાર-	ગોપીની આપવીતી કથા
૫૫૩		—०—	શ્રી વૃંદાવન સુખકારી રે સમરે ન્હાસે સહુ પીડા	,,	૨૨૩	,,	ગરબો	સ્થળ વ-ર્ણન	વ્રજભુમીનું સાંદર્ય અને રાધા કૃષ્ન તથા ગોપી મંડળની મનહર લીલા વી
०		—0—	વૃષભાનુ સુતા રાધિકા, ર-હીત બાધિકા, કૃષ્ન ચંદ્રાચી	०	,,	०	०	०	The same as No 46.
૫૫૪		પ્રેમવિલાપ	ઓધવ ! અલબેલાને કેહેજે	,,	૧૩૬	,,	,,	વિરહવેદ-ના	ગોપી સંદેશો મોકલે છે
૫૫૫		—०—	વૈષ્ણવ નથી થયો તું રે, શિદ ગૂમાનમાં ઘૂમે ? ...	,,	૨૭૩	,,	પદ	મનબોધ.	ખરો વૈષ્નવ કોહોને કેહેવો તે વિષે
૫૫૬		—0—	*વ્હો તો હોરીકો ખેલ વાર	,,	૫૫૦	હિંદી	આશાવરી નીહોરી	હોરીખેલન	કૃષ્નની કનડગતની ફરીયાદ
૫૫૭	શ	—0—	શરણ પડયોછું રે શ્રીહરિ!	,,	૨૨૯	ગુજરાતી	ગરબી.	ભક્તિપ્રા-ર્થના	અંત સમયની રચેલી કવિતા
૫૫૮		—०—	*શ્યામ સલક્ષણા રેહો હું કહુછું	,,	૧૭૧	,,	,,	સંવાદ	વાક્ચાતુર્યનો કૃષ્ન ગોપી સંવાદ
૫૫૯		—०—	*શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું મ્હારે	,,	૧૭૪	,,	,,	સુંદરકાવ્ય	કાળી વસ્તુના અભાવ વિષે

૫૬૦	—૦—	* શ્યામા તું તો શિદને રિસાવીરે ?... ...	દ–કા–સં.	૧૭૭	ગુજરાતી.	ગરબી	શૃંગાર–	રીસનું કારણ પુછી કૃષ્ણને સંદેશો મોકલે છે
૫૬૧	—૦—	શ્યામ સેવિયેરે, ગોવિંદ ગાઇએ	,,	૨૫૬	,,	પદ	ઉપદેશ	કેહેણી તેવી રેહેણી રાખવા વિષે.
૫૬૨	—૦—	શાંણારે ! સમઝણ એવી રાખો	,,	૨૬૨	,,	સોરઠ.	,,	પાત્ર કુપાત્ર જોઇને વાત કરવા વિષે
૫૬૩	—૦—	* શ્યામ મેરે નૈનબિચ સમાય રહ્યો... ...	,,	૫૩૨	હિંદી.	બીહાગ.	સુંદર કાવ્ય	ગોપીને જયાં ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ દર્શનજ થાય છે
૫૬૪	શિક્ષા.	જેણે શ્રી ગુરૂ રાખ્યા, તેણે જીતી સઘળી બાજી ...	બૃ. કા. દો. ભાગ. ૪	૭૮૬	ગુજરાતી.	છંદચોપાઇ	ઉપદેશ.	
૫૬૫	—૦—	શિરમણી સાધન દિનતા સાચી ...: ...	દ–કા–સં.	૨૬૯	,,	ગોડી.	,,	દિનતા વડે હરી વશ કરવા બાબત
૫૬૬	—૦—	શિદ કરે શોચનારે, છે શિર શ્રીજી સરખા ...	દ–કા–સુ.	૧૦૭	,,	પદ.	,,	સંભાળ લેનાર હરિ છે માટે ચિંતા ન કરવા વિષે
૫૬૭	—૦—	શિદ કરે ચિતચિંતા, છે શિર ભગવંતારે ભગવંતા	પ્રા-કાન્ત્રિ અંક ૪ સને૧૮૮૯	૩૨	,,	કાફી.	મનબોધ	શ્રીહરિને આપણી ફિકર છે માટે તેનેજ ભજવા વિષે
૫૬૮	—૦—	શિદને તન મન તપો, હરિનું ચિંતામણી છે નામ,	બૃ–કા–દો. ભાગ ૪	૮૨૧	,,	સોહણી.	ઉપદેશ.	હરિ ભજવા વિષે
૫૬૯	—૦—	શું કહિયે શ્રીજી ! શરણ પડ્યાં ને સંતાપો ...	દ–કા–સં.	૨૫૪	,,	પદ.	આત્મ જીવન	શ્રી હરિને ઠપકો દઇને કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૭૦	—૦—	શું જાણે વ્યાકર્ણિ વસ્તુને	,,	૨૬૧	,,	,,	અવલોકન	
૫૭૧	શ્રી શેષશાયીનું ઘોળ	શ્રી નર્મદાજી તટ ઊપરે	,,	૧૫૫	,,	ઘોળ.	રૂપતથાસ્થળ વર્ણન	શ્રી શેષશાયીનું વર્ણન તથા ચાંદોદની કથા
૫૭૨	શ્રી શેષશાયી જીનું વર્ણન	પ્રથમ પ્રણમું શ્રી ગુરૂના પાયરે શેષશાયી છોગાળા	બૃ–કા–દો. ભાગ ૪	૭૮૨	,,	પદ ૧થી૪	રૂપ સ્થળ તથા વસ્તુ વર્ણન	મૂર્તિ, મંદીર, અને કીરતનીયા વીગેરેના વર્ણનની કવિતા

૫૭૩		—૦—	શોકલડીના ભભેર્યો મ્હારો વ્હાલો, મુજ પર મીઠી મીટે ના ઝાંખે	દ–કા–સુ.	૮૯	ગુજરાતી.	ગરબા.	પ્રેમભક્તિ	ગોપીની ઉત્તમ કૃષ્ણ ભક્તિ
૫૭૪		—૦—	શોચો શિદ શાણા, બાવી સર્વને ભૂલાવે ...	બૃ–કા–દો. ભાગ ૪	૮૨૦	,,	સારંગ	ઉપદેશ.	ભાવિના પ્રાબલ્ય વિષે
૫૭૫		—૦—	*શોભા સલૂંણા શ્યામની	દ–કા–સં.	૧૭૫	,,	ગરબા	સુંદર કાવ્ય	મુખ સૌંદર્યની સુંદર કવિતા
૫૭૬	શ્ર	શ્રી નાથજીનું વર્ણન	મોહન મધુરાકૃત શ્રી નાથજી. નટવર નંદકુમાર...	,,	૧૫૬	,,	ગરબો.	રૂપવર્ણન	શ્રીનાથજીની મૂર્તિનું વસ્રા લંકાર સાથેનુ મનહર વર્ણન
૫૭૭		—૦—	શ્રીમદ્વલ્લભ કરૂણારસ સમુદ્રથી નિર્મળ રત્ન નિકળ્યાં દસ ચાર	,,	૨૨૨	,,	ધોળ.	કલ્પના.	વલ્લભકુળના ૧૪ માહારાજો તેજ ૧૪ રત્ન આ કવિતામાં કલપ્યાં છે.
૫૭૮		—૦—	શ્રીજી સાર સરવનો છેછેછે	,,	૨૭૨	,,	કલ્યાંણ	મનબોધ.	ગુરૂપદ-રજ માથે ચઢાવી શ્રીજીને ભજવા વિષે
૫૭૯		—૦—	શ્રીજી શા માટે સાંભળતા છોની	દ–કા–સુ.	૧૧૨	,,	સોહણી લલિતમીશ્રી.	ભક્તિપ્રાર્થના	હરિને ધમકાવતાં કવિયે કરેલી અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૮૦		—૦—	શ્રીજી સારા નઠારા હોય તમારા	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ. ૧૧	૩૨૦	,,	સારંગ.	,,	પોતાનો ગણીને શરણે લેવા વિષે.
૫૮૧		—૦—	શ્રીજી! મ્હેં તો મૂકી આપ બડાઇ	,,	૩૨૨	,,	,,	,,	કવિની ઇચ્છા જણાવનારી કવિતા
૫૮૨		—૦—	શ્રીજી મ્હોટો અભિલાખ, આપ પાસે તેડો ઉતાવળી	બૃ–કા–દો. ભાગ ૪	૮૨૨	,,	આશાવરી	,,	અસર કારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૮૩		—૦—	શ્રીજીની જુગતી અતી અટપટી	,,	૮૩૦	,,	જોગીયા આશાવરી	ઉપદેશ.	પ્રભુની અકળ ગતી વિષે
૫૮૪		—૦—	શ્રી મુખ બોલ્યા શ્રી હરી હોય જેને અતિશે અનુગ્રહ મ્હારોરે	,,	૮૩૭	,,	,,	,,	હરીજનને કેવાં દુ:ખ પડે છે તે વિષે
૫૮૫		—૦—	શ્રીજી સાભળજો એક વિનતી છે મ્હારી ...	,,	૮૪૧	,,	,,	ભક્તિ પ્રાર્થના	

૫૮૬		—o—	શ્રુતિ સ્મૃતિ ગાયું તે મિથ્યા કો કહી શકે ...	બૃ. કા. દો. ભાગ ૪	૮૨૫	ગુજરાતી	કેદારો	ઉપદેશ	પ્રભુને ગમ્યુ તે ખરૂં એ મતલબનો કવિતા.
૫૮૭	જ	ષડ્ૠતુવર્ણન.	શ્રી ગુરુ વલ્લભ દેવના, પદ પ્રણમું સુરંગે ...	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૩ સને ૧૮૮૬	૧	,,	ધોળ, શાર્દુલ વીગેરે.	શ્રૃંગાર	ષટ્ૠતુના શ્રૃંગાર વર્ણનની ઉત્તમ કવિતા
૫૮૮	જ	સમશ્યા પેહેલી	આ પુત્રી જોડે અવતર્યા એક ધણીને બંધે વર્યા...	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૮૪૮	,,	ચોપાઇ.	સમશ્યા.	આ સમસ્યાનો ઉત્તર-છાયા છે.
૫૮૯		સમશ્યા બીજી	ધર્મ ધોરિંધર વડો વિવેક તે ઘેર કૌતુક દીઠું એક...	,,	,,	,,	,,	,,	નંબર ૫૮૮-૫૮૯ માં પંડીતને પુછેલા પ્રશ્નની કવિતા છે
૫૯૦		સમશ્યા પ્રશ્નોત્તર	o	પ્રા.કા. મા. ગ્રંથ ૧૧	૨૫૬	o	o	,,	શ્રીરાધા-કૃષ્નના વાક્ ચાતુર્યનો સુંદર નમુનો છે
૫૯૧		સત્યભામા વિવાહ ...	પ્રથમે પ્રણમું શ્રી ગુરુના પાય, સમરૂં શ્રી ગોવરધનરાય	દ-કા-સં.	૭૮	,,	ચોપાઇ ઢાળ, ધનાસરીવીગેરે.	આખ્યાન	લગ્ન રીતી ને જમણવારનું વાંચવા લાયક વર્ણન
૫૯૨		—o—	× સમે સમો તમે સમજો ન્હૈને કરતા હીંડો આળજી	,,	૧૭૧	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર	વખત વિચારીને કામ કરવાની શિખામણ
૫૯૩		—o—	× સખી પૂછીજો, 'અલી પૂછીજો ...	,,	૨૦૨	,,	રામકળી.	,,	સખીને કૃષ્ન રીસાયાનુ કારણ પૂછેછે
૫૯૪		—o—	× સખી હું તો જાંણુતી જે, સુખ હશે સ્નેહમાં...	,,	૨૧૧	,,	કાલિંગડો	અવલોકન	સ્નેહ દરદ વિષે
૫૯૫		—o—	× સખી આ જોની, લાલે ગુલાલે મ્હારી આંખ ભરી	,,	૨૧૭	,,	સારંગની હોરી	હોરીખેલન	હોરીની મસ્તીની ફરીયાદ
૫૯૬		—o—	સર્વના શિરોમણી શ્રીનાથજીરે લોલ	,,	૨૨૭	,,	ગરબી	ભક્તિ	ભાવિક હૃદયની પ્રભુ પ્રાર્થના
૫૯૭		—o—	સહુ સાધન બળ, ભકિત શ્રી રાધાનાથની ...	,,	૨૨૮	,,	,,	,,	ભકિત માહાત્મ્યની કવિતા
૫૯૮		—o—	સહુથી સમરથ રાધાવરનો આશરો	,,	૨૩૦	,,	,,	,,	રાધાવરના આશ્રય વિષે

૫૯૯	—o—	સદા શ્રીકૃષ્ણ શેવોરે ...	દ-કા-સં.	૨૩૬	ગુજરાતી.	સારંગ.	ઉપદેશ.	કૃષ્ણશેવાનો બોધ
૬૦૦	—o—	સર્વ તજીને ભજીલે શ્રી ગોવિંદને	,,	૨૫૫	,,	ધોળ.	,,	ગોવિંદનું ભજન કરવા વિષે.
૬૦૧	—o—	સર્વનો સિદ્ધાંત સત્સંગ છે, માંનોની તમે ...	દ-કા-સુ.	૯૬	,,	ગરબી.	,,	સતસંગ માહાત્મ્યની કવિતા જુઓ વાંચો ટીકા. ×
૬૦૨	—o—	સહિયર 'કોહે હું સહુ સમઝું શીદ બ્હીક ધરી બોલેરે	બૃ-કા-દો. ભાગ ૬	૮૨૪	,,	,,	વિરહ વેદના	સ્નેહદર્દનીકથા કહે છે
૬૦૩	—o—	સદગુણ સિંધુ શ્રીનાથજીરે	,,ભાગ ૪	૭૯૪	,,	ધોળ.	ભક્તિ	શ્રીનાથજીની સ્તુતિ
૬૦૪	—o—	સહુ અઘ દુખની હેતુ અવિદ્યા	,, ,,	૮૪૪	,,	ગુર્જરી.	,,	કવિની પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૦૫	સતસયા.	શ્રી ગુરૂ બલ્લભદેવ અરૂ, શ્રી બિઠ્ઠલ શ્રી કૃષ્ણ ...	દ-કા-સં.	૨૭૭	હિંદી.	દુહા,સવૈયા મત્તગયંદ વીગેરે	શૃંગાર.	૭૩૧ કડીયોનું ઉત્તમ અલંકારી વાંચવા લાયક કાવ્ય
૬૦૬	—o—	* સઘન બનમેંરે, સઘન બનમેં	,,	૫૨૫	,,	ભેરવી	,,	ગોપીનો સખી સાથે વાર્તા વિનોદ
૬૦૭	—o—	* સકલ સખી મુખ તા થેયા	,,	૫૪૯	,,	લાવણી.	સુંદરકાવ્ય	રાસના ત્રણ અર્થ સમઝાવનારી કવિતા
૬૦૮	—o—	સર્વોત્તમ શ્રીકૃષ્ણ નામ હે	,,	૫૬૦	,,	કાફી	ઉપદેશ	શ્રીકૃષ્ન નામ મહાત્મ્ય
૬૦૯	—o—	સબ માયા બસ નચે નાથ કોઉ આપ બચાયે બચે...	,,	૫૭૦	,,	લાવણી	અવલોકન	સાધુ જીવનનાં બોપાળાં.
૬૧૦	—o—	સત્સંગ સમનકો સાર	,,	૫૭૧	,,	,,	ઉપદેશ.	સત્સંગ માહાત્મ્ય નં.૬૦૨ના જેવી.
૬૧૧	—o—	સળકે થારાંરે મીજાજી, સળકે થારાં લોદણીયાળાં બાંણુ માકા ઉરમાં ...	દ-કા-સુ.	૨૫૧	મારવાડી.	કાલેરો	શૃંગાર નેત્રમોહીની	નયન બાંણ વિષે
૬૧૨	સાસુ વહુની લઢઇ	* શિખ સાસુજી દેછેરે, કે વહુજી રોહો ઢંગે ...	દ-કા-સં.	૧૮૫	ગુજરાતી.	ગરબી.	અવલોકન	સાસુ વહુને સારી શીખામણ આપે છે તેની લોકપ્રિય ગરબી.

× આ કવિતા નંબર. ૬૧૦ ની કવિતાના ભાષાંતર જેવી છે.

૬૧૩		સારાવલિ.	શ્રીગુરૂ વલ્લભ દેવને, શ્રી વિઠ્ઠલ શ્રીકૃષ્ણ ...	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૩	૧૪૬	ગુજરાતી.	દુહા, કલ્પ દ્રુમ, તથા કાફી રાગ.	સ્વધર્મ બળ પોશક.	૧૧૧૭ કડીયાનું ધાર્મિક કાવ્ય
૬૧૪		—૦—	* સાચું માનની રૂપાળિ રાધીકા જો... ...	દ-કા-સં.	૧૬૬	,,	ગરબી.	રૂપવર્ણન.	શ્રી કૃષ્ણ રાધાને સાચા પ્રેમની ખાત્રી આપે છે
૬૧૫		—૦—	સાચા સંત તે, દુ:ખ દે તેને પણ	,,	૨૩૬	,,	ગુર્જરી	ઉપદેશ.	સંતનાં લક્ષણ
૬૧૬		—૦—	સાધુ! શ્રમના કરશોરે, કોટિ પ્રયત્ને ગર્ધવ થશે નહીં ગાય	,,	૨૬૬	,,	પદ	,,	નઠારા સુધરે નહી તે વિષે
૬૧૭		—૦—	સાચૂં તે સગપણરે, સ-મજ મન શ્યામ તણું ...	,,	૨૭૦	,,	કાફી	આત્મજીવન	સંસારી સંબંધ મિથ્યા છે માટે હરિ ભજવા વિષે
૬૧૮		—૦—	સાચા સગા સમર શ્રી ગિરીધર	,,	૨૭૧	,,	રાગ દેશ.	મન બોધ	,,
૬૧૯		—૦—	સાચી તે સેવા, તે સેવા, મન માંની હરિ દેવા ...	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૪ સને ૧૮૮૯	૩૧	,,	કાફી.	ઉપદેશ	ગમે તેમ કરીને હરી ભજવા વીષે
૬૨૦		—૦—	સાચી વસ્તુ શકિત, જેમાં તે તો સ્હેજે ફળે, પ્રાર્થના ની અપેક્ષા ન રાખે...	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૮૩૯	,,	કેદારો.	,,	હરિ ભજનની શક્તિ વીષે
૬૨૧		—૦—	* સાંભળ વચન મ્હારૂં કૃષ્ન કહે કામની જો ...	દ-કા-સં.	૧૬૭	,,	ગરબો	વિરહવેદના	કૃષ્ણ પોતાની સ્નેહ પીડા કહેછે.
૬૨૨		—૦—	× સાંભળરે તું સજની માહારી રજની ક્યાં રમી આવીજી?	,,	૧૬૯	,,	,,	શ્રૃંગાર	છટકેલી સ્ત્રી કેવા ચતુર પણ ઉડાઉ જવાબ આપે છે તે વિષે
૬૨૩		—૦—	*સ્હામુ જો નંદના છોગાળા	,,	૧૮૬	,,	,,	,,	ગોપીની વીનંતી
૬૨૪		—૦—	સાંભળો સહુકો, આ છે શિખામણ સારી ...	,,	૨૨૨	,,	ધોળ.	ઉપદેશ	પ્રેમ ભક્તિનાં લક્ષણ સમઝાવનારી કવિતા

૬૨૫		—o—	સાંભળ શીક્ષા તું મન માહારી જે સાચી કહું એક વાત	દ–કા–સં.	૨૩૫	ગુજરાતી.	ચાલુ ઢાળ દેશની લાવણી	મનબોધ	લક્ષ ચોરાશીમાં સુખ નથી માટે સવેળા હરી ભજવા વિષે
૬૨૬		—o—	સાંભળીએ સહુ સજ્જન, કહું એક શીખામણ ખાશી	મૂ-દા-દો. ભાગ ૪	૮૩૬	,,	લાવણી.	ઉપદેશ.	હરિ ભજન કરવાની શીખામણ
૬૨૭		—o—	*સાંવલડા વે તું હિ મેંડા પ્યારા	દ–કા–સં.	૫૩૫	સિંધી.	જંગલો.	વિરહવેદના	ગોપીનાં સ્નેહી વચનો
૬૨૮		—o—	*સાંમલડા મેંડા કયોં ચત્ત ચોરાવે	,,	૫૫૫	પંજાબી	ભેરવી.	,,	મન હરીને પછી સતાવ્યાથી શું હાથમાં આવે છે એમ મતલબની કવિતા
૬૨૯		—o—	સાંઉ દિલદી મેહેરમ, સામલ જાનદા જલા વે...	દ–કા–સુ.	૨૫૬	,,	કાફી ઠુમરીની ગતની	પ્રેમભક્તિ	નીથા કરવા ગોપી કૃશ્નને વિનવે છે
		—o—	સાંઝ પરી રે સાંઝ પરી, અબ જાને દે	જુનુ દ-કા-સં.	૬૧૧	હિંદી	ગોડીની ઠુમરી	શ્રૃંગાર-	The same as No 10
૬૩૦		—o—	સિતાપતિ રામની સેવા	દ–કા–સં.	૨૫૮	ગુજરાતી	પદ.	ઉપદેશ.	ધીરા ભકતના જેવી સખ્ત શબ્દોની કવિતા
૬૩૧		—o—	*સુંણો શાંમળા ! હું તમ માટે ઘેલી થઇ જો ...	,,	૧૬૮	,,	ગરબી.	શૃંગાર-	સ્નેહ દઇ સમઝતા થવા વિષે
૬૩૨		—o—	×સુંણ સાહેલડી રે, મ્હારે નંદકુંવર શું નેહ ...	,,	૧૮૪	,,	,,	,,	મોહી ફરીયાદ
૬૩૩		—o—	સુંણો ઓધવજી ! પ્રેમ તણો પંથ	o	o	o	o	,,	
૬૩૪		—o—	સુંણો સહુ હરિજન ! અન્ન વસન ચિંત્તા રખે હૃદયા રાખો.	પ્રા-કા-ત્રિ અંક૪ સને ૧૮૮૯	૨૪	ગુજરાતી.	લલિત	ઉપદેશ.	ચિંતા તજી હરી ભજવા વીષે
૬૩૫		—o—	સુન મેરી મતિ મેંનાવે	દ–કા–સં.	૫૬૧	,,	ખમાયચી.	મનબોધ	બુદ્ધીરૂપી મેનાને કવિ પઢાવે છે
૬૩૬		—o—	સુન મેરે જીયરા હંસાવે	,,	,,	,,	પદ.	,,	જીભને હરિરસ પીવાનો બોધ

૬૩૭		—૦—	સુનિયે પુકાર મેરી, ઉબારો અબકી બેરી ...	દ–કા–સં.	૫૬૪	હિંદી.	સોરઠ.	ભક્તિ	પોકાર સાંભળીને ઉગારી લેવાની પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૩૮		—૦—	સુનિયે જુ હરિ હઝરત, કે બંદેકી અર્ઝિ હૈ ...	,,	૫૭૦	,,	રેખતો	,,	લાચાર બનીને કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૩૯		—૦—	સુન મેરે મનવા તોતાવે	,,	૫૭૪	,,	ધન્યાશ્રી.	મનબોધ	મન પોપટને કવિ પઢાવે છે
૬૪૦		—૦—	સેવની શ્રીકૃષ્ણ રસિક રાધિકા પતિ	,,	૨૫૨	ગુજરાતી.	પદ	ઉપદેશ.	શ્રીકૃષ્ણ સેવાનો બોધ
૬૪૧		—૦—	*સ્હેજરો પ્રેમ રસ પાજો માકા રાજ	,,	૫૩૬	મારવાડી.	સોહણી.	પ્રેમભક્તિ	પ્રેમ રસની યાચના
૬૪૨		—૦—	*સો તતતત થૈ તાતા થૈયા	,,	,,	હિંદી.	અસાવરી.	સંગીત.	રાસ લીલાનું ગાયન
૬૪૩		—૦—	*સોદગન લગિયાં સો આજ મેરે	,,	,,	,,	,,	શ્રૃંગારનેત્રમોહીની	સુંદર નેત્રના મોહ વિષે
૬૪૪		સંપ્રદાયસાર	શ્રી ગુરૂ શ્રી વલ્લભ તનય, વિઠ્ઠલ રૂપ નિધાન ...	શ્રી દ–કા–મ–મા	૧	,,	દુહા	સ્વધર્મબળપોશક	મતમતાંતર નિરિક્ષણનું કાવ્ય
૬૪૫	■	હનુમાનગરૂડસંવાદ	એક સમે હનુમાન ગરૂડ બેઉ એક સ્થળે મળિયા	દ–કા–સં.	૧૫૨	ગુજરાતી.	લાવણી	સંવાદનું આખ્યાન.	બે દેવદૂતનું રમુજી વાક્યુદ્ધ
૬૪૬		હરિનામમાળા	ગુરૂ ગોવિંદ કૃપા નિધિ કેશવ	,,	૨૩૧	,,	સવૈયા એકત્રીસા	ભક્તિ.	હરિનામ માળાની સુંદર કવિતા
૬૪૭		શ્રી હરિભક્ત ચંદ્રિકા	શ્રી ગુરૂ સહ શ્રીકૃષ્ણ પદ, પંકજ કરૂં પ્રણામ ...	પ્રા. કા.ત્રિ. અંક ૧ સને ૧૮૮૮	૨૭	,,	દુહા તથા ચોપાઇ	સ્વધર્મબળપોશક	ભક્તિ માહાત્મ્યની કવિતા
૬૪૮		—૦—	હરિ હું શું કરૂં રે, મ્હારો માયા ન મૂકે કેડો ...	દ–કા–સં.	૨૩૩	,,	પદ.	ભક્તિ પ્રાર્થના	માયાથી હેરાન કવિની પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૪૯		—૦—	હરિ જેવો તેવો હું દાસ તમારો	,,	,,	,,	,,	,,	કવિની અસરકારક પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૫૦		—૦—	હરિ ભજન થકી, હરી મળે તે સાચૂ સહુ શ્રૃતિ ગાયે	,,	૨૩૮	,,	લાલત.	ઉપદેશ.	હરિ ભજવા વિષે

૬૫૧	—૦—	હરિ મ્હારૂં અંતર શુદ્ધ કરો રે	દ–કા–સં.	૨૪૩	ગુજરાતી.	ભેરવી.	ભક્તિ પ્રાર્થના	
૬૫૨	—૦—	હરિને ભજે વળી અવર આરાધે, તે અનન્ય ભક્તના કહાવે	,,	૨૪૬	,,	રામગ્રી	ઉપદેશ	અનન્ય ભક્તિ વિષે
૬૫૩	—૦—	હરિ ભાવ વિના, કેવળ કૃતી કર્યેથી કાર્ય ન થાય	,,	૨૪૯	પદ	શ્રીપદ	,,	ભાવ વગરની ભક્તિ નકામી છે
૬૫૪	—૦—	હરિ મ્હોટા, હરિ મ્હોટા,	,,	૨૫૩	,,	,,	,,	એક હરિજ ભજવા લાયક છે
૬૫૫	—૦—	હરિસેવા, હરિ સેવા, માગું હરિ સેવા રે... ...	,,	૨૫૫	,,	પદ	ભક્તિ	કવિ હરિસેવા માગે છે.
૬૫૬	—૦—	હરિને ભજતાં રે, વારે તેને તરત તજે	,,	૨૫૬	,,	કાફી	ઉપદેશ	
૬૫૭	—૦—	હરિ તુંને પ્રસન્ન તે કયમ થાયે ?	,,	૨૬૩	,,	પદ	,,	
૬૫૮	—૦—	હરી નામ થકી, સહુજ સઘ કલ્યાંણ હૈવિજન ભાવે	પ્રા-કા-ત્રિ. અંક ૪ સને૧૮૮૯	૧૬	,,	બિલાવર	,,	હરિનામ હૈવી જીવનેજ વ્હાલુ લાગે છે
૬૫૯	—૦—	શ્રી હરી ભજો કોટિ કલ્પના કાઢી	,,	૧૮	,,	કાલિંગડો	,,	જગતની માથાકુટ મુકીને હરિ ભજવા વિષે
૬૬૦	—૦—	હરિ સંબંધ વડે, અતિ અધમ વસ્તુ તે અતિ ઉત્તમ થાય	,,	૨૧	,,	લલિત.	,,	હરિ સંબંધે પાપી પણ પાવન થઈ જાય માટે તેનું ભજન કરવા વિષે
૬૬૧	—૦—	હરિજન ! દુઃખ ના ધરશો રે, ધિરજે હરિ ભજતાં ઠરશોજી	દ–કા–સુ.	૯૭	,,	પરજહલારી	,,	

૬૬૨		—૦—	હરિના ભજ્યા ત્હેં સ્હેજે રે, અલ્પ પ્રાણી આ શું કર્યું	દ-કા-સુ.	૧૧૮	ગુજરાતી.	પદ.	મનબોધ	
૬૬૩		—૦—	શ્રીહરિ સહુ જાંણેરે, સહુ જાંણે	બૃ-કા-દો. ભાગ ૪	૮૩૧	,,	સોહણી.	,,	હરિનું માહાત્મ્ય સમઝાવનારી કવિતા
૬૬૪		—૦—	હરિ! હિત કરતાં કદી પાપ, તે પણ ધર્મરૂપ નિશ્ચે જાંણો	,,	૭૯૩	,,	બરૂઓ	ઉપદેશ	ભલુ કરતાં ભુંડું થાય તોપણ દોશ નથી એ અભિપ્રાય
૬૬૫		—૦—	હરિ નામ ખરૂં, સઘ સફળ શું થયું–વાર લગાડે ...	,,	૮૨૩	,,	બિલાવર.	,,	હરિ નામ મહાત્મ્ય વિષે
૬૬૬		—૦—	હરિ ! સહુ મ્હારી ચિંતા ચૂરણ કરો	,,	૮૨૫	,,	ભેરવ	ભક્તિ પ્રાર્થના	
૬૬૭		—૦—	હરિ હું મહા દુઃખિયોરે મહા દુઃખિયો ...	,,	૮૨૭	,,	લલિત	,,	દર્દથી કંટાળીને કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૬૮		—૦—	હરિભક્ત તણા દોશ ન જોશો, થાશો નર્ક નિવાસી	,,	૮૨૮	,,	કાફી.	ઉપદેશ.	હરિ ભક્તના દોશ ન જોવા વિષે
૬૬૯		—૦—	હરિ શું ન થાય જો મનથી કરો, ના કરો ત્યાં લગી સહુ વિચાર ખરો ...	પ્રા-કા-મા ગ્રંથ ૧૧	૩૧૨	,,	વસંત	ભક્તિ પ્રાર્થના	સર્વ શક્તિમાન પ્રભુને કર ગ્રહવાની વીનતી
૬૭૦		—૦—	હરિની ભક્તિ છે સૌથી સારી	,,	૩૨૪	,,	સારંગ.	ભક્તિ	કવિની ટેક ભક્તિ
૬૭૧		—૦—	હમતોં કૃષ્ણ છબિલો ગાવેં	દ-કા-સં	૫૫૬	હિંદી.	ભૈરવી	,,	કૃષ્ણ ભક્તિ ગાવાની કવિની પસંદગી
૬૭૨		—૦—	હમ સાકાર ઉપાસીવે	,,	૫૫૮	,,	પદ.	,,	સાકાર ભક્તિની તરફેણ
૬૭૩		—૦—	હરદમ કૃષ્ણ કહે, શ્રીકૃષ્ણ કહે તું જબાં મેરી ...	,,	૫૬૭	,,	ખમાયચી	મનબોધ	જીભને રોજ કૃષ્ણ ભજન કરવાનો બોધ
૬૭૪		—૦—	હરિદાસા હરિદાસા, બન જા હરિદાસા રે હરિદાસા	,,	૫૭૩	,,	પદ	આત્મ જીવન	હરિદાસ થવાનો આગ્રહ

૬૭૫	—૦—	* હાવાં હું સખી નહીં બોલું રે કદાપી નંદ કુંવરની સંગે	દ-કા-સં.	૧૭૮	ગુજરાતી.	ગરબી.	શ્રૃંગાર	શશિવદની કહીને બોલાવ્યા માટે રિસાયલી ગોપીની ફરિયાદ
૬૭૬	—૦—	× હાવાં નહી મૂકું રે, મોહનજી માનો ખરી ...	,,	૨૧૫	,,	કાફી	,,	કૃષ્ણને કબજે કરી ગોપી સજ્જ થાય છે
૬૭૭	—૦—	હાવાં તો હરીને ભજોરે ભજો, મન	,,	૨૫૫	,,	પદ	મનબોધ	સંસારને ચાવીને કૂચો કર્યા પછી તો લગાર હરિનું ભજન કરો એ મતલબની કવિતા
૬૭૮	—૦—	હાવાં તો નહીં બોલું રે, ઓ નટવર ! તમ સંગે ...	દ-કા-સુ.	૯૦	,,	ગરબી	શ્રૃંગાર.	કૃષ્ણ માટે ગોપીનો પ્રેમભાવ
૬૭૯	—૦—	હાવાં ક્યાંથિ મળો છોગાળારે,ઓ અલબેલાજી ફરી	,,	૧૧૮	,,	પદ	,,	કૃષ્ણ પાસે ગોપી પ્રેમ યાચના કરે છે
૬૮૦	—૦—	હાવાં આતે શું વ્હાલા! આવડું આળ ના ધરિયેરે	,,	૮૯	,,	પ્રભાત	,,	કૃષ્ણ માટે ગોપીનો પ્રેમભાવ
૬૮૧	—૦—	હાંરે ભાઇ ભજન સમો વહિ ચાલ્યો... ...	,,	૧૧૫	,,	શ્રીપદ ઓઅવિયો	મનબોધ	ભજન કરવા વિષે
૬૮૨	—૦—	* હું શું જાણું જે વ્હાલે મુજમાં શું દીઠું ...	દ-કા-સં.	૧૮૫	,,	ગરબી	સુંદરકાવ્ય	કાંહાન કુંવરનાં સ્નેહી અડપલાંની મીઠી ફરીયાદ. સુંદર કવિતા છે
૬૮૩	—૦—	હું જૂઠો જગદીશ, લજ્જા મારી રાખ્યેથી રહેશે...	,,	૨૫૬	,,	ભીમપલાશી	આત્મજીવન	દીનતાથી કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૮૪	—૦—	હે હરિ હું તો હાવાં હાર્યો, જે ગમે તે કરો ...	,,	૨૬૫	,,	પદ	,,	દુઃખ દરદથી કંટાળીને કરેલી પ્રભુ પ્રાર્થના
૬૮૫	—૦—	હો મનવા શ્રીહરિ શરણે રહેજે	,,	૨૩૩	,,	ખમાચ.	મનબોધ	હરિ શરણે રહેવા વિષે
૬૮૬	—૦—	હો સ્વતંત્ર શ્રીજી ! ત્યમ કરો જયમ ભાવે ...	,,	૨૪૩	,,	કાલિંગડો	ભક્તિ	પાપી તે સુખી અને ધર્મી તે દુઃખી જોઇ કવિ હરિની ઠપકાથી સ્તુતિ કરે છે

૬૮૭		—૦—	હો શ્રી નાથજી! મોપે રહ્યે ક્યોં રિસાય ? ...	દ–કા–સં.	૫૨૧	હિંદી.	ભેરવી.	પ્રેમભક્તિ.	ગરજી ગોપીની દીનતા સાથે સુંદર અરજી
૬૮૮		—૦—	* હોરીકે દિન; ક્યોં ભરત્રે રહેગો ?	,,	૫૫૧	,,	પરજની હોરી	હોરીખેલન	હોરીને ટાંણે ગોપીનો પ્રેમાનંદ
૬૮૯		—૦—	* હોરી ખેલનકે દીન આયે	,,	૫૫૪	,,	ભેરવીની હોરી	,,	હોરીખેલનના દીવસ નજદીક આવ્યાનો હરખ
૬૯૦		—૦—	× હોં મરીરે મોહનલાલ	,,	૫૨૧	,,	ભેરવી	વિરહ વેદના	ગરજી ગોપીની દીન ભાવે કરેલી વીનતી
૬૯૧		—૦—	* હોં હારીરે, પિયા જાનેદે હમકોં	,,	૫૩૧	,,	કાલિંગડો	શ્રૃંગાર	ગોપીની શ્રીકૃષ્ણ સમાગમ માટે આતુરતા
	ક્ષ	ક્ષમાપરાધ ષોડશી	૦	૦	૦	૦	૦	૦	The same as No. 2
૬૯૨	જ્ઞ	—૦—	જ્ઞાનકદી ના થાય મુરખને	દ–કૃ–ક.	૧૧૬	ગુજરાતી	લાવણી. ને રાગ	ઉપદેશ	

સૂચના—(૧) આ પત્રક હજી સંપૂર્ણ નથી. બીજાને ત્યાં જુના વખતનાં શિલાપ્રેસનાં કે છાપવાની કળા દાખલ થતી વખતનાં છાપખાંનાંમાં છાપેલાં કાવ્યદોહન અને કવિ દયારામની કવિતાના સંગ્રહ જેવાં પુસ્તકો હશે, તે આધારે સુધારો વધારો થવાનો સંભવ છે. આ પત્રક તો કેવળ મ્હને હાથ લાગેલાં પુસ્તકો ઉપરથીજ તૈયાર કરેલું છે.

(૨) × આ ચિન્હવાળી ૫૩ કવિતાઓ **લૌકિક શ્રૃંગારની એટલે વિકારી છે.** વિદ્વત્તાભરી ટીકા કે સાહિત્ય પ્રેમી સાક્ષરની સહાયતા વિના વાંચવી લાભકારક નથી.

* આ ચિન્હવાળી ૧૭૦ કવિતાઓ શ્રૃંગારી છતાં ઘણી સુંદર–મધુર અને મનહર–હોવાથી વાંચવા લાયક છે
૪૬૯ કવિતાઓ નીતિ ભક્તિ અને પરચુરણ વિષયની હોઈ હરકોઇ માટે વાંચવા તથા મનન કરવા જેવી છે.

———
૬૯૨

શુદ્ધિ પત્રક અને સમજુતી.

પાંનુ.	લીટી.	સુચના.
૧	૬	માં " હરિ હૃદેમાં સમાય " એમ વાંચવું
	૭	થી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે
૨	૪	૭ છે ત્યાં ૧૭ વાંચવું
	૬	૧ છે ત્યાં ૧૮ ,,
	૨.૧	માં " સુતા બાળકને જૈને જગાડે " એમ વાંચવું
૩	૨	પછી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે
	૧૨	,, ,,
	૨૯	માં " જૂથ બે થયાં " એમ વાંચવું
	૩૦	માં " વઢવું રહાંમા રહાંમી " એમ વાંચવું
	૩૧	માં " હદ્દ મેલી " એમ વાંચવું
૪	૨૫	માં " માત્ર ગાવામાંજ " એમ વાંચવું
૫	૨	પછી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે
૬	૧૨	,, ,,
	૨૧	માં " દયા પ્રિતમ " એમ વાંચવું
૭	૮	માં " હું પણ જાણું " એમ વાંચવું
૮	૨	માં " મન ભાવે તો બોલજો " એમ વાંચવું
	૯	માં " ખમાયચી " એમ વાંચવું
	૨૦	પછી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે
	૨૧	માં " રોષ તજોજી " એમ વાંચવું

પાંનુ.	લીટી.	સુચના.
	૨૪	માં " કંટક દોષ " એમ વાંચવું
	૨૫	માં " ગત અદાની " એમ વાંચવું
૯	૯	પછી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે
	૧૦	માં " બસંતે બની હે " એમ વાંચવું
	૧૨	માં અંતે " તેરિ સારી ૦-૨ " એમ વાંચવું
	૧૫	માં " મેયા મોહે " એમ વાંચવું
	૧૮	માં " હિયકછુ " એમ વાંચવું
	૨૧	માં " કૈસે હોરી ખેલો " એમ વાંચવું
	૨૪	માં " ઐસી મારૂ પીચકારી " એમ વાંચવું
	૨૬	માં " આંખ આંજ " એમ વાંચવું.
૧૦	૯	માં " પચ મરિયે " એમ વાંચવું
	૧૦	પછીની બે લીટી કવિતાની નથી. પણ ગદ્યની છે
	૧૯	માં " રૂકિમણી વિવાહ " એમ વાંચવું
	૨૦	માં " સાઠોદરી નાત– " પછી × ચિન્હ સમઝવું અને ફુટ નોટમાં પણ ટીકા પેહેલાં એવું ચિન્હ સમઝી લેવું
	૨૧	માં " હળવુશું " એમ વાંચવું
૧૧	૩	માં " ઓઢાંણું " એમ વાંચવું
૧૨	૨	માં " દાસ દયો મારો " એમ વાંચવું

૧૨	૮	માં "બંસી બજૈયાં, મોરલિ અધર ધરૈયાં" વાંચવું
	૧૧	માં " શરદકી રેનમેં " ... ...એમ વાંચવું:
	૧૨	માં " બિંદ્રાબનમેં રાસ રચ્યો હે " ,,
	૧૪	માં " નિશા રે બનૈયાં " ... ... ,,
	૧૫	માં " જાઉરે બલૈયાં " ... ... ,,
	૨૧	થી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે એમ સમઝવું.
	૨૩	માં " નિગમ કરીતો ગાન " ...એમ વાંચવું
	૨૬	થી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે ...એમ સમઝવું
૧૩	૨	માં " અતિ ઉદારા " પછી "શ્રીકૃષ્ણ હમારા૦–" એવો ઉથલો વાંચવો.
	૫	થી જુદી કવિંતા શરૂ થાય છે એમ સમઝવું.
	૯	,, ,, ,,
	૧૫	માં " નીચ નજર ના કરીયેજી ...એમ વાંચવું.
	૨૦	માં " કદુ જીમ ચલાચ્યે " ... ,,
	૨૬	માં છેવટે " કેદમાં " ... ... ,,
૧૪	૬	માં " જઈ દ્વારિકાંધીશમાં " ... ,,
	૯	માં " જેનું જ્ઞાન પ્રેમશું પ્રભુ લાગે, તેનાં સર્વે દુ:ખ રહેજે ભાગે "– ... ...એમ વાંચવું.
	૧૧	થી જુદી કવિતા શરૂ થાય છે. ...એમ સમઝવું
	૧૭	માં " આ સિંહનો ભાગ "–એમ વાંચવુ.
	૨૭	માં " જગતના લોક " પછી–" વૈભવ વિઠ્ઠલેશનો૦– " એમ ઉથલો વાંચવો.
૧૫	૧	માં " વૈભવ વિઠ્ઠલેશનો " છે, તે ૧૪ મા પાંનાની છેલ્લી લીટી તરીકે ગણી લેવાનું છે.
	૨.	માં–"૬ જ્ઞાતિ ભોજનના ધોળમાંથી"–એમ વાંચવું.
	૩	માં " સદન સત્રાજિતનો સોહેલો રે, સુભગ ગૌરવ ન્હોતરૂં ઘેર "–એમ વાંચવુ.
	૫	માં " ચોકી (=બાજઠ) ચારૂ પર શ્રીવરરાજને રે " એમ વાંચવું.
	૭	માં " થાળમાં જડિત વાડકી રે " એમ વાંચવું.
	૮	માં " સોહામણું રે "— ... ,,
	૯	માં " કટોરા ને થાળિઓ રે "— ,,
	૧૨	માં " તે પછી બત્રીસમે વર્ષે " ... ,,
	૧૩	માં " ગવૈયાના ગર્વખંડનનું " ... ,,
	૧૬	માં " ભેરવા " છે ત્યાં " ભેરવી " ,,
	૨૫	માં " બરિ ફૂલિ ઝુલી " ... ... ,,
૧૬	૧	માં " ચિત લલચૈયેં " ... ... ,,
	૯	માં " પ્રિય પ્રાન " ... ... ,,
	૧૦	માં " ખિલ્યો અમલ " ... ... ,,
	૧૭	માં " કાલ કાલ છબ ધામ " ...એમ વાંચવું
	૧૮	માં " રિપુસોં રતિ કરી " ... ,,

પાનું ૪-૬-૮-૧૦-૧૨-૧૪-૧૬-૧૮ અને ૨૨ માં જમણી બાજુના મારજીનમાં મ્હોટા ટાઇપના શબ્દો છે, તે ડાબી બાજુના મારજીનમાં હોય તેમ માંની લેવાના છે.

પાંનુ.	લીંટી.	સુચના.
૧૬	૨૪	માં "છે વાયુ બળિયો" ... ...એમ વાંચવું
	૨૯	માં "હરિ રૂચિ હોય" ... ... ,,
૧૭	૧	ને છેડે "૪–ભક્તિ પોશણમાંથી–રાગ ચંદ્રાવળા" –એમ વાંચવુ.
		છેલ્લી લીંટીમાં "નાવે સાંધ્યો" એમ વાંચવું.
૨૦	૩	માં "દેખિ ચંચુ ના ભરે"... ... ,,
	૯	માં "પામે ન અરણી".. ... ,,
	૧૬	માં "પણ લક્ષણ નવ જાય" ... ,,
	૨૮	માં "સમિર ભક્ષીને રહે" ... ,,
૨૧	૨૧	માં "હરિને ભજે ન્હેં ને" ... ,,
૨૨	૧૭	માં છેવટે "ભજનિ શ્રીહરી૦–" એમ ઉથલો વાંચવો.
	૧૯	,, ,, ,,
	૨૦	માં "એક અપ્રસિદ્ધ કવિતામાં" એમ વાંચવુ.
	૨૨	માં "મ્હારી મોજડી રે, વાયે ઉડિ ઉડિ જાય જો–વેગળો૦–" એમં વાંચવુ.
	૨૪	માં "હાંરે અલ્યા ધોતિયાં એ" એમ વાંચવું. છેલ્લી લીંટીમાં "વેજો" છે ત્યાં "વેગળો" વાંચવુ.
૨૩	૨૮	માં "ભક્તિની કવિતાઓ"–એમ વાંચવુ.
	૩૦	માં "૨૦" છે ત્યાં "૨૦૮" એમ વાંચવુ.
૨૪	૨	માં "સર્વજ્ઞ, પરિપૂર્ણ"... ...એમ વાંચવુ.
	૧૦	માં "અંતકાળનાં કાવ્યો, ભજનો, પ્રાર્થનાનાં પદો વિગેરે" ... ...એમ વાંચવુ.
	૧૧	માં "કૃપાનિધિ" ... ... ,,
	૧૨	માંથી "ભજનો, પ્રાર્થનાનાં પદો વિગેરે" એટલા શબ્દો કમી સમઝી લેવા.
	૧૪	માં "એકત્રિસા" ... ...એમ વાંચવુ.
	૧૫	માં "મધુ મરદન" ... ... ,,
	૨૩	માં છેવટે "મુજને મૂકશો માં"...એમ વાંચવુ.
૨૫	૧૧	માં "કૃપાનિધિ ધરજો ટાંન"... ,,
૨૬	૯	માં "૬–મંદવાડની" ... ... ,,
	૧૪	માં "તોભી હઝરત કર્યું નહીં"... ,,
૨૯	૨૬	માં "હ્યાં કોઇ નહીં હે રે તેરા" ,,
	૨૯	માં "તું માનત મન મેરા વે" ... ,,
૩૦	૯	માં 'શ્રી વલ્લભ, શ્રી વિઠ્ઠલ" ... ,,
૩૩	૨૬	માં "તંબુરો રબાબ ને સતાર" ,,
૩૫	૮	માં "નાગર સાઠોદરા" અને "વૈશ્નવ વલ્લભી"–એમ વાંચવુ.
	૨૮	માં "ટાઢક થશે"– ... ...એમ વાંચવુ.
૩૯	૧૫	માં "કરાંઝો છો"– ... ... ,,
૪૦	૧૬	માં "એવે સર્વ સખા"... ... ,,
	૩૦	માં "પુત્ર–સ્નેહના" ... ...એમ વાંચવું.
૪૧	૧	માં "ઝૂરે છે" ... ... ,,

૪૨	૬	" દ્રુપદ સુતાને " ... ... એમ વાંચવું.
૪૫	૨	માં " ૬૧ મા પદમાં "... ... ,,
	૩	માં " આવેલાનો સત્કાર " ,,... ,,
	૩૧	માં " ફરત ફજેતી " પછી " હેરિ૦–" એવો ઉથલો વાંચવો.
૪૬	૨૪	માં " ચડભડીને લઢી ઉઠે છે " એમ વાંચવું
૪૭	૧૮	માં " રાજા સર્વે " ... ... ,,
૪૮	૧૯	માં " દાસિ થઇ હું " ... ... ,,
૪૯	૨૯	માં " કન્યા લ્યો કરી જુદ્ધ ... ,,
૫૦	૭	માં " ત્રીજા મીઠાની " ... ... ,,
	૨૨	માં " શ્રીમાંતક મણિ "... ... ,,
૫૨	૧૪	માં " વરઘોડાનું ધોળ "... ... એમ વાંચવું.
	૧૭	માં " જગતના લોક૦–વૈભવ વિઠ્ઠલેશનો૦ ,,
૫૩	૩૧	માં " ૭૩ મત્તગયંદ છંદ " ... એમ વાંચવું.
૫૪	૨	માં " સુંદર હિંદી ભાષામાં " ... ,,
	૧૫	માં " તજિ દયા ઓર સબ "... ,,
	૨૩	માં " અગમ્ય લીલા "... ... ,,
૫૫	૧	માં " રોગ જાય " ... ... ,,
	૩	માં " કૃતાંતહે " ... ... ,,
	૧૫	અને ૧૬ આ બે લીંટી ગદ્યની છે.
૫૬	૧૬	માં " અઘ ઠગ નરકમય " એમ વાંચવું.

अ પત્રકનુ શુદ્ધિ પત્ર.

પાનું.	નંબર.	આસન.	સમજુતી.
૧	૧	૮	" ગરબો " ... એમ વાંચવું.
	૫	૫	" દ. કા. સુ "... ... ,,
૨	૧૪	૪	" અબ હોં શરન પર્યો ,, ,,
	૧૮	૫	" દ. કા. સુ. "... ... ,,
	૧૯	૫	" દ. કા. સં. "... ... ,,
		૯	" શ્રૃંગાર " ... ... ,,
	૨૨	૪	" વાવડી રે લોલ " ... ,,
	૨૭	૫	" શ્ર. કા દો. ભાગ ૬ " ,,
૫	૭૫	છેલ્લા આસનમાં રેચિત્ત ... ,,	
૬	૭૭	૪	" ઉત્તર જ્ઞાની "... ... ,,
	૭૮	૫	" શ્ર. કા. દો. ભાગ ૪ એમ વાંચવું.
૭	૯૬	૮	" ટોડી " ... ... ,,
	૯૫	૬	૧૦/૨૦, ૧૦/૨૧, ૧૦/૨૨ ... ... ,,
૮	૧૧૫	૮	" મેવાડો " ... ... ,,
	૧૧૬	૮	" જંગલો " ... ... ,,
૯	૧૨૯	૪	" કોઈ દિન યાદ " ... ,,
૧૦	૧૩૭	૪	" ગિરિરાજ ધરન ગારે " ,,
	૧૪૫	૬	૫૨૮ ... ... ,,
	૧૪૭	૪	પ્રણામું પાય... ... ,,
		છેલ્લા આસનમાં " ૧૮ અધ્યાયનું ",,	

પાનુ.	નંબર.	આસન.	સમજુતી.
	૧૪૯	૪	"શ્રી ગુરૂદેવ"... એમ વાંચવું.
	૧૫૦	૪	"ગુણનિધિ" ... ... ,,
		૫	"બૃ. કા. દો."... ... ,,
૧૧	૧૬૩	૮	"કાશી" ... ... ,,
	ટીકા નંબર (૧) માં "જુઓ અનુક્રમ નંબર-૨૮૦ ,,		
	૧૬૪	૪	"ચરન શરન"... ... ,,
૧૨	૧૬૫	૪	"સર્વ કામ છોડીને"... ,,
	૧૬૭	૫	બૃ. કા. દો. ... ... ,,
	ટીકામાં "જુઓ નંબર. ૯૫" ... ... ,,		
૧૩	૧૮૨	૪	"હેજી જગ જૂઠા"... ,,
	૧૮૪	૮	"દ્રુપદ રાગ ટોડી"... ,,
	૧૮૫	૮	"દ્રુપદ રાગ સારંગ"... ,,
૧૩	૧૮૬	૪	"જાઓજી જાઓજી જીવણ" ,,
	૧૯૦	૬	૨૪૦ ... ... ,,
૧૪	૧૯૪	૬	૨૪૫ ... ... ,,
	૧૯૮	૪	"જીયા ગાફિલ મત સો" ,,
		છેલ્લા આસનમાં "અંતકાળે હરિભજન માટે મનની જાગ્રતિ... ... એમ વાંચવું.	
	૨૦૧	૯	સુંદર કાવ્ય ... ... ,,
	૨૦૩	૪	"જેને સ્હાય શ્રીકૃષ્નની" ,,
	૨૦૪	છેલ્લા આસનમાં "પ્રેમ ભક્તિની" ,,	
૧૫	૨૦૮	૮	"કલ્યાણ દ્રુપદ" એમ વાંચવું.
	૨૧૩	૫	૨૩૫ ... ... ,,
	૨૧૮	૪	"આવો રે અલબેલાજી" ,,
	૨૧૯	૪	"ત્હારે પ્રેમે હું મોહ્યો" ,,
૧૬	૨૨૦	છેલ્લા આસનમાં "બંધનનું માહાત્મ્ય ,,	
	૨૨૪	નીચેની બે કવિતાઓને અનુક્રમે નંબર-૨૨૪ अ તથા ૨૨૪ ब આપવાના છે અને છેલ્લા આસનની ટીકા રદ સમઝવાની છે વળી કવિતા નંબર. ૨૨૪ अ આગળનું ફુદડીનું ચીન્હ પણ રદ સમઝવાનું છે.	
	૨૨૯	૪	'તુમ દ્રગબાન" પેહેલાં *ચીન્હ સમઝવું.
	૨૩૦	છેલ્લા આસનમાં છેલ્લો શબ્દ "જુઓ "છે તે પછી નીચેની × ચીન્હવાળી ટીકા— એમ વાંચવું.	
૧૭	૨૩૫	૪	'ત્હેં ચિતડુ મ્હારૂં"... ,,
		૫	'બૃ. કા. દો. ભાગ ૬" ,,
	૨૪૦	૯	"સુંદર" શબ્દ પેહેલાં ચોકડીનું ચિન્હ છે તે રદ સમઝવું.
૧૮	૨૫૮	૪	"ખૂબ હેરાન હુવે" એમ વાંચવું.
૧૯	નંબર વગરની પેહેલી કવિતાને લગતી ફુટનોટ રદ છે.		

	૨૬૨	૧	૨૬૨ ... એમ વાંચવું.
	૨૬૩	૭	,, એવું ચિન્હ સમઝી લેવું.
૨૧	૨૮૮	૪	" સમઝયા વિના " એમ વાંચવું.
૨૧	૨૯૩	૪	" નંદમેહેરજીકે મ્હેલ " એમ વાંચવુ
૨૨	૧૭	૧	" મંગળ નવઘન અંગ " ,,
	૨૬	૨	"જળ વિણુ તરંગ"... ,,
	૪૮	૩	"રાખું નહીં રૂક્તિ" ,,
૨૩	૩૦૪	૭	" ... એવું ચિંન્હ વાંચવું.
૨૪	૩૨૬	૬	૧૬ ... એમ વાંચવું.
૨૬	૩૩૩	૫	દ. કા. સં. ... ...,,
	૩૩૫	૪	અહીરીયાં બૂંટી... ... ,,
	૩૩૮		છેલ્લા આસનમાં "કાં'ન કુંવરની "એમ વાંચવું.
	૩૪૩	૪	" બીર પેંડો " એ શબ્દો પેહેલાં * એવું ચિન્હ સમઝવું.
	૩૪૪	૫	" એવું ચિન્હ સમઝવું.
		૯	" બંસી વખાણુ " એમ વાંચવું.
		૧૦	તાલાવેલીની કવિતા ... ,,
૨૭	૩૫૭	૪	શ્રી વિઠ્ઠલ સહ હીત ... ,,
૨૮	૩૭૧		છેલ્લા આસનમાં " મતલબની કવિતા ",,
૨૯			,, લાભ વિષે ... ,,
	૩૮૨		,, ૧૮૮૬ ... ... ,,
	૩૮૩		આ કવિતા દયારામની નથી માટે કમી ગણવી.
૩૦	૩૮૯	૬	૨૪૨ ... એમ વાંચવું.
	૩૯૫	૫	,, એવું ચિન્હ સમઝવું.

૩૧	૪૦૨	૪	" માધર મુકી " એમ વાંચવું.
	૪૦૩	૬	૨૫૩ ... ... ,,
		૪	" મનડારા માન્યારે "... ,,
	૪૧૦		છેલ્લા આસનમાં " આ માનલીલાની ગરબી છે " એવી ટીકા સમઝી લેવી.
૩૪	૪૪૪	૪	મ્હોલે પધારો ... એમ વાંચવું.
	૪૫૦	૪	લગાય ગયોરી ... ... ,,
	૪૫૧	૪	,, એવું ચીન્હ ... ... ,,
		૬	૨૩૯ ... ... ,,
		૮	,, એવું ચીન્હ. ... ,,
	૪૫૨	૫	દ–કા–સં ... ... ,,
	૪૫૪	૪	મોહે કિતલે આઇ ... ... ,,
		૬	૨૪૦ ... ... ,,
		૮	ધનાશ્રી ... ... ,,
૩૫	૪૫૫	૩	" બેઠકમાં ગાવાનું "... એમ વાંચવું.
	૪૫૬		છેલ્લા આસનમાં " જુઓ ટીકા × ",,
	૪૬૨	૬	૫૭૪ ... ... ,,
	૪૬૫	૪	રમી આવ્યા રાસ ... ... ,,
		૫	દ–કા–સં. ... ... ,,
	૪૬૬	૪	" રસિયે વજાડી રંગ વાંસળી. ,,
૩૬	૪૭૦	૮	કવિત ... ... ,,
	૪૭૪	૪	" રાંણી કિર્તીજી "... ... ,,
૩૭	૪૮૦		છેલ્લા આસનમાં બતાવેલા કારણથી આ કવિતા કમી સમઝવાની છે.
	૪૮૯	૪	" રાધા આઇ " એ શબ્દો પેહેલાં *
			ચીન્હ સમઝવું.

પાનું.	નંબર.	આસન.	સમજુતી.
	૪૯૦	૪	"રાધા ગોવિંદરે" એ શબ્દો પેહેલાં * ચીન્હ છે તે કમી સમઝવું.
૩૮	૪૯૩	૬	૨૪૨ ... એમ વાંચવું.
	૫૦૧		આ કવિતા દયારામની નથી માટે કમી સમઝવી
૪૦	૫૨૬		છેલ્લા આસનમાં "વશીકરણ વિષે" એમ વાંચવું.
૪૧	૫૩૫		નીચેની લીંટીની કવિતામાં છેલ્લા આસનમાં "ભુલ છે માટેજ નંબર આપ્યો નથી" એમ વાંચવું.
	૫૩૬		છેલ્લા આસનમાં "૧૨ માસના" ,,
	૫૪૩	૪	"હું તો જાગી" ... ... ,,
૪૨	૫૫૩		છેલ્લા આસનમાં "સૌંદર્ય અને રાધાકૃષ્ણ તથા ગોપી મંડળની મનહર લીલા વીગેરે" એમ વાંચવું.
			અને તેજ નીચેની ઈંગ્રેજી લીટીમાં 461 વાંચવું.
૪૩	૫૬૦		છેલ્લા આસનમાં "કૃષ્ણને સંદેશો" એમ વાંચવું.
૪૪	૫૭૪	૫	બૃ. કા. દો. ... ... ,,
	૫૭૯	૮	લલિત મીશ્રીત ... ... ,,
૪૫	૫૮૬	૪	મિથ્યા કોણ કહી શકે ... ,,
	૫૮૭	૩	ષટ્ઋતુ વર્ણન ... ... ,,
		૫	અંક ૩ સને ૧૮૮૬ ... ,,
	૫૯૨	૬	૧૭૧ ... એમ વાંચવું.
૪૬	૬૦૧		છેલ્લા આસનમાં "સત્સંગ"... ,,
	૬૦૩	૪	સદ્દગુણ સિંધુ ... ... ,,
	૬૦૫	૩	સતસૈયા ... એમ વાંચવું.
	૬૦૭	૪	સકલ સખી મુખ તાથૈયા... ,,
	૬૧૦		છેલ્લા આસનમાં "નં. ૬૦૧ ના જેવી કવિતા"
	૬૧૨		,, "લોકપ્રિય ગરબી" એમ વાંચવું.
૪૭	૬૧૩	૮	ફુલ્લ, કલ્પદ્રુમ ... ... ,,
૪૮	૬૨૬	૫	બૃ. કા. દો. ... ... ,,
	૬૨૭	૬	સિંધી ... ... ,,
		૭	જંગલો. ... ... ,,
	૬૨૯	૭	,, એવું ચિન્હ છે ... ,,
	૬૩૧		છેલ્લા આસનમાં "સ્નેહ દર્દ"... ,,
૪૯	૬૪૮	૪	"હું શું કરૂં રે"... ... ,,
	૬૫૦	૮	લલિત ... ... ,,
૫૦	૬૫૧	૯	ભક્તિ પ્રાર્થના ... ... ,,
	૬૫૨	૪	હરિને ભજે ... ... ,,
૫૨	૬૭૫	૪	નંદકુંવરની સંગે ... ... ,,
			છેલ્લા આસનમાં "રિસાયલી ગોપી" ,,
	૬૮૪	૬	૨૪૫ ... ... ,,
૫૩	૬૯૧	૪	"હાં હારી રે"... ... ,,
૫૪			મા પેજની બીજી અડધી બાજુની ૭ મી લીટીમાં "મેયા મોહે"... એમ વાંચવું.

છેલ્લુ પાનુ–"અવલોકન અને અભિપ્રાય" ની બીજી લીંટીમાં "ઇ. સ. ૧૯૦૨" એમ વાંચવું. અને તેજ પાંનાની ૧૮ મી લીંટીમાં "દયા–રત્નમાળ" એમ વાંચવું.

LITHO P. AD

આ પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું—

ભોળાનાથ બાપાલાલ કંથારિયા.

રૂઘનાથ બંબની પોળ, **અમદાવાદ.**